

รายงานการวิจัย

เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท

**Route to Dhamma Institutes and Community Enterprises in
Chainat provinces located by the Chaopraya River**

สถาพร ถาวรธิวาสัน

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณอุดหนุนการวิจัย
จากงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ 2552
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

สำนักวิทยบริการฯ
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษากิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ เส้นทางการท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เจาะจงเลือกกลุ่มตัวอย่าง 35 วัดจากวัด 50 วัดและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 16 กลุ่มจาก 30 กลุ่ม โดยการสัมภาษณ์ สันทนาการกลุ่ม สังเกต วิเคราะห์เอกสารและประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า กิจกรรมทั้งหมด 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมทำบุญวัดสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) กิจกรรมถือศีลอุโบสถ 3) อบรมเยาวชน 4) กิจกรรมบวชชีพราหมณ์

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดธรรมามูล(หลวงพ่อธรรมจักร) วัดใหญ่(มีพระพุทธรูปไสยาสน์) และวัดปากคลองมะขามเฒ่า(หลวงปู่ศุข) สำหรับวัดที่มีศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดีมากมีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดบรมธาตุ(เจดีย์สมัยอุทอง) วัดสรรพยา(พระพุทธรูปจีนราชจำลอง) และวัดอินทาราม(พระพุทธรูป 58 องค์ ในวิหารหลังยาว) โดยมีสิ่งดึงดูดใจของวัด คือ พระพุทธรูปเกจิอาจารย์ สภาพแวดล้อม และวัดอุโบสถ

ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า กลุ่มที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาคิก เสื้อกททำฉนวน กระเป๋า ผักตบชวาบ้านอ้อย น้ำพริกบ้านท่าไม้ และน้ำพริกคงคาราม สำหรับความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาคิก มีระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูงสุด และน้อยที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าน ผลิตปลาร้าผอง

เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน 4 เส้นทาง คือ 1)จากโพนางคำ ออกถึงเขื่อนเจ้าพระยา 2) จากสะพานสรรพยาถึง วัดท่าชัย 3) จากสวนนกถึงเขื่อนผ่านวัด โลกขาม ถึงวัดธรรมามูล 4) จากแยกน้ำสาครวัดใหญ่ถึงปากคลองมะขามเฒ่า การท่องเที่ยวต้องเดินทางด้วยรถคู่และรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากถนนเรียบแม่น้ำเจ้าพระยาแคบ ส่วนการเดินทางทางน้ำขาดความพร้อมเรื่องท่าเทียบเรือ มีเพียงวัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดกลาง และวัดสรรพยา เท่านั้นที่มีท่าเทียบเรือ

Abstract

The main objectives were to study temple practice the dharma activities in Chainat Chao Praya river side, the history tourism potential, the potential and strength of the group of community enterprises and temple and community route tour. A quality approach of 35 temples and 16 community enterprises by purposive sampling from 50 temples and 30 community enterprises. Field data were collected by following method: documentary analysis, interview, focused group observation, and expert assessment. Conclusion were as follows:

Temple practice the dharma activities in Chainat Chao Praya river side were 4 activities

- 1) made merit in Buddha important day
- 2) became eight commandments
- 3) children training
- 4) ordained in white.

The history tourism potential for tourism in excellent level were Dharmamoon with dharmachack buddha image, Yai temple with Reclining Buddha, Pakklong Makamthoa with Sook Buddha image. For the good level were Boroma Thad with Uthong Pagoda, Suppaya with Buddha Chinarat reproduce and Intharam with 58 buddha images which attraction were Buddha image environment and antique.

The potential and strength of the group of community enterprises were Suppaya batik, Tachanuan sedge mat, Banoay water hyacinth bag, Thamai chili sauce and Kongkaram chili sauce. The highest strength of the group was Suppaya batik and powder pickled fish was the lowest.

Temple and community route tour were 1) from Phonangdamoak to Chaopraya Dam. 2) Suppaya Bridge to Thachai. 3) from Bird park to Kokkham pass to Thammamoon 4) Nam Sakorn square to Yai temple pass to Pakkong Makamthao. This route tour only travel by 12 persons van or personal car. limitation of the temple was lack of ferry landing. Except Pakkong Makamthao, Klang temple and Suppaya.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2552 งานวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ต้องขอขอบพระคุณ คุณมลวิภา บุญมาก และ เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอเมืองชัยนาท คุณกิตติชาติ ชาดยานนท์ นักวิชาการเกษตร ชัยนาท ที่ได้เก็บ ข้อมูลในการทำการวิจัย ในครั้งนี้ ขอขอบคุณ คุณภัทรพร กิจชัยนุกูล คุณชฎานันท์ สมงาม คุณชัชวาล วัฒนธรรม คุณอนันต์ ศรีเจริญ คุณชัชวาล จักรศิลป์ พระสังฆาธิการทุกรูป สมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล และผู้นำชุมชนในเขตอำเภอเมือง สรรพยา วัตถุประสงค์และมโนรมย์ที่ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย จัดเก็บข้อมูล และจัดทำรูปเล่ม ผู้วิจัยรู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างมากและขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร ถาวรธิวาสณ์

กันยายน 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(7)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
นิยามศัพท์	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
สภาพพื้นที่จังหวัดชัยนาท	4
องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว	9
องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว	11
ประเภทของการท่องเที่ยว	12
มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	13
การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว	14
ความหมายของวิสาหกิจชุมชน	16
แนวคิดวิสาหกิจชุมชน	17
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล	18
ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	20
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	21
มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
ประชากรที่ศึกษา	28
เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง	28
กรอบแนวคิดการวิจัย	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
การประเมินศักยภาพของกลุ่มแปลงเกษตรและวิสาหกิจชุมชน	31
การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	32
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	32
บทที่ 4 ผลการวิจัย	33
ข้อมูลพื้นฐานของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท	34
การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท	67
กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท	70
ความพร้อมในการทำกิจกรรม และปัญหาของวัด	88
ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท	92
ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	94
เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนจังหวัดชัยนาท	127
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
สรุปผลการวิจัย	143
อภิปรายผลการวิจัย	144
ข้อเสนอแนะ	149

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	151
ภาคผนวก ก การสนทนากลุ่มอำเภอสรรพยา	155
ภาคผนวก ข การสนทนากลุ่มอำเภอเมืองชัยนาท	168
ภาคผนวก ค การสนทนากลุ่มอำเภอมโนรมย์	187
ภาคผนวก ง แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	209
ภาคผนวก จ แบบประเมินศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	221

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรแยกรายเทศบาล / อำเภอ	6
2	แสดงเขตการปกครองจังหวัดชัยนาท	6
3	การจำแนกพื้นที่การเกษตร จังหวัดชัยนาท ปี 2550/2551	7
4	แสดงมูลค่าและผลผลิตรวมพืชเศรษฐกิจ	8
5	แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกสถานธรรมในอำเภอสรรพยา	67
6	แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกสถานธรรมในอำเภอเมือง	68
7	แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกสถานธรรมในอำเภอมโนรมย์และวัด สิงห์	69
8	แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภอสรรพยา	70
9	แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภอเมือง ชัยนาท	76
10	แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภออำเภอมโนรมย์/วัดสิงห์	78
11	แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอสรรพยา	84
12	แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอเมืองชัยนาท	86
13	แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอมโนรมย์ วัด สิงห์	87
14	แสดงปัญหาด้านการท่องเที่ยวทางเรือ(ภาพปัญหา)	90
15	ตารางแสดงระดับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม แม่น้ำเจ้าพระยา	92
16	แสดงความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา	93

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงโมเดลพื้นฐานของสตัฟเฟิลบีม	20
2	กรอบแนวคิดการวิจัย	29
3	ภาพวัดตะกู	35
4	ภาพวัดไผ่ล้อม	36
5	ภาพวัดโพธิ์งาม	37
6	ภาพวัดมะปราง	38
7	ภาพราษฎร์บูรณะ	39
8	ภาพวัดศาลาขาว	40
9	ภาพวัดสรรพยาวัฒนาราม	42
10	ภาพวัดบ้านหนอง	43
11	ภาพวัดวัดโพธิ์มงคล	44
12	ภาพวัดสวนลำไย	45
13	ภาพวัดอินทราราม	
14	ภาพวัดหลวงศิริบูรณาราม	48
15	ภาพวัดสามนิ้ว	49
16	ภาพวัด โลกจันทร์	50
17	ภาพวัดกรุณา	52
18	ภาพวัดคงสวัสดิ์วัฒนาราม	52
19	ภาพวัดจิว	53
20	ภาพวัดท่าชัย	54
21	ภาพวัดธรรมามูล	55
22	ภาพวัดพระยาตาก	56
23	ภาพวัดศรีวิชัยวัฒนาราม	57
24	ภาพสำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม	57
25	ภาพวัด โศกแจ่ง	58
26	ภาพวัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)	59
27	ภาพวัดศรีเจริญ	59
28	ภาพวัดโพธิ์ศรีศรัทธาธรรม(วัดกลาง)	61

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
29	ภาพวัดปากคลองมะขามเฒ่า	62
30	ภาพวัดหนองม่วง	63
31	ภาพวัดศรีมณีวรรณ	64
32	ภาพวัดใหญ่	65
33	ภาพวัดธรรมจันทร์	66
34	ภาพการผลิตผ้าบาติก	95
35	ภาพการผลิตน้ำพริกชุมชนท่าไม้	98
36	ภาพการจักสานผักตบชวา	100
37	ภาพกลุ่มสตรีหาดอาษา สานพลาสติก	102
38	ภาพการผลิตน้ำพริกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดคงคาราม	105
39	ภาพการผลิตเปลญวน	107
40	ภาพกลุ่มจักสานเนินไผ่	108
41	ภาพการทอเสื่อกก	110
42	ภาพรองเท้าผักตบชวา	113
43	ภาพการทำจาวตาล	115
44	ภาพการผลิตน้ำพริก	116
45	ภาพการผลิตปลาร้าแม่พะเยา	118
46	ภาพการผลิตปลาร้าผง	120
47	ภาพการผลิตปลาร้าแม่ผาล้า	121
48	ภาพปลาร้าและน้ำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา	124
49	ภาพหัตถกรรมผักตบชวาบ้านอ้อย	125
50	วัดไผ่ล้อม	128
51	วัดมะปราง	128
52	วัดหาดอาษา	128
53	วัดยางศรีเจริญ	129
54	วัดศรีมงคล	129
55	วัดอินทราม	129
56	วัดศาลาขาว	129

ภาพที่	สารบัญญภาพ	หน้า
57	วัดบ้านหนอง	130
58	วัดโคกเข็ม	130
59	เขื่อนเจ้าพระยา	130
60	วัดตะกุก	131
61	วัดสามนิ้ว	131
62	วัดโคกจันทร์	131
63	วัดกำแพง	132
64	วัดสมุทร	132
65	วัดหลวงศิริบูรณาราม	132
66	วัดสรรพยาวัฒนาราม	132
67	วัดราษฎร์บูรณะ	133
68	วัดโพธิ์มงคล	133
69	วัดสวนลำไย	133
70	วัดโพธิ์งาม	134
71	วัดบรมธาตุ (อำเภอเมือง)	134
72	วัดกรุณา	134
73	วัดศรีวิชัยวัฒนาราม	135
74	วัดพระยาตาก	135
75	วัดพรวน	135
76	สะพานใหม่	136
77	วัดป่าโคกขาม	136
78	เขื่อนเจ้าพระยา	136
79	วัดธรรมามูล	137
80	สำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม	137
81	วัดจิว	138
82	วัดท่าชัย	138
83	วัดคงสวัสดิ์วัฒนาราม	138
84	วัดธรรมจันทร์	139

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
85	วัดใหญ่	139
86	วัดศรีเจริญ	139
87	วัดหน องม่วง	140
88	วัด โศกแจง	140
89	วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)	140
90	วัด โพธิ์ศรีศรัทธารธรรม(วัดกลาง)	141
91	วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)	141
92	แสดงแผนที่ท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท	142

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตคนชนบทมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ เนื่องจากสายน้ำมีคุณูปการต่อการดำรงชีพของคนในชุมชน ทั้งในเชิงของการผลิต การเป็นแหล่งอาหาร ตลอดจนการอุปโภคบริโภคต่างๆ ความผูกพันของคนและสายน้ำ มักปรากฏในรูปของความเชื่อที่สะท้อนเป็นสัญลักษณ์ในรูปของพิธีกรรม กิจกรรม รวมถึงประเพณีและการละเล่นต่างๆ เช่น การขอภัยต่อพระแม่คงคา ในเทศกาลวันลอยกระทง การร่อนน้ำคำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ การแข่งขันเรือยาวในคราฤดูน้ำหลาก สิ่งเหล่านี้เป็นสายใยที่ร้อยรัดคนในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว

ลักษณะเด่นประการหนึ่งของการตั้งถิ่นฐานริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา คือ นอกจากเป็นที่ตั้งของชุมชนแล้ว ยังปรากฏ สถานธรรม วัดวาอาราม โบราณสถานและ โบราณวัตถุจำนวนมาก ซึ่งแทรกอยู่ท่ามกลางชุมชนซึ่งเรียงรายอยู่ทั้ง 2 ฝั่งแม่น้ำ โดยมีวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจคนในชุมชนชาวจังหวัดชัยนาท รวมมากกว่า 214 วัด วัดที่สำคัญ ได้แก่ วัดธรรมมูล วัดพระพรสวรรค์ วัดอินทราราม (ตลุก) วัดกรรณ วัดปากคลองมะขามเต่า นอกจากนี้จะเป็นธรรมสถานที่จัดว่าเป็นมุมสงบเหมาะแก่การแสวงบุญ

ปัจจุบันวิถีชีวิตของชาวชัยนาท 2 ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มเปลี่ยนแปลงไป ด้วยสาเหตุของการตัดถนนเลียบบคลอง ทำให้ประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนหันหน้าเข้าหาแม่น้ำ เปลี่ยนทิศทางการก่อสร้างบ้านเรือนสู่ถนน เป็นเหตุให้ภูมิทัศน์และทัศนียภาพริมฝั่งแม่น้ำเปลี่ยนไป ซึ่งหากไม่มีการกำหนดลักษณะการใช้พื้นที่และปรับปรุงพื้นที่อย่างเหมาะสม จะทำให้เอกลักษณ์ที่งดงามสูญสิ้นไป

การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่วิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ในการร่วมกันพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ในรูปเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน จัดทำระบบข้อมูลสินค้าชุมชน สนับสนุนการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่เน้นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด

ข้อมูลการได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน พบว่า จำนวนผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ในแต่ละภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 7,931 ราย ภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ 14,812 ราย ภาคกลาง 10,360 ราย ภาคตะวันออก 899 รายภาคใต้ 2,768 ราย รวม 36,770 ราย (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2552)

ผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงความสำคัญของพัฒนาการปฏิบัติการปฏิบัติธรรม กลุ่มธุรกิจชุมชน และวิถีชีวิตแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็น โครงการที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนากิจการปฏิบัติการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน มุ่งพัฒนาคนในสังคม พัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน ก่อให้เกิดรายได้ และการสร้างงานของคนในชุมชน และมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ โดยใช้กระบวนการพัฒนากิจการทางธรรม กลุ่มธุรกิจ และการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาซึ่งเป็น วัฒนธรรมอัตลักษณ์ของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาการปฏิบัติการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท
- 2) ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท
- 3) ศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท
- 4) ศึกษาการจัดทำแผนเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน

นิยามศัพท์(Term Definition)

สถานธรรม หมายถึง วัดหรือสำนักสงฆ์ที่มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับประชาชน โดยทั่วไปทั้งระยะสั้นและระยะยาว

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการที่มีลักษณะรวมกลุ่มชาวบ้านดำเนินการดังต่อไปนี้ กิจการผลิตสินค้า กิจการบริการ กิจการค้าปลีก กิจการค้าส่ง และวิสาหกิจขนาดย่อมสมาชิกไม่เกิน 50 คน ขนาดกลางไม่เกิน 200 คน

ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา หมายถึง แม่น้ำเจ้าพระยาอาณาเขตตั้งแต่อำเภอโนนรมย์ วัดสิงห์ อำเภอเมือง และอำเภอสรรพยาจังหวัดชัยนาท

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยัง แหล่งท่องเที่ยวทาง โบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และ โบราณคดี

ขอบเขตของการวิจัย

6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

(1) ศักยภาพ สถานปัตยกรรม(สถานธรรม)และการพัฒนากิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรม (2) ศักยภาพวิสาหกิจชุมชน(3) การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชน

6.2 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตอำเภอมโนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอเมือง และอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

กลุ่มสถานธรรม ได้แก่ วัดตามรายชื่อของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชัยนาท เฉพาะวัดที่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขต 3 อำเภอ รวม 50 วัด 1. อำเภอสรรพยา 20 วัด 2. อำเภอเมือง 15 วัด 3. อำเภอมโนรมย์และวัดสิงห์ 15 วัด นิมนต์พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสหรือตัวแทน ทั้งหมด 50 วัด รับนิมนต์ 24 รูป

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มตามรายชื่อจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอเมือง จำนวน 16 กลุ่ม 1) อำเภอสรรพยา 13 กลุ่ม 2) อำเภอเมือง 1 กลุ่ม 3) อำเภอมโนรมย์และอำเภอวัดสิงห์ 2 กลุ่ม

6.3 ขอบเขตด้านเวลา ปี 2552-53

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected Result & Appreciation)

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะนำมาซึ่งการพัฒนาพื้นที่บนพื้นฐานอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนำไปสู่การยกระดับความสำเร็จของการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวสถานธรรมเพื่อพัฒนาจิต และการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์ ร่วมกับวิสาหกิจที่มีความสัมพันธ์กัน ได้แก่ ธุรกิจรับช่วง การท่องเที่ยว การสืบทอด ภูมิปัญญา ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในชุมชน รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนในการรักษาวิถีชีวิตที่ทรงคุณค่า และชุมชนมีรายได้ อันเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท มีดังนี้

1. สภาพพื้นที่จังหวัดชัยนาท
2. องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว
3. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว
4. ประเภทของการท่องเที่ยว
5. มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
6. การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว
7. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
8. แนวคิดวิสาหกิจชุมชน
9. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล
10. ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
11. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
12. มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สภาพของพื้นที่จังหวัดชัยนาท

ประวัติและสภาพของพื้นที่จังหวัดชัยนาท

1.1 ข้อมูลทางกายภาพ

1.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชัยนาทเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคกลางตอนบน ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี และชัยนาท ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยาและเป็นตอนเหนือสุดของภาคกลาง บนเส้นรุ้งที่ 15 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศาตะวันออก สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 16.854 เมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 195 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดนครสวรรค์และอุทัยธานี
ทิศใต้ ติดต่อกับ สุพรรณบุรีจิ่งและหวัดสิงห์บุรี
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดนครสวรรค์และสิงห์บุรี
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสุพรรณบุรีและอุทัยธานี

1.1.2 ขนาดและพื้นที่

จังหวัดชัยนาท มีพื้นที่ประมาณ 2,469.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,543,591 ไร่ หรือเท่ากับร้อยละ 15.5 ของพื้นที่ในภาคกลางตอนบน

1.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดชัยนาทมีลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 99.06 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ พื้นที่ตอนกลาง ตอนใต้และตะวันออกของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ราบจนถึงพื้นที่ ลูกคลื่นลอนลาดมีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหลผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกอำเภอ เช่น

ก. แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่านอำเภอมโนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอเมืองชัยนาท และอำเภอสรรพยา

ข. แม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำมะขามเฒ่า ไหลผ่านอำเภอวัดสิงห์ และหันคา

ค. แม่น้ำน้อย ไหลผ่านอำเภอสรรคบุรี

ง. คลองชลประทาน ซึ่งมีหลายสายไหลผ่านพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ คลองอนุศาสนนันท์ คลองมหाराช คลองพลเทพ เป็นต้น ล้วนเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเกษตรกรรมตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วไป

นอกจากลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบแล้ว ยังมีเนินเขาเล็กๆ ขนาดประมาณ 1 - 3 กิโลเมตรกระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เขาธรรมามูล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัดชัยนาท เขาพลอง เขาขยาย เขาท่าพระ เขากระดี เขาใหญ่เขารัก เขาดิน เขาหลักเขาไก่ห้อย เขาสารพัตติ เขาราวเทียน เขาสรรพยา และเขาแก้ว เป็นต้น(สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2550)

1.2 การปกครองและประชากร

1.2.1 ประชากร

ขนาดพื้นที่และความหนาแน่นของประชากรในแต่ละพื้นที่ของจังหวัด ปัจจุบันจังหวัดชัยนาท มีประชากร จำนวน 337,147 คน แยกเป็นชาย 162,947 คน เป็นหญิง 174,200 คน แบ่งตามเขต การปกครอง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรแยกรายเทศบาล / อำเภอ

รายชื่อ	พื้นที่	จำนวนราษฎร	ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	จำนวนครัวเรือน
อำเภอเมืองชัยนาท	255.38	72,145	28,405	14,089
อำเภอมโนรมย์	225.64	33,286	13,003	6,013
อำเภอวัดสิงห์	315.32	26,403	10,531	5,799
อำเภอสรรพยา	228.28	44,715	20,714	8,600
อำเภอสรรคบุรี	354.80	67,845	32,724	13,729
อำเภอหันคา	529.33	55,929	28,471	11,650
อำเภอหนองมะโมง	291.00	19,437	12,055	4,259
อำเภอเนินขาม	270.00	17,387	10,994	3,910
รวม	2,469.75	337,147	170,192	68,040

ที่มา : สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2550

1.2.3 การปกครองและการบริหารราชการ

(1) เขตการปกครอง จังหวัดชัยนาท แบ่งเขตการปกครองเป็น 8 อำเภอ 51 ตำบล 505

หมู่บ้าน

ตารางที่ 2 แสดงเขตการปกครองจังหวัดชัยนาท

อำเภอ	เทศบาล	อบต.	ตำบล	หมู่บ้าน
อำเภอเมือง	1	8	8	82
อำเภอมโนรมย์	2	6	7	40
อำเภอวัดสิงห์	1	6	6	47
อำเภอสรรพยา	2	7	7	55
อำเภอสรรคบุรี	6	3	8	92
อำเภอหันคา	3	8	8	100
อำเภอหนองมะโมง	1	4	4	41
อำเภอเนินขาม	1	3	3	48
รวม	14	50	51	505

ที่มา : สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2550

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การเกษตรกรรม

จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่เกษตรกรรม 1,228,445 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.29 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน 777,991 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 63.33 ของพื้นที่ การเกษตร การใช้ประโยชน์พื้นที่การเกษตรสามารถจำแนกได้ดังสรุปตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 3 การจำแนกพื้นที่การเกษตร จังหวัดชัยนาท ปี 2550/2551

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่การเกษตร	พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)	พื้นที่สาธารณะ	พื้นที่อื่น ๆ (ไร่)
เมืองชัยนาท	177,564.66	125,713.00	13,557.00	12,197.00	26,097.66
มโนรมย์	153,245.35	121,491.00	4,179.00	11,144.61	16,430.74
วัดสิงห์	172,023.95	143,708.00	5,012.00	1,343.00	21,961.00
สรรพยา	143,684.89	98,484.00	10,022.04	1,685.00	33,493.84
สรรคบุรี	217,390.24	178,503.00	12,093.48	1,618.01	10,747.91
หันคา	342,741.65	271,431.00	21,857.26	8,064.31	41,389.08
หนองมะโมง	191,590.93	159,679.00	5,405.00	11,024.00	15,483.00
เนินขาม	184,001.30	153,606.00	5,243.00	1,701.00	6,283.00
รวม	1,582,242.97	1,252,615.00	77,368.78	48,776.93	171,886.23

ที่มา : สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2550

สภาพทางเศรษฐกิจ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาท เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำไหลผ่านสำคัญ 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำน้อย จึงเหมาะสมกับการประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 80 จึงประกอบอาชีพทางการเกษตร รองลงมาได้แก่ ด้านการพาณิชย์ ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรมและการตัดกรรม ประมาณร้อยละ 6 ด้านการอุตสาหกรรมและการตัดกรรมประมาณร้อยละ 3 รายได้ของประชากร จังหวัดชัยนาทมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวในปี 2538 เท่ากับ 83,780 บาท/คน/ปี ผลิตภัณฑ์รวมของจังหวัด (GPP) เท่ากับ 14,609,880 ล้านบาท/ต่อปี การประกอบอาชีพจำแนกได้ดังนี้

เกษตรกรรม จังหวัดชัยนาทมีพื้นที่เกษตรกรรมรวมทั้งหมด 1,219,669 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.02 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับน้ำจากชลประทาน 777,991 ไร่ ซึ่งสามารถแยกประเภทพื้นที่ทางการเกษตรได้ดังนี้

พื้นที่นาปี	959,453	ไร่
พื้นที่นาปรัง	463,592	ไร่
พื้นที่ทำไร่	108,831	ไร่
พื้นที่ทำสวน	53,986	ไร่
พื้นที่พืชผัก	2,833	ไร่
พื้นที่ไม้ดอกไม้ประดับ	364	ไร่
พื้นที่ไม้โตเร็ว	8,783	ไร่
พื้นที่เกษตรอื่นๆ	13,419	ไร่

สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจ นอกจากข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดซึ่งสามารถปลูกได้ทั้งนาปี และนาปรัง แล้วยังมีการผลิตพืชไร่ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ราวพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว จำนวน 180,831 ไร่ แยกเป็น

มันสำปะหลัง	90153	ไร่
อ้อยโรงงาน	49449	ไร่
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	41229	ไร่

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท

สำหรับไม้ผล พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดชัยนาทที่มีชื่อเสียง คือ ส้มโอพันธุ์ขาวแตงกวา มีพื้นที่ปลูก 3,334 ไร่ ผลผลิต 1,018,350 ผล พืชสำคัญอื่น ๆ เช่น มะม่วง มะนาว มะพร้าว กระท้อน กล้วยน้ำว่า ขนุน เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดชัยนาท, 2550)

ตารางที่ 4 แสดงมูลค่าและผลผลิตรวมพืชเศรษฐกิจ

พืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่ให้ผล (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
มะม่วง	18,123	8,466	850	7,961	91.37
มะนาว	2,048	1,383	890	1,230	28.50
มะพร้าว	2,396	581	1,000(ผล)	481,000	4.64
กระท้อน	1,633	307	1,100	337	6.75
กล้วยน้ำว่า	8,190	6,447	1,000(หวี)	6,447,000	38.68
ขนุน	1,037	460	1,200	522	3.86
ส้มโอ				8,226	16.4

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท (2548)

โครงการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเกษตร เป็นโครงการที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและเกษตร มุ่งพัฒนาคนในสังคม การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดรายได้และการสร้างงานของคนในชุมชน มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ โดยใช้กระบวนการพัฒนา กิจกรรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเกษตร และการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาซึ่งเป็นวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของชุมชนให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวที่ยั่งยืน(สำนักงานจังหวัด ชัยนาท, 2550)

2. องค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่

1. นักท่องเที่ยว
2. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หรือสินค้าการท่องเที่ยว
3. ธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ การคมนาคมขนส่ง ที่พัก อาหาร และธุรกิจนำเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าทางการท่องเที่ยว หรือ สิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว หมายถึง ตามลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว

1. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ภูเขา ถ้ำ ลำธาร น้ำตก ทะเล หาดทราย หาดหิน เกาะ แก่ง ธรรมชาติไดน้ำ (แหล่งปะการัง) น้ำพุร้อน บ่อน้ำร้อน แหล่งน้ำจืด (ห้วย หนอง คลอง บึง) ทะเลสาบ เขื่อนอ่างเก็บน้ำ สวนสัตว์ เปิด เขตสงวนพันธุ์สัตว์อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน และสวนรุกชาติ

2. ประเภทแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถาน และศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา วัดโบราณสถาน ศาสนสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมืองอนุสาวรีย์ และอนุสรณ์สถาน

3. ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เช่น งานประเพณี งานพิธี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เช่น ชาวนา ชาวเล ศูนย์วัฒนธรรม โรงละคร โรงภาพยนตร์ สวนน้ำ สวนสนุก พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ ไร่นา สวน พืชผักผลไม้ เหมือน กีฬาต่าง ๆ ทั้งทางบกทางน้ำ แหล่งซื้อของ ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิง โรงงานอุตสาหกรรม และบริเวณเหมืองที่ทันสมัย

(<http://elearning.spu.ac.th/allcontent/svi314/class4.htm>, 2551)

องค์ประกอบตัวอย่างที่ 3 คือ ธุรกิจท่องเที่ยว

1. การคมนาคมขนส่ง

ทางบก รถยนต์ รถไฟ รถอื่นๆ (สามล้อ จักรยาน รถม้า เกวียน) การจัดการรถโดยสารประเภทต่าง ๆ เช่นรถนำเที่ยว รถบัส รถเช่า ต้องสร้างถนนมีโครงข่ายที่ดี การขยายเส้นทางรถยนต์ รถไฟ ปิมน้ำมัน ห้องน้ำ และที่พักริมทาง

ทางเรือ การสร้างเรือ แพ การสร้างท่าเรือ การจัดการขนส่งทางเรือ สิ่งอำนวยความสะดวกในการขึ้นลงเรือ

ทางอากาศ การจัดการเที่ยวบิน ที่นั่ง เข้าประเภทหรือภายในประเทศ การปรับอัตราค่าโดยสารให้จูงใจ การปรับปรุงเครื่องบิน ให้มีประสิทธิภาพปลอดภัย การปรับปรุงพัฒนาสนามบิน

2. ที่พัก โรงแรม บังกะโล โมเต็ล เกสต์เฮาส์ หอพัก ที่ตั้งแคมป์ ที่พักในวัด เรือนแพ ถ้าเป็นโรงแรม มีรายละเอียดงานที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว เช่น การบริการส่วนหน้า การจัดหาอาหารเครื่องดื่ม งานแม่บ้าน ห้องพัก การจัดงานเลี้ยง การจัดการคลังต่าง ๆ การจัดประชุม นิทรรศการ การจัดนันทนาการและบันเทิง วิศวกรรมการบำรุงรักษา การขาย การตลาด การประชาสัมพันธ์

3. ภัตตาคารร้านอาหาร

ที่กินอาหารประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ร้านอาหารไทย และร้านอาหารพื้นเมือง ของแต่ละท้องถิ่น ร้านอาหารประจำชาติต่าง ๆ ร้านอาหารสวนอาหารทั่วไป ศูนย์อาหารและ Fast food ร้านไอศกรีม ร้านขนม ร้านกาแฟเครื่องดื่ม ร้านอาหารเคลื่อนที่ รถแวน รถเข็น หาบแร่

งานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำเมนู ชื้ออาหาร ประกอบอาหาร บริการเสิร์ฟอาหารและเครื่องดื่ม ดำเนินการทำความสะอาด หน้าที่จอดรถ ต้อนรับ จัดหาวัสดุ การตลาด การประชาสัมพันธ์

4. ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

4.1 ผู้ประกอบธุรกิจการจัดนำเที่ยว (Tour Operator) ได้แก่ (1) จัดรายการนำเที่ยว เบ็ดเสร็จ (Package) ส่งตัวแทนไปจำหน่าย (2) จัดนำเที่ยวสำหรับผู้สนใจเฉพาะเรื่อง แก่องค์กร สถาบัน กลุ่มเอกชน (3) จัดนำเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลให้กับบริษัทผู้ผลิตสินค้าและองค์กรต่าง ๆ (4) บริการวางแผนการจัดประชุมสัมมนา การจัดงานนิทรรศการในระหว่างประเทศ

4.2 ตัวแทนจำหน่ายการท่องเที่ยว (Travel Agency) ได้แก่ (1) ขายทัวร์ที่ผู้ประกอบธุรกิจการจัดนำเที่ยวจัดขึ้น (2) เป็นตัวแทนจำหน่ายตั๋วโดยสารพาหนะเดินทางประเภทต่าง ๆ (3) เป็นตัวแทนจัดหาและสำรองห้องพัก โรงแรมกิจกรรมบันเทิงต่าง ๆ (4) บริการในด้านการต้อนรับและรับส่งนักท่องเที่ยว (5) ให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5. ร้านขายของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง ได้แก่ (1) มีการผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ เสื้อผ้า เครื่องประดับ เครื่องหนัง อาหาร ของแต่งบ้าน หัตถกรรม ของเด็กเล่น (2) การพัฒนารูปแบบสินค้า มีการออกแบบ กำหนดขนาด เลือกวัสดุผลิต (3) การจัดตกแต่ง เลือกทำเลที่ตั้งบ้าน (4) การจัดบริการแก่นักท่องเที่ยวที่ซื้อของ บรรจุนักท่องเที่ยว จัดส่ง รับส่งซื้อสินค้า

6. ความปลอดภัย ได้แก่ (1) ขอความร่วมมือ จากหน่วยงานต่าง ๆ ในการช่วยสร้างความมั่นคงปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว (2) ขอความร่วมมือให้คนในท้องถิ่นช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว เมื่อได้รับความเดือดร้อน (3) จัดหาหน่วยงานช่วยเหลือในเรื่องความปลอดภัย: ตำรวจท่องเที่ยว, ศูนย์ (4) กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

7. อำนวยความสะดวกในการเข้า-ออกเมือง เช่น การทำ VISA การตรวจ ฟ้าสีศุลกากร การขนส่งกระเป๋าโดยสาร การขนส่งระหว่างท่าอากาศยาน สถานีขนส่ง และที่พัก

8. องค์ประกอบอื่นที่สำคัญ ได้แก่ การเผยแพร่โฆษณา การวิจัยตลาด ทำแผนการตลาด การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด การจัดทำอุปกรณ์เผยแพร่ต่าง ๆ จากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมา ธุรกิจท่องเที่ยว ถือเป็นอุตสาหกรรมสาขาบริการได้เพราะมีลักษณะของกระบวนการผลิตเช่นเดียวกับอุตสาหกรรมทั่วไป คือมี (1) วัตถุดิบ ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจจะมาชม (2) โรงงาน ได้แก่ อาณาบริเวณที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน (3) การลงทุนสร้าง โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก (4) การใช้แรงงาน สร้างสาธารณูปโภค การผลิตสินค้า และการบริการ (5) ผลผลิต ได้แก่ บริการของนักธุรกิจ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว (6) การส่งเสริมการขาย

การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออก เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547-2551)

3. องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ หรือ 3A คอลิเออร์และฮาร์ราเวย์ (Collier & Harraway, 1997: 18) ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ และเหตุการณ์ สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่ประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว สิ่งดึงดูดใจ เช่น ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ภูเขา สวนสนุก งานแสดงสินค้า การแข่งขันกีฬา ฯลฯ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึง ดังนั้นการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค จึงจำเป็นในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนระบบการกำจัดของเสียก็จะเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว

3. การเข้าถึง (Accessibility) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการขนส่ง ซึ่งประกอบไปด้วย เส้นทาง พาหนะ สถานี และผู้ประกอบการ การขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของ ไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทางเข้าถึงศูนย์กลางของการท่องเที่ยววนั้น จะต้องมีการคมนาคมที่พร้อมในแหล่งท่องเที่ยว สามารถติดต่อเชื่อมโยงกันระหว่างพื้นที่บริเวณใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ รถไฟ เรือ เครื่องบิน ฯลฯ แล้วแต่ความจำเป็น จุดท่องเที่ยวหรือศูนย์กลางการท่องเที่ยวใดก็ตามถ้าขาดเสียซึ่งเส้นทางคมนาคมที่จะเข้าถึงได้แล้ว สถานที่ท่องเที่ยววนั้นไม่ว่าจะสวยงามแปลกตาประทับใจเพียงใดก็ย่อมไร้คุณค่าอย่างสิ้นเชิง

4. ประเภทของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย

ข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยว

ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ว่าเป็นสถานที่แบบใด และสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยววนั้นอย่างไร

ควรศึกษาถึงฤดูกาลของธรรมชาติ ให้เหมาะสมในการเดินทาง เช่น การเที่ยวชมนกควรศึกษาถึงฤดูกาลอพยพของนกชนิดต่าง ๆ

ในการท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรช่วยกันรักษาทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยววนั้นๆ

ควรเคารพในวัฒนธรรมประเพณี ของคนในท้องถิ่น ไม่ประพฤติปฏิบัติที่ขัดต่อวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองนั้น ๆ

ควรเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำ ของเจ้าหน้าที่ เพื่อความปลอดภัยในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวไม่ควรประมาท

ควรรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาดและสวยงาม เช่น ไม่ทิ้งขยะ

รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) มีการจัดการดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่า ของสภาพแวดล้อม โดยที่ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพ พิธีกรรมต่างๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism / Village tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ คุณผลงานสร้างสรรค์ ทัศนียภาพที่สวยงาม พื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรม และคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว (สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว, 2551)

5. มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

มาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดมาตรฐานออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 1.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- 1.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- 1.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

2. มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 2.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านความปลอดภัย
- 2.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการภัตตาคารและร้านอาหาร
- 2.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก
- 2.4 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้าแรมสำหรับนักท่องเที่ยว
- 2.5 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
- 2.6 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิง และนันทนาการ
- 2.7 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ
- 2.8 สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านขนส่ง

3. มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย

- 3.1 สนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว
- 3.2 สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่ง

ท่องเที่ยว

3.3 สนับสนุนหรือจัดให้มีการโฆษณาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว

โดยมาตรฐานในแต่ละด้าน ได้กำหนดตัวชี้วัดเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานโดยตัวชี้วัดมี 2 ระดับ ได้แก่

ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและเป็นภารกิจที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการ

ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและเป็นภารกิจที่มีการพัฒนายกระดับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรือก้าวหน้ามากกว่ามาตรฐานตัวชี้วัดพื้นฐาน และกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจจะทำหรือเลือกตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ความพร้อมทางด้านงบประมาณ บุคลากร ฯลฯ

6.. การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2548: 77-79) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดทำแบบการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวมีขั้นตอนและกระบวนการ ดังนี้

การทำความเข้าใจกับทรัพยากรการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1 แบ่งตามประเภทของทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรหลัก และทรัพยากร สนับสนุน
- 2 แบ่งตามชนิดของทรัพยากร ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 5 ชนิด ได้แก่

- 2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ น้ำ
- 2.2 ทรัพยากรวัฒนธรรม เช่น ศาสนา มรดกวัฒนธรรม ชาติพันธุ์
- 2.3 ทรัพยากรเหตุการณ์สำคัญ เช่น งานมหกรรม การแข่งขัน
- 2.4 ทรัพยากรกิจกรรม เช่น นันทนาการ สิ่งอำนวยความสะดวก
- 2.5 ทรัพยากรบริการ เช่น การขนส่ง ที่พัก การต้อนรับ อาหาร บริการ

การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 รายการทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีอะไรน่าสนใจ หรือดึงดูดใจ มีการบริการแบบไหน มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวทำในระหว่างพักค้างแรม และมีที่พักค้างแรมที่รูปแบบไว้คอยบริการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 รายการดังนี้

1. รายการทรัพยากรธรรมชาติ ที่โดดเด่นมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น และมีสิ่งสำคัญกับปัจจุบันและในอนาคตที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว การเก็บข้อมูลคือ ชื่อที่ตั้ง ฤดูกาล การเข้าถึง ใครเป็นคนจัดการ ติดต่อกับใคร มีการใช้มากน้อยแค่ไหน ผู้ที่มาท่องเที่ยวมาจากไหน มาทำไม ค่าผ่านประตู และต้องเป็นสมาชิกหรือไม่

2. รายการทรัพยากรวัฒนธรรม สิ่งไหนทำให้โดดเด่น มีอะไรบ่งบอกถึงความมีวัฒนธรรมมากที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ การเก็บข้อมูล คือ ชื่อที่ตั้ง ฤดูกาล การเข้าถึง ทางเข้า ใครเป็นนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมอะไรให้ทำบ้างในขณะที่เข้าไปเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ผู้ที่มาเที่ยวเป็นกลุ่มลูกค้าแบบไหน

3. รายการทรัพยากรเหตุการณ์สำคัญ มีอะไรบ้างที่โดดเด่น และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว มีอะไรพิเศษกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ การเก็บข้อมูล คือ ชื่อที่ตั้งของเหตุการณ์สำคัญนั้นๆ ช่วงระยะเวลาในการเกิดเหตุการณ์ มีวิธีการเข้าถึงแบบใด ใครเป็นเจ้าของ มีนักท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน

4. รายการทรัพยากรกิจกรรม กิจกรรมนั้นมีความโดดเด่นที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างถิ่นให้มาท่องเที่ยวได้มากแค่ไหน การเก็บข้อมูล คือ ชื่อที่ตั้งศูนย์บริการข้อมูล เวลาและฤดูกาลที่เข้ามาเที่ยว มีการเข้าถึงได้อย่างไร ใครเป็นเจ้าของ มีกิจกรรมแบบใดบ้างให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมาจากที่ไหน มีค่าผ่านประตูหรือไม่

5. รายการทรัพยากรบริการ ชื่อและที่อยู่ของผู้ให้บริการ ต้องติดต่อใคร มีการบริการในรูปแบบใดบ้าง การเก็บข้อมูล คือ ชื่อและที่ตั้งของสิ่งอำนวยความสะดวก จัดอยู่ในระดับใด มีบริการอะไรบ้าง ในช่วงเวลาใด ใครเป็นเจ้าของ มีจำนวนเตียงกี่เตียง และค่าบริการเท่าไร

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินทรัพยากรท่องเที่ยว

1. คุณภาพทรัพยากร อะไรทำให้ทรัพยากรนี้ดีกว่าทรัพยากรอื่น มีจุดอ่อนตรงไหน ได้รับการดูแล มีคุณภาพบริการสม่ำเสมอ และมีข้อเสียต่อการพัฒนาหรือไม่
2. ทรัพยากรมีความโดดเด่นและแตกต่างจากที่อื่นและแสดงออกถึงความภาคภูมิในในสถานที่นั้นๆ
3. มีอำนาจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว กิจกรรมในการดึงดูด และมีข้อเสนอดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการในระดับใด
4. ฐานข้อมูลของทรัพยากร อะไรทำให้ทรัพยากรนี้มีบทบาทกับปัจจุบันและสำคัญยิ่งขึ้นในคราวต่อไป ทรัพยากรนี้มีปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตหรือไม่ จากทฤษฎีการตรวจสอบทรัพยากร แสดงให้เห็นเป็นกระบวนการและขั้นตอนในการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ได้

7. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่ เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประกาศกำหนด

กิจการของชุมชน จะแบ่งเป็น 3 กลุ่มกิจการ คือ (1) กลุ่มการผลิตสินค้า (2) กลุ่มการให้บริการ (3) กลุ่มกิจการอื่น ๆ

นิติบุคคล หมายถึง บุคคลโดยสมมุติ ที่กฎหมายรับรองฐานะให้มีสิทธิและหน้าที่ เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา กล่าวคือ สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ได้ ซึ่งการที่จะเป็นนิติบุคคลได้ ต้องดำเนินการตามวิธีการที่กฎหมายนั้น ๆ กำหนด ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกร (ที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย) สหกรณ์ สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

คณะบุคคลที่ไม่เป็นนิติบุคคล เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร เป็นต้น ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนที่จะขอรับการส่งเสริมและสนับสนุน ตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้ได้ ต้องมีองค์ประกอบ 2 อย่าง ดังนี้

1. มีคุณสมบัติตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เรื่องคุณสมบัติ และหลักเกณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนที่ประสงค์ขอจดทะเบียน

2. ได้จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร แล้ว (หากมีไม่ครบทั้ง 2 อย่าง ก็ไม่สามารถขอรับการส่งเสริม และสนับสนุนตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้ได้

8. แนวคิดวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้ พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีได้หมายถึงการพึ่งตนเองด้วยเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว แต่หมายถึงการพัฒนาโดยรวม ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสาธารณประโยชน์ หรือโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนด้วยตนเอง โดยไม่เป็นการให้กับรัฐ หรือต้องพึ่งพาทภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้องพึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันจะเป็นไปได้มากขึ้น อันเป็นหลักการที่นำไปสู่ การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท, 2551)

ตลาดของวิสาหกิจชุมชน

ตลาดของวิสาหกิจชุมชนจะเป็นระบบที่มีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากตลาดโครงสร้างหลัก เพราะปัจจัยหลักที่กำหนดตลาด คือ การพึ่งตนเอง การเน้นคุณภาพและคุณธรรม ตลาดของวิสาหกิจชุมชนแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ตลาดในระดับแรก คือ การอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน
2. ตลาดระดับที่สอง คือ การอุปโภคบริโภคระหว่างเพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกัน
3. ตลาดระดับที่สาม คือ การอุปโภคบริโภคระหว่างชุมชนในเครือข่ายเดียวกัน
4. ตลาดระดับที่สี่ คือ การตลาดภายนอกชุมชน หรือตลาดระหว่างจังหวัด เป็นการนำสินค้าที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคภายในชุมชนออกจำหน่าย หรือเป็นการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเด่น มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวออกจำหน่าย เพื่อนำรายได้จูงใจภายนอกเข้าสู่ชุมชน (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท, 2551)

9. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการประเมินผล ดังนี้

สุรพล กาญจนะจิตรา (2527) ให้ความหมายของการประเมินผลว่า คือ เครื่องมือที่ใช้ตัดสินใจในการปฏิบัติงานโครงการ ที่ดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายหรือไม่ เพียงใดเพราะวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการและแผนงานเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ และการประเมินผลเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ

ปुरुชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2542) “การประเมินผล” ในความหมายดั้งเดิมมักหมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า นโยบาย แผนงาน โครงการ บรรลุผลตาม วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นหรือไม่ และระดับใด ซึ่งในปัจจุบัน การมุ่งตอบ คำถามเช่นที่กล่าว จัดเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประเมินผลรวบยอด

Rossi and Freeman (1993 อ้างถึง สมบัติ หน้า 483-484) การประเมินผลเป็นการบวนการ วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อนำเสนอแนวทาง ในการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ การประเมินผลนโยบายและโครงการของรัฐทั้งใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่นจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อรัฐบาลและต่อประชาชนผู้รับบริการอย่าง กว้างขวาง ทั้งนี้เพราะการประเมินผลจะนำไปสู่การพัฒนาทางเลือกใหม่ ๆ ตลอดจนนวัตกรรมที่มี ผลต่อการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ใน ชุมชน

เนื่องจากการประเมินผลเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องทั้งการก่อรูปนโยบาย (Policy formation) จนกระทั่งผลกระทบของนโยบาย ดังนั้น การประเมินผลจึงอาจ กำหนดให้ เฉพาะเจาะจงว่าเป็นการประเมินผลนโยบายในขั้นตอนใด หรือกระทำการประเมินผลนโยบาย ตลอดทุกขั้นตอน อาทิ เช่น การประเมินผลนโยบายที่กระทำในระหว่างกระบวนการนำนโยบายไป ปฏิบัติ หรือระหว่างขั้นตอนแรกของการพัฒนาโครงการ การประเมินผลในกรณีนี้อาจมีจุดมุ่งหมาย หลายประการ คือ

1. เพื่อการปรับปรุงระดับความสำเร็จ (Policy efficacy) หรือประสิทธิภาพของนโยบาย โดยมุ่งให้เกิดผล ที่พึงปรารถนาให้มากที่สุด โดยใช้ต้นทุน ในการดำเนินการให้น้อยที่สุด
2. เพื่อเป้าหมายในการให้บริการอย่างเป็นธรรม โดยพิจารณาว่าผลจากการดำเนิน โครงการหรือการให้บริการสาธารณะ ไปถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2544 หน้า 493) การประเมินผลนโยบายเป็นกระบวนการวัดระดับ ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของนโยบายหรือโครงการ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทาง

สังคมศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การวิเคราะห์มีความเที่ยงตรง น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

รูปแบบการประเมินผล (ศิริชัย กาญจนวาที, 2537) ได้แบ่งการประเมินผล ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงปริมาณ (Quantitative evaluation) การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงปริมาณ (Quantitative evaluation) การวิเคราะห์และประเมินผลประเภทนี้มุ่งไปสู่ปริมาณงานที่ปฏิบัติว่าได้ผลเป็นจำนวนเท่าไร ผู้ได้รับประโยชน์มีใครบ้าง จำนวนเท่าไรจึงเป็นการวิเคราะห์และประเมินผลเพียงทำให้ทราบสภาพที่เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไปของการดำเนินงานขององค์การ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการ โฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นสำคัญ

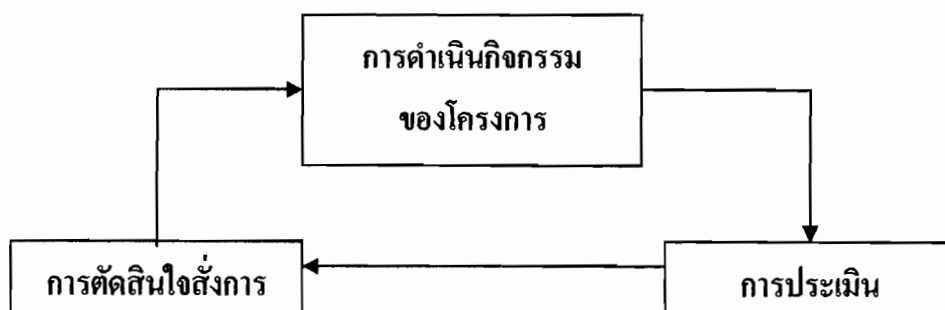
2. การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงคุณภาพ (Qualitative evaluation) การวิเคราะห์และประเมินผลประเภทนี้ มุ่งประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลและผลกระทบของการปฏิบัติงานขององค์การว่ามีผลทางใดอย่างไร และระดับใดทำให้ทราบรายละเอียดผลที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์การและมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์การให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สตฟเฟิลปีม (1971, อ้างถึง เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2542) ได้เสนอรูปแบบการประเมิน CIPP โดยทำการประเมิน สภาพการณ์และวัตถุประสงค์ของ โครงการ ปัจจัยการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของโครงการ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงและบริหาร โครงการ ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีการประเมินผล และให้คำนิยามการประเมินผล ไว้ดังนี้

“การประเมิน” คือ กระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือก ในการประกอบการตัดสินใจต่อไป จากนิยามดังกล่าว มีสาระสำคัญที่สามารถขยายความเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การประเมิน เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจรและย้อนกลับมาสู่รอบใหม่ของวงจรด้วย
2. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
3. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้ไว้
4. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้วนั้นมาจัดทำให้เป็นสารสนเทศ
5. สารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและมีประโยชน์
6. สารสนเทศดังกล่าวจะต้องได้รับการนำไปเสนอเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่ หรือแนวทางการดำเนินการใด ๆ ต่อไป

ทั้งนี้ ในส่วนที่เป็นรายละเอียดของการประเมินตามนิยามของศัพท์เฟิลปีมนั้นสามารถถ่ายทอดออกเป็น โมเดลพื้นฐาน ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลพื้นฐานของศัพท์เฟิลปีม

การประเมินตาม โมเดลของศัพท์เฟิลปีมนั้น สามารถสรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนด หรือระบุและบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดสารสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร

10. ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่มีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นประเภทอื่น เนื่องจากมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมรวมถึงความผูกพันทางจิตใจต่อชนรุ่นหลัง ประเทศไทยมีแหล่งประวัติศาสตร์จำนวนมาก กระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศไทย และมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดแหล่งประวัติศาสตร์เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยขาดการจัดการที่ดีอาจทำให้โบราณสถานและสภาพแวดล้อมของแหล่งประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรมได้จนบางครั้งยากต่อการฟื้นฟูแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิม และส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้

เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวของประเทศด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น (คู่มือการพัฒนาและประเมินคุณภาพด้านการท่องเที่ยว,2551)

11. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเข้าไปเยี่ยมชมในแหล่งท่องเที่ยวใดนั้น แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีความดึงดูดใจและความน่าสนใจอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งศักยภาพในการดึงดูดใจสำหรับแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความเป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเข้าถึง ความปลอดภัย และความสามารถในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจ แหล่งท่องเที่ยวควรมีศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนทางด้านนโยบายด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การที่แหล่งท่องเที่ยวจะสามารถดำรงอยู่ได้นั้น การบริหารจัดการเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งในด้านการจัดการด้านการอนุรักษ์การฟื้นฟูสภาพของแหล่งท่องเที่ยว การมีมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับตัวแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งการจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น การบริการและการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสม นอกจากนี้จากเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และ โบราณคดี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการรักษาวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว นั้น ทำให้การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนี้จึงให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก รวมทั้งการจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นด้วยจากแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ดังกล่าวข้างต้นทางคณะผู้ศึกษาจึงได้กำหนดองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ไว้ 3 ด้าน ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ความโดดเด่นและความเป็นเอกลักษณ์ความงดงามทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม รวมถึงความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาอันชาญฉลาดของคนในอดีต อีกทั้งศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

สำหรับองค์ประกอบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 8 คำนีชีวิ๊ด ได้แก่ 1) ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 2) หลักฐานทางโบราณคดี 3) ความเป็นเอกลักษณ์ของยุคสมัย 4) ความเป็นเอกลักษณ์ทางกายภาพของแหล่งประวัติศาสตร์ 5) ความสมบูรณ์และความสวยงามทางสถาปัตยกรรม 6) ความสมบูรณ์และความสวยงามทางศิลปกรรม 7) ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่ยอมรับของแหล่งประวัติศาสตร์ 8) ความผูกพันต่อท้องถิ่น
2. ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 คำนีชีวิ๊ด ได้แก่ 1) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว 3) ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว 4) ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งประวัติศาสตร์นั้นๆ ให้มีความสำคัญ และมีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่นแหล่งประวัติศาสตร์อาจมีความดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวสูง แต่มีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมเข้าไปท่องเที่ยว ส่งผลให้ศักยภาพในการจัดการด้านการท่องเที่ยวลดลงไปด้วย สำหรับศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงานการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1) ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจการดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในการเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

เกณฑ์ประเมินด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มี 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่ 3) การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่ 1) การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว 2) การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว 3) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก 4) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว 5) ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว (คู่มือการพัฒนาและประเมินคุณภาพด้านการท่องเที่ยว, 2551)

12. มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นมรดกแห่งสังคม มีทั้งส่วนจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เช่น ศิลปะ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบการดำรงชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารการกิน งานเทศกาล ประเพณี เป็นต้น นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเป็นการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ และภูมิปัญญาทั้งหมดที่ได้ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้นๆ อยู่รอด และเจริญสืบต่อไปได้ และเป็นอยู่มาจนถึงปัจจุบัน และสามารถเจริญงอกงามต่อไปประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์

เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดสำคัญด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดีทำให้คุณค่าทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นจนขาดความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่ และส่งผลกระทบทางลบต่อการท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้น การกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการเพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น(คู่มือการพัฒนาและประเมินคุณภาพด้านการท่องเที่ยว, 2551)

13. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัยของนิมิตร โคมลานนท์ (2547) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรตำบลข้างกลาง กิ่งอำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร ตำบลข้างกลางกิ่งอำเภอข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเกษตรน้อย ไม่มีเทคนิควิธีการดำเนินการท่องเที่ยวเกษตรเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้มาเที่ยวชมกิจการท่องเที่ยวเกษตร โดยเฉพาะการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเกษตร การประชาสัมพันธ์และการทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายให้ความรู้แก่ผู้มาเที่ยวนำมาเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร โดยกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผลการพัฒนา ศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร จากการประชุมปฏิบัติการตามกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านทักษะ ผลการปฏิบัติการด้านการสร้างความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเกษตร และด้านการสร้าง เจตคติในการทำงานท่องเที่ยวร่วมกัน พบว่า หลัง

การประชุมปฏิบัติการ กลุ่มเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรและมีเจตคติในการทำงานท่องเที่ยวร่วมกันเพิ่มขึ้น ส่วนในด้านทักษะการสื่อความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรในระดับปานกลางขึ้นไปสำหรับผลการประเมินการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเกษตรนั้นอยู่ในระดับมา พบว่า การดำเนินงานการประชุมปฏิบัติการอยู่ในระดับมา

สถาพร ถาวรธิวาสน์ (2548) ดำเนินการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม: กรณีศึกษาเปรียบเทียบ 4 กลุ่มธุรกิจชุมชนในภาคกลาง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนประกอบด้วย 1) ศักยภาพของชุมชน ได้แก่ ความพร้อมด้านวัตถุดิบ เงินทุน บุคลากร ผู้นำ และภูมิปัญญา 2) กระบวนการเรียนรู้มีช่องทางหลากหลาย ได้แก่ การสืบทอดผ่านระบบครอบครัวและระบบ โรงเรียน จากกระบวนการผลิตและการตลาด จากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และจากเวทีชุมชน และ 3) บทบาทของหน่วยงานพัฒนาและสถาบันการศึกษา สนับสนุนการรวมกลุ่ม งบประมาณการพัฒนาคนและผลิตภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการตลาด

2. รูปแบบของธุรกิจชุมชนที่มีศักยภาพ ต้องมีโครงสร้างขนาดเล็ก การทำงานแบบมีส่วนร่วม ผู้นำแบบธรรมมาภิบาลและ โครงสร้างการบริหารจัดการอย่างมีโครงสร้าง มีรูปแบบการผลิตเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นผสมผสานกับความเป็นสากล และมีคุณภาพตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยกลยุทธ์หลักดังนี้ 1) พัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรการผลิต 2) พัฒนาผู้นำแบบธรรมมาภิบาลและการบริหารจัดการแบบมีโครงสร้าง 3) สืบทอดภูมิปัญญาทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียน 4) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม 5) ปรับบทบาทและทัศนคติของการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กร โดยหลักการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สุชีรา ปลั่งประเสริฐ (2551) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง จิตความสามารถและแนวทางการพัฒนาการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพรใน 4 จังหวัดของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผลการวิจัยพบว่า มีการแข่งขันทางการตลาดจากภาคเอกชนในระดับปานกลาง เนื่องจากปริมาณ ผลผลิตและคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพรภาคเอกชนมีมากกว่าและดีกว่าสินค้าจากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในด้านการศึกษาระดับความพึงพอใจและความคาดหวังที่มีต่อสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่าระดับความคาดหวังอยู่ใน

ระดับสูง มากกว่าระดับความพึงพอใจซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้ผลิตจึงควรมีกิจกรรมพัฒนาการตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีคุณภาพและเพิ่มจำนวนตลอดจนความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างทางเลือกให้กับผู้บริโภค

อารีรัตน์ ภาคพิชเจริญ (2548) ศึกษาความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบกิจกรรม Home stay และกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยเรือโดยสารด้วยกัน จะได้ค่าขีดความสามารถในการรองรับต่ำสุดของหมู่บ้าน ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย เท่ากับ 52 คน และค่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุด มีค่าเท่ากับ 130 คน ซึ่งให้เห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวด้วยเรือเป็นกิจกรรมที่เป็นข้อจำกัด ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบกิจกรรมส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อขีดความสามารถในการรองรับดังกล่าวในระดับสูง ค่าขีดความสามารถในการรองรับ Home stay นั้น สูงกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเรือมาก ทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ข้อจำกัดนี้ได้ คือ ต้องหาวิธีการขนส่งนักท่องเที่ยวไปยัง Home stay ด้วยวิธีทางอื่นที่ไม่ใช่เรือ เช่น การขนส่งด้วยรถยนต์ต่าง ๆ นอกจากนั้นควรจัดให้มีกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ไม่ต้องการการเดินทางด้วยทางเรือเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย

อุไรพรรณ ปรางอุคมทรัพย์ (2544) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่นหากมีการจัดการที่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ โดยการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเทคนิคเดลฟาย เพื่อรวบรวมข้อมูลแบบสามะโนประชากรจากครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 143 ครัวเรือน และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนักผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่บ่งชี้ถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ชุมชนบ้านทุ่งสูงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้โดยมีระดับศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านองค์กรชุมชน และมีระดับศักยภาพปานกลางในปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว และระดับศักยภาพต่ำสุดในปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยวผลลัพธ์ของการศึกษาที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ชุมชนบ้านทุ่งสูง

มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกือบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ดังนั้น องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยในภูมิภาค อาจเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในการจัดฝึกอบรม เพิ่มพูนทักษะด้านการวางแผนและจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และคอยสนับสนุนให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่ชุมชน ต่อเนื่องไปอีกระยะหนึ่งหากมีความจำเป็น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็น การวิจัยประยุกต์ (Applied research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรที่ศึกษา

กลุ่มสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอมนรมย์ อำเภอวัดสิงห์ อำเภอเมือง และอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ประชากรวัดริมแม่น้ำเจ้าพระยารวม 50 วัด แบ่งเป็นอำเภอ เมือง 15 วัด รับผิดชอบ 9 วัด คิดเป็นร้อยละ 60.0 อำเภอมนรมย์และวัดสิงห์ 15 วัด รับผิดชอบ 9 วัด คิดเป็นร้อยละ 60.0 อำเภอ สรรพยา 20 วัด รับผิดชอบ 17 วัด คิดเป็นร้อยละ 85.00

ประชากรวิสาหกิจชุมชน เป็นรายชื่อจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท จำนวน 16 กลุ่ม ได้แก่ อำเภอสรรพยา จำนวน 13 กลุ่ม อำเภอเมือง 1 กลุ่ม และอำเภอมนรมย์ 2 กลุ่ม

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

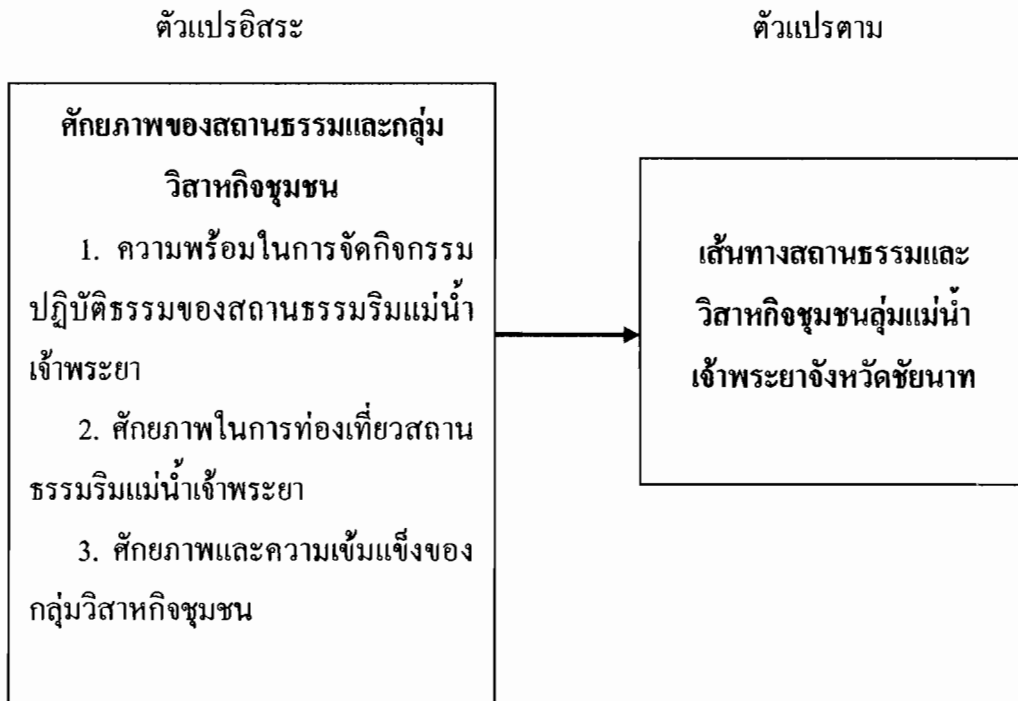
การสุ่มโดยวิธีเจาะจง (purposive sampling) โดย

กลุ่มสถานธรรม ใช้รายชื่อวัดริมแม่น้ำเจ้าพระยาจากสำนักงานจังหวัดชัยนาท จำนวน 50 วัด และรับผิดชอบเพียง 24 รูป เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ใช้รายชื่อวิสาหกิจชุมชนจากสำนักงานพัฒนาการอำเภอเมืองชัยนาท 16 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างตัวแทนกลุ่ม 16 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ศักยภาพของวัด ในด้านปฏิบัติธรรม ความพร้อมในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แบบสัมภาษณ์วิสาหกิจชุมชนในด้าน ศักยภาพการผลิต เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนา เป็นการเก็บข้อมูลแบบสามเส้า ส่วนแบบ ประเมินช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของข้อมูลเชิงคุณภาพ ในประเด็นต่อไปนี้

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ชื่อกลุ่ม

ที่อยู่ และ เบอร์โทรศัพท์

มีความเป็นมาอย่างไร

รายชื่อสมาชิกหลักมีใครบ้าง

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร

เครื่องมือและอุปกรณ์ได้จากไหนหากซื้อราคาเท่าไร

สถานที่ผลิตอยู่ที่ใด

วัตถุดิบได้จากที่ใด

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตมีอะไรบ้าง

กรรมวิธีการผลิตมีขั้นตอนอย่างไร

ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างไร

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ

จำนวนสมาชิกของกลุ่มมีเท่าไร

จำนวนหุ้นและราคาหุ้น เป็นอย่างไร

เงินทุนหมุนเวียนในปัจจุบันมีเท่าไร

การตลาด มีการติดต่อและจำหน่ายที่ใดบ้าง

ศักยภาพทางด้านสังคม

จำนวนสมาชิก มีฝ่ายใดบ้าง

เครือข่ายอยู่ที่ใดบ้าง

มาตรฐานที่ได้รับมีอะไรบ้าง

การส่งเสริมของภาครัฐและเอกชนเป็นอย่างไร

มีการเข้าร่วมการประกวดในงานใดบ้าง

กลยุทธ์และ โครงการ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

มีการสืบทอดภูมิปัญญาและฝึกรวมถึงใครบ้าง
 กลุ่มมีความสำเร็จในด้านใดบ้าง
 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มเป็นอย่างไร

การประเมินศักยภาพของสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชน

ทำการประเมินศักยภาพโดยใช้แบบประเมิน ดังนี้

1. สถานธรรม(วัด)

แบบประเมินจาก สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม	50
ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม	10
การบริหารจัดการการบริหารจัดการ	คะแนนเต็ม	40

โดยคะแนนรวมทั้งหมด เท่ากับ 100 คะแนน สามารถแบ่งระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

81 คะแนนขึ้นไป	หมายถึง	ดีเยี่ยม
71-80 คะแนน	หมายถึง	ดีมาก
61-70 คะแนน	หมายถึง	ดี
51-60 คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
50 คะแนน หรือน้อยกว่า	หมายถึง	ต่ำ

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

แบบประเมินจาก การดัดแปลงจากหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยของคณะกรรมการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยปี 2547 ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ที่มาของวัตถุดิบ แรงงาน การรักษาสีถึงแวดล้อม ศักยภาพการผลิต การตลาด การจำหน่าย รายได้ ความต่อเนื่อง การจำหน่าย ความเข้มแข็งของชุมชน การตั้งกลุ่ม การจัดองค์กร และบัญชี โดยแบบประเมินมี 3 ระดับ ได้แก่

3	หมายถึง	มาก
2	หมายถึง	ปานกลาง
1	หมายถึง	น้อย

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยแบบประเมิน โดยคัดแปลงจากหลักเกณฑ์การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ใช้คะแนนเฉลี่ยและการแปลผล ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.33 – 3.00 คะแนน หมายถึง ระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 1.67 – 2.32 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1 – 1.66 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย

การสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

สร้างคำถามวิจัยตามแนวคิดทฤษฎี และตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยคณะวิจัยและที่ปรึกษาวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลักโดยการจัดเวทีการสนทนากลุ่มพระสังฆาธิการ 3 ครั้ง รวม 35 วัด โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการ 24 รูป ศักยภาพของวัด กิจกรรมการปฏิบัติธรรม และการรองรับนักท่องเที่ยว

จัดเวทีสนทนากลุ่ม 3 ตำบล และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวม 16 กลุ่ม

สัมภาษณ์และสังเกต ทั้ง 16 กลุ่ม รวม 16 ผลิตภัณฑ์

ประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและความเข้มแข็งของกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

เมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และจากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มรวมทั้งข้อมูลจากเอกสารและจากคำบรรยายจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรงแล้ว ได้นำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา(Content analysis) ในภาพรวม รวมทั้งการสังเคราะห์ (Synthesis) โดยการรวบรวมข้อมูลและการสรุปย่อ มาสู่องค์ความรู้ใหม่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดชัยนาท ตามประเด็นคำถามและ ตัวแปรที่ได้กำหนดไว้ โดยการบรรยายหรือพรรณนาตามความเป็นจริง ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งได้มีการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว มีภาพเด่นและสำคัญประกอบเพื่อให้เห็นจริง

0

0

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานธรรมในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 3 กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 4 ความพร้อมในการทำกิจกรรม และปัญหาของวัด

ตอนที่ 5 ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

ตอนที่ 6 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 7 เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

1. สถานธรรมในอำเภอสรรพยา

1.1 วัดตะกู

ตั้งอยู่เลขที่ 29 บ้านโพนางคำตก หมู่ที่ 1 ตำบลโพนางคำตก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 22 ไร่ 3 งาน

วัดตะกู “อายุมากกว่า 100 ปี สร้างถาวรวัตถุธรรมคา โครงการสร้างอุโบสถกิจกรรมเผยแผ่พระศาสนา บวชนЕКขัมมะ ปีละ 4 ครั้ง เช่น มาฆะบูชา วิสาขะบูชา วันแม่ และวันพ่อ มีผู้ร่วมงานครั้งละ 40 คน การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการสร้างอุโบสถตกแต่งดีดลวดลายให้เกิดความสวยงาม ดึงดูดใจผู้มาเยือน และจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา วันแม่และวันพ่อแห่งชาติเป็นประจำทุกปีมากกว่า 20 ปี” (พระครูวิสุทธิกิจ, 2552)

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตก มีหมู่บ้านเรือนของประชาชนล้อมรอบ วัดตะกู สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2437 บริเวณที่ตั้งวัดมีต้นตะกูใหญ่เป็นสัญลักษณ์จึงเรียกกันอย่างนั้น เดิมเป็นที่ตั้งวัดร้างมาก่อน เข้าใจว่าคงเป็นวัดที่สร้างครั้งแรกในสมัยอยุธยา หรือสุโขทัยครั้งกระโน้น เมื่อประชาชนได้อพยพ โยกย้ายไปที่อื่นก็เป็นวัดร้าง ก่อนการริเริ่มสร้างวัดในระยะหลังนี้ได้มีพระเถระองค์วัดรามาปีกรรคอยู่ก่อนแล้ว ชาวบ้านจึงได้มีการริเริ่มจัดสร้างเป็นวัดขึ้นมา เพื่อเป็นที่บำเพ็ญกุศลวัดตะกูได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2469 ทางวัดได้สอนพระปริยัติธรรมในปี พ.ศ. 2523 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย ซึ่งทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ด้วยดีตลอดมา

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ สำหรับบุชฌนียวัตถุ พระประธานในอุโบสถ เป็นเนื้อทองเหลือง จำนวน 5 องค์พร้อมด้วยพระอัครสาวก นอกจากนี้รูปปั้นของอดีตเจ้าอาวาสและมีเจดีย์ขนาดฐานกว้างด้านละ 4 เมตร เศษ จำนวน 2 องค์

ภาพที่ 3 ภาพวัดตะกู

1.2 วัดไผ่ล้อม

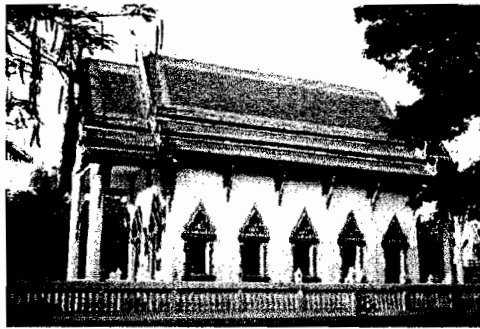
วัดไผ่ล้อม ตั้งอยู่ที่บ้านโพนางคำออก หมู่ที่ 1 ตำบลโพนางคำออก อำเภอสรรพยา
จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

“พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันออก วัดไผ่ล้อม สร้างขึ้นเป็น
วัดตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2406 ที่มีนามวัดอย่างนั้นเนื่องจากบริเวณล้อมรอบวัดที่มีป่าไผ่ขึ้นอยู่ทั่วไป
แรกเริ่มสร้างวัดที่มีพระพุทธรูปมาพักปักกลดอยู่รูปหนึ่งชาวบ้านมักเรียกว่า “หลวงพ่อเฒ่า” ชาวบ้าน
ได้พร้อมใจกันจัดสร้างเป็นวัดขึ้นมาและได้มีการพัฒนาตามลำดับ ได้รับพระราชทาน
วิสุงคามสีมาวันที่ 14 มีนาคม 2510 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย
สร้างมาเมื่อ 100 กว่าปี ขอฝากเขตการทางเรื่องถนนยังไม่มีทางลาดยาง ชาวบ้านก็เดินทางลูกตั้งมา
ร่อยกว่าปี ยังไม่มีถนนลาดยาง และป้ายบอกทางมาวัดติดตามถนน จึงให้เข้าวัด ที่วัดมีกิจกรรม
เหมือนๆ กันกับทุกวัด มีการบวชชีพราหมณ์ วันที่ 2 เมษายน ซึ่งเป็นวันราชสมภพของสมเด็จพระ
เทพฯ จัด 5 วัน แล้วทำการลาวันที่ 7 กิจกรรมการปิดทองของหลวงพ่อใหญ่ หลวงพ่อโต
พระปูนปั้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ปางมารศรีวิชัย มีขนาดใหญ่กว่าพระทุกองค์ ชาวบ้านจึง
เรียกว่าหลวงพ่อใหญ่ มีมากกว่า 100 ปีแล้ว และกิจกรรมบวชในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวัน
พ่อวันแม่ ก็มีญาติโยมเดินทางไปอยู่วัดเป็นประจำ กิจกรรมการอบรมเด็กนักเรียน เป็นกิจกรรม
ของโครงการครอบครัวอบอุ่น ปฏิบัติธรรมจนถึงเย็น การรวมกลุ่มผู้สูงอายุมาจัดเป็นชมรม
ผู้สูงอายุ และก็มี การเปิดศูนย์หัตถกรรมของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจักสานไม้ไผ่ วัดไผ่ล้อมเป็นวัด
เล็ก ๆ อยู่ฝั่งตะวันออก ขนาดด้วยวัดใหญ่ ๆ 2 วัด คือ การส่งเสริมการท่องเที่ยวดำเนินการคล้าย
กับวัดอื่น ๆ ที่วัดไผ่ล้อมมีพระอยู่ 4 รูป” (พระครูชัยธรรมสาตถ์ เจ้าอาวาส, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ สำหรับปุชนิยวัตถุ พระประธานในอุโบสถ มีพระนามว่า “พระพุทธมงคล มุนีศรีชัยนาท” และพระพุทธรูปในวิหารเรียก “หลวงพ่อใหญ่” ขนาดพระเพลากว้าง 4 ศอกเศษ

ภาพที่ 4 ภาพวัดไผ่ล้อม

1.3 วัดโพธิ์งาม

ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านบางกระเบื้อง หมู่ที่ 3 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัด ชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งใต้ มีถนนหลวงสายสิงห์บุรี- ชัยนาทเป็นทางคมนาคมติดต่อสะดวก วัดโพธิ์งาม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2320 เดิมมีนามว่า “วัดมะฝ่อ” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา 27 ธันวาคม 2526

“ที่วัดนี้เป็นวัดใหญ่มีพระอยู่ 18 รูป มีสามเณรอยู่ 35 - 45 รูป จัดกิจกรรมก็ร่วมกับ โรงเรียนเขื่อนเจ้าพระยา ได้แก่ โครงการเข้าวัดฟังธรรม ในวันธรรมะสวนะ ก็มีนักเรียนเข้าร่วม โครงการประมาณ 100 คน ที่วัดก็มีเจดีย์พระเกตุแก้วจุฬามณี ประดิษฐานเป็นพระสารีริกธาตุของ พระพุทธเจ้า วัตถุโบราณพวกเกวียนเก่า จาน - ชาม - ถ้วย - ไหเก่า มีโรงเรียนศึกษาพระปริยธรรม แผนกธรรมบาลี สามัญศึกษา มีเรียนนักธรรมตรี - นักธรรมเอก และสามัญศึกษา รับนักเรียนจบ ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 เปิดการเรียนการสอนในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 วัดมีโครงการ ส่งเสริมการศึกษาต่อถึงปริญญาตรี เฉพาะผู้ที่บวชเป็นพระเท่านั้น วัดนี้ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2367. มากกว่า 100 ปี” (พระนิพนธ์ นนาวโร, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ สำหรับปุษนียวัตถุ พระประธานในอุโบสถ หลวงพ่อพระพุทธรูปศิลา พระสังกัจจายน์ และรูปหล่อของหลวงปู่เพ็ง อดีตเจ้าอาวาส

ภาพที่ 5 ภาพวัดโพธิ์งาม

1.4 วัดมะปราง

ตั้งอยู่เลขที่ 47 บ้านมะปรางค์ หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ค่านางออก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 37 ไร่ 3 งาน 40 ตารางวา ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 6 เมตร สร้าง พ.ศ. 2521 เป็นอาคารไม้ หอสวดมนต์ เป็นอาคารไม้ กุฏิสงฆ์ จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารคอนกรีต 2 หลัง และเป็นอาคารไม้ นอกจากนี้ยังมีอาคารเรียนพระปริยัติธรรม หอไตร ศาลา และพระพุทธรูปอีก 6 องค์ พระพุทธรูปศิลาแบ่งเป็น 3 ท่อน ได้อัญเชิญมาจากวัดเขาแก้ว ผู้รับบอกว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยลพบุรี และมีเจดีย์ 3 องค์

วัดมะปรางค์ สร้างขึ้นเป็นวัดครั้งแรกนั้นไม่ทราบว่ามีวัดโบราณเก่าแก่มีซากถาวรวัตถุปรักหักพังปรากฏอยู่ให้เห็นเป็นหลักฐาน ถึงประมาณ พ.ศ. 2420 ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ และได้รับการทำนุบำรุงด้วยดีตลอดมา ได้มีผู้บริจาคที่ดินให้วัดที่ควรแก่การระบุนชื่อไว้คือ นายไสว จ่างกำจัด เนื้อที่ 2 ไร่ นายใจ พิบูลย์ 10 ไร่ นายหริ ทองปาน บริจาคเนื้อที่ 20 ไร่ ที่เรียกว่า “วัดมะปรางค์” นั้นคงเรียกกันไปตามสภาพที่ตั้งวัดซึ่งมีต้นมะปรางค์ วัดมะปรางค์ได้รับวิสุงคามสีมา วันที่ 21 ตุลาคม 2433 มีพระภิกษุประจำอยู่ 16 รูป

“ที่วัดมีกิจกรรมตามเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา และมีหลวงปู่แก้วเป็นพระโบราณเก่าแก่ มีประวัติกล่าวถึงในอดีต มีหลวงปู่คง ได้สร้างอุโบสถไว้แต่ยังไม่มีการบูรณะอยู่มา

วันหนึ่งมีนายพรานไปหาเนื้อในป่าวัดเขาแก้ว ค้าปลเขาแก้ว แล้วไปเห็นเป็นแสงสว่างในเวลา กลางคืน ทางด้านทิศตะวันออกของเขาแก้ว ระหว่างเดินทางกลับบ้านเกิดสงสัย ตอนเช้าจึงเดิน กลับไปดูสถานที่เมื่อคืนที่เห็นเป็นแสงสว่าง เห็นพระพุทธรูปหลวงพ่อกแก้ว จึงกลับมาเล่าให้ ชาวบ้านฟัง เมื่อหลวงพ่อกงทราบข่าวก็พาชาวบ้านไปอัญเชิญหลวงพ่อกแก้วมาประดิษฐานเป็นพระ ประธานอยู่ที่วัด จัดงานสมโภชในวันแรม 3 - 4 ค่ำเป็นประจำทุกปี นอกจากเกิดเหตุหน้าท่วมซึ่ง เป็นจุดเด่นของวัด และวัดนี้เป็นสำนักปฏิบัติธรรม มีการบวชชีพรหมณ์ นั่งวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อ 20 ปีที่แล้วก็มีคนประมาณ 30 - 40 คนมาฝึกปฏิบัติ ปัจจุบันประมาณ 20 คน โดยสมัยก่อน ญาติโยมไปนิมนต์หลวงพ่อกแก้วมาจากวัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ ชื่อพระมหาแลล้มมาสอนฝึกอบรม ยุบ หนอง พองหนอง แล้วต่อมาเมื่อมาเปิดสำนักก็มีพระอาจารย์ใหญ่ เรียกชื่อกันว่า พระธรรมธีรราช มหามุนี ซึ่งท่านมรณภาพไปแล้ว กฐินปีละ 4 แสนบาท รวมทั้งงานสมโภชหลวงพ่อกแก้ว ประมาณ 8 แสนบาท ปัจจุบันมีการสร้างกำแพงวัด วัดมะปรางมีพระอยู่ 4 รูป รวมทั้งพระใหม่ ที่เข้ามาบวช ส่วนใหญ่มาบวชนานประมาณ 15 วัน” (พระครูศีลชัยคุณ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ นอกจากนี้มีอาคารเรียนประปริยัติธรรม หอไตร ศาลาบำเพ็ญกุศล และฌาปนกิจ สำหรับ ปุชนิยมวัดอุพระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูปอื่นอีก 6 องค์ พระพุทธรูปศิลาแบ่งเป็น 3 ท่อน ได้ อัญเชิญมาจากวัดเขาแก้ว ผู้รับบอกว่าเป็นพระพุทธรูปสมัยลพบุรี และมีเจดีย์ 3 องค์

ภาพที่ 6 ภาพวัดมะปราง

1.5 วัดราษฎร์บูรณะ

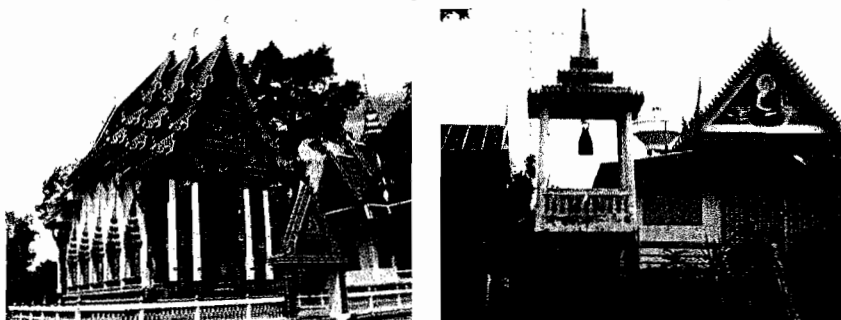
วัดราษฎร์บูรณะ ตั้งอยู่ที่ 82/6 บ้านราษฎร์บูรณะ หมู่ที่ 6 ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา วัดราษฎร์บูรณะ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2426 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2436 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

“กิจกรรมทางวัดเดิมมีการบวชชีพราหมณ์ ปีละ 2 ครั้ง โดยเชิญพระข้างนอกมาเทศน์ และในครั้งที่ 2 ที่มีการบวชชีพราหมณ์ปรากฏว่าเงินในวัดหาย จึงเลิกไม่มีการบวชชีพราหมณ์อีก วัดนี้มีพระอยู่ 2 รูป ตอนนี้มีโบสถ์ วิหารเก่า กำลังทำการซ่อมแซมบูรณะอยู่ กฐินปีที่วัดได้ประมาณ 6 แสนบาท”(พระใบฎีกาบุญรอบ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ ซึ่งกำลังบูรณะซ่อมแซมเพราะสร้างขึ้นมาเนิ่นนานแล้ว ศาลาการเปรียญ หอระฆัง กุฏิสงฆ์ สำหรับบวชญัตติ พระประธานในอุโบสถ

ภาพที่ 7 ภาพราษฎร์บูรณะ

1.6 วัดศาลาขาว

ตั้งอยู่เลขที่ 55/1 หมู่ที่ 4 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

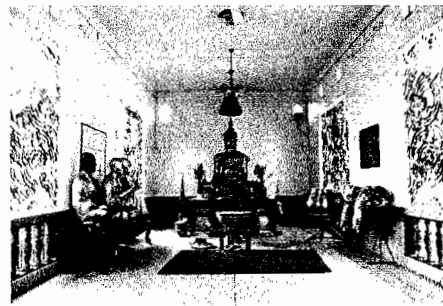
พื้นที่วัดเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา วัดศาลาขาว เป็นวัดโบราณสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสุโขทัย เมื่อบ้านเมืองถูกข้าศึกกรุกราน วัดนี้ได้กลายเป็นวัดร้างหลายครั้ง เดิมเป็นที่รู้จักกันว่าแต่เดิมนั้นเป็นวัดมอญสร้าง ต่อมาเมื่อราว พ.ศ. 2410 สืบทราบว่ามีพระสงฆ์มาอยู่จำพรรษา ชาวบ้านเรียกนามวัดนี้ว่า “วัดคงจีเหล็ก” ตามสภาพแวดล้อมและที่ตั้ง วัดที่เป็นป่าไม้ขึ้นเหล็กมากมาย ต่อมาได้กลายเป็นวัดร้างอีก บริเวณที่ตั้งวัดเป็นสถานที่เลี้ยงโค กระบือเรียก “โคกโบสถ์” และได้เรียกเป็นวัด โลกโบสถ์ จน พ.ศ. 2503 ชาวบ้านได้จัดบูรณะขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ได้

ก่อสร้างอาคารเสนาสนะต่าง ๆ กระจ่างศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์อีก และได้มี
นามวัดใหม่เป็น “วัดศาลาขาว”

“หลวงพ่อกษัตริย์เจ้าศาลาขาว ตำบลตะลุยก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท คิดแม่น้ำ
เจ้าพระยา คลองมหาธาตุ ที่วัดจะมีเรือโบราณอายุประมาณ 400 กว่าปี โดยเรือลำนี้ขุดพบจาก
แม่น้ำเจ้าพระยา และสำรวจอายุของเรือโดยกรมศิลปากร กิจกรรมของวัด มีการซ่อมถนนเป็น
คอนกรีต โดยได้เงินจากผ้าป่า กฐิน กิจกรรมทางศาสนาเป็นวันสำคัญทางศาสนา ไม่มีการบวชชี
พราหมณ์ แต่มีบวชพระใหม่ซึ่งจะบวชครั้งหนึ่งก็ประมาณ 7-10 วัน ส่วนกิจกรรมอย่างอื่นไม่มี
สำหรับกฐินปีที่แล้วก็ได้มา 5 แสนกว่าบาท ผ้าป่าก็ได้มาประมาณ 4 หมื่นกว่าบาท ที่วัดก็มีหลวง
พ่อกษัตริย์เจ้าศาลาขาว เป็นสัญลักษณ์ พระครูชัยประสิทธิ์ ได้สร้างแท่งน้ำใหญ่ไว้ให้ชาวบ้านใช้และ
เป็นผู้ดูแลเมื่อ 10 กว่าปี” (พระสำเร็จ จารุโก, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ศาลาการเปรียญ หอ
สวดมนต์ กุฏิสงฆ์ นอกจากนี้มีวิหาร ปะรำพิธีและหอสวดมนต์ สำหรับปูชนียวัตถุ พระประธาน
ในอุโบสถ หลวงพ่อกษัตริย์เจ้าศาลาขาว หรือหลวงพ่อกษัตริย์เจ้าศาลาขาว และพระพุทธรูปจำรูญอื่นอีกหลาย
องค์เป็นของเก่า

ภาพที่ 8 ภาพวัดศาลาขาว

1.7 วัดสรรพยาวัฒนาราม

ตั้งอยู่เลขที่ 87 บ้านสรรพยา หมู่ที่ 4 ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตก มีถนนสายสิงห์บุรี – อุทัย
ทางด้านตะวันตกของวัด วัดสรรพยาวัฒนาราม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2410 เดิม
เรียก “วัดเสาธงหิน” ต่อมาได้เปลี่ยนเป็น “วัดวังหิน” ต่อมาในราว พ.ศ. 2484 เมื่อได้มีการพัฒนา วัด
ขึ้นมาก็ได้เปลี่ยนนามวัดใหม่อีกครั้งหนึ่งเป็น “วัดสรรพยาวัฒนาราม” การบูรณะก่อนการสร้าง

เสนาสนะ ได้มีการย้ายสถานที่ก่อสร้างอยู่เสมอ เนื่องจากถูกน้ำเซาะตลิ่งพังเข้ามาทุกที เพราะตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500

“อาตมาพระมหาสุวฒนธรรมโณ เจ้าอาวาสวัดสรรพยา ถ้าจะมองว่าวัดนี้เก่าตามแนวทาง 3 ทางคือ (1) ทางตำนาน (2) โบราณสถาน (3) ประวัติที่จดบันทึกไว้ ทางตำนานกล่าวถึงบริเวณหน้าวัดที่เป็นที่อันตรายเป็นวังน้ำวน ถูคน้ำหลากจะไม่มีใครกล้าผ่านบริเวณวัดจะต้องหลบเพราะน้ำจะคุ้ยจมลง และมีโยมอยู่ท่านหนึ่งที่ได้เสียชีวิตไปอายุ 80 ปีแล้วได้เล่าว่าเมื่อก่อนนี้มีการปิดประตูทางน้ำ ไม่ให้น้ำไหล ปรากฏว่าน้ำก็แห้ง แต่บริเวณหน้าวัดจะกว้างมองเห็นเป็นถ้ำลึกลงไป แต่ไม่มีใครกล้าลงไปเป็นตำนานที่เล่าต่อ ๆ กันมา กล่าวถึงโบราณสถานโบราณวัตถุพุทธสถาน มีมณฑป วิหารน้อย และเจดีย์ที่เก่าแก่เป็นที่รู้จักกันของชาวบ้าน คือ พระพุทธรูปปางกราบพระบรมศพ หรือปางถวายพระเพลิง หรือปางเข้านิพพาน ซึ่งปรากฏตามที่ได้ศึกษามีอยู่ 4 แห่งด้วยกัน คือ 1. วัดพิชญโลก หลวงพ่อพระพุทธรชินราช 2. วัดพระนอน จังหวัดสุพรรณบุรี 3. วัดราชบพิตร กรุงเทพฯ และ 4. วัดสรรพยา แต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนกัน เช่นวัดพิชญโลก หลวงพ่อพระพุทธรชินราช เป็นหินแกะสลัก มีพระบาทยื่นออกมาและมีพระสาวก 5 รูปนั่งอยู่ล้อมรอบ 2.สุพรรณราชพฤกษ์ มีลักษณะนอนหงายแบบในโบสถ์ ที่วัดสรรพยาจะเห็นได้ว่าเป็นรูปปูนปั้นที่สมบูรณ์ มีพระบาทยื่นออกมา ปั้นตามพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า หลังจากพระองค์ปรินิพพานแล้ว ก็มีการเคลื่อนพระศพไปอินทารามเพื่อถวายพระเพลิง ก่อนที่จะถวายพระเพลิงทวยเทพเทวดา จุดไฟไม่ติดเพราะเทวดาไม่ให้จุด ก็ต้องกราบพระบาทขอก่อนไฟจึงลุกขึ้นโดยอัตโนมัติ สิ่งหนึ่งที่เห็นเป็นตัวพระธรรม คือ พระพุทธรสิงห์ที่ตั้ง รูปลักษณะพระที่นั่ง 5 องค์ไม่เหมือนกัน บ่งบอกถึงคุณธรรมต่าง ๆ กัน เช่น พระมหากัสสปะท่านจะนั่งพนมมือกราบ แสดงว่าเป็นพระอรหันต์ บางรูปนั่งขัดสมาธิ แสดงว่าเกิดธรรมสังเวช บางรูปปิดอกกุมเข่า แสดงว่าเป็นพระที่ยังไม่ถึงขั้นอรหันต์ ยังโศกเศร้าเสียใจอยู่ มีวิหารที่ผูกพันอยู่ยังไม่มีใครกล้าเข้าไปกลัวของเดิมจะแตกหัก ปัจจุบันทำหนังสือไปที่กรมศิลปฯ เพื่อให้ช่างมาออกแบบอนุรักษ์ของเก่า ได้รับการอนุมัติมาแล้ว ทำการขอยกจากเทศบาลมา 5 แสนเพื่อทำการบูรณะวัด จากสภาพของศาลาหรือวิหารน้อยทรุดโทรมมากแต่ไม่พังเพราะ โครงสร้างเป็นไม้สัก ทางกรมศิลปฯได้ประมาณอายุของวัดมีอายุร่วมกว่า 150-200 ปี และสิ่งหนึ่งที่ทางวัดได้นำมาบูชา คือ ได้รับความเมตตาจากสมเด็จพระสังฆราชจากประเทศศรีลังกา โดยการประสานงานของพระครูวัดพานทอง ได้นำพระบรมสารีริกธาตุและพระบรมธาตุ มาประดิษฐานอยู่ที่วัดสรรพยา และได้มีการจัดงานส่งเสริมเป็นประจำทุกปี คือ วันสงกรานต์ มีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ มาตั้งไว้ด้านหน้า เพื่อให้ญาติโยมได้กราบไหว้สักการะ และทำวัดสวดมนต์ทุกเย็นเป็นเวลา 1 เดือน ญาติโยมได้มีโอกาสร่วมสร้างน้ำพระบรมสารีริกธาตุ เป็นประจำทุกปี มีการสวดมนต์ทำน้ำพระพุทธมนต์ในการสร้างน้ำ

และสำหรับกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของวัดสำหรับเยาวชน มีโรงเรียนสรรพยา
 วิทยา และโรงเรียนอนุบาลสงเคราะห์ สำหรับโรงเรียนสรรพยาวิทยาในวันสำคัญทางพุทธศาสนา
 หรือวันพระจะพาเด็กมาแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ฟังเทศน์ เวียนเทียน ตั้งแต่ 9-10 โมงเช้า ครั้งละ
 100 - 200 คน และในช่วงฤดูร้อนจะมีการบวชเณร บางปีจัดเอง บางปีของบประมาณจาก อบต.
 หรือบางปีของบประมาณจากเทศบาลประมาณ 2-3 หมื่น ตามกำลังของหน่วยงานบางปีมีเด็กมา
 บวชเณรประมาณ 20 คนบาง 30 คนบางก็แล้วแต่ สำหรับกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติ
 ธรรมมีการบวช ในวันพ้อ วันวิสาขบูชา ประมาณ 20 -30 คน การเทศน์ ปฏิบัติธรรมทุก ๆ วัน
 พระ และศาลาวิทยาลัยเทคนิคชัยนาทเป็นผู้ออกแบบฐานล่างให้ ศาลานี้จะทำการย้ายทั้งศาลาไป
 อยู่ทางทิศใต้ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และแรงศรัทธาจากญาติโยม คือ งาน
 ทอดกฐินประมาณ 8 แสนบาท รวมประมาณ 1 ล้านบาทในการบูรณะซ่อมแซม เนื้อที่ประมาณ
 18 ไร่ 2 งาน 24 ตารางวา ในส่วนพระเถรอาจารย์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวก่อนที่เราจะมายึดเหนี่ยว
 คือ หลวงปู่เฟื่อง ตามที่เล่ากันว่า เป็นพระที่ล่องแม่น้ำมา จากประเทศลาว เป็นพระเถรอาจารย์ที่
 โค้งคังในแควนี้ ชื่อวัดเดิม เรียก วัดวังหิน เปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดสรรพยาวัฒนาราม”(พระมหา
 สุวัฒน์ สุวทณฺโณ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิ
 สงฆ์ สำหรับปฐมนิยัตถุ พระประธานในอุโบสถ เป็นพระพุทธรชินราชจำลอง และรูปหล่อของ
 หลวงพ่อปลัดเฟื่อง อดีตเจ้าอาวาส

ภาพที่ 9 ภาพวัดสรรพยาวัฒนาราม

1.8 วัดบ้านหนอง

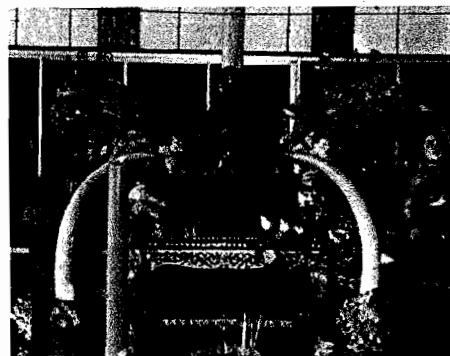
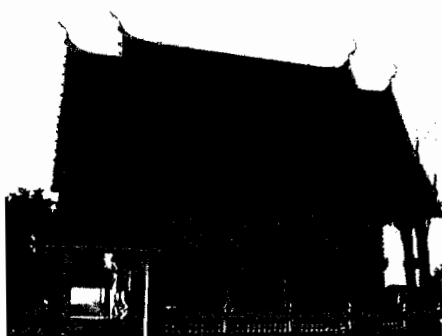
ตั้งอยู่เลขที่ 155 บ้านหนอง หมู่ที่ 8 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 14 ไร่ มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 69 ไร่ 2 งาน 3 ตารางวา อยู่ท้องที่ตำบลตลุก พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำ มีถนนติดต่อสะดวก

วัดบ้านหนอง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2410 ได้มีนามตามชื่อบ้านที่หมู่บ้านนี้เป็นหนองน้ำอยู่เป็นสัญลักษณ์ จึงเรียกกันว่าบ้านหนอง และได้กลายมาเป็นนามวัดด้วย ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 มีพระภิกษุจำพรรษา 12 รูป

“วัดบ้านหนอง ตำบลตลุก มีวันสำคัญทางศาสนา และวัดกำลังจัดทำมณฑปหลวงพ่อดีอยู่ ซึ่งหลวงพ่อดีตั้งอยู่ที่วัดมานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มแรก วัดนี้มีอายุกว่าร้อยปี การปฏิบัติธรรมจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา มีพระอยู่ 2 รูป สัญลักษณ์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ วัดมีลำน้ำบ้านหนองเลี้ยงปลาหน้าวัด มีการทอดผ้าป่าแต่ได้จำนวนไม่มากพอเพราะเป็นวัดเล็ก”(พระครูวิชัย ธรรมสถิต, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 4.50 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2597 โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญกว้าง 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2487 เป็นอาคารไม้ หอสวดมนต์ กว้าง 14 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ. 2503 กุฏิสงฆ์ จำนวน 8 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูปปูนปั้นขนาดพระเพลากว้าง 6 ศอก

ภาพที่ 10 ภาพวัดบ้านหนอง

1.9 วัดโพธิ์มิ่งกล

ตั้งอยู่ที่บ้านอ้อย หมู่ที่ 7 ตำบลสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 25 ไร่ 5 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก มีถนนสายสิงห์บุรี-ชัยนาท ผ่านหลังวัดเป็นทางคมนาคมสะดวก

วัดโพธิ์มิ่งกล สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2358 เดิมมีนามว่า “วัดศิระะวัง” ได้เปลี่ยนนามวัดใหม่ประมาณ พ.ศ. 2435 เป็น “วัดบ้านอ้อย” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อวัดอีกครั้งหนึ่งเป็น “วัดโพธิ์มิ่งกล” เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2490 มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา 17 รูป มีโรงเรียนประถมของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดเนื้อที่ 16 ไร่ 2 งาน ซึ่งทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ตลอดมา

“สำหรับกิจกรรมของทางวัดมีวันสำคัญทางศาสนา คือในวันมาฆบูชา จัดบวชเณร ฟังธรรมะ งานปิดทองประจำปี มีหลวงพ่อขอม เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ญาติโยมให้ความเคารพ มีอายุของวัดนี้ประมาณ 200 ปี มีเจดีย์อยู่ 3 องค์ ซึ่งกำลังทำการบูรณะอยู่ สำหรับปีนี้มีการจัดกิจกรรมเททองหล่อพระ โดยใช้ขบจากกฐินเมื่อปีที่แล้วได้ 5 แสน 4 พันบาท สำหรับแต่งไปจัดเป็นกองได้ 100 - 300 กอง การฟังธรรมมีปีละครั้งในวันวิสาขบูชา”(พระครูวุฒิชัยคุณ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถกว้าง 14 เมตร สร้าง พ.ศ. 2487 เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น หอสวดมนต์กว้าง 8 เมตร สร้าง พ.ศ. 2484 เป็นอาคารไม้ กุฏิสงฆ์ จำนวน 4 หลัง เป็นอาคารไม้ สำหรับปฐมนิยวัตถุ พระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูปปางบำเพ็ญทุกกรกิริยา และเจดีย์หน้าวิหาร 2 องค์ ด้านหลัง 1 องค์

ภาพที่ 11 ภาพวัดวัดโพธิ์มิ่งกล

1.10 วัดสวนลำไย

ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านสวนลำไย หมู่ที่ 2 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 32 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา พื้นที่วัดเป็นที่ราบลุ่ม ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

“วัดอยู่ติดกับสายสิงห์บุรี - ชัยนาท ที่วัดมีรูปปั้นยักษ์ด้านหน้าประตูทางเข้า การบวชชีพราหมณ์จัดปีละ 4 ครั้ง คือ วันที่ 5 ธันวาคม /วันที่ 12 สิงหาคม /วันวิสาขบูชาและวันมาฆบูชา วัดนี้มีอายุประมาณ 100 กว่าปี มีหลวงพ่อรำพึง – รำพัน เป็นสัญลักษณ์ประจำวัดและมีพระอยู่ 10 รูป”(พระใบฎีกาประกอบ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถ กว้าง 8 เมตร ยาว 24 เมตร สร้าง พ.ศ. 2495 โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารไม้ หอสวดมนต์ เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น กุฏิสงฆ์จำนวน 5 หลัง

ภาพที่ 12 ภาพวัดสวนลำไย

1.11 วัดอินทรา

ตั้งอยู่เลขที่ 47 บ้านตลุก หมู่ที่ 2 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 97 ไร่ 3 งาน 64 ตารางวา ทิศใต้ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และมีถนนสายเอเชียผ่านด้านตะวันออก การคมนาคมสะดวก

วัดอินทราธรรม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2390 เดิมเรียกว่า “วัดตลุก” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ. 2400 มีพระภิกษุอยู่ประจำพรรษาอยู่ปีละ 33 รูป สามเณร 3 รูป ทางวัดได้เปิดอบรมพระปริยัติธรรม และได้เปิดสอนวิปัสสนา

“มีพระอยู่จำพรรษา 22 รูป กิจกรรมจะมีการจัดบวชชีพรามณ์ปีละ 3 ครั้ง คือ วันพ่อ วันแม่ และกลางเดือน 3 และมีกิจกรรมปรีวาของพระ ในแรม 2 ค่ำเดือน 2 เป็นประจำทุกปี ทางวัดมีสิ่งที่สำคัญก็คือมีพระทองคำ ซึ่งฝากอยู่ที่ธนาคาร หากมีเทศกาลวันสำคัญจะอัญเชิญออกมา ให้ญาติโยมสักการะ มีเสาศาลาไม้ใหญ่ที่สุดในภาคกลาง ประดับด้วยหงส์คู่อยู่หน้าศาลา เดิมมีสำนักวิปัสสนากรรมฐานของหลวงพ่อชม หลวงพ่อที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่ 5 รูป ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาส มีโยมไปนมัสการอยู่เป็นประจำ วัดสร้างมากกว่า 100 ปี ที่เรียกว่าตะลุยก เป็นหนองน้ำเล็ก ๆ ก็แต่เดิมชาวบ้านเห็นว่ามีเปิดเงิน เปิดทองมาลงเล่นน้ำ สมัยก่อนเรียกว่า ตะลุยกเปิด แต่เรียกต่อ ๆ กันมาเหลือ ตะลุยก การบวชชีพรามณ์ครั้งหนึ่งประมาณ 80 คน และมีวิทยาลัยเทคนิค ชัยนาทมาร่วมปฏิบัติธรรมด้วย”(พระวันชัย ชยชมโม, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 23 เมตร สร้างประมาณ 100 ปี ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 30 เมตร บูรณะปี พ.ศ. 2522 เป็นอาคารไม้ ได้สร้างขึ้นใหม่ อีก 1 หลัง เมื่อ พ.ศ. 2520 หอสวดมนต์กว้าง 10 เมตร ยาว 16 เมตร เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น เป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้น ชั้นล่างให้เป็นสถานที่เรียนพระปริยัติธรรม กุฎีสงฆ์ สำหรับบวชชีพรามณ์ มี พระประธานในอุโบสถขนาดพระเพลากว้าง 5 ศอก หล่อด้วยโลหะ พร้อมด้วยพระอัครสาวก พระพุทธรูปในวิหารด้านใต้อุโบสถ 1 องค์ ในวิหารด้านเหนืออุโบสถ 16 องค์ ในวิหารหลังยาว จากหลังเหนือถึงหลังใต้ จำนวน 58 องค์ นอกจากนี้ยังมีเจดีย์หน้าวัด 1 องค์

ภาพที่ 13 ภาพวัดอินทราราม

ภาพที่ 14 ภาพวัดหลวงสิริบูรณาราม

1.13 วัดสามนิ้ว

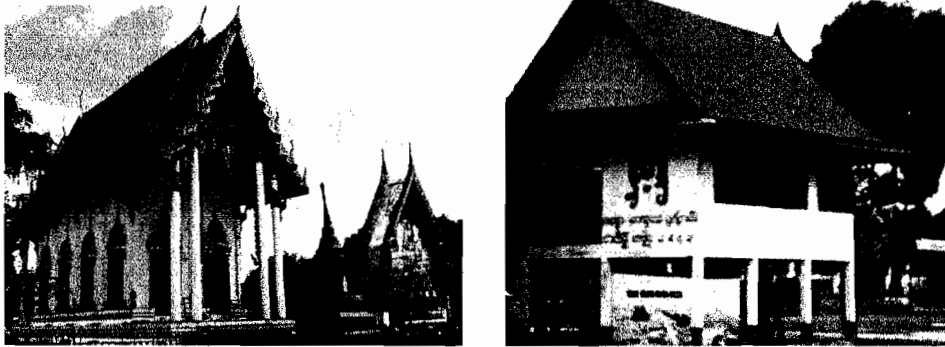
ตั้งอยู่เลขที่ 132 บ้างบางเสวย หมู่ที่ 5 ตำบลโพนางคำตัก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 8 ไร่ 1 งาน 20 ตารางวา พื้นที่วัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตก

วัดสามนิ้วเป็นวัดเก่าแก่สร้างมานาน แต่ได้กลายเป็นวัดร้าง แต่ก่อนนี้วัดมีที่ดินประมาณ 60 ไร่ ทิศตะวันออกติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศตะวันตกเป็นป่าไม้ ในช่วงระยะที่เป็นวัด งามวิหารชำรุด และพระประธานประดิษฐานอยู่ พระประธานองค์นี้พระหัตถ์ซ้ายขาด พระหัตถ์ขวาพระองคฺลีเพียง 3 นิ้ว ชาวบ้านจึงเรียกนามว่า “วัดสามนิ้ว” หมายถึงพระประธานมี 3 นิ้ว ต่อมาถูกบุคคลลุดคั้นหาของมีค่าทำให้เกินชำรุด และได้รับการบูรณะให้สมบูรณ์ขึ้นภายหลังในปี 2506 โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นวัดพระสงฆ์ ในปี พ.ศ. 2518 มีพระภิกษุอยู่ประจำจำนวน 3 รูป

“ที่เรียกว่าวัดสามนิ้ว คือ ตั้งแต่เริ่มต้นมาที่วัดมีพระประธาน คือ หลวงพ่อหิน ท่านมีนิ้วอยู่ 3 นิ้ว ชาวบ้านจึงเรียกว่า วัดสามนิ้ว ปัจจุบันได้ทำการปฏิสังขรณ์บูรณะใหม่ให้ครบ 5 นิ้ว ที่วัดไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว เพราะเป็นวัดเล็ก ซึ่งมีประกาศเป็นวัดเมื่อ 30 ปีที่แล้ว แต่วัดนี้มีอายุกว่า 100 ปีแล้ว มีกุฏิอยู่ 1 หลัง หลวงพ่ออยู่ 1 องค์ชื่อหลวงพ่อจร ท่านดาบอดเพิ่งมาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก กิจกรรมมีการทำบุญตามปกติในวันสำคัญทางศาสนาเหมือนกัน ไม่มีการบวชชีพราหมณ์ ปัจจุบันมีพระ 7 รูปบางปีมี 3 รูปบางปีมีเจ้าอาวาสอยู่รูปเดียว ถ้ามีการจัดการท่องเที่ยวในเรื่องไหว้พระ 9 วัดนี้ก็ได้ แต่ไม่ค่อยมากกันเพราะว่าเป็นวัดเล็กและจน ส่วนใหญ่จะไปวัดที่รวย ๆ กัน”(พระอธิการศักดิ์สิทธิ์ ปญฺญวฑฒโน, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 16 เมตร มีศาลาการเปรียญ เป็นอาคารไม้ หอสวดมนต์เป็นอาคารไม้ กุฏิสงฆ์เป็นอาคารไม้ สำหรับปูชนียวัตถุ พระประธานในอุโบสถปางมารวิชัย และพระพุทธรูปปางมารหำมัญจาคี 1 องค์ หำมสมุทร อีก 1 องค์

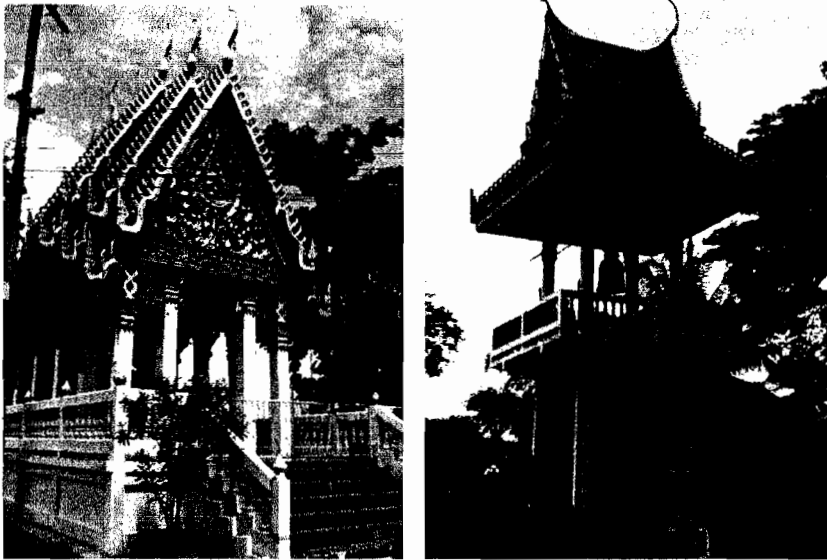
ภาพที่ 15 ภาพวัดสามนิ้ว

1.14 วัดโคกจันทร์

ตั้งอยู่เลขที่ 83 บ้านโคกจันทร์ หมู่ที่ 5 ตำบลโพค่านางตลก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 27 ไร่ 3 งาน 60 ตารางวา ทิศตะวันออกติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก แต่ได้ทรุดโทรมลงมีซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้าง คือ อุโบสถ หรือ วิหาร เป็นเนินดินประกอบด้วยอิฐหักต่างๆ ต่อมาประมาณปี 2415 ชาวบ้านได้มาดำเนินการจัดสร้างเป็นวัดขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง ได้มีการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2480 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ในที่ดินวัดนี้เนื้อที่ 6 ไร่ ทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ด้วยจิตตลอดมา

พระกิตติโกวโร(2552) เจ้าอาวาสวัดโคกจันทร์ กล่าวถึงประวัติของวัดโคกจันทร์ “เริ่มบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2415 แต่วัดสร้างเมื่อไหร่นั้นอาตมาไม่ทราบ ตั้งมาแล้วกว่า 200 ปี มีการทอดกฐินทอดผ้าป่าเป็นประจำทุกปี ปีนี้ได้รวมประมาณ 3 แสนบาท ผ้าป่าอีก 6 หมื่น รวมประมาณ 4 แสนบาท และมีหลวงพ่อดุ ที่ศักดิ์สิทธิ์และเกจิอาจารย์ คือ พระอาจารย์สมาน หลวงปู่มัย หลวงปู่เพ็ง หลวงปู่จันทร์ พระเกตุ ตั้งไว้อยู่กลางวัด หล่อเป็นรูปเหมือน ปัจจุบันนี้ทำการบูรณะวัดขึ้นใหม่ มีหอสวดมนต์ และหอประชุมสงฆ์ มีพระอยู่ประจำวัดตอนนี้ 3 รูป ทุกอย่างมีครบสมบูรณ์”

ภาพที่ 16 ภาพวัดโลกจันทร

1.15 วัดคอนตะไล

ตั้งอยู่ที่บ้านคอนตะไล หมู่ที่ 6 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 25 ไร่ 2 งาน

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง มีถนนคั่นคลองมหาราชตัดผ่านหน้าวัด อาคารเสนาสนะต่าง ๆ อุโบสถยังไม่มี ใช้แพทำอุโบสถลอยน้ำ เป็นที่ทำสังฆกรรม หรือที่เรียกว่า “โบสถ์น้ำ” ศาลาการเปรียญสร้าง พ.ศ. 2511 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน พื้นเพคอนกรีตไม่ยกพื้น สำหรับปูชนียวัตถุมี หลวงพ่อพุทธชชาติ เป็นพระพุทธรูปไม้ ประดิษฐานอยู่ที่หอสวดมนต์

“กิจกรรมทางวัดมีวันสำคัญทางศาสนาเหมือนกับวัดอื่น ๆ มีการปฏิบัติธรรมในวันมาฆบูชา มีญาติโยมมาถือศีล 1 วันแล้วเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา มีโยมมาปฏิบัติธรรม 3 วัน ประมาณ 20 คน วันพ่อ/วันแม่ มีการบวชชีพราหมณ์ ปัจจุบันกำลังบูรณะวัด มีการก่อสร้างศาลาการเปรียญ 2 ชั้น ขนาดประมาณ 18 ตารางวา กิจกรรมที่ญาติโยมเสนอทำก่อน คือ บูรณะศาลาสังฆเวศ งานกุญมีประมาณ 2 แสนบาท มีพระอยู่ 3 รูป ที่เรียกชื่อวัดนี้ก็เพราะว่าเมื่อก่อนมีต้นตะไลอยู่มาก หลวงพ่อเปลี่ยนเป็นพระพุทธรูปปั้นเป็นรูปเหมือนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ” (พระอธิการสมส่วน นิปโก, 2552)

วัดคอนตะไล สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2452 ประชาชนร่วมใจกันสร้างขึ้นมา มีผู้ที่เป็นหัวหน้าและดำเนินการ มี นายวัน นายแด้ม นายชาญ นายบุญ การอุปถัมภ์สืบต่อกันมา มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา 6 รูป สามเณร 2 รูป มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

1.16 วัดกรุณา

ตั้งอยู่เลขที่ 211 บ้านคอนเสื่อ หมู่ที่ 5 ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัด 90 ไร่ 2 งาน 37 ตารางวา

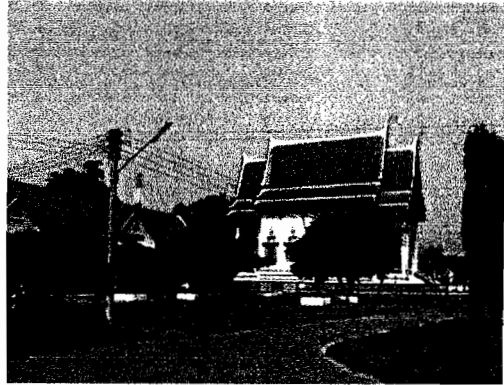
พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบ สภาพแวดล้อมมีบ้านเรือนของประชาชน มีกำแพงวัดล้อมรอบ รอบเขตที่วัดส่วนใหญ่ใช้ก่อสร้างเสนาสนะ เนื้อที่ 24 ไร่

วัดกรุณาสร้างขึ้นครั้งแรกนั้นในราว พ.ศ. 2400 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2479 ต่อมาทางกรมชลประทานได้สร้างเขื่อนเจ้าพระยา จึงมีความจำเป็นต้องย้ายวัดกรุณาออกไป จึงตกลงย้ายไปสร้างที่ใหม่ ณ ที่วัดร้างที่หนึ่ง ชื่อ “วัดคอนตาเสื่อ” หรือ “วัดคอนเสื่อ” ก็เรียก ทางราชการได้จัดหาที่ดินเพิ่มจากที่วัดร้าง และได้จัดสร้างเสนาสนะและได้ประกาศย้ายวัดให้มาสร้างขึ้นใหม่มีนาม “วัดกรุณา” นับตั้งแต่วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2498 มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา 32 รูป สามเณร 2 รูป ทางวัดได้สอนพระปริยัติธรรม มีโรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาของทางราชการอยู่ในวัดนี้ด้วย

“กิจกรรมสร้างโรงเรียนอนุบาลพิทยาคม กิจกรรมทุกวันศุกร์มีการอบรมเด็กจนกระทั่งถึงทุกวันนี้เป็นเวลากว่า 30 ปี นำเด็กมาเรียนประวัติพระพุทธศาสนาฝึกจตุรพิธวิน อารธนาคิด ถวายทาน การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นธรรมทายาท มีพระอยู่ 10 รูป มีพระฝรั่งอยู่ 1 รูป มีการสร้างพิพิธภัณฑสถาน และการสนับสนุนให้ทุนนักศึกษาราชภัฏ 8 คนในเวลานี้ โบราณวัตถุ ได้แก่ 1. โลงโขนรัชกาลที่ 5 2. หัวช้างโบราณ จากเพชรบูรณ์ 3. บุษราคัม 4. หินอายุกว่า 300 ปี เหล็กน้ำพี้ และรายการอื่น ๆ” (พระครูพิศิษย์ ชัยการ, 2552)

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มี อุโบสถ กว้าง 9 เมตร ยาว 27 เมตร สร้าง พ.ศ. 2525 โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก มีภาพเขียนเรื่องพระพุทธประวัติภายใน ศาลาการเปรียญ เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว กุฏิพระสงฆ์ เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ชั้นเดียว นอกจากนี้ยังมีอาคารเอนกประสงค์ 1 หลัง ฌาปนกิจสถาน และหอพระปริยัติธรรม สำหรับปูชนียวัตถุมี พระประธานอุโบสถ ขนาดพระเพลากว้าง 2 เมตร เรียก “หลวงพ่อกิน” หรือ “พระพุทธมหาศิลา” ชำรุดกองอยู่ที่วัดแปลสร้าง

ภาพที่ 17 ภาพวัดกรุณา

2. สถานธรรมในอำเภอเมืองชัยนาท

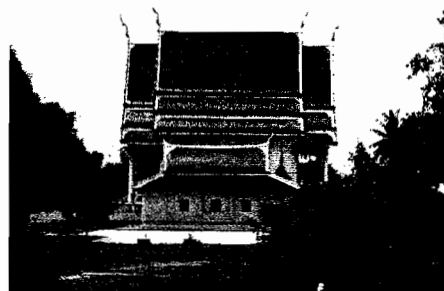
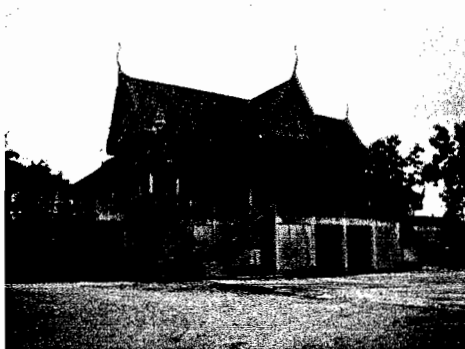
2.1 วัดคงสวัสดิ์พัฒนาราม

วัดคงสวัสดิ์พัฒนาราม ตั้งอยู่เลขที่ 85 บ้านหาดท่าเสา อำเภอเมืองชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีถนนสายกรุงเทพ – อุทัยธานี ทางด้านทิศตะวันตก ห่างออกไปประมาณ 500 เมตร การสร้างวัดได้สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ พ.ศ. 2312 เดิมเรียกว่า “วัดบางกระพี้” เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีกระพี้ขึ้นอยู่ตามริมคลองอยู่มาก ชาวบ้านมักจะเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดคงสวัสดิ์” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2365 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มี อุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ และกุฏิสงฆ์ที่เป็นอาคารไม้

ภาพที่ 18 ภาพวัดคงสวัสดิ์พัฒนาราม

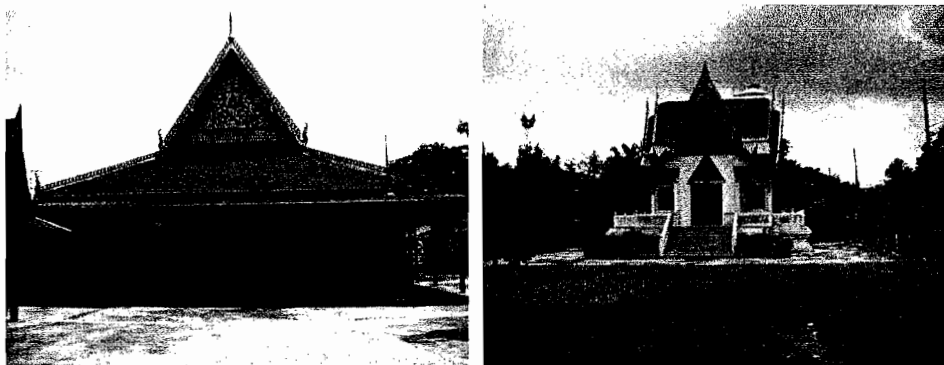

2.2 วัดจิว

วัดจิว ตั้งอยู่เลขที่ 126 บ้านวัดจิว หมู่ที่ 1 ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งใต้ วัดจิวสร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2836 โดยมีนางจิว บริจาคที่ดินให้เป็นที่สร้างวัด พระภิกษุรูปแรกที่มาอยู่ปกครองและดำเนินการสร้างวัด คือ พระเจี๊ว หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “หลวงพ่อเจี๊ว” วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2457 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ในเนื้อที่ 4 ไร่ ซึ่งทางวัดได้ให้การอนุเคราะห์ตลอดมา

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ สำหรับปูลงนิยัตถุ พระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูป “หลวงพ่อเส็ง” เดิมอยู่ที่วัดข้างขวางซึ่งเป็นวัดร้าง

ภาพที่ 19 ภาพวัดจิว

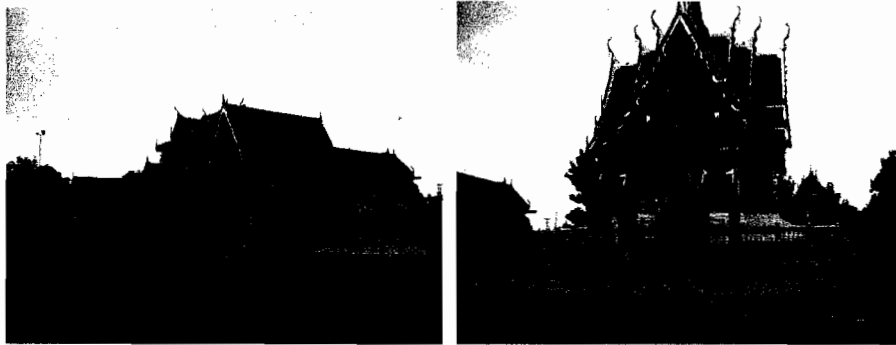
2.3 วัดท่าชัย

ตั้งอยู่เลขที่ 228 บ้านท่าชัย หมู่ที่ 3 ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 21 ไร่ 1 งาน

“วัดท่าชัย มีการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 500 ต้น มีต้นสักร้อยต้น และต้นตระกูล 300 ต้น และก็มีต้นเบญจพรรณอีกหลาย ๆ ต้นด้วยกัน รวม 500 ต้น เพื่อจะให้บรรยากาศและบรรยากาศโลกร้อน และมีหอสวดมนต์ อายุประมาณเกือบ 100 ปี เพราะที่วัดมีการอนุรักษ์ ตอนนี้นำการบูรณะหอสวดมนต์หมดไปร่วมล้านบาท ภายในหอสวดมนต์มีของเก่า เช่น ขันลงหิน หรือเครื่องลายครามสังคโลก และคุ่มน้ำซึ่งเก่ามากสีเขียว นอกนั้นยังมีหลวงพ่อกิน ที่ญาติโยมให้ความเคารพนับถือ หน้าวัดมีแพเหล็กใหญ่ แต่ว่านักท่องเที่ยวไปไม่ได้ เพราะติดแพแพคอนกรีตติดแพอยู่ อยากจะขอความอนุเคราะห์หาเรือขุดลอก และบรรดานักท่องเที่ยว จะได้ไปเที่ยวศึกษา วัดท่าชัยมีหน้าวัดนั้นเป็นหาดทราย เรือเข้าไม่ถึง แพที่นำไปจอดหน้าวัดใช้การไม่ได้ เป็นปัญหาที่

นักท่องเที่ยว ที่ล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาไม่สามารถที่จะขึ้นไปเที่ยวได้”(เจ้าอาวาสวัดท่าชัย, 2552)

การสร้างวัด ได้สร้างขึ้นเป็นวัดตั้งแต่สมัยอยุธยา ในราว พ.ศ. 2300 ต่อมาได้ทรุดโทรมลงมีอุโบสถเก่าและพระพุทธรูปหินสลักเป็นหลักฐานถึงปี พ.ศ. 2430 พระอาจารย์หมวก ได้มาปกครองและพัฒนาวัดให้มั่นคงขึ้น ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งหลังวันที่ 11 มกราคม พ.ศ.2505 เขตวิสุงคามสีมากว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร

ภาพที่ 20 ภาพวัดท่าชัย

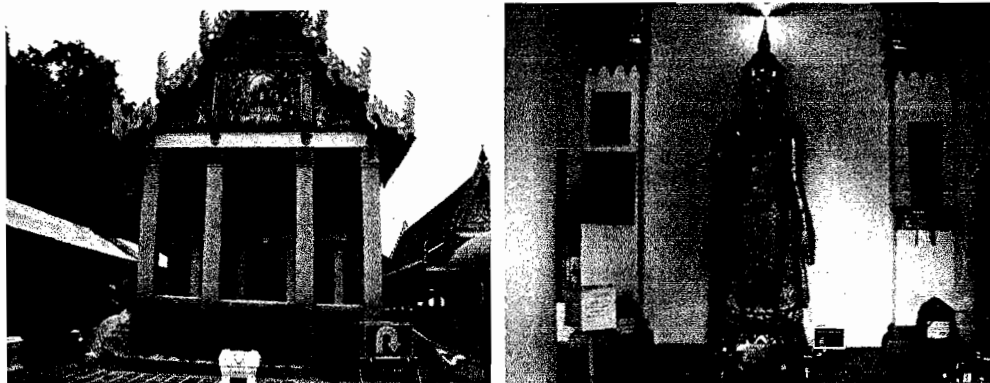
2.4 วัดธรรมามูล

วัดธรรมามูล เป็นอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านธรรมามูล หมู่ที่ 1 ตำบลธรรมามูล อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดอยู่บนไหล่ภูเขาธรรมามูล วัดธรรมามูล เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น เป็นวัดที่กษัตริย์แห่งวงศ์สุโขทัย (พระร่วง) คือ พระมหาธรรมราชาเป็นผู้สร้าง มีหลักฐานคือ พระพุทธรูปบูชาบรรจุอยู่ในองค์พระเจดีย์ที่พังลงมา และพระเครื่อง(พระร่วง) เป็นจำนวนมากอีกอย่างหนึ่งก็มีโบสถ์มาตุ เป็นศิลปะสมัยอยุธยาเป็นหลักฐาน สำหรับพระพุทธรูปนั้นเป็นศิลปะสมัยสุโขทัย ซึ่งเป็นผู้สร้างวัดได้นำมาประดิษฐานไว้ ในทะเบียนวัดได้ระบุประมาณ พ.ศ. 2120 เป็นปีที่สร้างวัด กำหนดไว้เพื่อความสมบูรณ์ เดิมวัดนี้ตั้งอยู่บนที่ราบตรงกลางลำแม่น้ำเจ้าพระยาในปัจจุบัน เมื่อแม่น้ำได้เซาะตลิ่งพังเข้ามาจึงย้ายเสนาสนะมาจัดสร้างขึ้นบนไหล่เขาอันเป็นที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน นับว่าเป็นวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาแต่เดิม พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ รัชการที่ 5 ได้เคยเสด็จมาทรงทอดผ้าพระกฐินที่วัดนี้ด้วย มีการศึกษาพระปริยัติธรรมตลอดมา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการก็มีอยู่ในที่วัดด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

พื้นที่อาคารโดยแบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นแรกเป็นที่ตั้งโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการ ชั้นสองเป็นที่ตั้งศาลาการเปรียญ กุฏิ หอสวดมนต์ และฌาปนกิจสถาน ชั้นสามเป็นที่ตั้งกุฏิและสวนไม้ต่างๆ ชนิด ชั้น 4 เป็นที่ตั้งอุโบสถ มีศาลาการเปรียญ พระวิหาร เจดีย์ อาคารเสนาสนะต่างๆ มี พระอุโบสถกว้าง 6 เมตร มีศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ ปูชนียวัตถุมี หลวงพ่อวัดธรรมจักร” ประดิษฐานอยู่ในพระวิหาร “หลวงพ่อโต” สมัยสุโขทัย รอยพระพุทธรบาทจำลอง ใบเสมาคู่เป็นศิลาทรายสีแดง ศิลปะสมัยอยุธยา และมีเจดีย์ใหญ่ปรากฏแต่ฐานทำด้วยอิฐก้อนใหญ่เรียงซ้อนกัน

ภาพที่ 21 ภาพวัดธรรมามูล

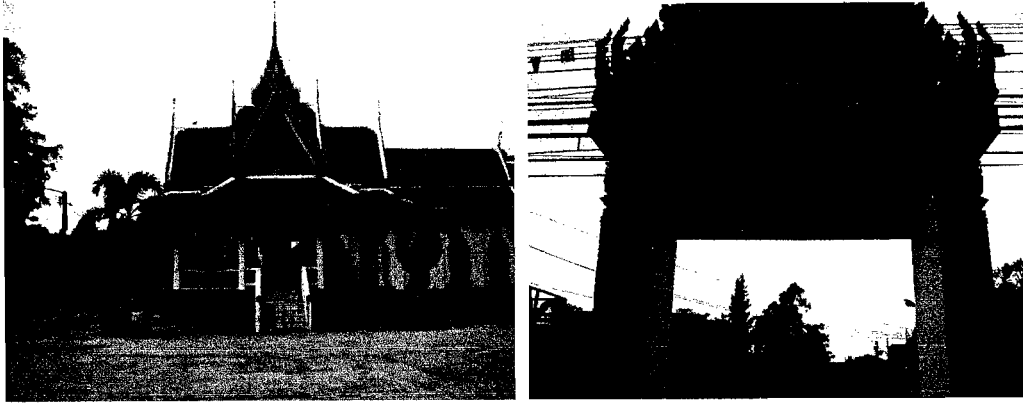
2.5 วัดพระยาตาก

วัดพระยาตาก ตั้งอยู่เลขที่ 99 บ้านหัวแหลม หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

“ปัจจุบันกำลังสร้างศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ 2 ชั้นและสร้างพิพิธภัณฑ์เรือ อยู่ที่หน้าวัด ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็น 2 ชั้นคือครึ่งตึก ครึ่งไม้ ข้างล่างเป็นปูน ข้างบนเป็นไม้ และศาลาที่สร้างเป็นทุนของ SML ที่ให้มาสร้างพิพิธภัณฑ์เรือ เรือที่เห็นอยู่ที่สั่งมาประมาณ 60 กว่าลำ เป็นเรือหลายแบบ คงจะอีก 3-4 เดือนคงจะแล้วเสร็จ การปฏิบัติธรรมญาติโยมจะมาสวดมนต์ เฉพาะวันโกน และวัดพระ วันเสาร์ – อาทิตย์ไม่ตรงกับวันโกนวันพระ 6 โมงเย็นเสร็จแล้วก็จะไปต่อที่วัดป่า ไปนั่งกรรมฐาน วัดนี้มีแค่สวดมนต์ธรรมคา ไม่มีนั่งปฏิบัติธรรม จะนั่งปฏิบัติธรรมก็เฉพาะวันเข้าพรรษา” (เจ้าอาวาสวัดพระยาตาก, 2552)

การสร้างวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2354 เมื่อคราวที่พระยาตากได้ย้ายจากเมืองชัยนาท ไปอยู่ที่จังหวัดตาก ได้บริจาคที่ดินพร้อมกับบ้านให้เป็นที่สร้างวัด จึงได้มีนามว่า “วัดพระยาตาก”

ชาวบ้านมักจะเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดตาก” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในราว พ.ศ. 2366 แต่เดิมนั้น วัดนี้มีที่ดินจำนวน 18 ไร่ มีหลวงพ่อหิน เป็นปูชนียวัตถุของวัดนี้

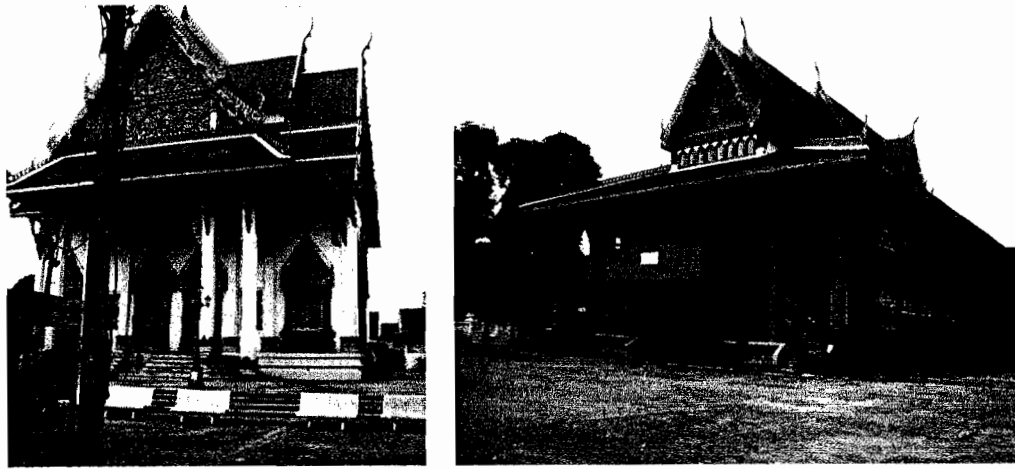

ภาพที่ 22 ภาพวัดพระยาตาก

2.6 วัดศรีวิชัยพัฒนาราม

ตั้งอยู่เลขที่ 350 บ้านกล้วย ถนนชัยณรงค์ ตำบลในเมือง อำเภอชัยนาท จังหวัดชัยนาท ตั้งก่อดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 22 ไร่ 29 ตารางวา อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา การสร้างวัด ได้เริ่มสร้างขึ้นเป็นเป็นวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2415 เดิมเรียก “วัดบ้านกล้วย” ตั้งอยู่ในตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านกล้วย จังหวัดชัยนาท ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นตำบลในเมือง เพราะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลบ้านกล้วยได้เปลี่ยนชื่อวัดเป็น “วัดศรีวิชัยพัฒนาราม” ในสมัยพระครูศรีวิชัยคณาภิรักษ์ (หลวงพ่อกัณฑ์) เป็นเจ้าอาวาส ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมาครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2459 ต่อมาอุโบสถหลังเดิมได้ชำรุดทรุดโทรมลงไม่สามารถบูรณะปฏิสังขรณ์ให้มั่นคงถาวรได้ จึงได้สร้างอุโบสถขึ้นใหม่ใช้เวลาในการก่อสร้าง 3 ปี

“กิจกรรมในวันสำคัญ การบวชชีพราหมณ์ การสอนการปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรมส่วนมากไป-กลับ การปฏิบัติธรรมประจำปีมีญาติโยมประมาณ 50 คน สถานที่ปฏิบัติธรรมสามารถรับญาติโยมได้ประมาณ 80-100 คน การปฏิบัติธรรมวันวิสาขบูชา เชิญอาจารย์วิทยากรมาบรรยายธรรมให้ญาติโยมฟัง ญาติโยมจ่ายกันเอง วัดไม่มีทุนสำรอง ทุกวันพระมีญาติโยมพาเด็ก ๆ มาทำบุญเป็นประจำ วันเข้าพรรษา ออกพรรษา การสร้างศาลากีบอกบุญโยม ช่วยสร้างและบริจาคมาเรื่อย ๆ ครั้งละ พัน สองพันหรือห้าพัน ตามศรัทธา ตอนที่สร้างวัดศุยังไม้แพง ตอนนั้นทำเตาเผา โดยเอาของเก่ามาบูรณะใหม่ วัดมีความเจริญเนื่องจากเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างวัดแรกของเมืองชัยนาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 มีป่าไม้ให้ความร่มรื่น ศาลาใหญ่ วัดไม่เคยขอเงินงบประมาณ รัฐบาล วัดนี้มีพระประมาณ 22 รูป บางครั้งยังไม่หมดพรรษาก็สึกออกไปก่อน บางคนไม่มีงานทำก็มาบวช” (พระครูสุทธีชัยกรณ์, 2552)

ภาพที่ 23 ภาพวัดศรีวิชัยวัดนาราม

2.7 สำนักสงฆ์ชยันตวราราม

สำนักสงฆ์ตั้งอยู่บนเขากระดี่ไม่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา หลวงพ่อปฏิบัติความเพียร 49 วัน ตัวแทนวัดมาให้ข้อมูลว่า “เป็นสำนักสงฆ์ เน้นการปฏิบัติ มีญาติโยมเจ็บป่วยมาฝึกสมาธิเคยรักษา มะเร็งระยะสุดท้ายโดยฝึกสมาธิ การปฏิบัติเกิดปัญญา ลดความเครียด ความปวดบางรายประสบผลสำเร็จ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้จากโรค กิจกรรมจัดบวชชีพรามณ์มีการดำเนินการตลอด ถึงศีลภาวนา ครั้งละ 80 คน โครงการทำถนนถึงยอดเขา มีการบริจาค 1 ล้านบาททำถนนขึ้นเขา ซึ่งอยู่ในระหว่างขออนุญาต เป็นสถานธุดงค์ขนาดเล็กพระ 11 รูป บรรยากาศมีไฟตามทาง 500 เมตร ภูมิทัศน์บนยอดเขามองเห็นทิวทัศน์สวยงาม สร้างชื่อเสียงกับจังหวัดชยันต

ที่พักสงฆ์ ผ่านการอนุมัติที่สาธารณจาก อบต. ห่างจากบ้านนางถ้อ 2 กิโลเมตร ศาลา หอประชุม – เมรุ มณฑปหลวงปู่ศุข หอประชุมขนาดประมาณ 3 แสนบาทติดที่ดินสาธารณะ” (พระสวาท, 2552)

ภาพที่ 24 ภาพสำนักสงฆ์ชยันตวราราม

3. สถานธรรมในอำเภอโนนรมย์

3.1 วัดโคกแจง

ตั้งอยู่เลขที่ 104 หมู่ที่ 1 ตำบลวัดโคก อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย

พื้นที่ตั้งวัดเป็นเนินสูง อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันออก วัดโคกแจง สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2318 บริเวณที่ตั้งวัดเป็นที่เนินสูงเรียกว่า “โคก” และมีดินแข็งขึ้นอยู่เป็นสัญลักษณ์ จึงได้เรียก “วัดโคกแจง” ตามลักษณะภูมิประเทศที่ตั้งวัด ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาวัดที่ 6 กันยายน 2522 ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ นอกจากนี้มีวิหารและฌาปนสถาน สำหรับปุษนียวัตถุพระประธานในอุโบสถ หลวงพ่อพระศรีอารีย์หล่อด้วยทองเหลือง ปางมารวิชัย และมีพระพุทธรูปปางรำพึงประดิษฐานอยู่ในวิหาร เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น

ภาพที่ 25 ภาพวัดโคกแจง

3.2 วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)

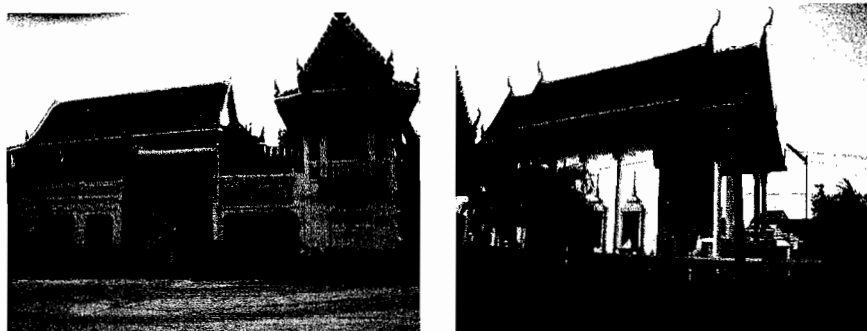
ตั้งอยู่เลขที่ 162 บ้านคิ่งสำเภา หมู่ที่ 3 ตำบลคิ่งสำเภา อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันออก วัดศรีสิทธิการาม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2320 เดิมมีนามว่า “วัดแก่นเหล็ก” แต่ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดเหนือ” ต่อมาในสมัยที่พระศรีสิทธิการม เป็นนายอำเภอโนนรมย์ ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เจริญขึ้น จึงได้เปลี่ยนนามวัดเสียใหม่เป็นวัดศรีสิทธิการาม และทางวัดได้ทำการพัฒนาวัดโดย

ตลอดจนได้รับการยกย่องจากทางราชการ ให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ได้รับพระราชทาน
 วิสุคามสีมาวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2435

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์
 กุฏิสงฆ์ สำหรับปฐมนิยัตถุ พระประธานในอุโบสถ

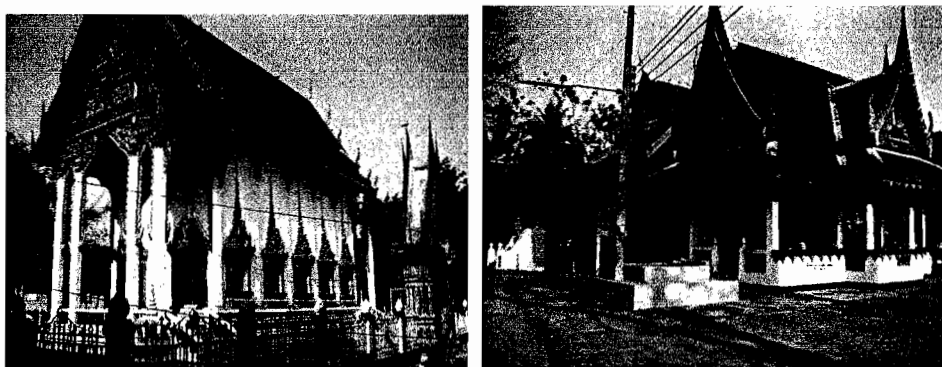
ภาพที่ 26 ภาพวัดศรีลทธิการาม (วัดเหนือ)

3.3 วัดศรีเจริญ

ตั้งอยู่เลขที่ 5358 หมู่ที่ 2 ตำบลศิลาดาน อำเภอมนรมย์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์
 มหานิกาย พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์
 กุฏิสงฆ์ สำหรับปฐมนิยัตถุ พระประธานในอุโบสถ

ภาพที่ 27 ภาพวัดศรีเจริญ

3.4 วัดโพธิ์ศรีศรัทธารธรรม(วัดกลาง)

วัดโพธิ์ศรีศรัทธารธรรม ตั้งอยู่เลขที่ 200 บ้านคู้่งสำเภา หมู่ที่ 3 ตำบลคู้่งสำเภา อำเภอ
มโนรมย์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 25 ไร่ 18 ตารางวา พื้นที่
วัดเป็นที่ลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก

“ที่เรียกว่าวัดกลาง เพราะที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ระหว่างวัดสองวัด คือ ระยะเวลาห่างจากวัดหนึ่ง
แค่ประมาณครึ่งกิโลเมตร วัดเหนือ คือวัดศรีสิทธิการาม วัดใต้ คือวัดศรีมณีวัน สำหรับกิจกรรมใน
ส่วนของพระภิกษุเหมือนกับทุก ๆ วัด คือ ทุกวันจะมีการทำวัตร สวดมนต์ ตั้งแต่เช้าทำวัตรเช้า
และเจริญกัจจาวนา ตั้งแต่ตี 4 แล้วบิณฑบาต ตอนเย็นทำวัตรตามปกติ แล้วในส่วนของญาติโยม
จะมีวันพระ วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ที่สำคัญจะมีการปฏิบัติธรรม
คือวันที่ 5 ธันวาคม และวันที่ 12 สิงหาคม ถ้าในวันที่ 12 สิงหาคมเริ่มวันที่ 11 สิงหาคม ตอน
เย็นรับศีล สมาทานศีล แล้วนอนที่วัด มีการแสดงธรรม วันพ่อแสดงธรรมเกี่ยวกับพระคุณพ่อ
พระคุณแม่ ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของวัด คือ งานประจำปี ปีละ 2 ครั้งคือในเดือนสี่ กับเดือนสิบ
เอ็ด ที่วัดมีพระพุทธรูปสันนิษฐานว่าเป็นปลายสมัยสุโขทัย ปั้นด้วยศิลปะหลายสมัย พระพักตร์
จะเป็นเชียงแสน สักส่วนขององค์จะเป็นสุโขทัย ศิลปะปนกับอยุธยา คือเป็นพระพุทธรูปที่แปลก
แล้วลักษณะองค์พระเป็นเหมือนคนทุกอย่าง นิ้วเป็นนิ้วมือคน หน้าเป็นรูปหน้าคนจริง ๆ เรียกว่า
หลวงพ่อบางสี ส่วนมาแล้วก็จะเป็นที่รู้จักกันในละแวกตำบลคู้่งสำเภา มีงานประจำปีทุกปี”
(เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรีศรัทธารธรรม, 2552)

วัดโพธิ์ศรีศรัทธารธรรม สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2315 เดิมเรียก “วัดโพธิ์
คำ” ต่อมาเรียกวัดกลาง ต่อมาได้กลายสภาพเป็นวัดร้างและได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ให้เป็นวัด
มั่นคงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นวัดที่มีพระสงฆ์ เมื่อวันที่ 30
มกราคม พ.ศ. 2500 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาครั้งหลังวันที่ 24 มีนาคม 2512 มีพระภิกษุ
อยู่ประจำพรรษา 10 รูป สามเณร 1 รูป ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2501

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ อุโบสถกว้าง 7 เมตร ยาว 22 เมตร โครงสร้างคอนกรีตเสริม
เหล็ก มีหอสวดมนต์ เป็นอาคารไม้ กุฏิสงฆ์ จำนวน 5 หลัง เป็นอาคารไม้ นอกจากนี้มีวิหาร
และฌาปนกิจสถาน สำหรับปฐมนิยวัตรุ พระประธานในอุโบสถ และมีพระพุทธรูปศิลาแดง
ขนาดพระเพลากว้าง 3 ศอก 1 คืบ ปางมารวิชัย มีพระนามว่า “หลวงพ่อบางศรี” ชาวบ้านมัก
เรียกว่า “หลวงพ่อบาง” หมายถึง โยกย้ายหลายครั้ง เป็นพระพุทธรูปศิลปะ โบราณสมัยสุโขทัย ที่
เรียกว่าหลวงพ่อบางศรีนั้นหมายถึงว่ามีสีแผ่นขานไป 3 สี แสดงถึงอิณินหารที่มีผู้ได้เห็น

ภาพที่ 28 ภาพวัดโพธิ์ศรีศรัทธารธรรม(วัดกลาง)

3.5 วัดปากคลองมะขามเฒ่า

ตั้งอยู่ที่เลขที่ 49 บ้านปากคลอง หมู่ที่ 1 ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 57 ไร่ 69 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทางฝั่งตะวันตก ส่วนทางด้านเหนือมีแม่น้ำท่าจีน มีลักษณะเป็นเกาะ มีถนนสำราญประชากรราษฎร์เป็นทางคมนาคม

วัดปากคลองมะขามเฒ่า สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2434 ชาวบ้านเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดปากคลอง” ตามชื่อบ้าน เดิมมีนามว่า “วัดอุทองปากคลองมะขามเฒ่า” ต่อมาคำว่าอุทองตัดหายไป การสร้างวัดแรกเริ่มนั้นได้มีสองสามีภรรยา ได้บริจาคที่ดินเป็นที่สร้างวัด และมีบุตรชายชื่อ “สุข” ต่อมาได้เป็นเจ้าอาวาสปกครองวัดนี้ ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงปู่สุข” ได้ไปบวชที่อื่นและออกธุดงค์เป็นเวลา 10 ปี

“มีกิจกรรมเหมือนกัน คือ วันธรรมสวนะ ทางวัดก็จะมีโบสถ์ให้ธรรมะเป็นประจำวันบ้างครั้งก็ 3 วัน 5 วัน แล้วก็มีบวชสามเณรฤดูร้อน ส่วนภิกษุก็จะมีการจัดอยู่ปริวาสกรรม คือ การเข้าสำรวมชำระศีลบริสุทธิ์ ส่วนมากแล้วการปริวาสกรรมเดี๋ยวนี้เค้ามักปริวาสกรรมเพื่อว่าสภาวะกรรมที่อยู่ในสถานปริวาสกรรมนั้นพร้อมที่จะปฏิบัติธรรม ทุกคน ทุกรูปออกจากที่หนึ่งก็มักจะหาที่ปริวาสกรรมต่อ เพราะว่าชอบบรรยากาศแห่งการปฏิบัติธรรม ไม่รวมกันอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเป็นเขตปริวาสกรรม ที่นั่นต้องสำรวมปฏิบัติอย่างเดียว คือ ไปหาที่สงบปฏิบัติธรรมกิจกรรมด้านอื่นของวัดปากคลองฯ มี โบราณสถาน หลวงปู่สุข กรมหลวงชุมพร มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่บริเวณแพ ให้อาหารปลาหน้าวัด วิหารรินน้ำ มณฑป เจดีย์ของหลวงปู่ หุ่นขี้ผึ้ง วัดอุมงคล เครื่องบดยา และ เครื่องใช้ต่าง ๆ ของหลวงปู่สุข ทางด้านหลังของวัดมีส่วนหมอยอน และตำหนัก

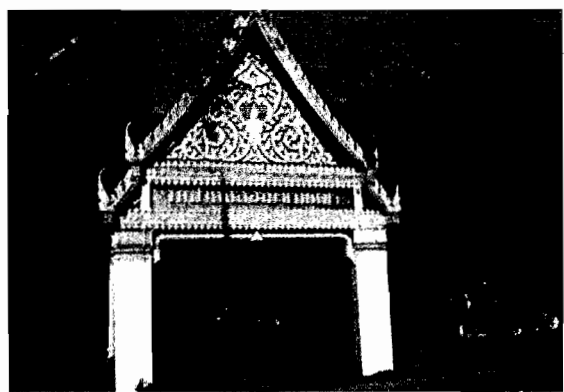
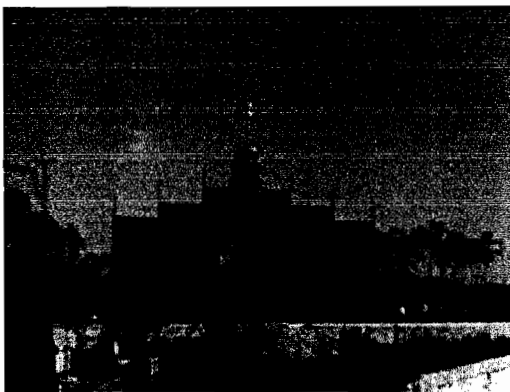
เสด็จเดี่ยวกรมหลวงชุมพร หลังโบสถ์มีวิหารแก้ว เป็นที่เก็บสังขารปริมรรคจารของหลวงปู่สำราญ เช่น ขอดินพระราชทานมาฝัง

โครงการสร้างสถานปฏิบัติธรรมสำหรับอุบาสก อุบาสิกา จะต้องติดตามโครงการต่อไป ในส่วนปัญหา คือ หลังวัด ทางวัดต้องการงบประมาณทำรั้วด้านหลัง เพราะเขตวัดกว้าง เป็นความชุมชนของคนมากขึ้น เดี่ยวนี้กลางคืนเป็นเขตไม่ปลอดภัย มีพวกขจรมากขึ้น บางทีก็ขนาดตัวอาตมาเองบ้างที่กลางคืนไม่อยากจะเดิน เกรงใจท่านในกุฏิกัน พอเดินมาหมาก็จะเห่าให้ทั่ว ที่นี้พวกท่านมาจากข้างนอกผ่านไปผ่านมาเห่าทั้งคืน เส้นทางคมนาคมก็ญาติโยมที่มากราบหลวงปู่ มักจะปรารถนา จะขอกุญแจการติดต่อถามทางที่จะมาวัดปากคลองมะขามเฒ่าตามจุดต่าง ๆ ปรากฏ สับสน น่าจะมีป้ายบอกทาง คือ ป้ายทางแยกทางใหญ่ พอถึงวัดปากคลองมะขามเฒ่าก็บอกทะเลไปจากชัยนาทก็ไกลเมตร ส่วนมากที่มานี้จะเป็นหลาย ๆ จังหวัด”(เจ้าอาวาสวัดปากคลอง, 2552)

วัดมะขามเฒ่าได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2440 มีพระภิกษุจำพรรษา 32 รูป สามเณร 20 รูป ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม มีนักเรียนทั้งแผนกธรรมและบาลี มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการ และมีมัธยมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่วัดนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 40 เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูน พื้นปูด้วยหินอ่อน มีภาพจิตรกรรมภายใน ศาลาการเปรียญกว้าง 48 เมตร ยาว 65 เมตร เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น มีหอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ สำหรับปฐมนิยัตถุ พระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูปเก่าแก่เรียก “หลวงพ่อกิน” และมีรูปหล่อของหลวงพ่อกิน สุข อดีตเจ้าอาวาส

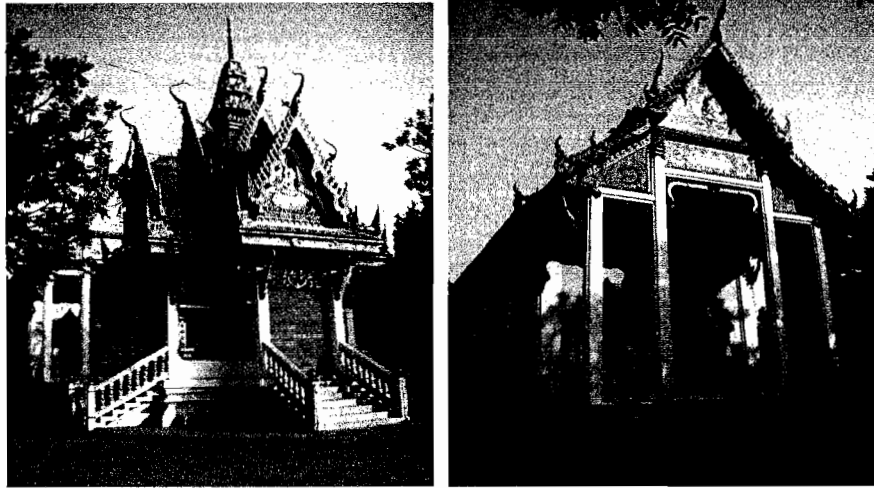

ภาพที่ 29 ภาพวัดปากคลองมะขามเฒ่า

3.6 วัดหนองม่วง

ตั้งอยู่เลขที่ 157 บ้านหนองม่วง หมู่ที่ 2 ตำบลวัดโคก อำเภอมนोरมย์จังหวัดชัยนาท
สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 13 งาน 80 ตารางวา

การสร้างวัดได้สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2418 ได้มีนามตามชื่อบ้าน
ได้รับวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2459 มีโรงเรียนประถมของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

ภาพที่ 30 ภาพวัดหนองม่วง

3.7 วัดศรีมณีวรรณ

ตั้งอยู่เลขที่ 164 บ้านคู้งสำเภา หมู่ที่ 2 ตำบลคู้งสำเภา อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท
สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 9 ไร่ 60 ตารางวา โฉนดเลขที่ 4669 พื้นที่ตั้งวัด
เป็นที่ราบลุ่มอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีหมู่บ้านและสวนล้อมรอบบริเวณวัด

วัดศรีมณีวรรณ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2345 เดิมมีนามว่า “วัดกุฎี
สระแก้ว” ชาวบ้านมักเรียกว่า “วัดไต้” คู่กับ “วัดเหนือ” หรือวัดศรีสิทธิการาม ต่อมาพระศรีสิทธิ
กรรม(ทรัพย์) ได้ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัดให้เจริญมั่นคงขึ้น จึงได้เปลี่ยนนามวัดเป็น “วัดศรี
มณีวรรณ” วัดนี้ได้รับวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2513 มีภิกษุอยู่จำพรรษาปีละ 18 รูป สามเณร 5 รูป
ทางวัดได้เปิดสอนประปริยัติธรรมใน พ.ศ. 2445 มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่าง ๆ มีอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอสวดมนต์ สำหรับปูชนียวัตถุมี
พระประธานในอุโบสถ และพระพุทธรูปเนื้อหิน ซึ่งได้พอกปูนเก็บไว้ จำนวน 3 องค์ ชาวบ้าน
เรียก “หลวงพ่อดสามพี่น้อง” ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถเก่า พร้อมด้วยพระประธานอีกองค์หนึ่ง

ภาพที่ 31 ภาพวัดศรีมณีนวรณ

3.8 วัดใหญ่

ตั้งอยู่เลขที่ 25 บ้านวัดใหญ่ หมู่ที่ 1 ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 27 ไร่ 2 งาน 8 ตารางวา พื้นที่วัดเป็นที่ราบสูง อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งใต้

“เจ้าอาวาสที่เป็นพระเกจิชื่อดังรายรูปโดยเฉพาะหลวงพ่อเปี้ย หลวงพ่อไกร หลวงพ่อนาท องค์สุดท้ายซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอมโนรมย์ มรณภาพไปเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน ที่ผ่านมาได้ วางรากฐานในด้านคุณธรรม ศีลธรรม ไว้เข้มแข็งดีมาก ญาติโยมมาทำบุญวันพระ ปฏิบัติถือศีล วัดนี้มีพื้นฐานที่ดีอยู่แล้ว ได้รับความเมตตาจากพระครูวิจิตรชัยวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอคนปัจจุบัน มอบถวายฐานานุกรมใบจินดาให้ในวันมาฆบูชาที่ผ่านมา วัดใหญ่ตรงพื้นที่รื้อน้ำขณะกำลังจัด ทิวทัศน์ ทศนียภาพรึมน้ำซึ่งเมื่อก่อนมีการสร้างกำแพงกันน้ำไว้ยาวประมาณ 200- 300 เมตร แต่ ยังไม่เสร็จพื้นที่ประมาณ 400 เมตร เรามีแพอยู่หลังหนึ่ง คือ สามารถจอดเทียบเรือได้ หาก นักท่องเที่ยว จะได้มากกราบไหว้เจ้าอาวาสเก่า ๆ องค์เดิม ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ขณะนี้ กำลังสร้างหลวงพ่อเปี้ย เจ้าอาวาสองค์เดิม เพื่อจัดสถานที่ให้ดูดีขึ้น ซึ่งหลวงพ่อเป็นที่เคารพ สักการะของชาวบ้าน ทุนเพิ่มเติมมาจากทางราชการจัดสวนหรือทำกำแพงกันรึมน้ำต่อไป แล้วจัด แพให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจะได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ที่นี้วันที่ 18 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมานั้นก็ได้มี คุณกฤษณา ศิริกุล ผู้ตรวจราชการของกระทรวงวัฒนธรรมก็ได้มาประชุมกับชาวบ้านและที่พระ เณรพระคุณท่านวิจิตรชัยวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอ ท่านก็ไปร่วมด้วย คือ การสอบถามดูสถานที่ของ ซึ่งเป็นที่เหมาะสมที่จะสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้โบราณ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ถ้าหากว่าได้รับ การส่งเสริมจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นก็จะเป็นที่ที่เหมาะสม สามารถมองเห็นทศนียภาพที่สวยงามได้ ไกลจากฝั่งนี้ถึงจังหวัดอุทัยธานี โดยเฉพาะทางบ้านหัวแหลมจังหวัดอุทัยธานีข้ามมาทำบุญทางฝั่ง เรานี้ด้วย ก็อยากจะให้ทางการช่วยตั้งงบประมาณเพิ่มเติมไว้จัดสถานที่ให้ดูดีขึ้น เหนือสิ่งอื่นใด นั้นก็เหมือนบ้าน ถ้าบ้านไม่ติดคนไปก็ไม่อยากจะเข้า ถ้าเรามีบ้านศึภายในเราก็ออยากเข้า”(เจ้าอาวาส วัดใหญ่, 2552)

วัดใหญ่สร้างขึ้นเป็นวัดนั้นตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2200 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2499 มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา 20 รูป ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2470 มีโรงเรียนประถมศึกษาตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มี อุโบสถกว้าง 6 เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูนมีกำแพงแก้ว โดยรอบ ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 30 เมตร มีกุฏิสงฆ์ และวิหาร สำหรับปฐมนิยัตถุ มี พระประธานในอุโบสถ พระพุทธรูปไสยาสน์ยาว 6 เมตร และมีเจดีย์ 1 องค์

ภาพที่ 32 ภาพวัดใหญ่

3.9 วัดธรรมขันธุ์

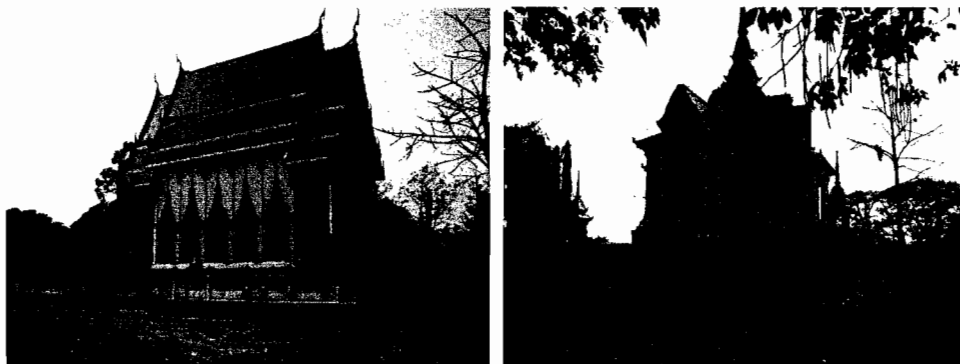
ตั้งอยู่เลขที่ 90 บ้านหัวคาน หมู่ที่ 2 ตำบลศิลาดาน อำเภอโนนรมย์ จังหวัดชัยนาท สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 45 ไร่ 85 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสูง สภาพแวดล้อมเป็นป่าไม้และมีแม่น้ำเหมืองสาธารณะ

“มีเทศกาล 2 ครั้ง คือ ในวันแรม 8 ค่ำเดือน 11 กับเดือน 6 มีการสร้างหลวงพ่อธรรมจักรแบบวัดธรรมมูล กิจกรรมอย่างอื่นเป็นเช่นเดียวกับวัดที่กล่าวมา ไม่ว่าในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา มีประชาชนหรือญาติโยมเข้าร่วมถวายสังฆทานและบิณฑบาตแก่พระภิกษุสงฆ์ แล้วพากันมารักษาศีลอุโบสถ ตกตอนกลางคืนก็มาเดินเวียนเทียนถวายเป็นพุทธบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ทุก ๆ วันสำคัญ หรือวันเทศกาลตามพระพุทธศาสนา และยังมีกรณีพิเศษ คือ ในวันที่เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ แม้ว่าจะเป็นองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้รับความร่วมมือพอสมควร การรักษาศีลอุโบสถตลอดปี ตั้งแต่เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน ถึงเดือนธันวาคม นั้น ญาติโยมมาทำบุญรักษาศีลอุโบสถทุกปี โดยเฉลี่ยก็ 20-30 คน”(เจ้าคณะอำเภอโนนรมย์, 2552)

วัดธรรมขันธุ์ สร้างขึ้นเป็นวัดนับตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2397 เดิมเรียกว่า “วัดท่าขอม” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาประมาณ พ.ศ. 2452 มีพระภิกษุประจำพรรษาปีละ 19 รูป สามเณร 1 รูป ทางวัดได้เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2471 มีโรงเรียนประถมศึกษาของทางราชการตั้งอยู่ที่วัดนี้ด้วย เนื้อที่ประมาณ 8 ไร่

สถาปัตยกรรมของวัด

อาคารเสนาสนะต่างๆ มีอุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร โครงสร้างก่ออิฐถือปูน ทรงโบราณ ศาลาการเปรียญเป็นอาคารไม้ สำหรับ ปุชนิยวัดถมมีพระประธานในอุโบสถ เช่นเดียวกัน

ภาพที่ 33 ภาพวัดธรรมขันธุ์

ตอนที่ 2 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 5 แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกสถานธรรมในอำเภอสรรพยา

วัด	องค์ประกอบ			รวม	ระดับ ศักยภาพ
	การดึงดูดใจ	การรองรับ	การจัดการ		
1.วัดมะปราง	28.33	5	20.66	54	ปานกลาง
2.วัดตะกุก	29.33	5.66	23.33	58.32	ปานกลาง
3.วัดศาลาขาว	29.33	5.66	21.66	56.65	ปานกลาง
4.วัดโพธิ์งาม	31.66	7.33	23.66	62.65	ดี
5.วัดสวนลำไย	28	5.66	20.66	54.32	ปานกลาง
6.วัดอินทรากรม(วัดตลุก)	34.66	7.33	30	72	ดีมาก
7.วัดราชบูรณะ	27	5.66	20.66	53.32	ปานกลาง
8.วัดสรรพยาวัฒนาราม	31.33	8	31.66	71	ดีมาก
9.วัดหลวงสิริบูรณาราม	28	6	20.33	54.33	ปานกลาง
10.วัดสามนิ้ว	26	5.33	21.33	52.66	ปานกลาง
11.วัดบ้านหนอง	20	4	15	39	ต่ำ
12.วัดโลกโอบสถ์คู่จตุล	25	6	20	56	ต่ำ
13.วัด โศกจันทร์	20	6	16	42	ต่ำ
14.วัดคอนตะไต้	20	6	16	42	ต่ำ
15.วัดไผ่ล้อม	25	8	25	58	ปานกลาง
16.วัดกรุณา	35.75	7.83	28	73.58	ดีมาก

จากตารางที่ 5 พบว่า สถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในอำเภอสรรพยา ที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดีมากมีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดอินทรากรม วัดสรรพยาวัฒนาราม และวัดโพธิ์งาม ส่วนวัดที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง มีทั้งหมด 9 วัด คือ วัดมะปราง วัดตะกุก วัดศาลาขาว วัดโพธิ์งาม วัดสวนลำไย วัดอินทรากรม(วัดตลุก) วัดราชบูรณะ วัดสรรพยาวัฒนาราม วัดหลวงสิริบูรณาราม วัดสามนิ้ว และวัดไผ่ล้อม นอกนั้นต่ำ

ตารางที่ 6 แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของสถานธรรมในอำเภอเมือง

วัด	องค์ประกอบ			รวม	ระดับ ศักยภาพ
	การดึงดูด ใจ	การรองรับ	การจัดการ		
1.วัดจิว	27.66	4.33	21.33	53.32	ปานกลาง
2.วัดท่าชัย	27.33	5.33	20.33	52.99	ปานกลาง
3.วัดคงสวัสดิ์วัฒนาราม	27.66	4.6	20.66	53	ปานกลาง
4.สำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม	28.66	5	18.66	52.32	ปานกลาง
5.วัดพระยาตาก	32.33	6	25	63.33	ดี
6.วัดศรีวิชัยวัฒนาราม	34.33	7.33	24.66	66.32	ดี
7.วัดป่าโคกขาม	35	8	25	68	ดี
8.วัดธรรมามูล	40.33	8.33	35.33	84	ดีเยี่ยม
9.วัดบรมธาตุ	39.66	8.66	22.66	71	ดีมาก

จากตารางที่ 6 พบว่า สถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในอำเภอเมือง ที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีทั้งหมด 1 วัด คือ วัดธรรมามูล สำหรับวัดที่มีศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดีมากมีทั้งหมด 1 วัด คือ วัดบรมธาตุ ส่วนวัดที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดี มีทั้งหมด 4 วัด คือ วัดพระยาตาก วัดศรีวิชัยวัฒนาราม และวัดป่าโคกขาม

ตารางที่ 7 แสดงศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของสถานธรรมในอำเภอมโนรมย์และวัดสิงห์

วัด	องค์ประกอบ			รวม	ระดับ ศักยภาพ
	การดึงดูดใจ	การรองรับ	การจัดการ		
1.วัด โศกแจง	28.66	5.66	23.33	57.65	ปานกลาง
2.วัดศรีสิทธิการาม(วัด เหนือ)	27.66	5.33	22	55	ปานกลาง
3.วัดใหญ่	40.33	9.33	34	83.66	ดีเยี่ยม
4.วัดปากคลองมะขามเฒ่า	41.33	9.33	34.33	85	ดีเยี่ยม
5.วัดหนองม่วง	26.66	5.66	23.33	55.65	ปานกลาง
6.วัดศรีมณีวัน(วัดใต้)	27.66	7	23.33	58	ปานกลาง
7.วัดธรรมจันทร์	26	7.66	24	57.66	ปานกลาง
8.วัดโพธิ์ศรีสิทธิการาม (วัดกลาง)	21	7	21	46	ต่ำ
9.วัดศรีเจริญ	30	6	26	62	ดี

จากตารางที่ 7 พบว่า สถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอำเภอดสิงห์และมโนรมย์ ที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีทั้งหมด 2 วัด คือ วัดใหญ่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า และวัดศรีเจริญ สำหรับวัดที่มีศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับปานกลางมีทั้งหมด 5 วัด คือ วัด โศกแจง วัดศรีสิทธิการาม(วัดเหนือ) วัดหนองม่วง วัดศรีมณีวัน(วัดใต้) วัดธรรมจันทร์ นอกนั้นต่ำ

ตอนที่ 3 กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

ข้อมูลกิจกรรมความพร้อมในการปฏิบัติธรรมได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มพระสังฆาธิการ และการสำรวจวัด ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นถึงความพร้อมของวัดในการรองรับผู้มาปฏิบัติธรรม ซึ่งมี 2 ส่วน คือ ข้อมูลกิจกรรมของวัดในการทำกิจกรรมการปฏิบัติธรรม กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สิ่งดึงดูดใจของวัด และความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ซึ่งผลการสนทนากลุ่มมีดังนี้

1. ข้อมูลของกิจกรรมของวัดในการทำกิจกรรมในการปฏิบัติธรรม

1.1 ข้อมูลกิจกรรมของวัดในอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 8 แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภอสรรพยา

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. วัดบ้านหนอง	> 100 ปี	2 รูป	มณฑปหลวงพ่อเล็ก เลี้ยงปลา หน้าวัด	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา บวชชีพราหมณ์	
			สร้างโบสถ์	3-7 วัน	
			เกจอาจารย์	ทอดผ้าป่า/	
			หลวงพ่อกเล็ก	กฐิน	
2. วัดโคกโบสถ์ (กุ่มตาล)	> 100 ปี	5-10 รูป	สร้างศาลา	บวชชีพราหมณ์	บวชชี
			สังเวช หอระฆัง	100 คน 3-5 วัน	พราหมณ์
				สวดมนต์ ฟังเทศน์ นั่ง	สวดมนต์ ฟังเทศ
				กรรมฐาน ปีละ 3 ครั้ง	กรรมฐาน
				ทอดผ้าป่า/กฐิน	ค่าใช้จ่าย 8,000 บาท

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
3. วัดโพธิ์มิ่งกล	> 200 ปี	17 รูป	มีเจดีย์เก่า 3 องค์ พระพุทธรูปปาง บำเพ็ญทุกร กิริยา งานเททอง หล่อพระ ปิค ทองหลวงพ่ ผอม มีโรงเรียน ประถม	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา เนกขัม 4 ครั้ง 40 คนบวชเณร ฟังธรรม ทอดกฐิน/ผ้าป่า	เดิมชื่อวัด บ้านอ้อย
4. วัดศาลาขาว	> 400 ปี	10 รูป	พิพิธภัณฑสถาน ชูดโบราณ หลวงพ่หิน	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา ผ้าป่า/กฐิน ไม่มี จีพราหมณ์	มีแท่งน้ำ สำหรับ ชาวบ้าน
5. วัดมะปราง	> 100 ปี	4 รูป	อุโบสถเก่าแก่ หลวงพ่คอง/ หลวงพ่แก้ว สมัยลพบุรี มี งานสมโภชทุกปี สร้างกำแพงวัด มีโรงเรียนตั้งอยู่	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา บวชจีพราหมณ์ 30-40 คน กรรมฐาน	พรานหาเนื้อ พบแสงสว่าง ตอนกลางคืน ไปอัญเชิญ หลวงพ่แก้ว
6. วัดตะกู	> 100 ปี	12 รูป	อุโบสถเก่าแก่ ติดลวดลาย วิจิตรบันเทิง มีโรงเรียน ประถม/ปริยัติ ธรรม	วันสำคัญทาง พุทธศาสนาปีละ 4 ครั้ง	ยังไม่พร้อม ด้าน ทรัพยากร บุคลากร/ งบประมาณ ต้องสร้าง ศรัทธา

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
7. วัดสวนลำไย	> 100 ปี	10 รูป	หลวงพ่อรำพึง รำพัน รูปยักษ์ หน้าประตูวัด	วันสำคัญทาง พุทธศาสนาปีละ 4 ครั้ง บวชชี พราหมณ์ กฐิน/ ผ้าป่า	มีพระพุทธรูป หลวงพ่อดำ
8. วัดหลวงสิริ บูรณาราม	> 200 ปี	13 รูป	พระพุทธรูป หลวงพ่อดำ วิหารจำลอง จากเซตุนพณฯ มีโรงเรียน ประถม	บวชชีพราหมณ์ 2 ครั้ง ทอดกฐิน/ ผ้าป่า	ไม่มีกิจกรรม ประจำปีเคย ขาดทุน
9. วัดสามนิ้ว	> 100 ปี	3-7 รูป	พระประธานมี 3 นิ้ว ปฏิสังขรณ์ เป็น 5 นิ้ว	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา	
10. วัดดอนตะ ไส้	> 80 ปี	7 รูป	สร้างศาลาการ เปรียญ/ศาลา สังเวช มีต้นตะ ไส้มาก โบสถ์น้ำ พระพุทธรูป หลวงพ่อเปลี่ยน หลวงพ่อ พุทธชาติ พระพุทธรูปไม้	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา บวชชีพราหมณ์ ถือศีล 20 คน กฐิน/ผ้าป่า	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
11. วัดโพธิ์งาม	> 100 ปี	18 รูป/ เณร 35 รูป	เจดีย์พระเกศ แก้วจุฬามณี ประดิษฐานพระ สารีริกธาตุ ของ ใช้โบราณ งาน ชาม ถ้วย ไห มี โรงเรียนพระ ปริยัติธรรมและ สามัญศึกษา	วันสำคัญทาง พุทธศาสนา โครงการเข้าวัด ฟังธรรมกับ โรงเรียนครั้งละ 100 คน	นักเรียน 100- 200 คน นักธรรมตรี- นักธรรมเอก
12. วัดราช บูรณะ	> 100 ปี	2 รูป	โบสถ์วิหาร ชำรุด มีโรงเรียน ตั้งอยู่	กิจกรรมบวชชี พราหมณ์ยกเล็ก เพราะของหาย กฐิน/ผ้าป่า	ยกเล็กบวชชี พราหมณ์
13. วัดอินท ราม(วัดคตลูก)	> 100 ปี	22 รูป	องค์พระทองคำ เทศกาล สักการะ ในวันสำคัญ ศาลาไม่ใหญ่ ที่สุด เจดีย์ หงส์ คู่หน้าศาลา สำนักสอน วิปัสสนาหลวง พ่อเทียนหลวง พ่อชมสอน ปริยัติธรรม วิหารมี พระพุทธรูป กว่า 80 องค์	กิจกรรมบวชชี พราหมณ์ปีละ 3 ครั้ง 80 คน วิทยาลัยเทคนิค ก็เคยมา	ประวัตินอง น้ำเส็ก ๆ มี เปิดเงินเปิด ทองเรียกตะ ลုပ်เปิด

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
14. วัดไผ่ล้อม	> 100 ปี	4-15 รูป	พระพุทธรูปสมัย อยุธยา ปางมารศรี วิชัยเรียกหลวงพ่อ ใหญ่ หลวงพ่อเฒ่า โครงการอบรม นักเรียนครอบครัว อบอุ้นศูนย์ ผู้สูงอายุมี โรงเรียนประถม	กิจกรรมบวชชี พราหมณ์ 5 วัน	ปัญหาถนน และป้าย บอกทาง เปิดศูนย์หัก กรรม หมู่บ้าน
15. วัดโคก จันทร์	> 100 ปี	3 รูป	หลวงพ่อดโต เกจิอาจารย์ พระ เกตุ พระสมาน พระม้วย พระเพ็ง พระจันทร์ หอสวด มนต์ หอประชุม สงฆ์ มีโรงเรียน	ทอดกฐิน/ผ้าป่า	
16. วัดสรรพ ยาศน์นาราม	>100 ปี	10 รูป	หน้าวัดวังน้ำวนมี ถ้ำลึกลงไป มณฑปวิหารน้อย เจดีย์เก่า รูปพระ สิงห์ปางถวายพระ เพลิง สาวก 5 องค์ เกจิอาจารย์หลวงปู่ เฟื่อง พระพุทธชินราช จำลอง	บูชาพระบรม สารีริกธาตุ ประจำปี บวชเณร ปฏิบัติ ธรรม 20-30 คน อบรมนักเรียน 100-200 คน กฐิน/ผ้าป่า	เป็นพระ ท้องถิ่น มาจากลาว เดิมชื่อวัดวัง หิน

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
17. วัดกรุณา (วัดดอนเสือ)	> 100 ปี	10 รูป	โรงเรียนรัชกาลที่ 5 หัวช้าง ไบราณ บุษราคัม หินอายุ 300 ปี เหล็ก น้ำฟ้า สร้าง เขื่อน ต้นไม้ร่มรื่น หลวงพ่อกินพระ พุทธมหาศิวา	กิจกรรมสร้าง โรงเรียนนูนนาค พิทยาคม อบรม เด็ก วารากฐาน เป็นทายาทพระ พุทธ ศาสนา	เดิมเป็นที่ อาศัยของ สัตว์ป่าพวก เสือ มีอีกชื่อ คือ วัด กรุณา สอนการ กราบไหว้ พระ อาราธนาศีล จัดโต๊ะหมู่ บูชา

1.2 ข้อมูลกิจกรรมของวัดในอำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 9 แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภอเมืองชัยนาท

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. วัดศรีวิชัย วัดนาราม	>100 ปี	พระ/เณร 22 รูป	เป็นวัดพัฒนา ตัวอย่างปี 2510 มีโรงเรียนบาลี พัฒนาเตาเผาและ ปลูกต้นไม้	กิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา บรรยายธรรมครั้ง ละ 40 คน รับ นักเรียนได้ครั้งละ 100 คน	ชาวบ้านบุก รุกทางลงทำ น้ำเค็มชื่อวัด บ้านกล้วย
2. วัดป่าโคก ขาม		4-5 รูป	ปรับปรุงภูมิทัศน์ เป้าหมาย 710 ต้น ให้คนรักต้นไม้ พระพุทธรูปปาง มารวิชัย 9 เมตรสูง 17 เมตร แพลตา	กิจกรรมเทศนา ทางวิทยุเดือนละ 4 ชั่วโมง กิจกรรมปฏิบัติ ธรรม ครั้งละ ประมาณ 50 คน	
3. วัดพระยา ตาก	200 ปี	8 รูป	สร้างศาลาการ เปรียญ เอนกประสงค์ 2 ชั้น พิพิธภัณฑ์เรือ มีเรือท่องเที่ยว เอกชน บริการ	กิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา บรรยายธรรมทาง วิทยุสัปดาห์ละ 2 วัน	ขาดศาลา ปฏิบัติธรรม
4. สำนักสงฆ์ ชัยนาทวรา ราม	-	11 รูป	อยู่บนเขากระดี่ เห็นทิวทัศน์ ชัยนาท ไม่ติด แม่น้ำ	เน้นปฏิบัติธรรม รักษามะเร็งฝัก สมาธิ บวชชี พราหมณ์ 80 คน	นุกรุกที่ สร้าง หอประชุม ศาลา เมรุ บรรณาลัย หลวงปู่สุข

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
5. วัดคง สวัสดิ์วัฒนา ราม(วัดบาง กระพี้)	> 200 ปี	9 รูป	โครงการไม้ยืนต้น เป็นสถานปฏิบัติ ธรรม หลวงปู่คง หลวงปู่ศุข สร้าง แพ โป๊ะเหล็ก มี โรงเรียนประถม	กิจกรรมผู้สูงอายุ วันพระครั้งละ 25 คน	สร้างส้วม ขยายทาง 6 เมตร
6. วัดท่าชัย	> 200 ปี	10-20 รูป	กิจกรรมเฉลิมพระ เกียรติ 500 ต้น สร้างบรรยากาศ บรรเทาโลกร้อน หอสวดมนต์ วัตถุประสงค์ โบราณ ชันลงหิน เครื่องลายคราม สังฆโลก ตุ่ม โบราณ หลวงพ่อ หิน	กิจกรรมพุทธ ศาสนา	แพ และทำ น้ำหน้าวัด ชำระ
7. วัดจิว	> 200 ปี	13 รูป	แพหน้าวัดใต้ต้น โพธิ์ใหญ่ มณฑป อาจารย์โต หลวง พ่อเส็งศาลาการ เปรียญ สวนหย่อม มีโรงเรียนประถม	กิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา	
8. วัดธรรมมา มูล	> 400 ปี	20 รูป	หลวงพ่อธรรมจักร หลวงพ่อโต	โรงเรียนประถม ปรีดีธรรม	
9. วัดบรมธาตุ	> 400 ปี	20 รูป	พระพุทธรูปปาง ห้ามสมุทร พระเจดีย์ พระ บรมสารีริกธาตุ	กิจกรรมวันสำคัญ ทางศาสนา	

1.3 ข้อมูลกิจกรรมของวัดในอำเภอโนนรมย์ วัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

ตารางที่ 10 แสดงอายุ จำนวนพระ สภาพแวดล้อม และกิจกรรมของวัดในอำเภออำเภอโนนรมย์/วัดสิงห์

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
1. วัด ธรรมขันธุ์	> 100 ปี	6 รูป	จุดพบเหรียญ ร. 5 หลวงพ่อช้าง หลวงพ่อดี หลวงพ่อบุค หล่อ พระธรรมจักร มณฑป วิหารมี โรงเรียนประถม สอนปรียัติ	ปล่อยปลาถ่าย ชีวิต กิจกรรม วันสำคัญทาง พุทธศาสนา 20 คน ประชุมสงฆ์ 100 รูป	มีส้ม โอขาว แดงกวา เกตุ พวง อูเทน ไม่มีทางผ่าน ต้องผ่านวัด ใหญ่
2. วัดโลกแจ่ง	> 200 ปี	23 รูป	หลวงพ่พระศรี อารีย์ พระพุทธรูป ปางรำพึง มี โรงเรียนประถม สอนปรียัติธรรม	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	หน้าวัดตั้ง พัง
3. วัดศรีสิทธิ การาม (วัด เหนือ)	> 200 ปี	9 รูป	วัดตัวอย่างปี 2511 มีโรงเรียนอยู่ใน วัด สอนปรียัติ ธรรมสร้างศาลา	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	ชื่อวัดจันทร์ เหล็กอีกชื่อ
4. วัดใหญ่	> 300 ปี	10 รูป	กำแพงแก้วพระ พุทธรไสยาสน์ใน วิหาร มีหลวงพ่ เปีย หลวงพ่ไถ หลวงพ่อนาค โครงการจัดตั้ง พิพิธภัณฑ์ มี โรงเรียนประถม/ ปรียัติธรรม	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	น้ำเซาะตลิ่ง พัง 200 เมตร

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ชื่อวัด	อายุ	พระ/เณร	สภาพแวดล้อม	กิจกรรม	หมายเหตุ
5. วัดศรีมณี วัน(วัดไต้)	>200 ปี	14 รูป	พระพุทธรูปเนื้อหิน หลวงพ่อสามพี่น้อง พร้อมพระประธาน พระเครื่องสมัยเชียง แสนโรงเรียนประถม	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	เดิมวัดกุฎ สระแก้ว
6. วัดปาก คลองมะขาม เฒ่า	>100 ปี	20 รูป	พระพุทธรูปหลวง พ่อหินโบราณสถาน หลวงปู่ศุข วิหารแก้ว วิหารรินน้ำมณฑป หุ่นขี้ผึ้ง กรมหลวง ชุมพร พัฒนา สถานที่ปฏิบัติธรรม ปริวาสกรรม บวช เณรฤดูร้อน	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	ขาดรั้ว ด้านหลัง ไม่ ปลอดภัย ขาด ป้ายบอกทาง เดิมชื่ออุโมง มะขามเฒ่า มี โรงเรียนใน วัด/ปริยัติ ธรรม
7. วัดหนอง ม่วง	>100 ปี	14 รูป	สระเลี้ยงปลา 5 ไร่ ที่ พักผ่อน บรรยาย ธรรมโรงเรียนประถม	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	ขัดแย้งกับ ชาวบ้านบาง คน
8. วัดศรีเจริญ	> 100 ปี	30 รูป	กำแพงแก้ว หอสวด มนต์โรงเรียนปริยัติ ธรรมโรงเรียนประถม	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	
9. วัดโพธิ์ศรี ศรัทธาธรรม (วัดกลาง)	>200 ปี	15 รูป	พระพุทธรูปปางมาร วิชัย สมัยสุโขทัย	กิจกรรมวัน สำคัญทางพุทธ ศาสนา	

กิจกรรมในการปฏิบัติธรรมของวัดจากการสังเคราะห์ จากจำนวนพระ สภากาถก ล้อม และ กิจกรรมของวัดทั้ง 4 อำเภอแบ่งเป็นกิจกรรมดังนี้ คือ

1. กิจกรรมทำบุญ สวดมนต์ รับศีล ฟังเทศน์ ถวายภัตตาหาร ถวายจตุปัจจัย รับพร วันพระ และวันสำคัญทางศาสนา วันแม่และวันพ่อ ครั้งละ 20-30 คน

2. กิจกรรมถือศีลอุโบสถ รับศีลแปดห้าโมงเย็น ทำวัตรสวดมนต์ประมาณหนึ่งทุ่ม ฟังธรรม ฟีกสมาธิภาวนา/วิปัสสนา นอนที่ลานธรรมที่วัดจัดให้ คีลี ทำวัตรเช้า สวดมนต์เสร็จแล้ว ตักบาตร รับพร ทำความสะอาดวัด เช่น กวาดใบไม้ ทำความสะอาดโบสถ์แก้ว ถ้างาน ทำความสะอาดห้องน้ำ ฯลฯ เดินจงกรมประมาณเจ็ด โมงเช้าประมาณชั่วโมงครึ่ง อาบน้ำ เตรียมตัวกลับ หรือ ฟังธรรม ลาศีล โดยพระสงฆ์ รับประทานอาหารเช้า เสร็จสิ้นกิจกรรม ครั้งละ 50-100 คน

3. อบรมเยาวชน นักเรียนนักศึกษา พัฒนาทักษะกิจกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ จัด โต๊ะหมู่ ไหว้พระ อาราธนาศีล ฟังธรรมเรื่องตามกำหนด ครั้งละ 100-200 คน

4. กิจกรรมบวชชีพราหมณ์ กิจกรรมปฏิบัติธรรม 3-5 วัน ครั้งละ 30-100 คน

ตารางตัวอย่างกิจกรรมการปฏิบัติธรรม

4.00-7.00 น. ทำวัตรเช้าสวดมนต์ รับประทานะ ปฏิบัติวิปัสสนา

7.00-8.00 น. ทำกิจส่วนตัว

9.00-10.00 น. บรรยายธรรมสลับปฏิบัติกรรมฐาน

10.00-11.00 น. รับบิณฑบาต

11.00-12.00 น. รับประทานอาหารเพล

12.00-13.00 น. ทำกิจส่วนตัว

13.00-16.00 น. บรรยายธรรมสลับปฏิบัติธรรม/กรรมฐาน

16.00-16.30 น. รับประทานะ

16.30-22.00 น. ทำวัตร บรรยายธรรมสลับปฏิบัติธรรม/กรรมฐาน

22.00-04.00 น. พักผ่อน

กิจกรรมศีลอุโบสถจะมีทุกวันพระ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ได้แก่ วันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา รวมทั้งวันแม่และวันพ่อ

ขั้นตอนการบวชชีพรหมณ์ / เนกขัมมะ

ในตอนแรกมีการอบรมขั้นตอน รายละเอียดบทสวดต่าง ๆ คนละหนึ่งชุด เมื่อพระท่านมาถึงแล้วให้กราบเบญจางคประดิษฐ์ 3 ครั้ง แล้วสวดมนต์ตามขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 คำขอบวชเนกขัมมะ

เอนาหัง ภันเต/ สุจิระประรินิพพุตัมปี/ ตัง ภาคะวันตัง/
 สาระณัง คัจฉามิ/ รัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ/ ปัพพัชชัง
 มัง ภันเต/ สังโฆ ชาเรตุ/ อัสชะตักเค ปาณเปตัง/ สาระณัง คะตัง.
 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ/ ข้าพเจ้าขอถึงสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า/
 แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานนานแล้ว/ กับทั้งพระธรรม และพระสงฆ์/
 ว่าเป็นที่พึงที่ระลึก/ ขอพระสงฆ์จงจำข้าพเจ้าไว้ว่า/ เป็นผู้บวชใน
 พระธรรมวินัย/ ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต/ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

ขั้นตอนที่ 2 คำอาราธนาศีล 8

มะยัง* ภันเต ติสระระณนะ สะหะ/ อัญจะ สีตานิยาจามะ*/
 ทุดิยัมปี มะยัง* ภันเต ติสระระณนะ สะหะ/ อัญจะ สีตานิยาจามะ*/
 ตะคิยัมปี มะยัง* ภันเต ติสระระณนะ สะหะ/ อัญจะ สีตานิยาจามะ*/
 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย* ขอสมาทานศีล 8 ประการ
 พร้อมทั้งไตรสรณคมน์.
 แม้ครั้งที่ 2 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย* ขอสมาทานศีล 8 ประการ
 พร้อมทั้งไตรสรณคมน์.
 แม้ครั้งที่ 3 ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย* ขอสมาทานศีล 8 ประการ
 พร้อมทั้งไตรสรณคมน์.

ศีล 8

1. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการฆ่าสัตว์)
2. อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้)
3. อะพรัหมะจะรียา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการประพฤตินี้ไม่ใช่พรหมจรรย์)
4. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการพูดเท็จ)
5. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐาณา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการเสพของมีนเมาคือสุรา เมาрь และสิ่งเสพติดอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท)
6. วิกาละ โภชะนา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล)
7. นังจะคิตะวาทิตะวิสุกะทัตตะนา, มาลาคันธะวิเลปะนะธาระณะมัณฑะนะ
วิภูสะนัฏฐาณา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประ โคมดนตรี
ดูการเล่นชนิดที่เป็นข้าศึกต่อกุศล และการตัดทรงสวมใส่เครื่องประดับ
ตกแต่งกายด้วยดอกไม้ของหอม และเครื่องหัดทาข้อมผิว)
8. อูจจาสะยะนะ มะหาสะยะนา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทิยามิ
(ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท เว้นจากการนั่งนอนบนที่สูงและที่นอนใหญ่)

คำสรุปท้ายศีล 8

อิมานิ อัญญะ สิกขาปะทานิ สะมาทิยามิ (ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท 8 ประการเหล่านี้)
 หมายเหตุ พระกล่าวครั้งเดียว ผู้สมาทานกล่าว 3 ครั้ง จากนั้นพระจะสวดแสดงอานิสงส์
 ของศีล เราก็รับว่า "สาธุ" ค่ะ เมื่อเสร็จสิ้นขั้นตอนการสวดแล้วพระสอนธรรมะแนะแนว
 การปฏิบัติสมาธิรวมถึงให้กรรมฐานแก่นักบวชเนกขัมมะทุกคน
 พร้อมจะปฏิบัติธรรม กิจวัตรประจำวันของเนกขัม

1.4 กิจกรรมดึงดูดใจนักท่องเที่ยวของวัดทั้ง 4 อำเภอ ได้แก่

1. ด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ กิจกรรมปลูกไม้ยืนต้น สมุนไพร ไม้ดอก สร้างความร่มรื่น โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม กิจกรรมเลี้ยงปลาในสระบริเวณวัดและบริเวณศาลาท่าน้ำ ถาน เอนกประสงค์
2. ด้านถาวรวัตถุสิ่งก่อสร้าง สร้างวิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง มณฑป เต่า หอประชุม โรงเรียนในวัด พิพิธภัณฑ์ รั้วกำแพง ประตูทางเข้า ถนน แพนทอน้ำ
3. ด้านถาวรวัตถุพระพุทธรูปประจำโบสถ์ ภาพฝาผนัง โบสถ์ พระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงศรัทธาและซ่อมแซมพระพุทธรูปโบราณ
4. ด้านโบราณวัตถุ ได้แก่ เรือโบราณ ถ้วย ชาม สังฆโลก จันลงหิน ลายคราม

2. ความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม

2.1 ความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมอำเภอสรรพยา

ตารางที่ 11 แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอสรรพยา

ชื่อวัด	บุคลากร	กิจกรรม	สถานที่	งบประมาณ	หลักสูตร
1. วัดบ้านหนอง	2 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน		
2. วัดโลกโอบสถ์(ทุ่ง ตาล)	5-10 รูป	บวชชี พราหมณ์	100 คน		
3. วัดโพธิ์มิ่งกล	17 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน		
4. วัดศาลาขาว	10 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน		
5. วัดมะปราง	4 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน		
6. วัดตะกุก	12 รูป		30 คน		
7. วัดสวนลำไย	10 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน	100 บาท/คน/ วันทุก	1-5 วันทุก หลักสูตร
8. วัดหลวงสิริ บูรณาราม	13 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน	หลักสูตร	
9. วัดสามนิ้ว	3-7 รูป	-	-		
10. วัดดอนตะไต้	7 รูป	บวชชี พราหมณ์	20 คน		
11. วัดโพธิ์งาม	18 รูป/เณร 35 รูป	บวชชี พราหมณ์/ นักเรียน/ นักศึกษา	100 คน		
12. วัดราชบูรณะ	2 รูป	-	20 คน		

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ชื่อวัด	บุคลากร	กิจกรรม	สถานที่	งบประมาณ	หลักสูตร
13. วัดอินทาราม (วัดตลุก)	22 รูป	บวชชี พราหมณ์/ นักเรียน/ นักศึกษา	80 คน		
14. วัดไผ่ล้อม	4-15 รูป	บวชชี พราหมณ์	30 คน	100 บาท/ คน/วันทุก	1-5 วันทุก หลักสูตร
15. วัดโคกจันทร์	3 รูป	-	-	หลักสูตร	
16. วัดสรรพยา วัฒนาราม	10 รูป	บวชชี พราหมณ์/ นักเรียน/ นักศึกษา	30-100 คน		
17. วัดกรุณา(วัด ดอนเสือ)	10 รูป	บวชชี พราหมณ์/ นักเรียน/ นักศึกษา	50-100 คน		

2.2 ความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมอำเภอเมืองชัยนาท

ตารางที่ 12 แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอเมืองชัยนาท

ชื่อวัด	บุคลากร	กิจกรรม	สถานที่	งบประมาณ	หลักสูตร
1. วัดศรีวิชัยวัฒนา ราม	พระ/เณร 22 รูป	บรรยายธรรม	40-100 คน		
2. วัดป่าโคกขาม	4-5 รูป	บวชชี พราหมณ์ ปฏิบัติธรรม	50 คน		
3. วัดพระยาตาก	8 รูป	บรรยายธรรม	20 คน		
4. สำนักสงฆ์ ชัยนาทวราราม	11 รูป	บวชชี พราหมณ์/ ปฏิบัติ	80 คน	100 บาท/ คน/วันทุก	1-5 วันทุก หลักสูตร
5. วัดกงสวัสดิ์ วัฒนาราม	9 รูป	ผู้สูงอายุ	25 คน	คน/วันทุก	หลักสูตร
6. วัดท่าชัย	10-20 รูป	-	20 คน		
7. วัดจิว	13 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน		
8. วัดธรรมามูล	20 รูป	บวชชี พราหมณ์/ บรรยายธรรม	50 คน		
9. วัดบรมธาตุ	20 รูป	บวชชี พราหมณ์/ บรรยายธรรม	50 คน		

2.3 ความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมอำเภอโนนรมย์ วัดสิงห์

ตารางที่ 13 แสดงความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในอำเภอโนนรมย์ วัดสิงห์

ชื่อวัด	บุคลากร	กิจกรรม	สถานที่	งบประมาณ	หลักสูตร
1. วัดธรรมขันธุ์	6 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน		
2. วัดโคกแจง	23 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน		
3. วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)	9 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน		
4. วัดใหญ่	20 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน		
5. วัดศรีมณีวัน(วัด ใต้)	14 รูป	กิจกรรม ศาสนา	20 คน	100 บาท/ คน/วันทุก	1-5 วันทุก หลักสูตร
6. วัดปากคลอง มะขามแต้	10-20 รูป	กิจกรรม ศาสนา/ ปฏิบัติธรรม	20-100 คน	หลักสูตร	
7. วัดหนองม่วง	14 รูป	บรรยาย ธรรม	20 คน		
8. วัดโพธิ์ศรีศรีรัท ราชการ	15 รูป	บรรยาย ธรรม	20 คน		
9. วัดศรีเจริญ	30 รูป	บรรยาย ธรรม	30 คน		

สรุป ความพร้อมของวัดในการจัดกิจกรรม พบว่า วัดที่มีความพร้อมในการปฏิบัติธรรมในเขตอำเภอ สรรพยาได้แก่ วัด สรรพยาวัฒนาราม วัดโพธิ์งาม และวัดอินทาราม อำเภอเมืองได้แก่ วัด ป่าโคกขาม สำนักสงฆ์ชัยนาท อำเภอมนอมนรมย์และวัดสิงห์ ได้แก่ วัดปากคลองมะขามแต้และวัดใหญ่ วัดศรีเจริญ วัดในเขตกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเน้นที่การบรรยายธรรม ในวันสำคัญทางศาสนา มากกว่าการปฏิบัติธรรม

ตอนที่ 4 ความพร้อมในการทำกิจกรรม และปัญหาของวัด

1. ความพร้อมในการปฏิบัติธรรมของวัด

วัดสรรพาวัฒนาราม วัดอินทราม วัดโพธิ์งาม มีศักยภาพของสถานที่ที่รองรับกิจกรรม จำนวนพระสงฆ์ประจำวัดสามารถบริหารกิจกรรมที่ดำเนินมาก่อน

ส่วนวัดที่เหลือมีศักยภาพรองรับการทำพิธีกรรมทางศาสนาของประชาชนประจำหมู่บ้าน เช่น งานศพ งานทำบุญวันเกิด งานทำบุญบ้าน งานบวช กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญอื่น ๆ เช่น วันพ่อ และวันแม่ จะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งละ 20 – 30 คน

สำหรับวัดคอนเสื่อ (วัดกรุณา) มีศักยภาพในการปฏิบัติธรรม แต่พื้นที่ถูกย้ายไปอยู่ บริเวณห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยา 3 กิโลเมตร จึงอยู่นอกเส้นทางขอบเขตกรวิจัย แต่สามารถ เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่วัดได้เนื่องจากมีสถานที่ตั้งคู่อิงทั้งวัด โบราณ พื้นที่รองรับ การทำกิจกรรมถึง 200 คน และมีพระสงฆ์จำนวนมากเพียงพอกับการบริหารจัดการกิจกรรมได้

วัดในเขตอำเภอเมือง กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นการบรรยายธรรมทางวิทยุ มีวัดที่ ทำกิจกรรมปฏิบัติธรรม 3 วัด ได้แก่ วัดป่าโคกขาม วัดธรรมามูล และสำนักสงฆ์ชัยนาทวาราม (วัดเขาระดี่) แต่เนื่องจากสำนักสงฆ์วัดเขาระดี่ยังไม่ได้รับวิสุงคามสีมา เรื่องที่ดินของวัด และ ไม่อยู่ติดริมแม่น้ำเจ้าพระยา แต่สามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติธรรมได้ เป็นกิจกรรมการบวชชี พราหมณ์ 3-7 วัน

วัดนอกเหนือจากนี้เป็นวัดที่มีกิจกรรมชุมชนทางศาสนาของประชาชน ในเขตชุมชน เมือง การจัดงานทำบุญวัดประจำปีการทำบุญที่วัดตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วัน มาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา กฐิน ผ้าป่า ตามฤดูกาล กิจกรรมวันพ่อ และกิจกรรมวันแม่

วัดในเขตอำเภอวัดสิงห์และ มโนรมย์ เน้นการบรรยายธรรมในวันพระและวันสำคัญทาง ศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันแม่และ วันพ่อ กฐิน ผ้าป่า ตามฤดูกาล กิจกรรมวันพ่อ และกิจกรรมวันแม่ ส่วนใหญ่เป็นวัดประจำ หมู่บ้าน เพื่อทำบุญในงานวันเกิด งานศพ วันพระ วันขึ้นบ้านใหม่ งานบวช และมีการบรรยาย ธรรมเพื่อกล่อมเกลาคิดในผู้มาทำบุญที่วัด

วัดที่มีความพร้อมในการปฏิบัติธรรม ได้แก่ วัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดใหญ่ และวัด ศรีเจริญ สามารถรองรับกิจกรรมปฏิบัติธรรม ได้ครั้งละ 50 – 100 คน มีพระสงฆ์บริหารวัดอย่าง เพียงพอ การปฏิบัติธรรมมีหลักสูตรที่คล้ายกันทุกวัด

2. การจัดเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

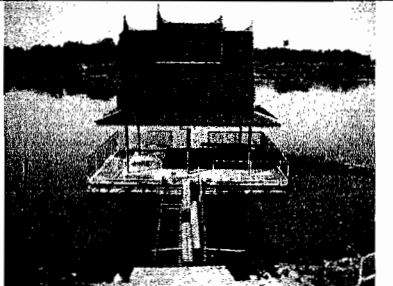

ทางน้ำ พบว่า ทางเหนืออำเภอโมรณีย์กับอำเภอลำดิงที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวทางน้ำและขึ้นฝั่งได้ที่วัดปากคลองมะขามเฒ่าและวัดกลาง เทศบาลอำเภอโมรณีย์ นอกนั้นไม่มีโป๊ะให้เรือเทียบท่า

การท่องเที่ยวจะได้เพียงทางบก เป็นถนนสายเก่าชัชนาพุทธอุทยานหรือเป็นสายใน เรียบแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งจะสามารถเข้ามัสการพระ และทำบุญ ได้เป็นเส้นทางท่องเที่ยว ในการเดินทางสามารถใช้ได้เพียง รถคู่ หรือรถยนต์ส่วนบุคคลเพียงเท่านั้น ในกรณีของรถบัส ไม่สามารถใช้เส้นทางเรียบแม่น้ำได้ ต้องอ้อมออกไปวิ่งถนนชัชนาพุทธอุทยานแทน การใช้รถคู่หรือรถยนต์ส่วนบุคคลถึงจะสะดวกในการใช้เส้นทางดังกล่าว โดยเฉพาะเส้นทางที่มีปัญหา ได้แก่ เส้นทางตั้งแต่เทศบาลเมืองมโนรมย์ ถนนเรียบแม่น้ำ ผ่านวัดโคกแจง วัดธรรมขันธุ์ วัดใหญ่ วัดศรีเจริญ วัดพิศุลงาม วัดศรีสิทธิการาม วัดโพธิ์ศรีทราธรรม วัดศรีมณีวรรณ วัดหนองม่วง และวัดคักกะนน เป็นถนนตลิ่งพัง ไม่สามารถจัดสร้างแพ หรือ โป๊ะเทียบท่าเรือได้ จึงไม่สามารถท่องเที่ยวทางเรือได้

วัดที่ไม่ได้รายงานกิจกรรมภายใต้ในตาราง เนื่องจากพระสังฆาธิการไม่รับนิมนต์ ในการประชุมเวทีสนทนากลุ่ม แต่ใช้วิธีการประเมินโดยการสำรวจ สืบเกิดจากสถานที่จริง และใช้ข้อมูลสำนักพุทธศาสนาจังหวัดชัชนา ในการประเมิน

3. ปัญหาด้านการท่องเที่ยวน้ำเทียบท่าเรือ / โป๊ะเรือแม่น้ำเจ้าพระยา

ตารางที่ 14 แสดงปัญหาด้านการท่องเที่ยวน้ำเทียบท่าเรือ(ภาพปัญหา)

ปัญหา	ภาพ
1. มีการบุกรุกที่ดินหน้าวัดทำให้บังท่าเรือทางขึ้นวัด	
2. ฤดูแล้งน้ำลดทำให้ชายฝั่งแม่น้ำอยู่สูงตะกอนดินทรายบริเวณหาดริมแม่น้ำมีมากทำให้ไม่สามารถนำเรือเทียบท่าได้	
3. ขาดการบูรณะศาลาริมน้ำ ศาลาเป็นที่รกร้างไม่มีการใช้งานเป็นเวลานาน ขาดอุปกรณ์และบุคลากรในการดูแล	
4. การตัดถนนเรียบแม่น้ำทำให้การสัญจรทางน้ำขาดความสำคัญ	
5. มีผักตบชวา ขวางแม่น้ำ	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ปัญหา	ภาพ
6. คลังพัง ริมน้ำทรุด ทำให้ไม่สามารถใช้ทำเทียบเรือได้	
7. วัดไม่ได้อยู่ริมแม่น้ำ จึงไม่มีทำเทียบเรือ	

แนวคิดในการจัดการท่องเที่ยว

1. จัดเรือท่องเที่ยวและสนับสนุน โป๊ะเทียบท่า
2. จัดการท่องเที่ยวทางบกโดยใช้รถตู้
3. มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ได้แก่ เที่ยววัดเก่าวัด
การแข่งขันเรือ ตลาค่น้ำ เทศกาลอาหารอร่อย กิจกรรมชุมชนกำจัดวัชพืช การสร้าง โป๊ะเทียบท่าเรือ
และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำ/ทางบก
4. การจัดกิจกรรมงานบุญของวัดประจำปี/งานตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
5. การจัดกิจกรรมปฏิบัติ/บรรยายธรรม/การศึกษาปริยัติธรรม
6. การส่งเสริมสภาพแวดล้อมของแม่น้ำเจ้าพระยาโยนบำบัดน้ำและกำจัดวัชพืช
7. การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และการแสดงสินค้าชุมชน

ตอนที่ 5 ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจังหวัดชัยนาท

1. ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ตารางที่ 15 ตารางแสดงระดับศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ศักยภาพ
1. กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาติก	2.54	0.503	สูง
2. กลุ่มน้ำพริกแปรรูปบ้านท่าไม้	2.53	0.361	สูง
3. กลุ่มอาชีพจักสานวัดกำแพง	2.42	0.347	สูง
4. กลุ่มสตรีบ้านหาดอาษา สานพลาสติก	2.38	0.497	สูง
5. กลุ่มน้ำปลาตราเจ็อนเจ้าพระยา	2.38	0.410	สูง
6. กลุ่มจักสานเนินไผ่	2.28	0.401	ปานกลาง
7. ปลาร้าผาล้า	2.24	0.456	ปานกลาง
8. กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมผักตบชวาเปลญวน	2.24	0.400	ปานกลาง
9. กลุ่มอาชีพสานรองเท้าผักตบ	2.22	0.404	ปานกลาง
10. กลุ่มอาชีพสตรีทำน้ำพริก บางตาช้าง	2.21	0.474	ปานกลาง
11. กลุ่มผลิตจาวตาล วัดสมุทร	2.17	0.426	ปานกลาง
12. กลุ่มสานผักตบชวาบ้านอ้อย	2.11	0.445	ปานกลาง
13. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดคงคาราม ผลิตน้ำพริก	2.09	0.368	ปานกลาง
14. กลุ่มทอเสื่อกกบ้านท่าฉนวน	2.06	0.386	ปานกลาง
15. ปลาร้าแม่พะเยา	1.79	0.523	ปานกลาง
16. กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าอัน ผลิตกัณฑ์ปลาร้าผง	1.31	0.437	น้อย

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับคะแนนสูงสุด คือ กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาติก ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 2.54 ซึ่งระดับศักยภาพอยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ กลุ่มน้ำพริกแปรรูปบ้านท่าไม้ ได้รับคะแนนเฉลี่ย 2.53 ซึ่งระดับศักยภาพอยู่ในระดับสูง และน้อยที่สุด คือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าอัน ผลิตปลาร้าผง ได้รับคะแนนเฉลี่ย 1.31 ซึ่งระดับศักยภาพอยู่ในระดับน้อย

2. ความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ตารางที่ 16 แสดงความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	S.D.	ศักยภาพ
1.กลุ่มแม่สรพยาบาติก	2.77	0.192	สูง
2.กลุ่มน้ำพริกแปรรูปบ้านท่าไม้	2.38	0.347	สูง
3.กลุ่มอาชีพจักสานวัดกำแพง	2.38	0.096	สูง
4.กลุ่มน้ำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา	2.36	.242	สูง
5.กลุ่มสตรีบ้านหอนาษา สาขาสถาติก	2.29	0.478	ปานกลาง
6.กลุ่มสานผักตบชวาบ้านอ้อย	2.23	0.399	ปานกลาง
7.กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบึงคองคาราม ผลิตน้ำพริก	2.22	0.419	ปานกลาง
8.กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมผักตบชวาเปลยวน	2.22	0.192	ปานกลาง
9.ปลาร้าผาล้า	2.18	0.465	ปานกลาง
10.กลุ่มจักสานเนินไผ่	2.11	0.192	ปานกลาง
11.กลุ่มทอเสื่อกกบ้านท่าฉนวน	2.05	0.384	ปานกลาง
12.กลุ่มอาชีพสานรองเท้าผักตบ	1.83	0.33	ปานกลาง
13.กลุ่มผลิตจาวตาล วัดสมุทร	1.77	0.192	ปานกลาง
14.กลุ่มอาชีพสตรีทำน้ำพริก บางท่าช้าง	1.66	0.333	น้อย
15.ปลาร้าแม่พะเยา	1.44	0.419	น้อย
16.กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าหน่ ผลิตภัณพ์ปลาร้าผง	1.24	.367	น้อย

จากตารางที่ 16 พบว่า ความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับคะแนนสูงที่สุด คือ กลุ่มแม่บ้านสรพยาบาติก ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 2.77 ซึ่งระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ กลุ่มน้ำพริกแปรรูปบ้านท่าไม้ ได้รับคะแนนเฉลี่ย 2.38 ซึ่งระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูง และน้อยที่สุด คือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าหน่ ผลิตปลาร้าผง ได้รับคะแนนเฉลี่ย 1.24 ซึ่งระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 6 ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1. กลุ่มแม่สรพยาบาติก

คุณเอื้อมพร แอธน อบต.สรพยา อำเภอสรพยา จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

เริ่มต้นจัดตั้งกลุ่มเมื่อ พ.ศ. 2545 โดยทางเทศบาลมีเข้ามาช่วยในการจัดตั้งกลุ่ม และพาไปศึกษาดูงานที่ภาคใต้ จึงมีความคิดที่จะนำผ้าบาติกมาอยู่ที่ภาคกลาง เพราะแต่เดิมผ้าบาติกมีเฉพาะในภาคใต้ และอยากนำงานมาทำที่จังหวัดชัยนาท และเป็นช่วงที่ว่างอยู่ หลังจากได้ปรึกษาทางเทศบาลจึงพาไปเรียนทำผ้าเช็ดหน้าบาติกที่เขื่อนเจ้าพระยา โดยมีกลุ่มอาชีพของวัดสิงห์เข้ามาอบรม หลังจากนั้นเทศบาลก็จ้างกลุ่มนี้มาเป็นวิทยากรให้ทางกลุ่มสอนทำผ้าเช็ดหน้าอย่างเดียว แต่ทางกลุ่มจะสอนแค่วาดอย่างเดียวไม่ได้ลงสี ภายหลังทำประสบความสำเร็จเพราะได้ไปเรียนที่ภูเก็ต โดยทางเทศบาลออกให้เพียงค่ารถ สำหรับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มี สสว. 2 สนับสนุนงบประมาณ

เมื่อตอนที่จัดตั้งกลุ่ม เทศบาลมีเฟรมสำหรับการชิงผ้าเช็ดหน้า จัดทำผ้าเช็ดหน้ามาให้ 15 อัน และเตาไฟฟ้าสำหรับต้มเทียน 1 อัน และจัดตั้งกลุ่มให้โดยให้เงินทุน 4,000 บาท โดยขายผืนละ 20 และ 25 บาท แต่ไม่สามารถทำได้เยอะ เพราะอุปกรณ์ราคาสูง และได้พัฒนาต่อมาเป็นเสื้อยืด โดยเอาเสื้อยืดขาวมาทำลาย ขายตัวละ 300 บาท โดยต้นทุนอยู่ที่ตัวละประมาณ 100 บาท แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากฝีมือไม่ดี ภายหลังเข้าอบรมการทำผ้าบาติกที่จังหวัดภูเก็ตทำให้พัฒนาวิธีการทำและการผลิต

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร ใช้ผ้า Cotton โดยสั่งมาจากภูเก็ต ไม่สามารถใช้ผ้าจากภาคกลางได้ สั่งครั้งละ 1,600 หลา ราคา 70,000 บาท สั่งเดือนละ 3 ครั้ง

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนจากประธานกลุ่ม มีการสั่งซื้อสินค้าจะมีลูกค้าประมาณ 400 – 500 ราย แต่การสั่งซื้อจำนวนมาก จะอยู่ที่สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี พิษณุโลก พิจิตร กรุงเทพ และหน่วยงานราชการที่มาสั่ง จะมี อบต. อบจ. เทศบาล อำเภอ จังหวัด ราคาสินค้า size S – L ตัวละ 570 บาท size XL ตัวละ 600 บาท size XXL ตัวละ 650 บาท ในกรณีที่สั่ง 20 ตัวขึ้นไป size S – L ตัวละ 550 บาท size XL ตัวละ 570 บาท size XXL ตัวละ 600 บาท

ศักยภาพทางด้านสังคม มีแรงงานในการผลิตผ้าบาติกทั้งหมด 17 คน ซึ่งแบ่งเป็นวาดภาพลงผ้า ลงเทียน ลงสี และซักผ้า นอกจากนี้ยังมีช่างตัดเย็บทั้งหมด 10 คน

กระบวนการผลิต

ลายทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตมีประมาณ 40 ลาย เช่น ลายกระต่าย ลายหมีแพนด้า ลาย พุทธรักษา ลายพุดตั้ง ลายมาคาบลีลา ลายบัวเก่า ลายบัวใหม่ ลายไทยใหม่ ลายไทยเก่า ลายนก เจือกเก่า ลายนกเจือกใหม่ นกสวยงาม เป็นต้น สำหรับลายอื่น ๆ นอกจากนี้ยังไม่ได้รับการตั้งชื่อ ซึ่งลายเหล่านี้ได้ถูกออกแบบออกมาประมาณ 5 ปี ลายเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้มาจากความต้องการของ ลูกค้า ในกรณีที่ลูกค้าต้องการให้ออกลายใหม่จะต้องทำการสั่งซื้อตั้งแต่ 50 ชิ้นขึ้นไป

ขั้นตอนการผลิต

การตัดเสื้อ 1 ตัว จะใช้ผ้า cotton ความยาว 180 เซนติเมตร

นำผ้าสีขาวไปวาดลายตามที่ต้องการ การวาดสามารถใช้ดินสอได้ นำไปจึงบนเฟรม ไม้ให้ เรียบ จากนั้นนำไปเขียนเทียน รอให้เทียนแห้งสนิทแล้วนำไปลงสี การลงสีจะต้องลงที่ลายก่อนแล้ว จึงลงสีพื้นที่หลัง เป็นในลักษณะของการทา ไม่ใช่การย้อมสี นำมาทิ้งไว้ประมาณ 11-12 ชั่วโมง จึงนำออกจากเฟรม ไม้ไปเคลือบสีเพื่อกันสีตก แล้วจุ่มเย็น ทิ้งไว้ประมาณ 24 ชั่วโมง นำมาต้มนำ เทียนออกให้หมด ตากให้แห้ง ก่อนส่งให้ช่างตัดเสื้อ

ภาพที่ 34 ภาพการผลิตผ้าบาติก

การส่งเสริมสนับสนุน

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 ใ้ห่งอุดหนุน 70,000 บาท

เทศบาล ใ้ห่งสนับสนุน 100,000 บาท

นักการเมือง 20,000 บาท

กองทุนหมู่บ้าน 80,000 บาท

2. กลุ่มน้ำพริกแปรรูปชุมชนบ้านท่าไม้

นางอรชร เลิงสุทธิ 49/1 บ้านท่าไม้ ตำบลท่าชัย จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

ก่อนที่จะเริ่มผลิตน้ำพริกเป็นซั้งตัดเย็บผ้า จนอายุได้ 60 ปีถึงได้เลิกทำ พ.ศ. 2538 ได้เริ่มผลิตน้ำพริก รวมเป็นกลุ่มผลิตน้ำพริกบ้านท่าไม้ ได้เข้าอบรมวิธีการทำที่สวนลำไย โดยได้วิธีการผลิตน้ำพริกแบบใช้เครื่องบด นำมาประยุกต์ใช้กับสูตรน้ำพริก สูตรนี้ได้มาจากมารดาเพราะว่าเคยเป็นแม่ครัวที่วัดหัวยาง ในสมัยก่อนจะไม่มีกิจการร้านอาหาร ทำเองทั้งหมด

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางทรัพยากร วัตถุดิบที่นำมาผลิตใช้วิธีการสั่งซื้อ กระเทียมไทย กิโลกรัมละ 110 บาท หอมแดง กิโลกรัมละ 55 บาท พริกกิโลกรัมละ 100 บาท ข่า กิโลกรัมละ 15 บาท ตะไคร้ กิโลกรัมละ 10 บาท หน้าฝนตก กิโลกรัมละ 30-35 บาท กระชาย กิโลกรัมละ 45 บาท มะกรูด 100 ลูก ราคาละ 50 บาท หน้าแล้ง 100 ลูก ราคา 100 บาท

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนจากประธานกลุ่ม มีเครือข่ายส่งสินค้าในตลาดชัยนาท ตลาดได้ โดยขายส่ง กิโลกรัมละ 70 บาท ขายปลีกในราคา กิโลกรัมละ 80 บาท

ศักยภาพทางด้านสังคม ทุนสมาชิกหุ้นละ 100 บาท สมาชิกร่วมกิจกรรม 4 คนได้ ค่าแรงเดือนละ 1,500 บาท

สมาชิกกลุ่ม

อรชร เลิงสุทธิ	ประธาน
ลำออย นาคลักษณ์	รองประธาน
สมหมาย กันหูน	
สมพิศ มาตรฐาน	
ปราณี ผิวลี	
ศิริลักษณ์ รองสรรค์	
ถาวร ไตฮัน	
สวัสดิ์ สุขสมศรี	
สมควร อินทรเมือง	
เพ็ญศรี พิภขาว	

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบผลิตพริกแกง

หอม(สี่ระยะเทศ)	600 กรัม
กระเทียม(ภาคเหนือ)	2,500 กรัม
พริกชี้ฟ้าแห้ง	2,500 กรัม
ข่า	1,000 กรัม
ตะไคร้	1,000 กรัม
กระชาย	300 กรัม
ผิวมะกรูด	300 กรัม
เกลือ(1 ถุงครึ่ง)	500 กรัม
แกงป่าเปลี่ยน พริกชี้ฟ้าแห้งเป็นพริกชี้หนูแห้ง เพิ่มคิปติ 100 กรัม	

วัตถุดิบผลิตแกงเขียวหวาน

พริกชี้หนูสด	2,000 กรัม
กระเทียม	3,000 กรัม
หอมแดง	600 กรัม
ผิวมะกรูด	300 กรัม
ข่า	800 กรัม
กระชาย	300 กรัม
ขมิ้นใต้	100 กรัม

วัตถุดิบผลิตแกงส้ม

พริกชี้ฟ้าแห้ง	2,500 กรัม
หอมแดง	2,000 กรัม
กระเทียม	2,500 กรัม
กระชาย	2,000 กรัม
ข่า	3,000 กรัม
ตะไคร้	800 กรัม

3. กลุ่มอาชีพจักสานวัดกำแพง

คุณสุรางค์ อ่อนชัย 180 หมู่ 1 ตำบลสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดมีการจัดการอบรมกลุ่มอาชีพสานไม้จากผักตบชวาชึ่งเข้าร่วม ใน พ.ศ. 2527 เริ่มรวมกลุ่ม 20 คน ได้เริ่มร่วมกลุ่มครั้งแรกทำการผลิตพวงกุญแจผักตบ และเริ่มสานตะกล้าไม้ผักตบเป็นต้นมา

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพด้านทรัพยากร ใช้ผักตบชวาในการสาน โคนตั้งซื้อผักตบชวาที่ผ่านการตากแห้งในราคา กิโลกรัมละ 25 บาท หงอนจะใช้ไหมพรมม้วนละ 5 บาทหรือดวงตาใช้ผ้าสักกะหราด ผืนละ 8 บาท และยูรีเทนเคลือบ กระจบ้องละ 60 บาท

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ ต้นทุนตัวละ 40 บาท ขาย 45 บาท ทุนจากประธานกลุ่มและเงินหมุนเวียนกลุ่ม หักเข้ากลุ่ม 5 %
ส่งเข้าตลาดจตุจักร

ศักยภาพด้านสังคม สมาชิกเหลือ 2 คนมีเครื่องขายบางกระเบียน บ้านอ้อย กลุ่มละ 6 คน

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

ผักตบชวา

ไหมพรม

ผ้าสักกะหลาด

ยูรีเทน

ขั้นตอนการผลิต

นำผักตบชวามาตากให้แห้งสนิท ทำการสารผักตบโดยนำไปจุ่มน้ำให้ชื้น แล้วเริ่มสานโดยบิดเป็นเกลียว ต่อไปเรื่อย ๆ ให้เป็นรูปไม้ ตกแต่งด้วยไหมพรมทำเป็นหงอนไม้ และผ้าสักกะหลาด เป็นดวงตา จากนั้นทิ้งไว้ให้แห้ง ก่อนนำยูรีเทนมาเคลือบให้เป็นเงา ตากแดดทิ้งไว้ให้แห้งสนิท ก่อนส่งขาย

ไถปัก

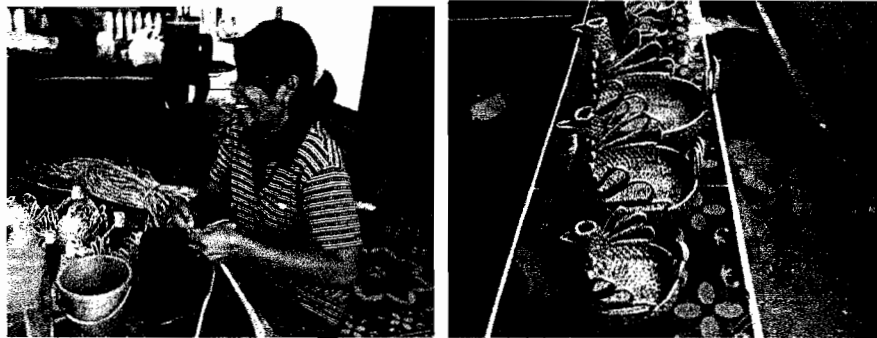
ถักเบอร์ 1 ถักพื้นขนาด 1 นิ้วพื้นถักยาว 3 นิ้ว

ถักเบอร์ 2 ถักพื้นขนาด 1 1/2 นิ้วพื้นถักยาว 5 นิ้ว

ถักเบอร์ 3 ถักพื้นขนาด 2 นิ้วพื้นถักยาว 7 นิ้ว

ถักเบอร์ 4 ถักพื้นขนาด 2 1/2 นิ้วพื้นถักยาว 9 นิ้ว

กระเช้าไถ เป็นแบบย้อมสลับสีจัดทำเฉพาะช่วงปีใหม่ ครั้งละ 200 ตัว

ภาพที่ 36 ภาพการจักสานผักตบชวา

การสนับสนุน

เงินกลุ่ม 50,000 บาท เป็นเงินหมุนเวียน

องค์กรบริหารส่วนจังหวัดให้ 15,000 บาท อุตสาหกรรมอบรมการสานหมวก

4. กลุ่มสตรีบ้านหาดอาษา สานพลาสติก

นางนฤมล ปิ่นสะอาด 64 หมู่ 1 บ้านหาดอาษา ต.หาดอาษา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

เริ่มผลิตตั้งแต่ อายุ 16 ปี เดิมทำนาเช่าอยู่ 30 ไร่ นอกจากนี้ยังสานกระด้ง ตะแกรงด้วย ไม้ไผ่ ต่อรวมกลุ่มสานไม้ไผ่ ต่อมา เข้าไปเรียนรู้จากกลุ่มศรีพานที่อำเภอแสวงหา คุณก็กลายเป็น กลุ่มสานพลาสติกใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จึงเริ่มสานตะกล้าพลาสติก โดยส่งให้กับกลุ่มศรีพาน และส่งให้กับลูกค้าที่มาสั่งซื้อ

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร เส้นพลาสติกที่ใช้สั่งซื้อจากจังหวัดอ่างทองซึ่งเจ้าของเคย เป็นคนตำบลโพนางคำออกพลาสติกม้วนละ 1,000 บาท ลวด มัดละ 3,000 บาท (ซื้อเดือนละ 2 ครั้ง)

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนครอบครัว จังหวัดส่งเสริมการตลาด ออกร้าน ชัยนาท อ่างทอง ตามสั่งส่งออกสัปดาห์ละ 300 ใบ เดือนละ 2 ครั้ง จังหวัดส่งเสริมการตลาด ออกร้าน ชัยนาท อ่างทอง ตามสั่ง ราคาใบใหญ่ต้นทุน 250 บาท ขาย 500 บาท ใบเล็กต้นทุน 40-50 บาท ขาย 60-70 บาท

ศักยภาพทางด้านสังคม สมาชิก 15 คน เข้าร่วมหุ้นหุ้นละ 100 บาท สมาชิกร่วม กิจกรรมผลิต 7 คน มีสมาชิกนอกกลุ่ม ปันผล 20 %

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

1. เส้นพลาสติก สีต่าง ๆ
2. ลวด
3. กล่องไม้(สำหรับรองให้ได้ขนาดผลิตที่ต้องการ)

วิธีการผลิต

ทางสีพานจะมีรูปแบบที่ต้องการมาให้ ร่วมถึงถ้าเป็นรูปแบบที่ลูกค้าต้องการ จะทำการสานให้ตามรูปแบบนั้น การสารจะใช้วิธีการพาดสลับไปมา โดยใช้กลองไม้ที่ทำขึ้นเป็นตัวกำหนดขนาดให้ได้ขนาดเดียวกันทั้งหมด และใช้ลวดขดแล้วเสริมบริเวณปากกลองให้แน่นหนาเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 37 ภาพกลุ่มสตรีหัดอาษา สานพลาสติก

การส่งเสริม

ปี 2544 อุตสาหกรรมให้อุปกรณ์ ค้อน/คิม เกษตร ให้อุปกรณ์ 150,000 บาท

ปี 2545 น้ำท่วม เทศบาลสนับสนุน 10,000 บาท กองสลาก 10,000 บาทสร้างหลังคาโรงเรียน

ปี 2550 ศูนย์พัฒนาสังคม อบรมอาชีพ 30,000 บาท การศึกษานอกโรงเรียน 3,000 บาท ฝึกอบรม

5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดคงคาราม ผลิตน้ำพริก

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คงคาราม โพนนางคำตก เลขที่ 90 หมู่ 3 อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท 30 ส.ค. 52

นางบุญเลิศ ช้างอยู่ และนายสงบ สังข์จีน

ประวัติความเป็นมา

เดิมอาชีพทำนา นอกเหนือจากเวลาว่างได้ค้าของชำ เมื่อปี 2538 ได้ตั้งกลุ่มตามกลุ่มอื่น และเริ่มทำการผลิตน้ำพริก โดยแรก ๆ ใช้ครกตำมือผลิตน้ำพริก และใช้มือหมุนบด เพิ่มปริมาณการ

ผลิต ต่อมากรมพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล สนับสนุนเครื่องบดไฟฟ้า เพื่อนำมาใช้ใน การผลิตน้ำพริก

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร วัตถุดิบสำหรับการผลิตสามารถสั่งซื้อได้จากตลาดและนำมา ส่งถึงบ้าน

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนครอบครัว ชายตลาดโพนนางคำ เข้าละ 20-50 กิโลกรัม เตรียมเผื่อ 150 กิโลกรัม ขนาดราคาขาย กระจุกละ 35 บาท พริกเผาจำนวน 2,000 กระจุก พริกปลาร้า 1,500 กระจุก พริกนรก 1,000 กระจุก

ศักยภาพทางด้านสังคม ทุนรวม 2,000 บาท ทุนละ 100 บาท รวมกลุ่ม 50 คน สมาชิก 38 คนมีสมาชิกร่วมผลิต 20 คน

ขั้นตอนการผลิต

พริกแกงแดง

วัตถุดิบ พริกชี้ฟ้าแห้ง	1.2 ก.ก.
พริกชี้หนูแห้ง	1.2 ก.ก.
หัวหอมแดง	400 กรัม
กระเทียม	5 ก.ก.
กระชาย	800 กรัม
ข่า	800 กรัม
ตะไคร้	700 กรัม
ผิวมะกรูด	600 กรัม
พริกไทย	100 กรัม
กะปิ	2 ก.ก.
เกลือ	400 กรัม

วิธีทำ

1. ปอกเปลือกวัตถุดิบ
2. ล้างให้สะอาดและผึ่งให้แห้งสนิท
3. หั่นและชั่งน้ำหนักตามสูตร
4. ผสมบด 4 ครั้งเก็บได้ 1 สัปดาห์เก็บในตู้เย็น 1 เดือน

พริกเผาป่า (ใช้ผสมลาบ ยำ ผัดเผ็ด)

วัตถุดิบ

พริกชี้ฟ้า	1.5 ก.ก.
พริกชี้หนูแห้ง	1.5 ก.ก.
หัวหอมแดง	6 ก.ก.
กระเทียม	6 ก.ก.
กะปิ	4 ก.ก.
มะขามเปียก	1.3 ก.ก.
น้ำตาลโตนด	5 ก.ก.

วิธีทำ

1. ปอกวัตถุดิบ
2. ล้างให้สะอาด
3. ผึ่งให้แห้งสนิท หรืออบแห้งครึ่งชั่วโมง
4. กะปิห่อใบตองปิ้งผ่านความร้อน 20 นาที
5. บดวัตถุดิบเติมมะขาม น้ำตาล บดสองครั้ง เก็บได้ 2 เดือน

น้ำพริกปลาร้าป่า

วัตถุดิบ

พริกชี้หนูแห้ง	900 กรัม
หัวหอมแดง	3 ก.ก.
กระเทียม	3 ก.ก.
ปลาร้า	6 ก.ก. (ปลาสร่อย)
มะขาม	700 กรัม

วิธีทำ

1. ปอก ล้าง ผึ่งวัตถุดิบให้แห้งสนิท
2. อบพริก หัวหอม กระเทียม ให้แห้ง และอบปลาร้าให้แห้ง
3. บดผสมสองครั้ง
4. หั่นใบมะกรูดเป็นฝอยโรยหน้า

น้ำพริกนรก

วัตถุดิบ

พริกชี้หนูแห้ง	1 ก.ก.
หัวหอมแดง	3 ก.ก.
กระเทียม	3 ก.ก.
ปลาช่อน	10 ก.ก.
น้ำตาลทราย	1 ก.ก.
เกลือ	3 ช้อนโต๊ะ
มะขาม	900 กรัม

วิธีทำ

1. ปอก ล้าง ผึ่งให้แห้งสนิท
2. อบพริก และปลาให้แห้ง
3. ทอดกระเทียมและหัวหอมแดง
4. ผสมกันแล้วบดสองครั้ง

ภาพที่ 38 ภาพการผลิตน้ำพริกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดคงคาราม

กรรมการกลุ่ม

นางบุญเลิศ ช้างอยู่	ประธานกลุ่ม
นางอำนาจ จีมุข	รองประธาน
นางประพิศ อ่อนอำไพ	รองประธานกลุ่ม
นางสงขล กังจัน	เหรัญญิก
นางโฉมศรี วัฒนาศร	ประชาสัมพันธ์
นายประพล วิศวะปรีชา	ที่ปรึกษากลุ่ม
นายวิชัย สนั่นเยี่ยม	ที่ปรึกษากลุ่ม

การสนับสนุน

กรมส่งเสริมการเกษตร ให้ทุนหมุนเวียน และอุปกรณ์ 40,000 บาท

กรมพัฒนาชุมชน สนับสนุนเครื่องบด 20,000 บาท

องค์การบริหารส่วนตำบลซื้อเครื่องบด 30,000 บาท

6. กลุ่มแม่บ้านหัตถกรรมผักตบชวาเปลยวน

นางสำเนียง คำเมือง เลขที่ 90 หมู่ที่ 9 ต.ตลุก อ.สรรพยา จ.ชัยนาท 17150

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมมีผู้ชายคนหนึ่ง ชื่อตาผัน เกิดมีความคิดที่จะเอาผักตบมาสานเป็นเปล ตาผันสานผักตบเป็นเปลเล็ก ๆ พอเราไปเห็นเข้าจึงเกิดความคิดที่อยากจะทำ จึงได้ทดลองทำโดยแกะแบบจากตาผัน จากนั้นการทำเปลผักตบก็กระจายออกไป โดยแต่ละบ้านก็จะมีลายการถักที่ไม่เหมือนกัน

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร ในสมัยก่อนจะใช้วิธีการตากกันในที่โล่งแจ้ง ลานตากก็มีที่สหกรณ์ โดยมากอาศัยลานภูหลวงเป็นที่ตาก แต่ในปัจจุบันใช้วิธีการซื้อไม่ทำเอง ถ้าเป็นผักขาว กิโลละ 25 บาท ถ้าเป็นผักต้น 25 บาท ถ้าเป็นผักผ่ากิโลละ 15 บาท

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนประธานกลุ่ม ถ้ามาซื้อถึงที่บ้านขายในราคา 150 ราคาขายส่งในราคา 160 บาท บาทส่งต่างประเทศเดือนละครั้ง ส่งสายเอเชีย 2 อาทิตย์ครั้ง ครั้งละ 50 หลัง และส่งที่ตลาดเมืองกาญจนบุรี ครั้งละ 120 หลัง

ศักยภาพทางด้านสังคม สมาชิกในเครือข่าย 15 คนยังมีเครือข่ายข้างเคียง อีกประมาณ 100 กว่าคน เฉพาะเปล จะอยู่หมู่ 7, 8, 9 เท่านั้น ประมาณ 30 กว่าคน นอกนั้นที่กระจายอยู่ก็จะทำเกลียว

ขั้นตอนการผลิต

นำผักตบชวามาตากให้แห้ง ก่อนนำมาสานเป็นเปลให้นำไปแช่น้ำจนนิ่ม แล้วจึงเริ่มสานโดยใช้วิธีการใช้ผักตบชวา 3 เส้นบิดเป็นเกลียว และไขว้กันให้เกิดรูป ตาข่าย หรืออื่น ๆ เมื่อถักจนเสร็จแล้ว นำไปตากแดดให้แห้งสนิท

วิธีการเก็บไม่ควรเก็บในที่เปียกชื้น เพราะอาจทำให้เกิดเชื้อราได้

ภาพที่ 39 ภาพการผลิตเปลญวน

การสนับสนุน

พัฒนาสังคมสนับสนุน 20,000 บาท

องค์การบริหารส่วนตำบล 10,000 บาท

7. กลุ่มจักสานเนินไผ่

นายประทุม คล้ายสุข 119 หมู่ 1 บ้านท่าแขก ตำบลศิลาดาน อำเภอมโนรมย์ จังหวัด
ชัยนาท 17110

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านท่าแขก ได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2544 มีสมาชิกจำนวน
ทั้งสิ้น 68 คน โดยมีนายประทุม คล้ายสุข เป็นประธานกลุ่ม ได้เรียนรู้การทำหัตถกรรมจักสาน
ไม้ไผ่จากบรรพบุรุษ มาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มหมู่ที่ 1,2,3 ตำบลศิลาดาน อำเภอ
มโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ได้รับรางวัลและเข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

1. ได้รับรางวัล กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านท่าแขก หมู่ 1 ตำบลศิลาดาน อำเภอมโนรมย์ มี
ผลงานพัฒนาชุมชนดีเด่น ตามโครงการคัดเลือกกิจกรรมพัฒนาองค์กรเครือข่ายดีเด่น จังหวัด
ชัยนาท ปี พ.ศ. 2546
2. ได้รับรางวัลที่ 2 ในการประกวด เครื่องจักสานไม้ไผ่ งานมหกรรมสินค้าเกษตรกับ
ภูมิปัญญาไทย ณ ศูนย์ฟิวเจอร์ปาร์ค รังสิต ปี พ.ศ. 2546
3. ได้ใบรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช. 158-1/10 ปี 2546
4. ได้รับรางวัล OTOP 4 ดาว กะถ้อยดอกกาซูด 3 ใบ ปี พ.ศ. 2547
5. ได้รับรางวัลจากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ รางวัลชนะเลิศอันดับ 1 การประกวดหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ ครั้งที่ 19

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพด้านทรัพยากร วัตถุประสงค์ใช้ไม้ไผ่ในหมู่บ้าน หวายใช้หวายแก้วจากโพธิ์ทอง ตั้งจากจังหวัดระนอง

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ ทุนจากกลุ่มหมุนเวียนสวนจัดจักร ตั้งซื้อเดือนเว้นเดือน สุพรรณบุรี นครปฐม กาญจนบุรี ตั้งตระแกรง 300-500 ลูก จัดส่งทุก 20 วัน นครนายก นครราชสีมา พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร ชลบุรี หาดใหญ่ ส่งตะกร้าอย่างละ 30 ชุด

ศักยภาพด้านสังคม การรวมกลุ่มมีหุ้นละ 50 บาท คนละไม่เกิน 10 หุ้น ผลกำไร แบ่งเป็นสี่ส่วน เข้ากลุ่มร้อยละ 25 ปันผลร้อยละ 45 สวัสดิการร้อยละ 25 คณะกรรมการร้อยละ 25

การบวนการผลิต

วัตถุประสงค์ ไม้ไผ่

ขั้นตอนการผลิต

1. นำไม้ไผ่มาเหลาให้ได้ขนาดตามที่ตามที่ต้องการ หลังจากนั้นนำไม้ไผ่ที่ได้มาสานตามลวดลายต่างๆ ที่ต้องการ โดยเริ่มแรกวางเส้นยืนเป็นหลัก วางเรียงตามแนวที่ต้องการ ต่อมาสอดเส้นไม้ไผ่แนวนอนมาสานลาย โดยยก 1 เส้นข้าม 1 เส้น สลับกันไปตลอดแนว และสานเส้นนอนเส้นที่ 2 ข้าม 1 เส้น ยก 1 เส้น สอดท้ายสานเส้นนอนเส้นที่ 3 เหมือนข้อ 2 เส้นนอนเส้นที่ 4 เหมือนข้อ 3 ทำต่อไปจนได้ความกว้างตามต้องการจนเสร็จจัดให้เป็นรูปร่างที่ต้องการ และพร้อมจำหน่าย

ภาพที่ 40 ภาพกลุ่มจักสานเนินไผ่

การสนับสนุน

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุน 40,000 บาท

8. กลุ่มทอเสื่อกกบ้านท่าฉนวน

นางสุนันทา วงศ์สิทธิพรรุ่ง 175 หมู่ 2 บ้านท่าฉนวน อำเภอมนोरมย์ จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

การทอเสื่อกกบ้านท่าฉนวน มีประวัติการทอมาช้านานกว่า 100 ปี เสื่อมีคุณภาพดี นุ่มละเอียด ไม่จืดรา มีอายุการใช้งานมากกว่า 10 ปี จึงได้รับความไว้วางใจจากผู้เข้ามาตลอดเป็นเวลายาวนาน มีเสื่อผืน เสื่อพับ เสื่อเสียด(เสื่อยาว) เสื่อบุฟองน้ำ นอกจากนี้ยังมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อกก เป็นของใช้ของชำร่วย อีกหลากหลาย เช่น หมวกพับ กล่องอเนกประสงค์ กล่องกระดาษทิชชู ที่รองจาน กระเป๋า ฯลฯ มีคุณภาพมาตรฐานได้รับการรับรองมาตรฐานเลขที่ มผช. 7/2546 และ OTOP ระดับ 4 ดาว

เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่า ทำคู่กันมากับจันทบุรี แต่ที่ทำไม่มีพ่อค้ามาจัดการ เลยไม่ดังเหมือนของจันทบุรี แต่เราจะใช้วิธีการทอแจกจ่ายไปตามที่ น้อง โดยผู้ที่เริ่มต้นนั้นชื่ออะไรไม่แน่ชัด แต่จะใช้พื้นที่จระเข้ สำหรับทอ แต่จะทอเข้ามา ต่อมานายสมยา ก็เกิดได้ประดิษฐ์ที่ทอขึ้นมาใหม่โดยใช้พื้นที่ว่าง

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร วัสดุที่นำมาทำเสื่อจะใช้ต้นกก โดยคนที่รับทอเสื่อจะมีปลูกไว้ที่บ้านบ้างหรือปลูกตามหัวไร่ไรนา โดยการปลูกต้นกกจะปลูกประมาณ 1 งาน - 2 ไร่ ซึ่งจะพอใช้ในการผลิต โดยหนึ่งปีจะใช้ประมาณ 300-400 กิโลกรัม ในกรณีที่ต้องซื้อราคาจะอยู่ที่ กิโลกรัมละ 60 บาท สำหรับสีที่ใช้ในการย้อมจะขายในราคา กิโลกรัมละ 80 บาท ใช้ได้ประมาณ 5 ครั้ง

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนเงินหมุนเวียนกลุ่ม หนึ่งเดือนสามารถผลิตได้ประมาณ 250 ผืน โดยจะให้กับผู้ทอผืนละ 230 บาท การจำหน่ายจะขายตามแต่ลายของเสื่อ เช่น ลายธรรมดา 1 เมตร ราคา 300 บาท ใส่ฟองน้ำ ราคา 850 ลายตาหมากรุก 350 บาท ลายมัดหมี่ 400 บาท ใส่ฟองน้ำแล้ว จะขายราคา 850 บาท ต่อความยาว 1 เมตร และราคา 950 บาท ต่อความยาว 1 เมตร 20 ซม.

ศักยภาพทางด้านสังคม มีสมาชิก 98 คน โดยลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท แต่ไม่เกิน 3,000 หุ้นต่อคน แต่มีการเปลี่ยนการลงหุ้นใหม่ คือ ให้หุ้นต่อคนไม่เกินคนละ 1,000 บาท เนื่องจากหลังได้เงินปันผลสิ้นปีจะได้กันน้อย จากเดิม ได้หุ้นละ หรือ ร้อยละ 20 ร้อยละ 15 พอ

ปรับเป็นคนละไม่เกิน 1,000 บาท จะได้เงินปันผลคนละ 100 บาท ค่าแรงจะได้ คือ ทอเสื่อมาขายกับทางกลุ่ม 1 ผืน ราคา 220 บาท เราให้เขาอีก

กระบวนการผลิต

วิธีการย้อมสีเสื่อกก

1. ผสมสีดำ

สีเขียว	2	ส่วน
สีเหลือง	1	ส่วน
สีชมพู บานเย็น	1	ส่วน

2 ผสมสีน้ำตาล

สีม่วง	1	ส่วน
สีเหลือง	1	ส่วน
หรือ สีเขียว	1	ส่วน
สีแดง	1	ส่วน
หรือ สีม่วง	1	ส่วน
สีเหลือง	2	ส่วน

วิธีการย้อมเสื่อกก

1. นำเสื่อกกแห้งมาแช่น้ำ 3-6 ชั่วโมง
2. นำเสื่อกกที่แช่น้ำขึ้นแขวนราวที่เตรียมไว้ให้น้ำไหลออกจากเสื่อกก
3. นำไปย้อมสีตามต้องการ
4. ตั้มน้ำให้เดือด และ
5. ละลายสีด้วยน้ำเย็นหรือน้ำอุ่นก่อน
6. แล้วเทลงในน้ำเดือด และคนสีให้เข้ากับน้ำเดือดให้ดีก่อน แล้วเคี่ยวสีให้ผสมกันดี

แล้วใช้เสื่อกกที่จะย้อมทดลองชุบ 1-2 เส้นลองย้อมดู ว่าสีติดเส้นดีหรือไม่ ถ้าใช้ได้แล้วจึงนำเสื่อกกที่เตรียมไว้ลงย้อมแล้วกลับเส้นให้สีติดเสื่อกกให้เสมอกัน แล้วนำออกจากที่ย้อมมามัดกับข้างที่ย้อมแล้ว แล้วนำส่วนที่เหลือลงย้อมและกลับเสื่อกกแบบครั้งแรก แล้วก็ต้มน้ำเสื่อกกทั้งกำประมาณ

1-2 นาที เห็นว่าสีติดดี แล้วพอนในของผู้ย้อม แล้วนำขึ้นจากที่ย้อมลงล้างน้ำเย็น สัก 2-3 ครั้ง เพื่อให้คลายสีที่ติดเส้นกกหลุดออกจากเส้นกก แล้วนำไปวางหรือแขวนให้ผ้าสีไหลออกให้แห้ง แล้วนำเส้นกกไปตากแดดให้แห้ง แล้วมัดกำพอสมควร รวมเป็นมัดใหญ่ แยกสี เพื่อเตรียมนำไปทอเสื่อต่อไป

การทอเสื่อ

1. สีให้กลับหัวกลับหางเป็น 2 กำเล็ก หรือพอเหมาะ ขอให้ผ้าทางปลายเส้นกกเข้าหัวเสมอไป ผืนเสื่อจะได้ไม่เอียงหรือเฉียงไปข้างซ้ายหรือข้างขวา

ในการทอเป็นทิว หรือการทอเป็นศาลายสก็อต(ตาหมากรุก) ให้ร้อยเอ็นเว้นคู่ นับจากลิ่มถักของพืม

ชนิดของพืม

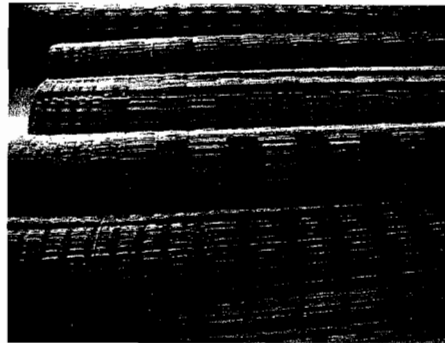
1. พืมถัก หรือ พืมละเอียด
2. พืมกลาง หรือพืมห่าง

ขนาดของพืม

1. ขนาด 0.80 เมตร 4 คืบ
2. ขนาด 0.90 เมตร 4 คืบครึ่ง
3. ขนาด 1.00 เมตร 5 คืบ
4. ขนาด 1.20 เมตร 6 คืบ
5. ขนาด 1.80 – 1.40 x 1.60 7 - 8 คืบ

วิธีการร้อยเสื่อ (ทอสายสลับ)

1. ใช้พืมถัก ร้อยเอ็นริม จากซ้ายไปขวา
2. ร้อยเอ็นริมไป 6-7 คู่ เว้นเส้นเอ็น 1 คู่
3. เว้นเอ็น 1 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 3 เส้นนับไป 3 ช่อง
4. แล้วร้อยเอ็น 1 คู่ 1 ช่อง แล้วเว้น 1 คู่ หรือ 1 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 3 เส้น ไปอีก 2 ช่อง
5. แล้วร้อยเอ็นไปอีก 5 คู่ เว้น 1 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 3 เส้น อีก 2 ช่อง
6. แล้วร้อยเอ็นคู่ไปอีก 3 คู่ แล้วเว้น 1 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 3 เส้นไปอีก 2 ช่อง แล้วร้อยเอ็นคู่ไปอีก 5 คู่ แล้วเว้น 1 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 3 เส้น ไปอีก 2 ช่อง แล้วร้อยเอ็น 1 คู่ 1 ช่อง แล้วร้อย 3 เส้น 2 ช่อง แล้วร้อยเอ็นริมไปตลอด 6-7 คู่

ภาพที่ 41 ภาพการทอเลือก

9. กลุ่มอาชีพสานรองเท้าผักตบ

นางปราณี นาควิสุทธิ 49 หมู่ 11 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

เดิมมีอาชีพทำนา 25 ไร่ สามปีเป็นครุเกษียณ

เริ่มตั้งกลุ่มปี 2543 ดูแบบอย่างจาก กลุ่มบ้านหนอง เริ่มทำเปลดยวน ช่วงผักตบชวามเป็นจำนวนมากก็คิดขวางคูคลอง จึงทดลองทำบ้าง

มีการฝึกอาชีพกระเป๋า มีกลุ่มคุณสุนันท์ และคุณจรรยาเป็นผู้สอน สานลายดอกเข็ม และลายพิกุล เป็นลายแรก

อุตสาหกรรมภาคแปด สอนทำกล่อง รองเท้า จึงตัดแปลงพัฒนา มีเครื่องข่าย 10 กลุ่ม กลุ่มสรรพยา กลุ่มคอนตาใต้ บ้านอ้อย 52 กลุ่ม ทำกระเป๋ากันหลายกลุ่ม จึงทำรองเท้าไม้ให้ซ้ำกัน

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ มีใบสั่งผลิตเดือนละ 100 คู่ ผลิตภัณฑ์รองเท้า กระเป๋าไม้ซ้ำกับรูปแบบใคร เลียนแบบยาก การวางขายที่สวนนก ร้านซีอีโอจังหวัด งานโอท็อปเมืองทอง ส่งจตุจักรเดือนเว้นเดือน

ศักยภาพด้านทรัพยากร ทุนครัวเรือน วัตถุประสงค์ ใช้ผักตบชวาใช้วิธีการสั่งซื้อ กิโลกรัมละ 25 บาท มีเจ้าที่ทำผักตบชวาอยู่ในพื้นที่ และบุรีเทน ขวดละ 60 บาท

ศักยภาพด้านสังคม สมาชิกกลุ่มลงหุ้นละ 100 บาท 30 หุ้น ปันผล 30-40 บาทต่อปี มีเครื่องข่ายทั้งหมด 18 กลุ่ม

กระบวนการผลิต

วัสดุ

ผักตบชวา

ยูรีเทน

ขั้นตอนการผลิต

1. ใช้วัสดุผักตบเส้นอบกัมมะถันฟอกขาว สานแล้วจึงอบแห้ง
2. ใช้รองไม้กึ่งกล่อง 150 บาท ตอกผักตบติดกับรอง

สานลายขัดธรรมดา อบผักตบ 100 คู่ ใช้กัมมะถัน 2 ช้อน ใช้ถ่านไม้ 3-4 ก้อน ปิดให้แน่นตั้งแต่เย็นถึงเช้า นำออกจากอบแล้วตากแดด กัมมะถันกิโลกรัมละ 40 บาท

3. ตากแดดแล้วทายูรีเทน (ขวดละ 60 บาท)

การพัฒนา เริ่มจากรองเท้าแตะ พัฒนาเป็น 5 แบบ มีแบบนูนและไม้บุผ้า
อยากซื้ออย่าง คัดพื้นรองเท้า ลดการใช้สารเคมีกัมมะถัน จักรวรรดิ ฤดูฝนเป็นปัญหา ขายไม่ออก

ภาพที่ 42 ภาพรองเท้าผักตบชวา

การสนับสนุน

องค์การบริหารส่วนตำบล ให้กู้ 100,000 บาท ไม่มีดอกเบีย

โครงการเอสเอ็มแอล 20,000 บาท เป็นเงินหมุนเวียน

โครงการอยู่ดีมีสุข 50,000 บาท ซื้อตู้และวัสดุ

สหกรณ์จังหวัด 40,000 บาท อบรมปีละครั้ง

การชนะเลิศการประกวด 76 จังหวัด

พัฒนาชุมชนคัดสรรงานนกได้ที่ 1

10. กลุ่มผลิตจาวตาล วัตถุประสงค์

หิรัญ สุรภักดี บ้านกลาง หมู่ 2 ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

จาวตาลเริ่มต้นมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มากกว่า 40 ปี ในพื้นที่บ้านกลาง โดยทั่วไปมีต้นตาลเป็นวัตถุดิบจำนวนมากที่แสนต้น ชาวบ้านจะมีอาชีพทำนาเป็นหลัก และแม่บ้านมีอาชีพทำขนมไทยเป็นอาชีพเสริม การทำจาวตาลเชื่อม จำหน่ายในท้องถิ่น ในตลาดกรุงเทพ ตลาดปากเกร็ด และตลาดบางบัวทอง ทำให้ความต้องการในวัตถุดิบมีมากขึ้น มากกว่า 1 หมื่นเม็ดต่อวัน สร้างรายได้เป็นเงินวันละ 15,000 บาท ก่อให้เกิดรายได้แรงงานวันละ 150 บาท/คน/วัน โดยกลุ่มจาวตาลจะใช้แรงงานวันละ 20 คน

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร ใช้ลูกตาลที่ได้จากในพื้นที่ และจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงต้นตาลที่ได้ปลูกไว้ในที่นา เก็บแล้วนำมาเพาะให้จาวตาลแน่นก่อนนำไปจำหน่าย

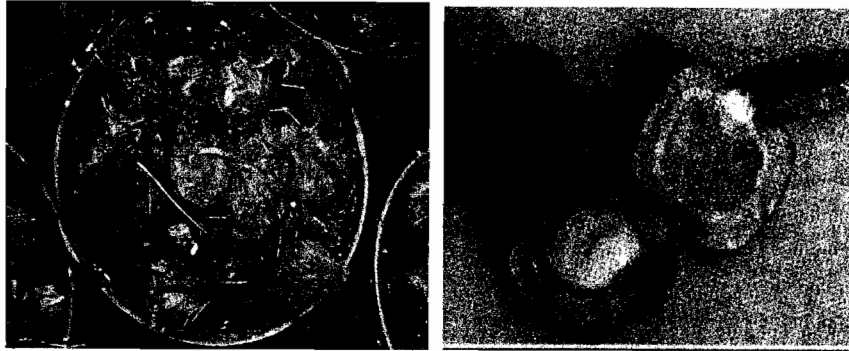
ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนจากประชาชนกลุ่ม จำหน่ายราคาส่งในราคาเม็ดละ 0.85 บาท ส่งวันเว้นวัน จำนวน 10,000 เม็ด

ศักยภาพทางด้านสังคม เครือข่ายส่งจาวตาลที่ อำเภอดงสิงห์ อำเภอสรรบุรี หัวยกรด และหันคา จังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ยังไปรับซื้อที่จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ พิชญ์โลก และอุตรดิตถ์

กระบวนการผลิต

เริ่มจากการรับซื้อลูกตาลสดที่งอกแล้วจากท้องถิ่น อำเภอดงสิงห์ ที่มีมากที่สุด รองลงมา อำเภอสรรบุรี หัวยกรด และหันคา จังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ยังไปรับซื้อที่จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ พิชญ์โลก และอุตรดิตถ์ ครั้งละ 15 วัน วันละ 2 หมื่นลูก จากนั้นเครือข่ายจะมารับจาวตาลไปเพาะ โดยนำไปแช่น้ำจนกระทั่งเปลือกเน่า มีลำต้นงอก ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 เดือนสามารถสังเกตได้จากการงอกเป็นลำต้น และใบตาล ได้ผลผลิตจากจาวตาลประมาณร้อยละ 80 คือ ลูกตาล 100 ลูก ได้จาวตาล 80 เม็ด เมื่อเพาะจาวตาลได้นาน 1 เดือน จึงนำลูกตาลมาฝังบนลานตากนาน 15 วัน แล้วคัดเลือกส่วนที่งอกแยกจากส่วนที่ไม่งอก ตัดต้นจาก 1 พุต เหลือ 5 นิ้ว เพื่อให้จาวตาลมีเนื้อแน่นมากขึ้น ทิ้งไว้อีก 1 เดือน จนจาวตาลมีเนื้อแน่นได้ที่ จึงนำมาแกะทะาะเปลือกได้เป็นจาวตาล เวลาส่งผลผลิตจาวตาล มีกระบวนการดังนี้คือ บรรจุถุงพลาสติก รัดยางให้แน่น โดยบรรจุถุงละ 500 เม็ด ส่งขายที่ตลาดปากเกร็ด และบางบัวทองวันเว้นวัน วันละ 10,000 เม็ด ขายส่งในราคาเม็ดละ 85 สตางค์ ถึง 1.50 บาท อายุการเก็บของจาวตาล เก็บได้ประมาณ 15

วัน หากแห้งเย็นจะช่วยยืดอายุการเก็บได้ประมาณ 30 วัน ผู้รับซื้อจะต้องนำไปแปรรูปโดยทันที หากทิ้งไว้นานจะเน่าเสียจนมีลักษณะนี้ม และ

ภาพที่ 43 ภาพการทำจาวตาล

11. กลุ่มอาชีพสตรีทำน้ำพริก บางตาช้าง

นางประทีน จันทรเกตุ เลขที่ 47 หมู่ 6 ตำบลโพค่านางออก อำเภอสรรพยา จังหวัด
ชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

เดิมมีอาชีพทำนา แล้วจึงได้มาเริ่มผลิตน้ำพริกเมื่อ ปี พ.ศ. 2538 เดิมรูปแบบกึ่งปี พ.ศ.
2539 ได้พัฒนาการชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในการผลิต โคนสนับสนุนเครื่องบดน้ำพริกให้
นอกจากนี้ยังมีทุนแคนาดามีเข้ามาสนับสนุนการผลิต โดยเข้ามาดูวิธีการผลิต ของทางกลุ่ม

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ พริกเผาส่งสวนนก ชัยนาท ทำทรายเดือนละ 100 ขวด สิ่งบุรี
กรุงเทพฯ พริกแกงวันละ 10 กิโลกรัม จำหน่ายกิโลกรัมละ 70 บาท ต้นทุนการผลิต พริกใหญ่
กิโลกรัมละ 70 บาท พริกเล็กกิโลกรัมละ 58 บาท กลีบลาวหรือกระเทียมกิโลกรัมละ 28 บาท
หอม กิโลกรัมละ 28 บาท กระชาย กิโลกรัมละ 25 บาท กะปิ กิโลกรัมละ 245 บาท มะกรูดร้อย
ละ 25 บาท ส้มมะขาม กิโลกรัมละ 20 - 25 บาท

ศักยภาพด้านทรัพยากร ทุนหมุนเวียนกลุ่ม วัตถุประสงค์ส่วนใหญ่สามารถซื้อได้ที่ตลาด
บางอย่างก็ซื้อที่ชุมชนตามบ้าน เช่น มะกรูด ข่า บางอย่างไม่มีเช่น พริก กระเทียม กะปิ ก็มีเจ้า
ประจำที่สิ่งบุรีก็จะ ไท่สั่ง แต่ตะไคร้ที่บ้านจะปลูกเอง

ศักยภาพด้านสังคม มีสมาชิกกลุ่ม 30 คนร่วมผลิต 4 คน

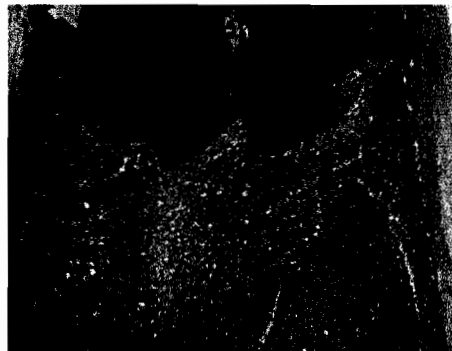
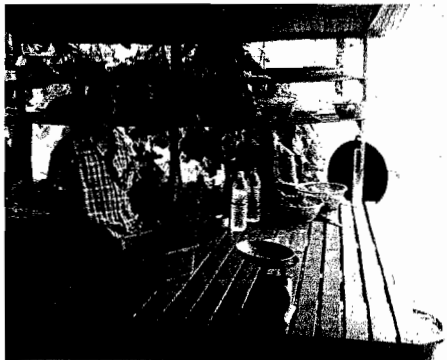
กระบวนการผลิต

การผลิตมี แองเค็ด แองป่า แองส้ม น้ำพริกเผาธรรมดา น้ำพริกแมงคาน้ำ แมงดาขูด ส่วนผสมพริกแกง

พริกใหญ่แห้ง	20 %
หัวหอม	20 %
กระเทียม	10 %
กุ้งแห้ง	15 %
มะขามเปียก	5 %
น้ำตาล	15 %
กะปิ	10 %
น้ำปลา	5 %
น้ำมันพืช	5 %
เกลือ	5 %

ขั้นตอนการผลิต

ล้างวัตถุดิบทุกอย่างให้สะอาด นำไปผึ่งแห้ง หัวหอม กระเทียม ให้สุก ผัดกะปิ มะขาม น้ำตาล เคี่ยวลาดพริกบดพร้อมกัน ให้ละเอียด นำออกมาคูลูกให้ทั่วแล้วนำเข้าบดอีกครั้ง บรรจุใส่ ถุง เตรียมส่งขาย

ภาพที่ 44 ภาพการผลิตน้ำพริก

การสนับสนุน

กรมพัฒนาชุมชน สนับสนุนเครื่องบดน้ำพริก

ทุนแคนาดา สนับสนุน 60,000 บาท

12. ปลาร้าแม่พะเยา

นางพะเยาว์ บุญรุ่ง 33 หมู่ 8 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมมีอาชีพทำนาขายจนมาก เมื่อ พ.ศ. 2531 จึงได้เริ่มทำปลาร้าขาย โดยทอดแหจับปลาเอง แรกๆ ก็จับได้จำนวนมาก หลังจากการขุดลอกแม่น้ำเจ้าพระยาที่จับยากขึ้นบางครั้งก็จับไม่ได้เลย จนเริ่มเปลี่ยนมาซื้อปลาเพื่อหมักปลาร้าแทน ซื้อครั้งแรกประมาณ 100 กิโลกรัม ใช้โองจากราชนูริมาหมักปลา และพัฒนาต่อมาเรื่อยๆ จนปัจจุบันมีปลาร้าประมาณ 1,000 โอง ประมาณ 800 โอง หมักปลาร้าขาย อีก ประมาณ 200 โอง หมักเป็นน้ำปลา

ศักยภาพกลุ่ม

ศักยภาพด้านทรัพยากร ซื้อปลาจากเขื่อนเจ้าพระยา ซื้อได้ประมาณครั้งละ 100 – 500 กิโลกรัม ขึ้นกับปริมาณปลาที่เขาจับได้ ปลาจะถูกส่งมาช่วงเดือน พฤศจิกายน - มีนาคม ส่งมาเท่าไรก็จะรับไว้หมด รวมแล้วจะได้ประมาณ 1 – 5 ตัน

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนจากประธานกลุ่ม ขายวันละ 50 ปึก ปึกละ 5 กิโลกรัม ขายในราคา กิโลกรัมละ 35 บาท ต้นทุนปลาจะคิดตามแหล่งที่ได้มา เช่น ได้มาจากเขื่อนเจ้าพระยา คิดในราคา 28-30 บาท ปลาทุ่งนา กิโลกรัมละ 25 บาท ปลาเขมร กิโลกรัมละ 15 บาท

ศักยภาพทางด้านสังคม คนงานทั้งหมด 10 คน เครือข่ายส่งปลาจาก พับกริช ชุมแสง สุขโขทัย และจากพิษณุโลก

กระบวนการผลิต

ปลา 150 กิโลกรัม

เกลือ 10 กิโลกรัม

ข้าวคั่ว 10 กิโลกรัม

ขบวนการผลิต

นำปลามาขอดเกล็ด ตัดหัว และควักไส้ออก นำปลามาล้างให้สะอาด จากนั้นนำมาคลุกกับเกลือ ใส่โองแล้วหมักไว้เป็นเวลา 7 วัน เมื่อหมักครบ 7 วันแล้วนำออกมาคลุกกับข้าวคั่วให้ทั่ว แล้วนำใส่โองโดยโรยเกลือไว้ด้านบนเพื่อกันหนอนแมลงวัน หมักไว้เป็นเวลา 5 เดือน

ภาพที่ 45 ภาพการผลิตปลาร้าแม่พะเยา

13. กลุ่มผลิตปลาร้าผง คุณสมใจ

สมใจ อยู่อยู่ 58/8 หมู่ 2 บ้านท่าบ่อ ตำบลบางหลวง อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

ปี 2540 เริ่มรวมกลุ่มเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2540 โดยเริ่มแรกทำปลาอย่างรมควัน ก่อนผลิตวันต่อวัน ทำครั้งละ 400-500 กิโลกรัม ปลาที่ใช้เป็นปลาจากเขื่อนเจ้าพระยา เพราะบริเวณที่ผลิตจะใกล้กับแม่น้ำเจ้าพระยา

ปี 2542 เปลี่ยนจากการทำปลาอย่างมาเป็นปลาร้าทรงเครื่อง โดยปลาที่ใช้เป็นปลาสร้อยอย่างเดียว

ปี 2543 เริ่มการผลิตกล้วยม้วน และเป็นเจ้าแรกของจังหวัดชัยนาทที่เริ่มการผลิต ภายหลังมีบริษัทมาติดต่อให้ทำส่งต่างประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศอินโดนีเซีย โดย 40 วันจะต้องทำการผลิตส่งให้ได้ 2 ตัน ต่อมา ได้พัฒนาจากกล้วยม้วนมาเป็นกล้วยแผ่น

ปี 2547 ผลิตกล้วยม้วนส่งโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดชัยนาท

ปี 2550 บริษัทต้องการให้ทำข้าวตังส่งทางบริษัท จึงได้เริ่มต้นการพัฒนาข้าวตัง โดยได้ทำการพัฒนาข้าวตังโดยใช้วิธีการทดลองและการสังเกตว่า ควรใช้วัตถุดิบประเภทไหน ทดลองจากข้าวเจ้าหลายครั้ง พบว่า ข้าวหอมมะลิเงินได้ข้าวตัง เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

ศักยภาพของกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร ปลาที่นำมาผลิตปลาร้าผง จะใช้ปลาร้าปลาสร้อยของแม่ผาลำเท่านั้น เพราะมีรสชาติ กลิ่นหอม และเนื้อปลาที่สะอาด ดีกว่าแหล่งอื่น

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทูนมูนเวียนกลุ่มและประธานกลุ่ม ส่วนใหญ่จะส่งออกต่างประเทศ ตามใบสั่ง โดยบรรจุใส่ถุงใหญ่ ถุงละ 5 กิโลกรัม โดยทางผู้สั่งซื้อจะนำไปบรรจุใส่ถุงขนาดเล็ก ขนาด 50 กรัม เพื่อเตรียมส่งออกต่างประเทศ

ศักยภาพทางด้านสังคม ปัจจุบัน มีสมาชิกอยู่ทั้งหมด 87 คน โดยผู้ที่ทำการผลิตจริง ๆ มีจำนวน 5-6 คน การปันผลให้ปีละ 10% เมื่อทำกันเยอะมากก็จะให้กลุ่ม 5% และให้พัฒนาหมู่บ้าน 5%

กระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตปลาร้าปลาสร้อยผงทรงเครื่อง ทำการผลิตโดยกลุ่มแม่บ้านบ้านท่าน ซึ่งมีส่วนผสมและกระบวนการผลิตดังนี้

2.1 ส่วนผสม

2.1.1 ปลาร้าปลาสร้อยอบแห้ง	1	กิโลกรัม
2.1.2 พริกชี้ฟ้าแห้ง	150	กรัม
2.1.3 หอมแดง	100	กรัม
2.1.4 กระเทียม	150	กรัม

2.2 ขั้นตอนการผลิต

2.2.1 นำปลาร้าที่ได้จากการผลิตปลาร้าแม่ผาลำมาจำนวน 100 กิโลกรัม นำใส่ถาดแล้วนำเข้าอบที่อุณหภูมิ 60 องศาเซลเซียส

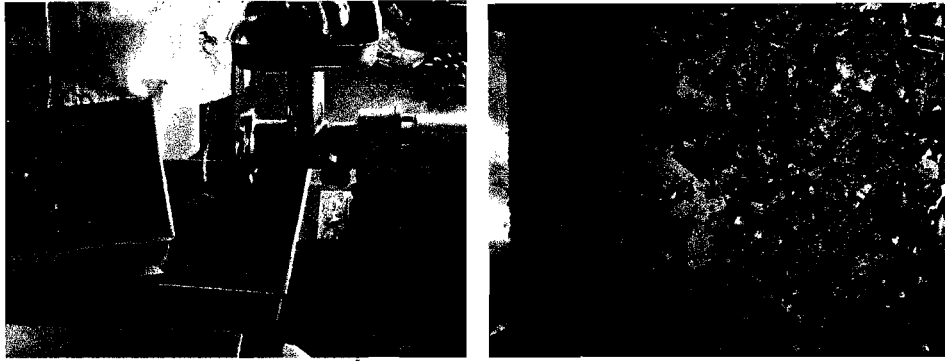
2.2.2 กลับปลาทุก ๆ 24 ชั่วโมง โดยอบเป็นเวลา 7 วัน

2.2.3 นำพริก หอมแดง และกระเทียม เข้าอบ เป็นเวลา 24 ชั่วโมง

2.2.4 นำปลาร้าปลาสร้อยที่ได้จากการอบ พริก หอมแดง และกระเทียม ผสมกัน

2.2.5 นำเข้าเครื่องบด โดยทำการบด 2 ครั้ง ให้ละเอียด

2.2.6 ได้ผลิตภัณฑ์ปลาร้าปลาสร้อยผงทรงเครื่อง

ภาพที่ 46 ภาพการผลิตปลาร้าผอง

14. ปลาร้าผาลำ

นางผาลำ พลະสุข 32 หมู่ 12 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ความเป็นมา

เริ่มผลิตปลาร้ามาตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ก่อนที่จะมาผลิตปลาร้ามีอาชีพขายปลามาก่อน แต่เนื่องจากปลาที่ขายเป็นของสด เวลาที่ขายไม่หมดหรือค้างไว้นานทำให้ปลาเน่าเสียจึงเกิดความคิดที่จะนำปลามาหมักเป็นปลาร้า เริ่มแรกผลิตไม่มากแต่เนื่องจากการหมักปลาจะมีสูตรที่เป็นของตัวเอง ทำให้ลูกค้าเริ่มมากขึ้น จึงได้เริ่มขยายธุรกิจเป็นทั้งขายปลีกและส่ง ปลาที่นำมาหมักจะเป็นปลากระดี่ ปลาสร้อย และปลาช่อน การหมักปลาเริ่มต้นโดยนำปลามาหมักกับเกลือ 10 วัน แล้วนำออกมาใส่ข้าวคั่ว นำไปหมักต่ออีก 6 เดือน จึงสามารถนำมาขายได้”

ศักยภาพกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร ปลาส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ผลิตปลาร้าจะมาจากหลายแหล่งโดยสั่งปลามาครั้งละ 1-3 ตัน ปลาที่ใช้ คือ ปลาที่จับได้จากเขื่อนแม่น้ำเจ้าพระยา แต่ปริมาณที่จับได้มีปริมาณไม่เพียงพอต่อการผลิต จึงจำเป็นต้องสั่งปลามาจากจังหวัดอื่น คือ ช่วงปลายเดือนมกราคมจะใช้ปลาจากจังหวัดพิษณุโลก ปลาส่วนใหญ่เป็นปลากระดี่ และปลาสร้อย ช่วงเดือนกุมภาพันธ์จะนำปลามาจากประเทศกัมพูชา ปลาส่วนใหญ่เป็นปลารากกล้วย และปลาหลด นอกจากนี้จะเป็นปลาเลี้ยงในกระชังที่นำมาจากจังหวัดต่าง ๆ ที่ใกล้เคียง ปลาส่วนใหญ่จะเป็น ปลาสวาย ปลาคูก

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ทุนประธานกลุ่ม การสั่งปลาเพื่อนำมาผลิตปลาร้าจะสั่งอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง ในการสั่งนั้นจะขึ้นอยู่กับจำนวนปลาที่ได้ ให้เพียงพอกับการผลิต โดยขายปลาร้าปลาสร้อย กิโลกรัมละ 35 บาท โดยต้นทุนอยู่ที่กิโลกรัมละ 30 บาท ปลาร้าปลาสวาย ขายกิโลกรัมละ 60 บาท ต้นทุนกิโลกรัมละ 50 บาท

ศักยภาพทางด้านสังคม มีแรงงานช่วยในการผลิตจำนวน 6 คน และมีเครือข่ายหาปลาที่จังหวัดอ่างทอง พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ และประเทศกัมพูชา

กระบวนการผลิต

1.1 ส่วนผสม

- 1.1.1 ปลาสร้อย 3 ส่วน
- 1.1.2 เกลือ 2 ส่วน
- 1.1.3 ข้าวคั่วใช้ปลายข้าวที่ป่นแล้ว

1.2 กระบวนการผลิต

- 1.2.1 นำปลาที่ได้มาล้างให้สะอาดแล้วตัดส่วนหัวออก
- 1.2.2 จากนั้นนำปลาที่ตัดหัวแล้วนำไปชอคเกล็ด แล้วล้างให้สะอาด
- 1.2.3 นำปลาที่ผ่านการชอคเกล็ดแล้วมาผ่าเอาไส้ออก แล้วล้างให้สะอาดอีกครั้ง
- 1.2.4 ผึ่งให้ปลาแห้งประมาณ 3-4 ชั่วโมง
- 1.2.5 นำมาเคล้าด้วยเกลือ แล้วใส่โอง หมักทิ้งไว้ 15 วัน
- 1.2.6 นำปลาที่ได้ออกมาเคล้ากับข้าวคั่ว (หากปลามีกลิ่นเหม็นแรงให้เพิ่มเกลือโดยโรยที่ผิว ๆ ถ้าไม่มีกลิ่น ไม่ต้องเพิ่มเกลือ)
- 1.2.7 นำลงไปหมักในโองอีกครั้ง แล้วโรยด้วยเกลือด้านบนไม่ให้เกิดหนอง
แมลงวัน
- 1.2.8 ปิดด้วยไม้ไผ่ขัดตะ และใช้หินวางทับ หินที่วางทับนั้นจะต้องล้างให้
สะอาด
- 1.2.9 หมักนาน 6 เดือน แล้วนำออกจำหน่ายได้

ภาพที่ 47 ภาพการผลิตปลาร้าแม่ผาล่า

15. นำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา

บุญสม ชัยเจริญ เลขที่ 102 บ้านกลางหมู่ 5 ตำบลตลุก อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
โทรศัพท์ 056-433035

ประวัติความเป็นมา

อาชีพเดิมขายปลา ตั้งแต่สมัยรุ่นบิดามารดา นำปลาที่เหลือจากการขายและรับประทานแล้วมาทำปลาร้า เริ่มต้มตัวเมื่อบิดาและมารดาเสียชีวิตมาได้ 20 ปีเช่นกัน ในสมัยรุ่นบิดามารดานั้น บิดาจะเป็นผู้หาลาและมารดาจะเป็นผู้ทำปลาร้าและน้ำปลา ในช่วงนั้นจะทำปลาร้าครั้งละ 4-5 โอง โองนำมาใช้หมักปลาจะเป็นโองจากราชบุรี ในช่วงที่ปลาเยอะอาจทำถึง 10 โอง ขึ้นอยู่กับปลาที่หาได้ว่าขณะนั้นจะมีปลามากหรือน้อย สมัยก่อนนั้นจะทำน้ำปลาบ้างแต่ไม่มาก ทำใส่ขวดแล้วนำไปขายบริเวณหมู่บ้านเท่านั้น โดยขายขวดละ 5 บาท ไม่ได้คิดตรา หลังจากบิดามารดาเสียชีวิต ในพ.ศ. 2532 จึงได้มารับช่วงการทำปลาร้าและน้ำปลาต่อ จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 20 ปี

ศักยภาพกลุ่ม

ศักยภาพทางด้านทรัพยากร วัตถุดิบ คือ ปลาสร้อยหาได้จากเขื่อนแม่น้ำเจ้าพระยา ราคาปัจจุบันอยู่ที่กิโลกรัมละ 18 บาท ซึ่งเพิ่มขึ้นมาจากเมื่อก่อนที่ราคาอยู่ที่ 5-6 บาท ในช่วงที่ปลาสร้อยหาได้น้อย สามารถใช้ปลากระตะททดแทนได้ และสามารถทำให้รสชาติเหมือนกับปลาสร้อยได้

ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ เงินหมุนเวียนในกลุ่ม 70,000 บาท ขายน้ำปลาได้ปีละประมาณ 5,000 ขวด เฉลี่ยแล้วจะขายได้เดือนละ 300-400 ขวด

ศักยภาพทางด้านสังคม สมาชิกเริ่มแรกมีอยู่ 11 คน หุ่นมากที่สุด 5,000 บาท ต่ำสุด 100 บาท ปัจจุบันสมาชิกมีจำนวน 25 คน แรงงานฝ่ายผลิตมีจำนวน 4-6 คน ปั่นผลทุกปี ปีละ 500 - 700 บาท

กระบวนการผลิต

ปลาร้านี้จะใส่ข้าวคั่วอย่างเดียว ซึ่งต่างจากอีสาน เพราะเขาจะใส่รำและข้าวสุกอีก เพราะว่าเขาต้องการรับประทานได้เร็ว และการใส่ข้าวสุกมันจะทำให้มีรสเปรี้ยว บางครั้งปลาร้าที่ภาคอีสานนั้น ใช้เวลาการหมักเพียง 1 เดือน ก็สามารถนำออกมารับประทานได้แล้ว รสชาติที่ได้จะ

มีรสเปรี้ยวและเค็ม และภาคอีสาน จะชอบปลาร้าที่มีกลิ่นแรงๆ ลักษณะของตัวปลานี้จะละเอียดอ่อนเกลือ ทำให้กลิ่นแรง หากตรวจ มพข. ปลาร้าที่เราได้ทำการผลิต ลักษณะของตัวปลาจะต้องไม่ละเอียด รสชาตินี้จะต้องธรรมชาติ ไม่มีการปรุงแต่งสีต้น

ปลาร้า

ส่วนประกอบ

ปลาสร้อย 3 ส่วน

เกลือ 2 ส่วน

ข้าวคั่วตรงปลายข้าวที่ป่นแล้ว

ขั้นตอนการผลิต

เมื่อได้ปลาสร้อยมา หากเนื้อปลานุ่มให้นำมาทำน้ำปลา เพราะว่าถ้าหากปลาเนื้อนุ่มแสดงว่าปลานั้นไม่สดแล้ว ให้ใส่โอ่งก่อน แต่ถ้าหากปลาไม่มีความสด ให้ตัดหัวไว้แล้วทำเป็นปลาร้า โดยควักไส้ออก เหยียบเกร็ดออก สมัยก่อนจะใช้เท้าย่ำ แล้วปลาจะดูกันเอง ย่ำไปเรื่อยๆ ประมาณครึ่งชั่วโมง แต่ปัจจุบันมีเครื่องขูดเกล็ด โดยจะปั่นไปเรื่อยๆ ประมาณ ครึ่งชั่วโมง ส่วนเกล็ดปลาที่เหลือจะเอาออกโดยใช้ช้อนขูด จากนั้นก็ผ่าเอาไส้ออก ล้างให้สะอาด และผึ่งไว้ 3-5 ชั่วโมง ให้เสด็จน้ำ เติล้าด้วยเกลือแล้วยัดลงโอ่ง ทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน นำออกมาเคล้ากับข้าวคั่วที่เป็นปลายข้าว แล้วนำลงไปหมักใหม่ การที่จะเพิ่มเกลือหรือไม่ขึ้นอยู่กับกลิ่นของปลา ถ้าปลาไม่เหม็นคุด ให้ใส่เกลือ โดยโรยผิว ๆ และโรยเกลือด้านบนอีกครั้งไม่ให้หนอนกิน ปิดด้วยกาบไม้ไผ่ แล้วใช้หินทับ หินที่ทับนั้นจะต้องล้างให้สะอาด ปิดไว้ 6 เดือน ก็สามารถนำออกมาจำหน่ายได้

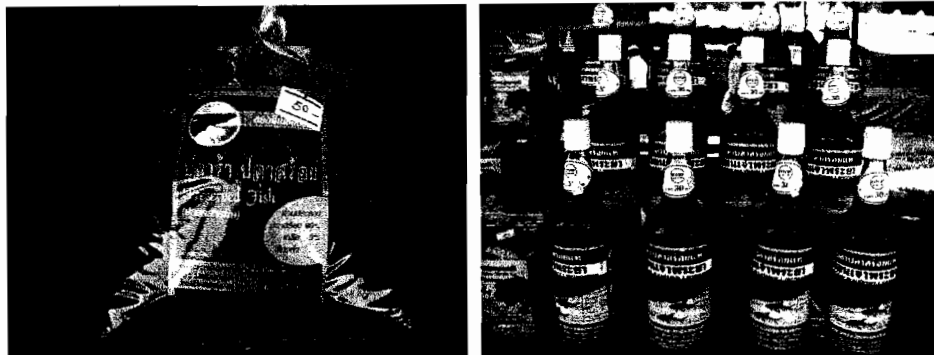
น้ำปลา

ปลาสร้อย 3 ส่วน

เกลือ 2 ส่วน

กระบวนการผลิต

จะใช้วิธีการเดียวกันกับการทำปลาร้า คือ จะนำปลาทั้งหัวมาเคล้ากับเกลือแล้วโรยผิวด้านบนไม่ให้หนอนกิน โรยให้รอบและแผ่นหินมาปิดทับ ใช้เวลาในการหมัก 1 ปีขึ้นไป ถ้าระยะเวลาต่ำกว่านั้น ปลาจะละเอียดไม่หมด นำสับประคอกเปลือกหมักกับปลา 7 วัน เพื่อให้ น้ำปลามีรสชาติอร่อย และสีต้นสวยงาม นำน้ำที่หมักใส่โอ่งขึ้นมาพัก แล้วคั้นให้เด็ด นำไปพักใส่โอ่งอีก 3 วัน จากนั้นนำมากรอง น้ำ 1 และน้ำ 2 สำหรับกากที่เหลือก็จะทิ้ง หากใครต้องการก็จะให้ไป

ภาพที่ 48 ภาพปลาร้าและน้ำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา

การส่งเสริมและสนับสนุน

พ.ศ. 2551 งบประมาณให้ 58,000 บาท นำไปทำสถานที่ตั้งน้ำปลาใหม่

พ.ศ. 2552 งบประมาณให้อีก 67,000 บาท ซื้ออุปกรณ์ คือ เป็นเครื่องกรอง

กรมส่งเสริมการเกษตร ให้เตาอบพร้อมแก๊ส

ราชการให้ตอนจัดตั้งกลุ่ม งบประมาณ 200,000 บาท

16. หัตถกรรมผักตบชวาบ้านอ้อย

คุณจรรยาพร เกิดเสมอ ๑๖/๑ หมู่ ๗ บ้านอ้อย ตำบลสรรพยา จังหวัดชัยนาท

ศักยภาพด้านทรัพยากร ในพื้นที่ในเขตชุมชนบ้านอ้อยตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงนับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ ในทางธรรมชาติ และในบริเวณนี้มีผักตบชวาจำนวนมาก ขึ้นขวางทางแม่น้ำ นอกจากนี้ ยังมีตามแหล่งน้ำในท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งในด้านหนึ่งผักตบชวาเป็นวัชพืชที่เป็นปัญหาต่อชุมชน แต่อีกด้านหนึ่งชุมชนได้ประโยชน์ นำผักตบชวาไปใช้เป็นวัตถุดิบ ในการผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งนับเป็นการแปรเปลี่ยนปัญหาให้กลายเป็นต้นทุน การผลิตก่อให้เกิดมูลค่าแก่ชาวบ้านอ้อยจำนวนมาก

ศักยภาพด้านเศรษฐกิจ มีเงินทุนหมุนเวียนปี 2530 จำนวน 44,000 ส่วนกลุ่มออมทรัพย์มีการลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มีจำนวน 9,000 หุ้น มีเงินออมทรัพย์จำนวน 98,000 บาท

ศักยภาพด้านสังคม ปัจจุบันมีสมาชิกหมู่บ้านเดียวกัน 70 คน ขยายเครือข่ายไปยังหมู่บ้านอื่นอีก 226 คน จาก 16 หมู่บ้าน สมาชิกที่มีทักษะสานลายละเอียด ได้มีจำนวน 30 คน สานกระเป๋าได้จำนวนมากกว่า 100 คน

กระบวนการผลิต

ในการผลิต กลุ่มจะดำเนินการโดยกำหนดรูปแบบการผลิตให้กับสมาชิกด้วย วิธีการมาประชุมเพื่อถ่ายทอดรูปแบบและแบ่งจำนวนความรับผิดชอบไปแต่ละคน วัตถุประสงค์บางส่วนเช่น เกล็ดยว เปีย หรือฝักตบชวาแห้ง สมาชิกสามารถหาได้เองในพื้นที่ และวัตถุประสงค์ส่วนประกอบบางอย่างของรูปทรง คณะกรรมการจะเป็นผู้จัดให้ เช่น รองโพน การผลิตของกลุ่มจะเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยการตรวจสอบมาตรฐานทุกชิ้นงานก่อนส่งออกจำหน่าย และจัดโครงการขยายเครือข่ายการผลิตด้วยการไปฝึกสอนให้กับสมาชิกเครือข่ายและรับซื้อผลิตภัณฑ์ของสมาชิกด้วย กระบวนการผลิตทั้งหมดมีดังนี้

ขั้นตอนการผลิต

1. นำฝักตบชวามาตัดรากและความยาวตามความต้องการและล้างทำความสะอาด ซัดด้วยผงซักฟอกให้ฝักตบชวาสะอาด
2. นำมาตากแห้ง โดยมีดเป็นก้ำแล้วแขวนตากน้ำค้าง และผึ่งแดด หรือตากแห้งแล้วอบด้วยก้ามะถันป้องกันเชื้อรา
3. นำเข้าเครื่องและผ่าแล้วถักเป็นเส้นขนาดตั้งแต่ก้านไม้ขีดจนถึง 1 นิ้ว
4. สานก้นแล้วขึ้นรูปตามโพนตามแผนที่เตรียมไว้ แล้วจึงขึ้นลวดลาย และตกแต่ง
5. เข้าขอบหรือเข้าหูตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 49 ภาพหัตถกรรมฝักตบชวาบ้านอ้อย

การสนับสนุน

- 1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนอาคารศูนย์สาธิตการตลาด 375,000 บาท
- 2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนทุนกรมส่งเสริมการเกษตร 150,000 บาท
- 3) กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนค่าวัสดุอุปกรณ์ 50,000 บาท
- 4) กองทุนแคนาดาสนับสนุนงบประมาณ 64,000 บาท
- 5) ชาวบ้านในชุมชนรวบรวมเงินออมทรัพย์ กับเงินหุ้น 34,200 บาท
- 6) ได้รับเงินรางวัลประกวดหมู่บ้านหัตถกรรมหม่อมงามจิตต์ บุรฉัตร 30,000 บาท
- 7) เงินรางวัลอื่น 17,000 บาท
- 8) ทุนสำรอง 21,160 บาท
- 9) ทุนโครงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ 20,000 บาท

ตอนที่ 7 เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชน จังหวัดชัยนาท

เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีทั้งหมด 4 เส้นทาง ดังนี้

1. จากกรุงเทพฯ กิโลเมตรที่ 120 เลี้ยวเข้าชมวัดไผ่ล้อม วัดมะปราง ผ่านตลาดนัด แล้วเข้าชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนน้ำพริกโพดำนางออก วัดหาดอาษา ชมกลุ่มสานพลาสติกหาดอาษา วัดยางศรีเจริญ วัดศรีมงคล วัดอินทราม วัดบ้านหนอง กลุ่มสานเปลยวน ปลาร้าแม่พะเยา วัดศาลาขาว กลุ่มสานผักตบชวาผักตบ วัดโคกโบสถ์ วัดโคกเข็ม ปลาร้าแม่ผาคำ ชมกลุ่มทำหุ่นฟางนก น้ำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา หลวงพ่อหิน ตรงข้ามกับชลประทาน เยี่ยมชมเขื่อนเจ้าพระยา แวะซื้อสินค้าชุมชน(ซีกตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา) แวะกินข้าวที่ต้นตะขบ ริมเขื่อน

2. มาจากกิโลเมตรที่ 115 เลี้ยวข้ามสะพานสรรพยา เลี้ยวซ้ายไปที่วัดตะกุก วัดคงคาราม แล้วเข้าชมกลุ่มผลิตน้ำพริกคงคาราม โพนางคำตัก ไปต่อที่วัดสามนิ้ว วัดโคกจันทร์ ชมวัดหลวง ไปที่วัดสรรพยาพัฒนาราม จากนั้นไปวัดกำแพง หรือเยี่ยมชมเขาสรรพยา และศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงวัดโบสถ์ เข้าชมกลุ่มสานไม้ผักตบวัดกำแพง วัดสมุทร เยี่ยมชมกลุ่มผลิตจาวตาล วัดสรรพยาพัฒนาราม เยี่ยมชมกลุ่มแม่บ้านสรรพยาผ้าบาติก หลังอำเภอสรรพยา และไปที่วัดโพธิ์มงคล ชมกลุ่มผลิตกระเป๋าผักตบ และผลิตภัณฑ์ อื่นที่บ้านอ้อย กลุ่มแชมพูสมุนไพร วัดสวนลำไย ชมการผลิตกล้วยฉาบและปลาร้าผอง เข้าวัดโพธิ์งาม เลี้ยวไป บรมธาตุ วัดคอนภรรยา หรือไปที่วัดจิว วัดท่าชัย ชมกลุ่มผลิตน้ำพริกบ้านท่าไม้ ก่อนจะย้อนกลับมาซื้อปลาที่เขื่อนเจ้าพระยา หรือแวะซื้อเซรามิค เบญจรงค์ ตำบลชัยนาท

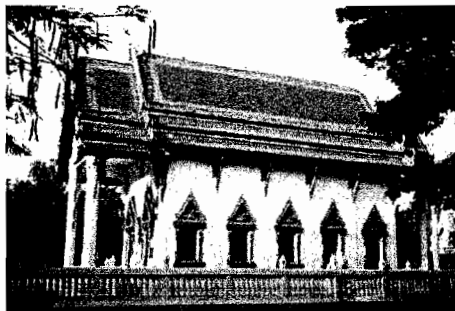
3. เที่ยวสวนนก แวะชมเขื่อนเจ้าพระยา ผ่านร้านอาหารแพรุ่ง เที่ยววัดป่าโคกขาม กราบนมัสการหลวงพ่อใหญ่ ผ่านสะพานใหม่ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา วัดพรวน ชมพิพิธภัณฑ์เรือที่วัดพระยาตาก นมัสการศาลหลักเมืองหน้าศาลากลางจังหวัด รับประทานอาหารที่ร้านอาหารเรือนแพ เข้าวัดศรีวิชัย และวัดธรรมามูลไหว้หลวงพ่อธรรมจักร หรือไปปฏิบัติธรรมที่วัดเขากระดี่

4. เดินทางจากสายเอเชีย แยกปากน้ำสาคร เข้าวัดใหญ่อำเภอมโนรมย์ ชมเสื่อกกทำฉนวนผ่านวัดธรรมขันธุ์ ไปปฏิบัติธรรมที่วัดศรีเจริญ ชมธรรมชาติที่คลองอนุศาสนันท์ไปวัดหนองม่วง ชมการสาธิตงานจักสานไม้ไผ่ ตำบลเนินไผ่ ทำบุญไหว้พระที่วัดโคกแจง วัดเหนือ วัดกลาง วัดไต้ วัดพิบูลงาม แพข้ามปากข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปกราบนมัสการหลวงปู่ศุขที่วัดปากคลองมะขามเฒ่า แล้วกลับมาซื้อที่นอนกลุ่มดักคะนน วัดดักคะนน

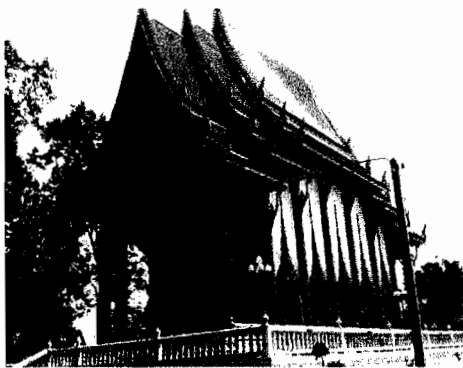
แผนการเดินทางสถานธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

1. เส้นทางท่องเที่ยววัดในอำเภอสรรพยา ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

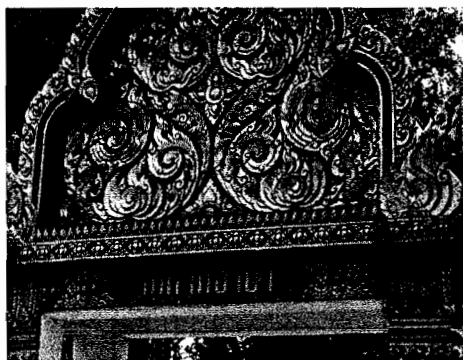
1.1 เส้นทางริมแม่น้ำฝั่งอำเภอสรรพยา

ภาพที่ 50 วัดไผ่ล้อม

ภาพที่ 51 วัดมะปราง

ภาพที่ 52 วัดหาดอาษา

วัดไผ่ล้อม ถึง วัดมะปราง
(1 กิโลเมตร)

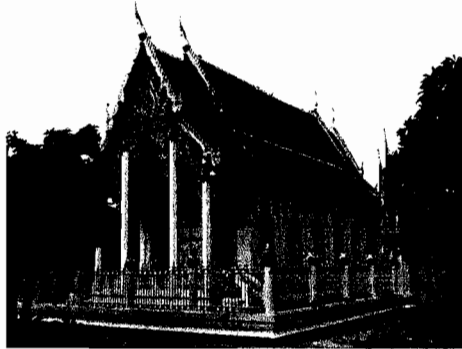
วัดมะปราง ถึง วัดหาดอาษา
(3 กิโลเมตร)

วัดหาดอาษา ถึง วัดยางศรีเจริญ
(1 กิโลเมตร)

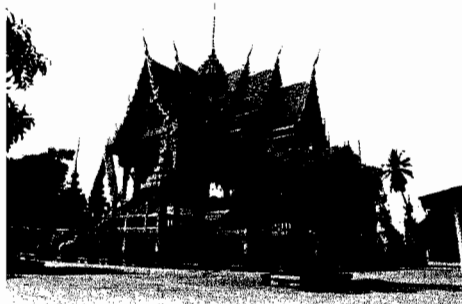
ภาพที่ 53 วัดยางศรีเจริญ

วัดยางศรีเจริญ ถึง วัดศรีมงคล
(1 กิโลเมตร)

ภาพที่ 54 วัดศรีมงคล

วัดศรีมงคล ถึง วัดอินทราม
(10 กิโลเมตร)

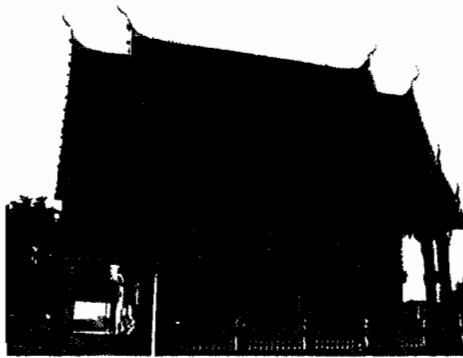
ภาพที่ 55 วัดอินทราม

วัดอินทราม ถึง วัดศาลาขาว
(3 กิโลเมตร)

ภาพที่ 56 วัดศาลาขาว

วัดศาลาขาว ถึง วัดบ้านหนอง
(1 กิโลเมตร)

ภาพที่ 57 วัดบ้านหนอง

(อยู่นอกเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา)

วัดโคกโบสถ์คุ้มตาล

ภาพที่ 58 วัดโคกเข็ม

ภาพที่ 59 เขื่อนเจ้าพระยา

วัดบ้านหนอง ถึง วัดโคกโบสถ์คุ้มตาล
(1 กิโลเมตร)

วัดโคกโบสถ์คุ้มตาล ถึง วัดโคกเข็ม
(1 กิโลเมตร)

วัดโคกเข็ม ถึง เขื่อนเจ้าพระยา
(1 กิโลเมตร)

1.2 ริมแม่น้ำฝั่งตลิ่ง หาดอาษา ติดสายเอเชีย

ภาพที่ 60 วัดตะกุก

ภาพที่ 61 วัดสามนิ้ว

ภาพที่ 62 วัดโคกจันทร์

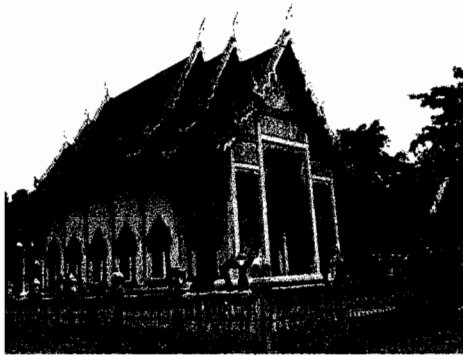
วัดสะแก

วัดตะกุก ถึง วัดสามนิ้ว
(1 กิโลเมตร)

วัดสามนิ้ว ถึง วัดโคกจันทร์
(1 กิโลเมตร)

วัดโคกจันทร์ ถึง วัดสะแก
(2 กิโลเมตร)

วัดสะแก ถึง วัดกำแพง
(500 เมตร)

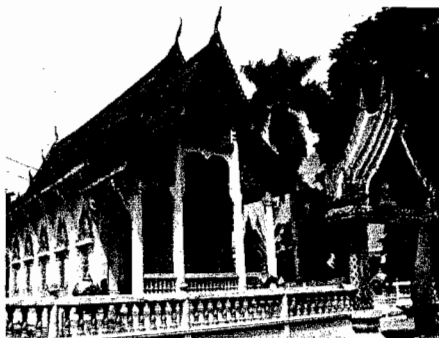
ภาพที่ 63 วัดกำแพง

ภาพที่ 64 วัดสมุทร

ภาพที่ 65 วัดหลวงสิริบูรณาราม

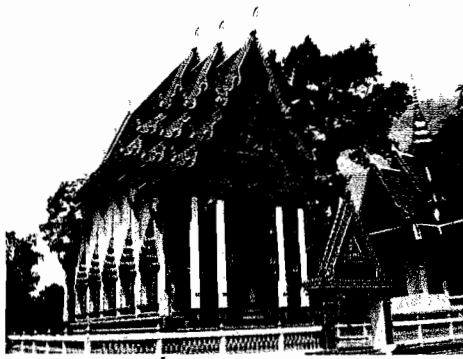
ภาพที่ 66 วัดสรรพยาวัฒนาราม

วัดกำแพง ถึง วัดสมุทร
(500 เมตร)

วัดสมุทร ถึง วัดหลวงสิริบูรณาราม
(500 เมตร)

วัดหลวงสิริบูรณาราม ถึง
วัดสรรพยาวัฒนาราม
(1 กิโลเมตร)

วัดสรรพยาวัฒนาราม ถึง
วัดราษฎร์บูรณะ
(1 กิโลเมตร)

ภาพที่ 67 วัดราษฎร์บูรณะ

วัดราษฎร์บูรณะ ถึง วัดโพธิ์มงคล
(1 กิโลเมตร)

ภาพที่ 68 วัดโพธิ์มงคล

วัดโพธิ์มงคล ถึง วัดสวนลำไย
(10 กิโลเมตร)

ภาพที่ 69 วัดสวนลำไย

วัดสวนลำไย ถึง วัดโพธิ์งาม
(3 กิโลเมตร)

ภาพที่ 70 วัดโพธิ์งาม

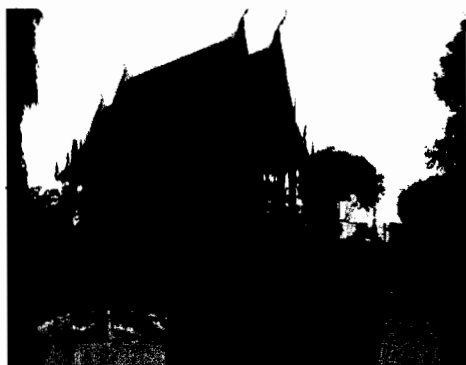
วัดโพธิ์งาม ถึง วัดบรมธาตุ
(3 กิโลเมตร)

ภาพที่ 71 วัดบรมธาตุ (อำเภอเมือง)

เชื่อมโยงไปยังวัดท่าชัย และวัดจิว

วัดบรมธาตุ ถึง วัดกรูณา
(1.5 กิโลเมตร)

ภาพที่ 72 วัดกรูณา

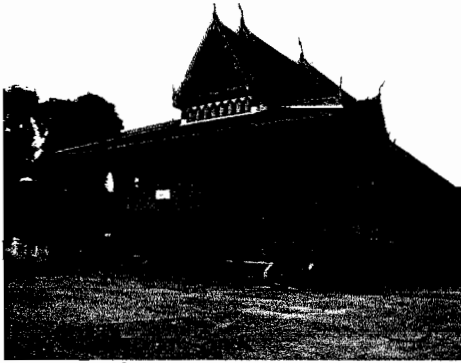
วัดกรูณา ถึง วัดคอนตะไล
(3 กิโลเมตร)

(อยู่นอกเส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา)

วัดคอนตะไล

2. เส้นทางท่องเที่ยววัดในอำเภอเมืองชัยนาท ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

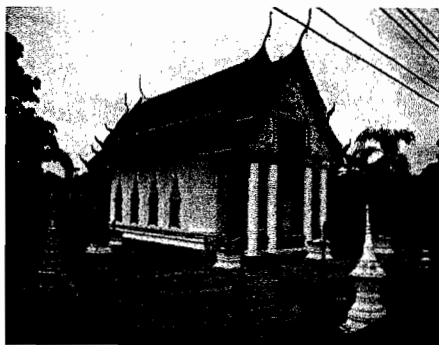
2.1 ริมแม่น้ำฝั่งอำเภอเมือง

ภาพที่ 73 วัดศรีวิชัยวัดนาราม

ภาพที่ 74 วัดพระยาตาก

ภาพที่ 75 วัดพรวน

วัดศรีวิชัยวัดนาราม ถึง
วัดพระยาตาก
(3 กิโลเมตร)

วัดพระยาตาก ถึง วัดพรวน
(500 เมตร)

วัดพรวน ถึง สะพานใหม่
(500 เมตร)

ภาพที่ 76 สะพานใหม่

สะพานใหม่ ถึง วัดป่าโคกขาม
(1.5 กิโลเมตร)

ภาพที่ 77 วัดป่าโคกขาม

วัดป่าโคกขาม ถึง เขื่อนเจ้าพระยา
(2 กิโลเมตร)

ภาพที่ 78 เขื่อนเจ้าพระยา

เขื่อนเจ้าพระยา ถึง วัดธรรมามูล
(3 กิโลเมตร)

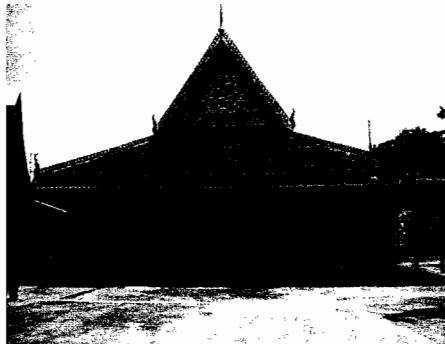
ภาพที่ 79 วัดธรรมามูล

ภาพที่ 80 สำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม

วัดธรรมามูล ถึง
สำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม
(7 กิโลเมตร)

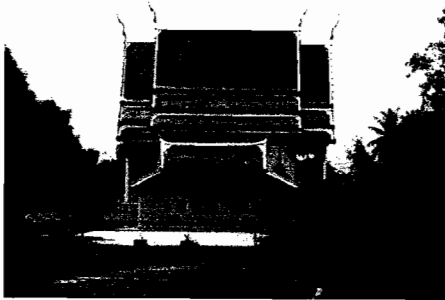
2.2 ริมแม่น้ำฝั่งหาดท่าเสา และท่าชัย โดยเดินทางจากแยกสะพานใหม่

ภาพที่ 81 วัดจิว

ภาพที่ 82 วัดท่าชัย

ภาพที่ 83 วัดคงสวัสดิ์วัฒนาราม

เชื่อมต่อมาจากวัดบรมธาตุ

วัดจิว ถึง วัดท่าชัย
(500 เมตร)

วัดท่าชัย ถึง
วัดคงสวัสดิ์วัฒนาราม
(500 เมตร)

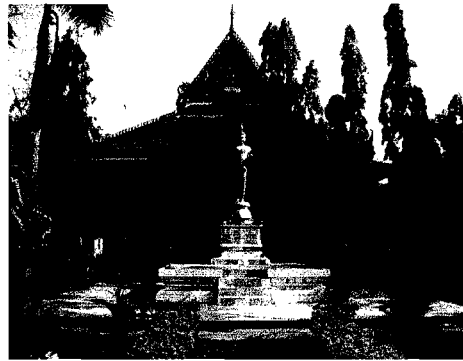

3. เส้นทางท่องเที่ยววัดในอำเภอมโนรมย์ ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

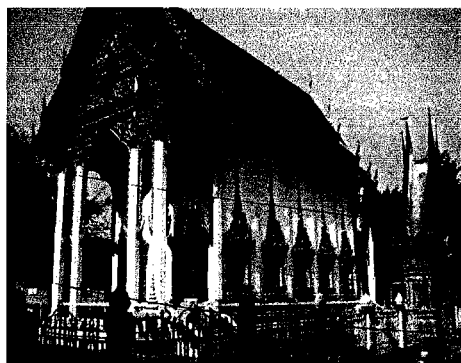
ภาพที่ 84 วัดธรรมขันธุ์

วัดธรรมขันธุ์ ถึง วัดใหญ่
(3 กิโลเมตร)

ภาพที่ 85 วัดใหญ่

วัดใหญ่ ถึง วัดศรีเจริญ
(3 กิโลเมตร)

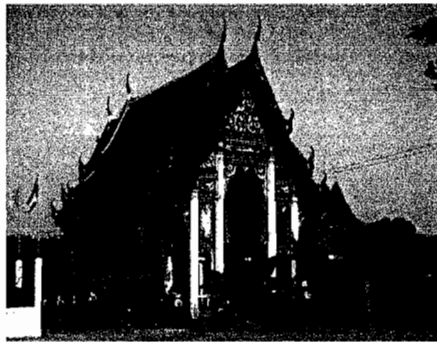
ภาพที่ 86 วัดศรีเจริญ

วัดศรีเจริญ ถึง วัดหนองม่วง
(4 กิโลเมตร)

ภาพที่ 87 วัดหนองม่วง

วัดหนองม่วง ถึง วัดโคกแจง
(2 กิโลเมตร)

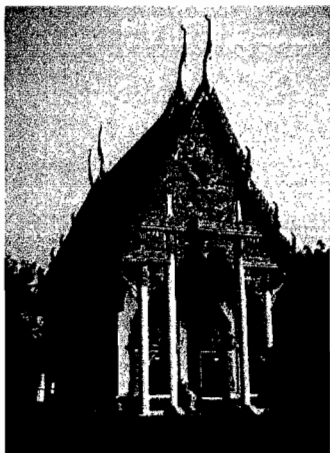
ภาพที่ 88 วัดโคกแจง

วัดโคกแจง ถึง
วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)
(2 กิโลเมตร)

ภาพที่ 89 วัดศรีสิทธิการาม (วัดเหนือ)

วัดศรีสิทธิการาม(วัดเหนือ) ถึง
วัดโพธิ์ศรีสรรทราธรรม(วัดกลาง)
(800 เมตร)

ภาพที่ 90 วัดโพธิ์ศรีศรัทธาธรรม(วัดกลาง)

ภาพที่ 91 วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)

วัดโพธิ์ศรีศรัทธาธรรม(วัดกลาง) ถึง
วัดศรีมณีวรรณ (วัดใต้)
(600 เมตร)

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท ศึกษาศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท ศึกษาการจัดทำแผนเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน จากผลการวิจัย สามารถสรุป อภิปราย และเสนอแนะได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า จากกิจกรรมทั้งหมดสามารถแบ่งกิจกรรม ออกเป็น 4 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมทำบุญ สวดมนต์ รับศีล ฟังเทศน์ ถวายภัตตาหาร ถวายจตุปัจจัย รับพร วันพระ และวันสำคัญทางศาสนาครั้งละ 20-30 คน
2. กิจกรรมถือศีลอุโบสถ รับศีลแปดห้าโมงเย็น ทำวัตรสวดมนต์ประมาณหนึ่งทุ่ม ฟังธรรม ฟีกสมาธิภาวนา/วิปัสสนา นอนที่ลานธรรมที่วัดจัดให้ ตีตี ทำวัตรเช้า สวดมนต์เสร็จแล้ว ตักบาตร รับพร ทำความสะอาดวัด เช่น กวาดใบไม้ ทำความสะอาดโบสถ์ ล้างจาน แก้ว ทำความสะอาดห้องน้ำ ฯลฯ เดินจงกรมเจ็ดโมงเช้าประมาณชั่วโมงครึ่ง อาบน้ำ เตรียมตัวกลับ หรือ ฟังธรรม ลาศีลโดยพระสงฆ์ รับประทานอาหารเช้า เสร็จสิ้นกิจกรรม ครั้งละ 50-100 คน
3. อบรมเยาวชน นักเรียนนักศึกษา พัฒนาทักษะกิจกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ จัดโต๊ะหมู่บูชา ไหว้พระ อาราธนาศีล ฟังธรรมเรื่องตามกำหนด ครั้งละ 100-200 คน
4. กิจกรรมบวชชีพราหมณ์ กิจกรรมปฏิบัติธรรมเหมือนข้อ 2 เป็นเวลา 3-5 วัน ครั้งละ 30-100 คน

ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดธรรมามูล วัดใหญ่ และวัดปากคลองมะขามเฒ่า สำหรับวัดที่มีศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดีมีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดบรมธาตุ วัดสรรพยา และวัดอินทาราม ส่วนวัดที่มีศักยภาพในการรองรับ นักท่องเที่ยวในระดับดี มีทั้งหมด 6 วัด คือ วัดท่าชัย วัดพระยาตาก วัดศรีวิชัยพัฒนาราม วัดป่า โศกขาม และวัดศรีเจริญ มีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ในเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระพุทธรูป เกจิอาจารย์ สถาปัตยกรรม และถาวรวัตถุ

ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า กลุ่มที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาศิก และน้อยที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าผา ผลิตปลาร้าผิง สำหรับความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาศิก มีระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มน้ำพริกแปรรูป บ้านท่าไม้ และน้อยที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่าผา ผลิตปลาร้าผิง

เส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในการท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนบางบงนั้นต้องใช้วิธีการเดินทางด้วยรถตู้และรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากถนนเรียบแม่น้ำเจ้าพระยามีขนาดเล็ก รถบัสไม่สามารถใช้ในการเดินทาง ส่วนการเดินทางทางน้ำ นั้น ใโป๊ะท่าเรือ ของแต่ละวัดยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางทางเรือ มีเพียงวัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดกลาง วัดพระยาตาก และวัดสรรพยา เท่านั้นที่มีท่าเทียบเรือ

อภิปรายผลการวิจัย

1. กิจกรรมการปฏิบัติธรรมของสถานธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า มีทั้งหมด 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมทำบุญ สวดมนต์ รับศีล ฟังเทศน์ ถวายภัตตาหาร ถวายจตุปัจจัย รับพร วันพระและวันสำคัญทางศาสนา 2) กิจกรรมถือศีลอุโบสถ รับศีลแปดห้า โมงเย็น ทำวัตรสวดมนต์ ประมาณหนึ่งทุ่ม ฟังธรรม ฟีกสมาธิภาวนา/วิปัสสนา 3) อบรมเยาวชน นักเรียนนักศึกษา พัฒนาศักยภาพทางพุทธศาสนา 4) กิจกรรมบวชชีพรหมณ์ ซึ่งในการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีลักษณะเป็นอิสระซึ่งกันและกัน หมายถึง วัดใดวัดหนึ่งจัดกันเองตามศักยภาพ แต่มีข้อจำกัดในด้านบุคลากรเนื่องจากจำนวนผู้ตัดสินใจบวชในบวรพุทธศาสนามีจำนวนลดลง ต่างจากวัดในกลุ่มแม่น้ำน้อย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในรูปแบบเครือข่ายวัด ตัวอย่างเช่น วัดพระแก้ว วัดสองพี่น้อง วัดสระไม้แดง วัดท่ากระเส และวัดโลกไตนค มีการ

แลกเปลี่ยนวิทยากรพระ และพระลูกวัดในการดำเนินการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ตามจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมจำนวน 100-200 คน ในหลักสูตร 3-5 วัน

ความพร้อมของวัดในด้านสถานที่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้จำนวนมากกว่าวัดในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของวัดในเขตอำเภอเมือง ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีการบรรยายธรรมทางวิทยุกระจายเสียงของจังหวัดชัยนาทร่วมกัน ระหว่างวัดศรีวิชัย วัดป่าโคกขาม และวัดพระยาตาก สำหรับกิจกรรมปฏิบัติธรรมของวัดในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมบวชชีพราหมณ์ และกิจกรรมทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีเพียง 7 วัด ที่มีกิจกรรมอบรมนักเรียนนักศึกษา และข้าราชการ สอดคล้องกับ สถาวร(2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เส้นทางสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำน้อย จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง การวิจัย พบว่า ในการพัฒนากิจกรรมปฏิบัติธรรมของสถานธรรมที่สำคัญ คือ 1) ความพร้อมของสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับฝึกอบรม ปฏิบัติธรรม ที่พัก และที่รับประทานอาหาร 2) ความพร้อมด้านบุคลากร ทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ และคุณวุฒิของพระสังฆาธิการ มีความรู้ในพระพุทธศาสนา ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ มีประสบการณ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และมีคุณวุฒิ การศึกษาเป็นที่เชื่อถือของประชาชนในพื้นที่ เป็นผู้บรรยายธรรมสาธิตการปฏิบัติธรรมและควบคุมดูแลผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติธรรม 3) ความพร้อมด้านหลักสูตร ระยะสั้น/ยาว ทางพระพุทธศาสนา ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และนำหลักธรรมไปใช้ในการเรียนรู้ ทำงาน อย่างมีคุณค่าต่อตนเอง ส่วนร่วม และอื่น ๆ เชื่อมโยงกับหลักสูตรในโรงเรียนได้ 4) ความพร้อมด้านงบประมาณ การสนับสนุนจากสำนักพุทธ สมาคมสังคมสงเคราะห์ งานบุญ บริจาค และค่าใช้จ่าย ที่ผู้ร่วมโครงการสนับสนุน 5) ความพร้อมด้านประชาชน หมายถึงหน่วยงาน สถาบัน สถานศึกษาที่กำหนดคน โยบายในการสร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม กำหนดวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์(สถานธรรม)ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ที่อยู่ในระดับดีเยี่ยม มีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดธรรมามูล วัดใหญ่ และวัดปากคลองมะขามเฒ่า สำหรับวัดที่มีศักยภาพการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดีมากมีทั้งหมด 3 วัด คือ วัดบรมธาตุ วัดสรรพยา และวัดอินทาราม ส่วนวัดที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับดี มีทั้งหมด 6 วัด คือ วัดท่าชัย วัดพระยาตาก วัดศรีวิชัยพัฒนาราม วัดป่าโคกขาม และวัดศรีเจริญ

ศักยภาพการท่องเที่ยวของสถานธรรมจะมองจากศักยภาพด้านการดึงดูดใจ การรองรับนักท่องเที่ยว และการบริหารจัดการวัดในอำเภอต่าง ๆ มีสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่

พระพุทธรูปเกจิอาจารย์ด้ง ได้แก่ หลวงพ่อหิน หลวงพ่อโต หลวงพ่อธรรมจักร หลวงปู่สุข หลวงพ่ออ่ำ หลวงพ่อคำ หลวงพ่อคง และหลวงพ่อก้าวเป็นต้น เป็นสิ่งศักดิ์ที่ประชาชนนับถือศรัทธา มากราบไหว้ปิดทองเป็นประจำ

สภาพแวดล้อม ได้แก่ ไม้ยืนต้น ไม้ประดับ สมุนไพร ลานเอนกประสงค์ เรือโบราณ ภาชนะโบราณ เครื่องลายคราม และสังฆโลก

ถาวรวัตถุ ได้แก่ อุโบสถ ภาพเขียนพระพุทธประวัติ เจดีย์ มณฑป เสนา และวิหาร สิ่งดึงดูดใจล้วนเป็นการสร้างบรรยากาศในการท่องเที่ยว สร้างศรัทธาแก่ประชาชนโดยรอบ ในท้องถิ่น จังหวัดและทั่วประเทศ เป็นสิ่งเชื่อมโยงให้เกิดกิจกรรม การทอดผ้าป่า กฐินท่องเที่ยวปฏิบัติธรรม ท่องเที่ยวตามประเพณีวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

สอดคล้องกับ รลิกา (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากงานวิจัย พบว่า การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่ถกเถียงในการถ่ายทอดความเป็นชนชาติไทย โดยแต่ละจังหวัดต่างมีศักยภาพและความโดดเด่นในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ทั้งในเรื่องความเป็นมาและความเก่าแก่ของประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ความมีเอกลักษณ์ในวัฒนธรรมและวิถีชีวิต และความงดงามในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดแล้ว ยังพบว่า แต่ละจังหวัดต่างมีจุดอ่อนที่ต้องปรับแก้ไขหลายประการ เช่น เรื่องการบริหารจัดการ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3. ศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่ากลุ่มที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาติก และน้อยที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่านผลิตปลาร้าผง สำหรับความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านสรรพยาบาติก มีระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มน้ำพริกแปรรูปบ้านท่าไม้ และน้อยที่สุดคือ กลุ่มแม่บ้านบ้านท่านผลิตปลาร้าผง จากการได้ลงทำการสัมภาษณ์กลุ่มที่ให้มองเห็นได้ว่า กลุ่มที่จะสามารถมีศักยภาพและความเข้มแข็งได้นั้นจำเป็นต้องมีประธานกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มีวิวัฒนาการจากประธานกลุ่มกลายเป็นเจ้าของกิจการเอง และลงทุนเอง แต่ยังมีการทำบัญชีเงินลงทุนและปันผลตามหุ้นของสมาชิกตามระเบียบกลุ่ม บางกลุ่มไม่ได้ดำเนินการกลุ่มเว้นแต่เมื่อหน่วยราชการระดมสินค้าวิสาหกิจชุมชนก็จะมีการนำ

สินค้าไปแสดงในนามของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกันสมาชิกที่มาร่วมกิจกรรมกลุ่ม จะขายแรงงานกลุ่ม และได้รับค่าตอบแทนเป็นรายวันตามจำนวนที่ผลิตได้ หรือตามจำนวนที่ประธานกลุ่มกำหนด ต้นทุนในการผลิตกลายเป็นของประธานกลุ่มผู้เป็นเจ้าของกิจการ

ด้านกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาตามมาตรฐานสำนักงานอาหารและยา และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีหน่วยงานพัฒนาชุมชนและสาธารณสุข ให้ความรู้รูปแบบและข้อแนะนำในการปรับปรุงแต่ยังคงขาดนักวิชาการที่ประยุกต์การผลิตให้ได้เกณฑ์มาตรฐาน โดยมีหน่วยราชการสนับสนุน สถานที่วัสดุอุปกรณ์และทุนหมุนเวียน ในการสำรวจสถานที่พบว่า โรงเรือนการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน มีการปะปนกับงานในครัวเรือน การวางหน่วยผลิตไม่เป็นที่ถาวร วัสดุอุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐาน ผู้ผลิตขาดสุนทรีย์ในการปฏิบัติงาน การกำจัดขยะและน้ำทิ้งมีสารตกค้างในชุมชน ซึ่งปัญหาทั้งหมดยังคงต้องดำเนินการสนับสนุน ติดตาม ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ **สถาพร(2551)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวิสาหกิจชุมชนแบบบูรณาการตามยุทธศาสตร์จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้งหมดส่วนใหญ่ได้ผ่านการคัดสรรจากกรมการพัฒนาชุมชน ที่มีระดับดาวแตกต่างกัน ตั้งแต่ 4 ดาวจนถึง 1 ดาวมีการพัฒนากลุ่มเพื่อให้ผ่านการคัดสรรแต่บางกลุ่มยังมีคะแนนบางด้านต่ำจึงได้ระดับดาวน้อย เช่น ใช้วัสดุดิบนอกพื้นที่ ปัญหาโรงเรือนไม่ได้มาตรฐาน การรวมกลุ่มสมาชิกน้อยลง ทุนกลุ่มไม่เพียงพอ และขาดการสนับสนุนการพัฒนาชุมชน สินค้าของกลุ่มที่ผ่านการคัดสรรสามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเพื่อเลือกซื้อสินค้าได้ในจตุรรม ร้านซีอีโอจังหวัด เขื่อนสวนนก และควรเชื่อมโยงการจัดวางตามสถานที่ท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ซึ่งศักยภาพโดยรวมตามผลการสัมภาษณ์ ทุกกลุ่มมีผู้นำกลุ่มที่มีความเข้มแข็ง มีทักษะภูมิปัญญา การใช้ทุนของตนเองและครอบครัว โดยไม่ได้อาศัยเงินสมาชิก การผลิต และตลาดตั้งชื่อสม่ำเสมอ

ด้านการตลาด มีหน่วยราชการส่งเสริมการเข้าถึงสินค้าชุมชนทางระบบอินเทอร์เน็ต การปรับปรุงที่ทำการกลุ่ม ป้ายบอกทาง แบบบรรจุภัณฑ์ ถนนทางเข้า สาธารณูปโภค การคัดสรรผลิตภัณฑ์ การแสดงสินค้า การสร้างเครือข่าย และศูนย์เรียนรู้ชุมชน ทำให้มีการตั้งชื่อสม่ำเสมอ นอกจากนี้การตั้งชื่อยังช่วยออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ให้หลากหลายมากขึ้น หน่วยราชการควรมีการสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

การจัดศูนย์เรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ทุกกลุ่มมีการพัฒนากระบวนการผลิตและพัฒนาโรงเรือนจนเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนบางกลุ่มจัดเป็นร้านค้าผลิตภัณฑ์บางกลุ่มจัดเป็นศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์และขั้นตอนการผลิต

สอดคล้องกับ **สถาพร (2549)** ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนประกอบด้วย

1) ศักยภาพของกลุ่มและชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่มและความเข้มแข็งของกลุ่มศักยภาพของผู้นำ

และการบริหารจัดการ และศักยภาพการผลิต 2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อสืบสานภูมิปัญญา จาก ต้นทุนการสืบทอดกระบวนการผลิตผ่านระบบครอบครัว ขยายสู่ช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ การตอบสนองตลาดผู้บริโภคศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กระบวนการเวทีชุมชนเครือข่าย และการถ่ายทอดในระบบโรงเรียน 3) บทบาทการหนุนเสริมจากภายนอก ได้แก่หน่วยงานพัฒนาและ สถาบันการศึกษา ซึ่งขับเคลื่อนกระบวนการรวมกลุ่มสนับสนุนการระดมทุน การพัฒนากำลังคน และผลิตภัณฑ์การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการตลาด

4. เส้นทางการท่องเที่ยวสถานธรรมร่วมกับวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในการท่องเที่ยว สถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนบางบงนั้นต้องใช้วิธีการเดินทางด้วยรถตู้และรถยนต์ส่วนตัว เนื่องจากถนนเรียบแม่น้ำเจ้าพระยามีขนาดเล็ก รถบัสไม่สามารถใช้ในการเดินทาง ส่วนการเดินทางทางน้ำนั้น ไบ้ะท่าเรือ ของแต่ละวัดยังไม่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางทางเรือ มีเพียงวัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดกลาง วัดพระยาตาก และวัดสรรพยา เท่านั้นที่มีท่าเทียบเรือ ในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวออกเป็น 4 เส้นทาง ได้แก่ สรรพยาตะวันออก สรรพยาตะวันตก เส้นทางเขตอำเภอเมือง และเส้นทางวัดสิงห์และมโนรมย์ ในการจัดเส้นทาง ได้จัดทำตาม ปัจจัย ดังนี้

1. การจัดเส้นทางตามเขตอำเภอสรรพยา อำเภอเมืองชัยนาท อำเภอวัดสิงห์ และอำเภอมโนรมย์
2. จัดเส้นทางตามที่ตั้งของสถานธรรม และวิสาหกิจชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา
3. จัดตามเส้นทางวัดอื่นที่ไม่ได้ติดแม่น้ำเจ้าพระยาแต่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อถึงวัดที่มีศักยภาพในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
4. เป็นวัดที่ผ่านการประเมินความพร้อมในการจัดกิจกรรม
5. เป็นวัดที่ได้รับการประเมินศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่อยู่ในระดับปานกลางขึ้นไป
6. เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับดี

สอดคล้องกับ สทพร (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เส้นทางสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชนลุ่มแม่น้ำน้อย จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ผลการวิจัย พบว่า สถานธรรมที่มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ได้แก่ วัดสองพี่น้อง พร้อมจัดในเครือข่าย 4 วัด คือ โลกโตนดท่ากระแต วัดพระแก้ว และวัดสระไม้แดง นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมที่สำคัญซึ่งถูกยกย่องให้

เป็นราชินีแห่งเจดีย์ คือ เจดีย์วัดพระแก้ว เจดีย์วัด โตนคหลาย เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่ เจดีย์วัดสองพี่น้อง
เจดีย์วัดพระยาแพรก เจดีย์มะเฟือง วัดมหาธาตุ และรูปปั้นขุนสรรค์พันเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลดังกล่าวมาแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำมาจัดทำเป็น
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 การส่งเสริมการฝึกอบรมพระสังฆาธิการในด้านการบริหารจัดการวัด
- 1.2 การกำหนดข้อห้ามหรือกำหนดระเบียบในการจัดตั้งวัดในพื้นที่ต้องห้าม เช่น ป่าไม้
อุทยาน
- 1.3 การส่งเสริมบำรุงพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดและท้องถิ่น
- 1.4 การส่งเสริมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมจังหวัดในระดับจังหวัดท้องถิ่นและชุมชน
- 1.5 การพัฒนาศักยภาพในการท่องเที่ยววัดทางน้ำและทางถนน
- 1.6 การสนับสนุนงบประมาณพัฒนาวัด และ โบราณวัตถุ
- 1.7 การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกวัด
- 1.8 การสร้างความเข้มแข็งของการควบคุมวินัยสงฆ์ให้เกิดความศรัทธากับ
ประชาชน

- 1.9 ส่งเสริมการศึกษาให้กับพระสังฆาธิการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

- 2.1 ส่งเสริมการรวมกลุ่มชุมชนพัฒนาวัดและบริเวณโดยรอบ
- 2.2 ส่งเสริมการศึกษาปริยัติธรรมในวัด
- 2.3 ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามวันสำคัญประจำปี
- 2.4 ส่งเสริมฐานข้อมูลวัตถุ โบราณและประวัติของวัด
- 2.5 ส่งเสริมหลักสูตรการปฏิบัติธรรม
- 2.6 ส่งเสริมกิจกรรมการบรรยายธรรมควบคู่กับการปฏิบัติธรรม
- 2.7 การจัดทำฐานข้อมูลวัดให้สอดคล้องกับสำนักพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด
- 2.8 การส่งเสริมนักวิชาการในการปรับปรุงมาตรฐานผลิตภัณฑ์
- 2.9 การประยุกต์ภูมิปัญญาเพื่อใช้เป็นนวัตกรรมการผลิต

2.10 การเชื่อมโยงการตลาดสินค้าในชุมชนจังหวัดและประเทศ

2.11 การส่งเสริมกิจกรรมร่วมกับ โรงเรียนและชุมชน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ปัจจัยการจูงใจให้ประชาชนอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

3.3 การศึกษารูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวสถานธรรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2546. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. Available:
<http://www.thaitambon.com/tambon/tmapcentral.htm>.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2543. โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท สอช.
กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศ, กระทรวงอุตสาหกรรม.
- กองส่งเสริมการวิจัย. 2547. สรุปผลการสัมมนาเรื่องการประชุมโครงการผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- นิมิตร โกมลานนท์. 2547. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรในการจัดการการท่องเที่ยว
เกษตร ตำบลช้างกลาง กิ่งอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปกครองจังหวัดชัยนาท. 2549. รายงานสถิติจำนวนประชากรแยกรายเทศบาล/อำเภอ/กิ่งอำเภอ
ธันวาคม 2549. [www.dopa.go.th/xstat/p4918_01.html\(2550\)9/11/2550](http://www.dopa.go.th/xstat/p4918_01.html(2550)9/11/2550)
- บุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2542) การวิจัยประเมินผล หลักการและกระบวนการ. กรุงเทพฯ :
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- มาลี ดอกไม้แดง. 2542. ศาสน์และศิลปภูมิปัญญาพื้นถิ่นเมืองอ่างทอง. กรุงเทพฯ: คอมแพคพรีนท์ จำกัด.
- , 2542. สองมือชาวนาภูมิปัญญาคนชัยนาท. กรุงเทพฯ: คอมแพคพรีนท์ จำกัด.
- เขาวดี วิบูลย์ศรี, 2542) การประเมิน โครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- ศิริชัย กาญจนวาที, 2537, ทฤษฎีการประเมิน. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สถาพร ถาวรธิวาสน์. 2548. ประสพการณ์การเรียนรู้ของชุมชนในการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อม:
กรณีศึกษาเปรียบเทียบ 4 กลุ่มธุรกิจชุมชนในภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ดุสิตบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาพร ถาวรธิวาสน์ และพวงเพชร โทณะวณิก. 2550. หลักการแนวทางและรูปแบบการจัด
การศึกษาออกที่ตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมจังหวัดชัยนาท. กรุงเทพฯ : มจร.

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2544 นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. คณะ
รัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สุชีรา ปลั่งประเสริฐ .2551. ชีดความสามารถและแนวทางการพัฒนาการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผลิตภัณฑ์สมุนไพรใน 4 จังหวัดของพื้นที่ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สุรพล กาญจนะจิตรา. 2527. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรมการพัฒนาชุมชน : กรุงเทพฯ

สำนักงานการพัฒนาการท่องเที่ยว. 2551. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม.

<http://www.greenzonethailand.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=131866&Ntype=4>

สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท(2548).แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี.จังหวัดชัยนาท

สำนักงานจังหวัดชัยนาท .2550. แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี. จังหวัดชัยนาท

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.2551. คู่มือการพัฒนาและประเมิน
คุณภาพด้านการท่องเที่ยว.<http://www.tourism.go.th/images/stories/plan/KPI51.pdf>

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2550. รายงานสรุปรายละเอียดชนิด
สินค้า/บริการของวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติแล้ว6/11/2550. ชัยนาท
: กรมส่งเสริมการเกษตร

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท. 2551.ความหมายของวิสาหกิจชุมชน.

http://www.chainat.go.th/sub/cpd/coop_data/coop_015.htm#

รลิกา อังกูร .2549. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น .
วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 19, ฉบับที่ 1 (ม.ค-มิ.ย. 2549),

อารีรัตน์ ภาคพิเชษฐ .2548. **ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย
ชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จังหวัดสมุทรสงคราม**
ปริญญาณิพนธ์ การจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

อุไรพรรณ ปรากฏมทรัพย์ .2544. **ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ :
กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท การจัดการทรัพยากร
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

Collier,Alan and Harraway,Sue.1975.**The New Zealand Tourism Industry.**
Auckland:Longman,1995.

<http://elearning.spu.ac.th/ahcontent/svi314/class4.htm>, 2551

จากการสัมภาษณ์สถานธรรม

เจ้าคณะอำเภอมนรมย์. 2552. **วัดธรรมขันธุ์. สัมภาษณ์.**

เจ้าอาวาสวัดท่าชัย, 2552. **วัดท่าชัย. สัมภาษณ์.**

เจ้าอาวาสวัดปากคลอง. 2552. **วัดปากคลองมะขามเต่า. สัมภาษณ์.**

เจ้าอาวาสวัดพระยาตาก, 2552. **วัดพระยาตาก. สัมภาษณ์.**

เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรีสรรทธารธรรม. 2552. **วัดโพธิ์ศรีสรรทธารธรรม(วัดกลาง). สัมภาษณ์.**

เจ้าอาวาสวัดใหญ่, 2552. **วัดใหญ่. สัมภาษณ์.**

พระกิตติโกวโร.2552. **วัดโลกจันทร์. สัมภาษณ์.**

พระครูโกศล ชัยการ, 2552. **วัดหลวงสิริบูรณาราม. สัมภาษณ์.**

พระครูชัยธรรมสาตณ เจ้าอาวาส.2552. **วัดไผ่ล้อม. สัมภาษณ์.**

พระครูพิศิษย์ ชัยการ, 2552. **วัดกรุณา. สัมภาษณ์.**

พระครูวิชัย ธรรมสถิต, 2552. **วัดบ้านหนอง . สัมภาษณ์.**

พระครูวิฑูรชัยกิจ, 2552. **วัดตะกุง. สัมภาษณ์.**

พระครูวุฒิชัยคุณ, 2552. **วัดโพธิ์มิ่งกล . สัมภาษณ์.**

พระครูศีลชัยคุณ, 2552. **วัดมะปราง. สัมภาษณ์.**

พระครูสุทธิชัยภรณ์, 2552. **วัดศรีวิชัยวัฒนาราม. สัมภาษณ์.**

พระนิพนธ์ นนาวโร, 2552. วัดโพธิ์งาม. สัมภาษณ์.
 พระใบฎีกานุญรอบ, 2552. วัดราษฎร์บูรณะ. สัมภาษณ์.
 พระใบฎีกาประกอบ, 2552. วัดสวนลำไย. สัมภาษณ์.
 พระมหาสุวัฒน์ สุวฑฒโน, 2552. วัดสรรพยาวัฒนาราม. สัมภาษณ์.
 พระวันชัย ชยธมโม, 2552. วัดอินทราคม. สัมภาษณ์.
 พระสวาท, 2552. สำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม. สัมภาษณ์.
 พระสำเร็จ จารุโก, 2552. วัดศาลาขาว. สัมภาษณ์.
 พระอธิการศักดิ์สิทธิ์ ปญญวฑฒโน, 2552)วัดสามนิ้ว. สัมภาษณ์.
 พระอธิการสมส่วน นิปีโก, 2552. วัดดอนตะไล้. สัมภาษณ์.

จากการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จรววยพร เกิดเสม และคณะ. 2552. สานผักตบบ้านอ้อย สัมภาษณ์.
 นฤมล ปิ่นสะอาด และคณะ. 2552. กลุ่มสตรีบ้านหาดอาษา สานพลาสติก สัมภาษณ์.
 บุญสม ชัยเจริญ และคณะ. 2552. น้ำปลาตราเขื่อนเจ้าพระยา สัมภาษณ์.
 บุญเลิศ ช้างอยู่ และนายสงบ สังข์จีน และคณะ. 2552. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรวัดคงคารามผลิต
 น้ำพริก สัมภาษณ์.
 ประทุม คล้ายสุข และคณะ. 2552. กลุ่มจักสานเนินไผ่ สัมภาษณ์.
 ประทีน จันทร์เกตุ. 2552. กลุ่มอาชีพสตรีทำน้ำพริก บางตาช้าง. สัมภาษณ์.
 ปราณิ นาควิสุทธิ. 2552. กลุ่มอาชีพสานรองเท้าผักตบ. สัมภาษณ์.
 เพียว นุญรุ่ง. 2552. ปลาไร่แม่พะเยา. สัมภาษณ์.
 ผาดำ พละสุข. 2552. ปลาไร่ผาดำ. สัมภาษณ์.
 สมใจ อยู่ชู และคณะ. 2552. กลุ่มผลิตปลาไร่ผงทรงเครื่องและกล้วยม้วน สัมภาษณ์.
 สุรางค์ อ่อนจ้าย และคณะ. 2552. กลุ่มจักสานบ้านวัดกำแพง สัมภาษณ์.
 สุนันทา วงศ์สิทธิพรรุ่ง และคณะ. 2552. กลุ่มทอเสื่อกกบ้านท่าฉนวน. สัมภาษณ์.
 ตำเนียง คำเมื่อง และคณะ. 2552. หัตถกรรมผักตบชวาเปลยวน สัมภาษณ์.
 หิรัญ สุรภักดี และคณะ. 2552. ผลิตจาวตาล วัดสมุทรา สัมภาษณ์.
 เอี่ยมพร แอชน และคณะ. 2552. กลุ่มแม่สรรพยาบาดิก สัมภาษณ์.
 อรรชร เลิงสุทธิ และคณะ. 2552. กลุ่มน้ำพริกแปรรูปชุมชนบ้านท่าไม้ สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอวาสวัตในอำเภอสรรพยา

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอวาสวัดในอำเภอสรรพยา

ผ้าป่า กฐิน กิจกรรมทางศาสนาก็จะเป็นวันสำคัญทางศาสนา ไม่มีการบวชชีพราหมณ์ แต่มีพระใหม่มาบวชซึ่งจะบวชครั้งหนึ่งก็ประมาณ 7-10 วัน ส่วนกิจกรรมอย่างอื่นไม่มีอะไร สำหรับกฐินปีที่แล้วก็ได้มา 5 แสนกว่าบาท ผ้าป่าก็ได้มาประมาณ 4 หมื่นกว่าบาท ที่วัดก็มีหลวงพ่อกิ่งเดียว เป็นสัญลักษณ์และมีหลวงพ่อกิ่ง หรือพระครูชัยประสิทธิ์ ได้สร้างไว้ก็คือ แทงก์น้ำใหญ่ไว้ โดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ดูแล ซึ่งท่านได้มรณภาพไปแล้วเมื่อ 10 กว่าปี

วัดมะปราง

ที่วัดมีกิจกรรมตามเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา และมีหลวงพ่อกิ่งอยู่ในอุโบสถก็คือท่านเป็นพระโบราณเก่าแก่ ซึ่งประวัติก็มีอยู่ว่าในอดีตมีหลวงพ่อกิ่ง ท่านได้สร้างอุโบสถไว้แต่ยังไม่มีพระประธาน อยู่มาวันหนึ่งมีพรานไปหาเนื้อที่วัดเขาแก้ว ตาบลเขาแก้ว สันนิษฐานกันว่าเขาแก้วเป็นป่า แล้วพรานไปเห็นเป็นแสงสว่างในเวลากลางคืน ทางด้านทิศตะวันออกของเขาแก้ว ก็สงสัยและก็เดินทางกลับบ้าน เมื่อถึงตอนเช้าก็เดินกลับไปดูที่เมื่อคืนเห็นเป็นแสงสว่างก็ไปเห็นที่พุ่มไม้ ก็ไปเจอพระพุทธรูปหลวงพ่อกิ่ง แล้วก็กลับมาเล่าให้ชาวบ้านฟัง จนมาเข้าหูท่านหลวงพ่อกิ่ง เมื่อท่านทราบข่าวก็พาชาวบ้านไปอัญเชิญหลวงพ่อกิ่งมาประดิษฐานเป็นพระประธานอยู่ที่วัด แล้วในวันแรม 3-4 ค่ำ จะจัดงานวันสมโภช เป็นประจำทุกปีไม่มีการเลื่อน นอกจากหากเกิดน้ำท่วม อันนี้ก็เป็นจุดเด่นของวัด และที่นี้ก็เป็นสำนักปฏิบัติธรรม มีการบวชชีพราหมณ์ นั่งวิปัสสนากรรมฐาน เมื่อสมัยสัก 20 กว่าปีที่แล้วก็มีประมาณ 30-40 คนมาฝึกปฏิบัติ เดี่ยวนี้ก็มีประมาณ 20 คน โดยในสมัยก่อนญาติโยมไปนิมนต์หลวงพ่อกิ่งมาจากวัดมหาธาตุจากกรุงเทพฯ ชื่อพระมหาแจ่ม มาสอนมาฝึก ขุนหนอ พงหนอ แล้วต่อมาเมื่อมาเปิดสำนักก็มีพระอาจารย์ใหญ่ ที่เค้าเรียกว่า พระธรรมธีรราชฆานามุนี ซึ่งตอนนี้ท่านได้มรณภาพไปแล้ว กฐินปีนี้ได้ 4 แสนกว่าบาท รวมทั้งงานสมโภชหลวงพ่อกิ่งก็ประมาณ 8 แสนกว่าบาท ตอนนี้มีการสร้างกำแพงวัด ที่วัดนี้มีพระอยู่ 4 รูป มีพระใหม่เข้ามาบวชด้วย จะมีมาบวชนานประมาณ 15 วัน

วัดตะกรู

วัดนี้มีอายุ 100 กว่าปี สร้างเมื่อ 2437 กิจกรรมในเรื่องของการท่องเที่ยวถึงแม้ว่าวัดจะมีอายุกว่า 100 ปี แต่ก็มีถาวรวัตถุปกคิธรรมคา ปัจจุบันก็เริ่มปรับเข้าการท่องเที่ยวก็มีการสร้างอุโบสถ มีการคิดลวดลายต่าง ๆ เพื่อเกิดความสวยงาม ก็มี

การจัดกิจกรรมทางศาสนาปีละ 4 ครั้ง ก็มีในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันที่ 12 สิงหาคม และวันที่ 5 ธันวาคม เป็นประจำทุกปีก็ทำมา 20 กว่าปีแล้ว

วัดโพธิ์มิ่งคล สำหรับกิจกรรมของทางวัดก็จะมีวันสำคัญทางศาสนา ก็คือในวันมาฆบูชา ก็จะจัดบวชเณร ฟังธรรมะ แล้วก็มีการปิดทองประจำปีแล้วก็มีหลวงพ่อบรม เป็นที่ศรัทธาที่ญาติโยมให้ความเคารพนับถือ อายุของวัดนี้ก็ประมาณ 200 กว่า ที่วัดก็มีเจดีย์อยู่ 3 องค์ ซึ่งตอนนี้ญาติโยมที่กำลังทำการบูรณะอยู่ สำหรับปีนี้มีการจัดกิจกรรมเททองหล่อพระ โดยใช้บจากกฐินเมื่อปีที่แล้วได้ 5 แสน 4 พันกว่าบาท สำหรับผ้าป่ายังไม่ได้นับ ถ้าจัดเป็นกองก็จะได้สัก 100 - 300 กองไม่เกินไป การฟังธรรมจะมีปีละครั้งในวันวิสาขบูชา

วัดสวนลำไย วัดอยู่ติดกับสายสิงห์บุรี - ชัยนาท ที่วัดมีการบวชชีพรหมณ์ปีละ 4 ครั้ง คือวันที่ 5 ธันวาคม /วันที่ 12 สิงหาคม /วันวิสาขบูชาและวันมาฆบูชา กิจกรรมทางด้านท่องเที่ยวไม่มี วัดนี้มีอายุประมาณ 100 กว่าปีแล้ว มีหลวงพ่อรำพึง - รำพัน เป็นสัญลักษณ์ประจำวัด วัดนี้มีพระอยู่ 10 รูป

วัดหลวง คือกิจกรรมต่าง ๆ ก็เหมือนกัน แต่จะมีบวชชีพรหมณ์ปีละ 2 ครั้ง คือวันที่ 5 ธันวาคม และวันที่ 12 สิงหาคม ไม่มีการจัดกิจกรรมประจำปีอะไรแล้วเพราะทำไปแล้วขาดทุนเลย เหตุเพราะมีการไปจ้างลิเกมาเล่นแต่ญาติโยมมาทำบุญน้อยเลย รายได้ก็มาจากกฐิน ผ้าป่า โดยกฐินก็ได้ประมาณ 4 แสนกว่า ๆ ผ้าป่าก็หลักหมื่น รายได้ที่ได้มาก็อยู่ได้ ที่วัดก็มีงบประมาณเหลือ ที่วัดนี้มีหลวงพ่อดำ เป็นพระพุทธรูปเก่า วัดนี้มีพระอยู่ 13 รูป

วัดสามนิ้ว ที่เรียกว่าวัดสามนิ้ว ก็คือแต่เริ่มที่วัดมีพระประธานคือหลวงพ่อกิน ซึ่งท่านมีนิ้วอยู่ 3 นิ้ว ชาวบ้านจึงเรียกว่าวัดสามนิ้ว แต่ปัจจุบันได้ทำการปฏิสังขรณ์บูรณะใหม่ให้ครบ 5 นิ้ว ที่วัดไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวอะไร เพราะเป็นวัดเล็ก ๆ ซึ่งมีซึ่งเริ่มเป็นวัดได้เมื่อ 30 ปีที่แล้ว แต่วัดนี้มีอายุกว่า 100 ปีแล้ว แต่เพิ่งเริ่มเป็นวัดก็เพราะมีกุฏิอยู่ 1 หลัง มีหลวงพ่อดำอยู่ 1 องค์ท่านชื่อหลวงพ่อดำ ท่านดาบอดด้วยเพิ่งมาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก กิจกรรมก็มีการทำบุญตามปกติในวันสำคัญทางศาสนาเหมือนกัน ไม่มีการบวชชีพรหมณ์ ตอนนี้ก็มีพระ 7 รูปอยู่ตอนนี้แต่เป็นบางปีนะ บางปีก็มี 3 รูปบางทีก็มีเจ้าอาวาสอยู่รูปเดียว ถ้ามีการจัดการท่องเที่ยว

ในเรื่องไหว้พระ 9 วัดที่นี้ก็ได้มาได้นะ แต่ไม่ค่อยมากันเพราะว่าเป็นวัดเล็กและจน
ไม่มา ส่วนใหญ่จะไปวัดที่รวย ๆ กันทั้งนั้น

วัดคอนตะโล กิจกรรมทางวัดก็มีวันสำคัญทางศาสนาเหมือนกับวัดอื่น ๆ มีการปฏิบัติธรรมใน
วันมาฆบูชา ซึ่งจะมีญาติโยมมาถือศีล 1 วันแล้วเวียนเทียน แล้วในวันวิสาขบูชา
ก็จะมีโยมมาปฏิบัติธรรม 3 วัน ประมาณ 20 คน แล้วก็ในวันพ่อวันแม่ มีการ
บวชชีพราหมณ์ นอกนั้นก็ไม่มีอะไร ตอนนี้กำลังบูรณะวัดอยู่ มีการก่อสร้างศาลา
การเปรียญอยู่ ประมาณ 18 ตารางวา จะสร้าง 2 ชั้น ตอนนี้มีกิจกรรมที่ญาติโยม
ให้ทำก่อนก็คือ ให้บูรณะศาลาสังเวช กฐินก็มีประมาณ 2 แสนกว่าบาท ตอนนี้มี
พระอยู่ 3 รูป ที่เรียกชื่อวัดนี้ก็เพราะว่าเมื่อก่อนมีต้นตะโลอยู่เยอะ ที่วัดมีหลวง
พ่อเปลี่ยน เป็นพระพุทธรูปเหมือนเป็นรูปปั้น ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถืออยู่

วัดโพธิ์งาม ที่วัดนี้เป็นวัดใหญ่มีพระอยู่ 18 รูป มีสามเณรอยู่ 35 - 45 รูป กิจกรรมก็ร่วมกับ
โรงเรียนเขื่อนเจ้าพระยา จัดโครงการเข้าวัดฟังธรรม ในวันธรรมะสวน ก็มี
นักเรียนเข้ามาฟังธรรมในวันพระ เป็นประจำทุกวันพระประมาณ 100 คน ที่วัดก็
มีเจดีย์พระเกตุแก้วจุฬามณี ประดิษฐานเป็นพระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าอยู่
แล้วก็มีของใช้โบราณเป็นพวกเกวียนเก่า จาน - ชาม - ถ้วย - ไหเก่า ที่วัดโพธิ์งาม
ก็มีโรงเรียนศึกษาพระปริยธรรมแผนกธรรมบาลี สามัญศึกษา มีเรียนนักธรรมตรี
นักธรรมเอก และก็มีสามัญศึกษาคด้วย ซึ่งต้องทำการเรียนจบชั้นป.6 มาก่อน
ที่นี่เปิดการเรียนในระดับ ม.1 - ม. 3 ถ้าเรียนจบ ม.3 แล้วจะเรียนต่อถึงปริญญาตรี
ที่วัดก็จะทำการส่งเสริมให้แต่มีข้อแม้ว่าต้องบวชเป็นพระเท่านั้น วัดนี้ตั้งเมื่อปี
พ.ศ. 2367

วัดราชบูรณะ กิจกรรมทางวัดเดิมมีการบวชชีพราหมณ์ ปีละ 2 ครั้ง โดยเชิญพระข้างนอกมา
เทศน์ และในครั้งที่ 2 ที่มีการบวชชีพราหมณ์ปรากฏว่าเงินในวัดหาย จึงเลิกไม่มี
การบวชชีพราหมณ์แล้ว วัดนี้มีพระอยู่ 2 รูป ตอนนี้มีโบสถ์ วิหารเก่า กำลังทำ
การซ่อมแซมบูรณะอยู่ กฐินปีนี้ที่วัดได้ประมาณ 6 แสนกว่าบาท

วัดอินทาราม มีพระอยู่จำพรรษา 22 รูป กิจกรรมจะมีการจัดบวชชีพราหมณ์ปีละ 3 ครั้ง
คือวันพ่อ วันแม่ และกลางเดือน 3 และมีกิจกรรมปริวาสของพระ ในแรม 2 ค่ำ
เดือน 2 เป็นประจำทุกปี ทางวัดมีสิ่งที่สำคัญก็คือมีพระทองคำ ซึ่งฝากอยู่ที่

ธนาคาร หากมีเทศกาลวันสำคัญจะอัญเชิญออกมาให้ญาติโยมสักการะกัน มีเสาศาลาไม้ใหญ่ที่สุดในภาคกลาง แล้วก็มีหงส์คู่อยู่หน้าศาลา เดิมมีสำนักวิปัสสนากรรมฐานของหลวงพ่อชม แล้วก็มีหลวงพ่ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจอยู่ 5 รูป ซึ่งเป็นอดีตเจ้าอาวาส มีโยมไปนมัสการอยู่เป็นประจำ วัดสร้างมากกว่า 100 ปี ที่เรียกว่าตะลุบ เป็นหนองน้ำเล็กๆ ก็แต่เดิมชาวบ้านเห็นว่ามีเป็ดเงิน เป็ดทอง มาเล่น สมัยก่อนเรียกว่าตะลุบเป็ด ๆ แต่เรียกต่อ ๆ กันมาก็เหลือตะลุบ การบวชชีพรามณ์ครั้งหนึ่งก็ประมาณ 80 กว่าคน และก็มีวิทยาลัยชัชนาทมาร่วมปฏิบัติธรรมด้วย

วัดไผ่ล้อม

วัดนี้สร้างมาเมื่อ 2406 สร้างมาเมื่อ 100 กว่าปี ทราบว่ามีเขตการทางมาด้วยก็ขอฝากเรื่องถนนยังไม่มีทางลาดยาง ชาวบ้านก็เดินทางลูกตั้งมาร้อยกว่าปี ยังไม่มีถนนลาดยางให้เลยก็ฝากไว้ด้วย และก็อยากฝากให้มีป้ายบอกทางมาวัดติดไว้ตามถนน ซึ่ให้เข้าวัด ที่วัดมีกิจกรรมเหมือนๆ กันกับทุกวัด มีการบวชชีพรามณ์ในวันที่ 2 เมษายน ซึ่งเป็นวันราชสมภพของสมเด็จพระเทพฯ จัด 5 วัน คือเราจะทำการบวชในวันที่ 2 เมษายน แล้วทำการลาวันที่ 7 ซึ่งจะทำการบวชชีเป็นเวลา 5 วัน และก็มีพิธีปิดทองของหลวงพ่ใหญ่ หลวงพ่โต คือเป็นพระปูนปั้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ปางมารศรีวิชัย คงจะใหญ่กว่าพระทุกองค์ ชาวบ้านถึงเรียกว่าหลวงพ่ใหญ่ มีมากกว่า 100 ปีแล้ว และกิจกรรมที่บวชก็จะมีในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา และวันพ่อวันแม่ ก็มีญาติโยมเดินทางไปอยู่วัดเป็นประจำ ก็มีการอบรมเด็กนักเรียนมาด้วย เป็นกิจกรรมโครงการครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม แล้วทุกวันนี้ทุกวันพระจะมีญาติโยมไปปฏิบัติธรรมจนถึงเย็น ทุกวันนี้อาตมาก็จัดให้ญาติโยมผู้สูงอายุมารวมกลุ่มกันจัดเป็นชมรมผู้สูงอายุ และก็มีพิธีเปิดศูนย์หัตถกรรมของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจักสานไม้ไผ่ เป็นฝั่งตะวันออก วัดไผ่ล้อมเป็นวัดเล็กๆ จะถูกขนานด้วยวัดใหญ่ ๆ 2 วัด คือการท่องเที่ยวก็ไม่มีอะไรมากมาย ก็เหมือนกันกับทุก ๆ วัด ที่วัดไผ่ล้อมมีพระอยู่ 4 รูป

วัดโคกจันทร์

เนื่องด้วยอาตมาพระกิตติจิตวิโร เจ้าอาวาสวัดโคกจันทร์ ก็ขอพูดถึงประวัติของวัดโคกจันทร์ โดยย่อก็คือเท่าที่ได้รับทราบ เริ่มบูรณะเมื่อ พ.ศ.2415 แต่วัดสร้างเมื่อไหรันนั้นอาตมาไม่ทราบ ตั้งมาแล้วกว่า 200 ปี ที่วัดนี้ก็มีการจัดทอดกฐินทอดผ้าป่าเป็นประจำทุกปี ปีนี้ได้รวมกว่าประมาณ 3 แสนกว่า ผ้าป่าอีก 6 หมื่น

ร่วมประมาณ 4 แสน และมีหลวงพ่อดอ ที่ศักดิ์สิทธิ์ แล้วก็มีเกจิอาจารย์ก็คือ พระอาจารย์สมาน หลวงปู่มุย หลวงปู่เฟ่ง หลวงปู่จันทร์ ตั้งไว้อยู่กลางวัดหล่อ เป็นรูปเหมือน ปัจจุบันนี้ทำการเริ่มบูรณะวัดขึ้นใหม่อยู่เกือบจะเสร็จแล้ว มีหอ สวดมนต์ หอประชุมสงฆ์ มีพระอยู่ประจำวัดตอนนี้ 3 รูป ทุกอย่างมีครบ สมบูรณ์อยู่แล้ว

วัดสรรพยา

อาตมาพระมหาสุวฒนธรรมโณ เจ้าอาวาสวัดสรรพยา ถ้าจะมองว่าวัดนี้เก่า หรือใหม่ ต้องมองอยู่ 3 ทางคือ 1.ทางตำนาน 2. โบราณสถาน 3. ประวัติที่จดบันทึก ไว้ ถ้าทางตำนานบริเวณหน้าวัดเป็นที่ที่อันตรายที่สุด เพราะว่า เป็นวังน้ำวน ถ้าน้ำจะไม่มีใครกล้าผ่านบริเวณวัดจะต้องหลบเพราะมันจะดูด และมีโยมอยู่ ท่านหนึ่งที่ได้เสียชีวิตไปอายุ 80 ปีแล้วได้เล่าว่าเมื่อก่อนนี้มีการปิดประตูทางน้ำ ไม่ให้น้ำไหล ปรากฏว่าน้ำก็แห้ง แต่บริเวณหน้าวัดมันจะกว้างแล้วจะเห็นเป็นถ้ำ ลึกลงไป แต่ไม่มีใครกล้าลงไป นี่เป็นตำนานที่เกิดขึ้น แล้วถ้าพูดถึงความเก่า โบราณสถาน โบราณวัตถุก็เห็นทั้งพุทธสถาน ที่มีมณฑป วิหารน้อย เจดีย์ที่ เก่าแก่ และที่เป็นที่รู้จักกันของชาวบ้านก็คือพระบรมศพของพระพุทธเจ้า ถ้าพูด กันตามปางก็เรียกกันว่าปางกราบพระบรมศพ หรือถ้าเรียกกันตามภาษาชาวบ้านก็ คือปางถวายพระเพลิง หรือปางเข้านิพาน ซึ่งปางนี้ตามที่ได้ศึกษามีอยู่ 4 ที่ ด้วยกัน คือ 1. วัดพิษณุโลก หลวงพ่อพระพุทธชินราช 2. วัดพระนอน จังหวัด สุพรรณบุรี 3. วัดราชบพิตร กรุงเทพฯ และ 4. ก็คือวัดสรรพยา แต่ละที่มันจะมี เอกลักษณะไม่เหมือนกัน อย่างเช่นวัดพิษณุโลก หลวงพ่อพระพุทธชินราช จะเป็นหินแกะ มีพระบาทยื่นออกมาและมีพระสาวก 5 รูปนั่งอยู่ล้อมรอบ 2.สุพรรณราชพฤกษ์ ก็จะมีลักษณะนอนหงายแบบในโบสถ์ แล้วที่ได้ไปเห็นมา ทั้งหมดจะมีที่วัดสรรพยาจะเห็นได้ว่าที่มีพุทธสิงห์สมบุรณ์ ที่เป็นรูปปูนปั้น ที่มีพระบาทยื่นออกมา ซึ่งปางนี้จะมีการปั้นตามพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า หลังจากที่พระองค์ปรินิพานแล้ว ก็มีการเคลื่อนพระศพไปอินทการามเพื่อถวาย พระเพลิง ก่อนที่จะถวายพระเพลิงทวยเทพเทวดา ถ้าพูดภาษาชาวบ้านก็คือ พวกสัปเรือ จะจุดไฟ ก็จุดไม่คิดเพราะเทวดาไม่ให้จุด ก็ต้องกราบพระบาทขอ ก่อน แล้วไฟก็ลุกขึ้นโดยอัตโนมัติ แล้วถ้าเข้าไปข้างในสิ่งหนึ่งที่จะเห็นเป็นตัว ธรรมก็คือพุทธสิงห์ที่ตั้ง เพราะรูปลักษณะพระที่นั่ง 5 องค์ จะไม่เหมือนกันซึ่งจะ บ่งบอกถึงคุณธรรมต่าง ๆ กัน เช่นพระมหากัสสปท่านจะนั่งพนมมือกราบ ก็แสดง

ว่าเป็นพระอรหันต์ บางรูปท่านก็จะนั่งชันสมาธิ ก็แสดงว่าเกิดกรรมสังเวช บางรูปก็ปีดอกกุมเข่า ก็แสดงว่าเป็นพระที่ยังไม่ถึงขั้นอรหันต์ ก็ยัง โสภเสวราเสียใจอยู่แล้วก็มีวิหารที่พุพังอยู่ยังไม่กล้าเข้าไปกลัวของเดิมมันจะแตกหักหรือหลุดออก แต่ตอนนี้ก็ทำหนังสือเข้าไปที่กรมศิลป์ เพื่อให้ช่างมาออกแบบอนุรักษ์ของเก่าแล้วได้รับการอนุมัติมาแล้วจากกรมศิลป์ แล้วก็ได้ทำการของบจากเทศบาลมา 5 แสนเพื่อทำการบูรณะวัด และจากสภาพของศาลาหรือวิหารน้อยมันทรุดโทรมมากแต่ไม่พังเพราะ โครงสร้างเป็นไม้สัก ไม้ไซ้ไม้ธรรมชาติ ทางกรมศิลป์ได้ทำการประมาณอายุของวัดนี้ก็มีอายุร่วมกว่า 150 -200 ปี และสิ่งหนึ่งที่ทางวัดได้นำมาบูชาก็คือ เราได้รับความเมตตาจากสมเด็จพระสังฆราชจากประเทศศรีลังกา โดยการประสานงานของท่านพระครูวัดพานทอง ท่านได้นำพระบรมสารีริกธาตุ และพระบรมธาตุ เอมามาประดิษฐานอยู่ที่วัดสรรพยา และก็ได้มีการจัดงานส่งเสริมเป็นประจำทุกปี ก็คือในวันสงกรานต์ ก็จะมีการอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ มาตั้งไว้ด้านหน้า เพื่อให้ญาติโยมได้ทำการกราบไหว้สักการะกัน และทำวัดสวดมนต์กันทุกเย็นเป็นเวลา 1 เดือน แล้วยังให้ญาติโยมได้มีโอกาสร่วมสงน้ำพระบรมสารีริกธาตุ เป็นประจำทุกปี เพราะว่าถ้าปกติจะให้ทำการกราบไหว้อย่างเดียวไม่มีการสงน้ำ และการสงน้ำก็จะทำการสวดมนต์ทำน้ำพระพุทธมนต์ในการสงน้ำ และสำหรับกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของวัดสำหรับเยาวชน ก็จะมีโรงเรียนสรรพยาวิทยา และโรงเรียนอนุบาลสงเคราะห์ สำหรับโรงเรียนสรรพยาวิทยา ไม่ว่าจะเป็วันสำคัญทางพุทธศาสนา หรือวันพระ ก็จะพาเด็กมาแสดงตนเป็นพุทธมามะกะ แล้วก็ฟังเทศน์ แล้วก็เวียนเทียน ตั้งแต่ 9 โมงเช้าจนถึงเวลา 10 นาฬิกา ครั้งละ 100 - 200 คน และในช่วงฤดูร้อนก็จะมีการบวชเณรในช่วงฤดูร้อน บางปีก็จัดเอง บางปีก็ของบประมาณจาก อบต. หรือบางปีก็ของบประมาณจากเทศบาล 2 หมื่นบ้าง 3 หมื่นบ้าง แล้วแต่กำลังของหน่วยงาน บ้างปีก็ไม่ได้จัดหากแต่ใครจะมาบวชก็ทำการบวชให้ก็แล้วแต่เอาความสะดวกของวัด หรือของเด็กที่มาบวช บ้างปีก็มีเด็กมาบวชเณรประมาณ 20 คนบาง 30 คนบางก็แล้วแต่ สำหรับกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของวัดสำหรับพุทธศาสนิกชน ก็จะมีการบวช ในวันพ่อ วันวิสาขบูชา แต่ก็มีไม่มากประมาณ 20 -30 ปี และก็มีเทศน์ปฏิบัติธรรมทุก ๆ วันพระ และศาลาที่นั่งกันอยู่นี้ก็ได้ติดต่อกับทางเทคนิคชนาเพื่อให้นำมาทำเป็น ออกแบบฐานต่างให้ เพราะศาลานี้จะทำการย้ายทั้งศาลาไปอยู่ทางทิศใต้

แถวต้นมะม่วง ทุกอย่างนี้ทางวัดก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และทางวัดตอนนี้ยังได้รับแรงศรัทธาจากญาติโยม ก็คือได้มาทอดกฐินที่วัด ซึ่งที่วัดได้มาประมาณ 8 แสนกว่าบาท ซึ่งตอนนี้วัดก็มียกอยู่ร่วมประมาณ 1 ล้านบาท ในการบูรณะซ่อมแซม เนื้อที่ของวัดมีอยู่ประมาณ 18 ไร่ 2 งาน 24 ตารางวา ในส่วนพระเถรอาจารย์ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวก่อนที่จะเราจะมายึดเหนี่ยวพระบรมศพก็คือหลวงปู่เฟื่อง ตามที่เล่ากันต่อมาก็คือพระเถรอาจารย์หลวงปู่เฟื่อง เป็นพระที่ล่องแม่น้ำมา เป็นพระที่มาจากประเทศลาว แต่ท่านพระเถรอาจารย์ที่ชาวบ้านญาติโยมแถวนี้ให้ความเคารพนับถือพอสมควร เป็นพระเถรอาจารย์ที่โด่งดังในแถวนี้ แต่เดิมวัดนี้ชาวบ้านเก่าแก่จะเรียกว่าวัดวังหิน แล้วเปลี่ยนชื่อมาเรื่อย ๆ จนเป็นวัดสรรพยา แล้วมาปัจจุบันเป็นวัดสรรพยาวัฒนาราม

วัดคอนเสื่อ

อาตมาขอเกริ่นนำชกนิด ทำใหม่เสียงถึงเป็นอย่างนี้ก็แต่ในอดีตหลวงพ่อกินเหล้า เล่นการพนัน ฆ่าหมู กินเลี้ยง ฆ่าไก่ ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ในอดีตตอนเป็นบรรพชิตเคยถูกแทงคอ เลยขณะนี้ถูกแทงคอมา 30 กว่าปีเพราะไม่เชื่อหมอ อาตมานี้เสียงไม่มีเพราะเสียงมันหนีเที่ยวเพราะผ่าคอมา 30 กว่าที่ อายุผ่านมา 84 ปี 6 เดือน ณ ขณะที่นั่งพูดอยู่ตรงนี้ ความเป็นมาของชีวิตวันนี้ आयุวัฒน์บูรณะการสถานที่ภูมิประเทศขอบเขตของจังหวัดชัยนาถนั้น วัดที่อาตมาอยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นวัดเล็ก ๆ วัดเล็ก ๆ วัดอนุบาล วัดนี้สมัยก่อนวัดคอนเสื่อ เป็นที่อาศัยของสัตว์ ที่เค้าขนานนามอย่างนั้นที่เค้าเรียกว่าวัดคอนเสื่อเป็นที่อยู่ของสัตว์เร่จรจวน วันนั้นอาตมาบวชเมื่อปี 2495 บวชแล้วก็มีการสร้างเจดีย์ 95 ไปอยู่ตรงนั้น ได้ถูกนิมนต์จากกรมชลประทาน นั่งสวดมนต์ขัณฑ์โยธาสร้างเขื่อนสมัยนั้นจนถึงวันนี้ ปัจจุบันตอนนี้มีนามว่าวัดกรุณา หรือวัดคอนเสื่อ ในนามองค์นี้เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกในสมัยนั้น มีเนื้อที่ 8 ไร่ ในขณะนั้นมีช่างคุณ อนุสาสนันท์ อาจารย์บวชไม่สึกผมจะซื้อที่ถวายไม่น้อยกว่า 100 ไร่ให้ ตอนนั้นนึกในใจว่าก็ได้ กูจะใหญ่ในราชสีห์ ก็เลยตกลง ก็เลยซื้อที่ให้รวมวัดเก่าเข้าด้วยเป็น 96 กว่าไร่ พอลงที่ปักเขต นส. 3 พอดีชลประทานรับคนชุดมาทั่วประเทศ มาทำงานขุดทาง องค์นี้ก็ใช้อิทธิพลเดือน ขุดคลองรอบวัดเขื่อนพังหมดเกือบ 100 ไร่ ต่อจากนั้น นายจรนุญหรือ พาฝรั่งมาที่วัดก็บอกว่าอาจารย์ท่านอยู่ทางนี้นะมีคนหลายระดับชั้น ให้..... ต่อจากนั้นผู้ว่าราชการฯ กับปลัดถวายเงิน 8 พันบาทไปซื้อลูกตั้งมาโรยถนน ต่อจากนั้นเค้าก็ได้คนงานชลประทานทั้งหมดเอาไปอยู่รอบบริเวณเนื้อที่คนละ 3 งานงานละ 100 บาท และก็มีองค์หนึ่งเสนอให้จัดงานขึ้นเพื่อสร้าง.... โดย

ไปของงบประมาณจากส่วนราชการจัดขึ้นมาเก็บคนละบาทจัด 7 วัน 7 คืนพองาน
เลยก็ไม่รู้เงินหายไปไหนหมด แล้วก็ไม่มีการจัดงานอีก

กิจกรรมอาตมาสร้างโรงเรียนบุญนาศพิทยาคม ก็วางกิจกรรมโดย
ทุกวันศุกร์มีการอบรมเด็กเรื่อยมาจนกระทั่งถึงทุกวันนี้เป็นเวลากว่า 30 ปี ที่วัดมี
พระอยู่ 10 กว่าองค์แล้วก็มีพระฝรั่งอยู่ 1 องค์ แล้วอาตมาก็มีการสร้างพิพิธภัณฑ์
และเดี๋ยวนี้อาตมาก็มีการสนับสนุนให้ทุนนักศึกษาราชภัฏอยู่ 8 คนในเวลานี้
โบราณวัตถุมีอะไรก็คือ 1. โรงโขนรัชกาลที่ 5 2. หัวช้างโบราณ มาจาก
เพชรบูรณ์ 3. นุสรณ์ 4. หินอายุกว่า 300 ปี และยังมีเหล็กน้ำพี้ แล้วยังมีอีก
หลายอย่างให้ไปดูเองแล้วกัน

ถาม แล้วหลวงพ่อก็มีอะไรอีกหรือไม่ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว
นอกเหนือจากที่กล่าวมาทั้งหมด

ตอบ ผมรองผู้อำนวยการแขวงจังหวัดชัยนาท ในส่วนของวัดไผ่ล้อม ก็จะเป็นเรื่องป้ายก็
อยากจะให้ท่านหลวงพ่อกำหนดป้ายไปยังแขวง รู้สึกว่าวัดนี้จะเป็นถนนเลียบบไป
คลองชลประทานหรือไม่ครับ เพราะเท่าที่ทราบมาเดิมเป็นของทางหลวง
ชลประทาน และได้รับมอบให้กับทางหลวงชนบท เมื่อก็ได้โทรประสานงาน
แล้วว่าถ้าไม่มีอะไรผิดพลาดในปี 2552 ก็โครงการปลดฝุ่นก็เหลืออีก 9 กิโลเมตร
500 เมตร ก็คงจะได้ปีนี้ครับ ถ้าทางวัดไหนขาดเหลืออะไร ผมก็อยากให้ประสาน
ไปทาง ผู้นำท้องถิ่น อย่างเช่น อบต. เทศบาล

หลวงพ่อก ที่โยมบอกมาให้ทำหนังสือเข้าไปนั้น ก็คือบางองค์ บางท่าน ท่านก็ไม่เก่งในเรื่อง
นี้ ก็อยากจะได้ให้ทางโยมมีแบบฟอร์มให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในการขอ

ตอบ ครับ ในส่วนหนังสือที่จะทำเข้าไปในแขวงนะครับ ก็คือจริง ๆ ให้ทยอยนำส่งเข้า
ไปนะครับ อย่าทำไปทีเดียวเป็นล้านนะครับ ที่จริงแล้วในส่วนงบประมาณของ
แขวงการทางในเรื่องป้าย ก็จะเน้นจากหมู่บ้านไปอำเภอ จากอำเภอไปอำเภอ
จากจังหวัดไปจังหวัด เพื่อแนะนำเส้นทาง ส่วนในส่วนของวัดผมก็รับทราบ
ปัญหา จะช่วยประสานให้อีกครั้งครับ

ตอบ ผมก็เป็นลูกศิษย์ของท่าน ดร.สถาพร ผมก็อยากจะสรุปแนวทางที่จะพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยว การปฏิบัติธรรม หรือพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานคงจะใช้เวลามาก แต่ในเรื่องของจิตใจคน คงเป็นการพัฒนาที่ง่ายที่สุดและก็เสียงบประมาณน้อยที่สุด เพราะว่าปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคมหรือแม้แต่การเมืองก็วุ่นวายอยู่แล้ว ถ้าคนหันมาเข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ผมก็เห็นว่าทางฆราวาสก็น่าจะมีโอกาสที่จิตใจจะได้สงบร่มเย็น แล้วทำให้มีสมาธิ มีศีล สามารถที่จะไปพัฒนางานที่ตัวเองทำได้ดีขึ้น อย่างนี้จึงอยากจะนิมนต์ถามหลวงพ่อบุญรอดว่า ถ้าอยากจะพัฒนาในแนวทางการปฏิบัติธรรมของวัดในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คิดว่ามีหนทางหรือแนวทาง หรือข้อคิดเห็นอย่างไรบ้างครับ

วัดคอนเสื่อ ขณะนี้ก็มีแรงผลักดันจากส่วนราชการหลายสถานที่การสนับสนุน เฉพาะ โรงเรียน 2-3 โรงเรียนที่อาตมาสร้างในแควดวงตรงนั้น ให้การสนับสนุนก็คือ 1.เอาเด็กเยาวชนของชาติ ในวันเสาร์ - อาทิตย์ หรือวันศุกร์ เอาเยาวชนของชาติ ถ้าว่างให้มาเรียนประวัติพุทธศาสนาโดยการให้ทำการจุดธูป จุดเทียน อาราธนาศีล ถวายทาน สอนเด็กประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ที่ทำอย่างนี้ก็เพื่อ

1. ทำอย่างไรให้เด็กหรือเยาวชนของชาติได้เป็นมิตรกับประชาชนในได้มากขึ้น
2. ทำอย่างไรให้เด็กหรือเยาวชนของชาติเป็นเครือข่ายหรือรากฐานให้ประเทศชาติได้มากที่สุด
3. ทำอย่างไรให้เด็กหรือเยาวชนของชาติวางรากฐานเป็นทายาทของพระพุทธศาสนามากที่สุด

ตอบ สรุปก็คือว่าหลวงพ่อบุญรอดอยากให้เด็กหรือเยาวชนของชาติได้เรียนรู้การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่นการกราบไหว้พระ อาราธนาศีล หรือการจัดโต๊ะหมู่บูชา นะครับ

วัดคอนเสื่อ ใช่

ตอบ และมีท่านไหนอีกไหมครับที่จะเสนอแนะ

วัดตะกुरु ในเรื่องของนโยบายอาตมาภาพซึ่งเป็นเจ้าอาวาส ก็มีความรับผิดชอบอยู่ในบริเวณวัด อาตมาก็ใช้ของหลักเรื่องของการพัฒนา เริ่มแรกก็ดูภายในบริเวณวัดก่อน

ว่าทางวัดเรามีจุดแข็งในเรื่องอะไรบ้าง และก็จุดอ่อน และจุดด้อย คือโครงการของวัดก็จะมีแต่ในเรื่องว่าเรามีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไรไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ที่จะนำไปเสนอข้างนอกให้รับรู้ ถ้าเรายังไม่พร้อมหรือยังไม่ทรัพยากรอะไร เสนอให้บุคคลภายนอกเข้ามาชมหรือมาศึกษา ก็จะเป็นการเสียหน้าที่เราไม่พร้อมแต่ก็ได้ทำการเชิญให้เค้าเข้ามาดู อาตมาก็ได้ไปศึกษาเพื่อให้เห็นว่าเท่าทันกับสังคมภายนอก เรียนมา 10 ปี พอหลังจากจบแล้วก็กลับมาพัฒนาวัดให้เข้าหลักเกณฑ์ในการที่จะมีคนมาท่องเที่ยว ก็มีปลูกต้นไม้เพิ่มเพื่อให้เกิดความร่มรื่น และก็มีการปรับสถานที่ใหม่ ๆ ขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะให้วัดนี้สามารถเลี้ยงตนเองได้หากอาตมาถึงแก่กรรมภาพไป เหมือนกับอดีตพระอาจารย์หรือพระเกจิที่ท่านทำมา ก็ตอนนั้นก็ทำจุดอ่อนอยู่ สำหรับจุดด้อยของเราตอนนี้ก็คือบุคลากรไม่เพียงพอ ตามหลักไม่ว่าจะพัฒนาอะไรก็ตาม ตามหลักบริหารก็มีเรื่องเงิน เรื่องบุคลากร ถ้าว่าตามหลักวิชาการ ตรงนี้เราจึงต้องสร้างศรัทธาให้กับญาติโยม อย่างน้อยก็เป็นกลไกที่มีคนมาทำบุญแล้วก็ไป แต่กระบอกเสียงที่สำคัญก็คือคนอยู่รอบวัด ก็ต้องสร้างศรัทธาให้เค้าเอาใจใส่ มีส่วนร่วมในการดูแลวัดด้วย จากที่เคยต่างคนต่างอยู่ ก็สร้างให้เป็นลักษณะให้เค้าเป็นเจ้าของวัดด้วย บางทีอาตมาปลูกต้นไม้ ก็บอกให้โยมมาช่วยกันปลูกต้นไม้ด้วย คือเราพยายามสร้างให้เค้ามีส่วนร่วมในการสร้างวัดด้วยกัน สรุปอาตมามีความคิดเห็นในการพัฒนาว่าจะพัฒนาภายในวัดของเราให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นมาก่อนมีความพร้อมก่อน แล้วค่อยขยายออกไปด้านนอก ขอเจริญพร

ตอบ

ของวัดตระกูลก็ต้องทำการพัฒนาจุดแข็ง หรือจุดอ่อนของตัวเองก่อน โดยการจัดระเบียบวัดจากภายในก่อน ค่อยออกไปนอกวัดนะครับ

วัดไผ่ล้อม

อาตมาขอแทรก ที่ความหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏจันเกษมที่มานี้ก็เพื่อวิเคราะห์ว่าทางอำเภอสรรพยาของเรานั้นมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ไหนบ้าง ถ้าถามโดยภาพรวมแล้วของเรายังกระจัดกระจาย คือยังทำแบบตัวใครตัวมันกันอยู่ ถ้าเกิดคุณโยมจะนำนักศึกษามาปฏิบัติธรรมตามวัดต่าง ๆ นั้น ทางวัดต่าง ๆ จะรับรองได้ไหม ก็มีหลายวัดที่รับรองได้ อย่างเช่นวัดตระกูล ท่านก็จบ ดร. ท่านก็เรียนมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย ท่านเป็นรุ่นพี่ของอาตมา ท่านก็สามารถแนะนำแนวปฏิบัติธรรมได้ และอีกวัดหนึ่งท่านก็จบมาจากมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย

เหมือนกัน อย่างวัดไผ่ล้อมของอาตมาก็รองรับได้อีกแห่งหนึ่ง ในส่วนแนวปฏิบัติธรรมทางวัดทุกวัดก็จะมีแนวปฏิบัติเหมือนกันหากเป็นวันปกติ ถ้าเรามาแบบปัจจุบันทันด่วนมันจะไม่เห็นอะไร แต่ถ้ามาในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนาเราจะเห็นถ้าเป็นวันสำคัญทางศาสนา ส่วนมากก็จะมีแนวปฏิบัติคล้าย ๆ กัน ถ้าโยมอยากจะทราบว่าเป็นวันหนึ่ง ๆ แต่ละวัดมีการปฏิบัติธรรมอย่างไร บอกได้เลยว่าวัดในอำเภอสรรพายังละละจะอยู่ ยังกระจัดกระจายอยู่ ยังไม่เป็นเนื้อเดียวกัน

.....

ภาคผนวก ข

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมืองชัยนาท

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอวาสวัดในอำเภอเมืองชัยนาท

บทสัมภาษณ์ประชุมสงฆ์อำเภอเมืองชัยนาท

ถาม

กราบนมัสการพระคุณเจ้าทุกท่านครับ ที่มาในวันนี้ก็อยากจะกราบเรียนถามทุกท่านในที่นี้โดยวัดนี้เป็นเขตของแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากว่าได้ขออนุญาตท่านผู้ว่าราชการจังหวัด ในส่วนที่เป็นการท่องเที่ยวจังหวัดชัยนาท ตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งจะครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 3 อำเภอ ก็คืออำเภอมโนรมย์ แล้วก็อำเภอเมือง และอำเภอสรรพยาเป็นอำเภอสุดท้าย ก็จะมีคำถามที่ว่าแต่ละวัดให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างไร อยากจะได้รับความเห็นนี้..... อีกคำถามหนึ่ง ก็คือว่าในโครงการ.....ที่มีการทำตามแผนแม่บทแห่งชาติส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งปฏิบัติธรรม ฉะนั้นจึงเกิดคำถามที่สองว่า มีวัดไหนบ้างที่มีความพร้อมในการปฏิบัติธรรมของญาติโยม และก็การปฏิบัติธรรมในวัดนี้มีหลักการอย่างไร และญาติโยมมีผลต่อการปฏิบัติธรรมอย่างไร อันนี้คือคำถามที่สอง คำตอบที่ได้จะเป็นในลักษณะที่ว่าในปัจจุบันเราส่งเสริมให้คนมาวัดเพิ่มขึ้น ทำอย่างไรจะมีส่วนช่วยในการปฏิบัติตามอริยะสงฆ์ ก็เป็นส่วนที่สองของคำถาม ผมก็จะไล่เรียงว่าโดยปกติวัดได้ทำกิจกรรมอย่างไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว แล้วคำถามที่สองคือกิจกรรมในการปฏิบัติธรรม ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ที่ทำการกิจกรรม โบราณวัตถุ กราบนมิต์ท่านครับ

หลวงพ่อ

วัดข้าพเจ้าจะมีหลวงพ่อสักคีสิทธิ์ประจำวัดอยู่ สำหรับในส่วนการท่องเที่ยวก็จะมีกิจกรรมการไหว้พระ 9 วัดล่องน้ำขึ้นมาตั้งแต่วัดป่าเป็นต้นมา

ถาม

วัดมีกิจกรรมอะไรบ้างที่ญาติโยมเข้ามาแล้วจะมีกิจกรรมร่วมกันทำ

หลวงพ่อ

กิจกรรมก็จะมีในวันสำคัญ แล้วก็มีการบวชชีพราหมณ์ แล้วก็มีการสอนการปฏิบัติธรรม ..... สถานที่ปฏิบัติธรรมส่วนมากญาติโยมจะไปแล้วกลับที่มาปฏิบัติธรรมประจำปีก็จะมีญาติโยมมาประมาณ 50 คน สถานที่ปฏิบัติธรรมสามารถรับญาติโยมได้ประมาณ 80-100 คน เราจะ

- ถาม **บวชแล้วก็สึก**
- หลวงพ่อก **ใช่ บ้างที่ยังไม่หมดพรรษามันก็สึกออกไปก่อนแล้ว บางคนไม่มีงานทำ มันก็มาบวช**
- ถาม **ขอกราบขอบพระคุณพระคุณเจ้า**
- .....
- ถาม **ขอนิมนต์ท่านอยากจะถามท่านว่าที่วัดมีกิจกรรมอะไรบ้าง กิจกรรมปฏิบัติธรรมที่วัดมีอะไรบ้างครับ**
- พระชาลชัย **.....บูรณปฏิสังขรณ์ท่านใหม่ ก็เลยทำแบบองค์ใหญ่ครอบ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยแบบเดียวกันแต่ว่าหน้าตักกว้าง 9 เมตร สูงประมาณ 17 เมตร คือนี่ปิดทองเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นสถานที่ที่น่าจะให้ความสะดวก เป็นสถานท่องเที่ยว มีสภาพแวดล้อมและสะอาด เรื่องแพทยายามเลี้ยงปลาบริเวณแม่น้ำ ตอนนี้มีปลาพวกปลาช่อน ปลาเทโพ มีอยู่แต่เราก็ทำเรื่องขอเรื่องแพ ขอสนับสนุนไปที่เทศบาลตำบลบ้านกล้วย ปีที่แล้วได้ยื่นว่าผู้รับเหมาหนีไป แพก็เลยไม่ได้ก็ยังตกค้างเป็นแพของชาวบ้าน ทุก ๆ ปีที่จะใช้แพนี่ก็คือมีเทศบาลลอยกระทง แพมันเป็นแพไม้ไผ่ ลงไปมาก ๆ มันก็จะจบ อันนี้ก็ขอสนับสนุน แล้วก็ยังไม่รู้ว่าจะเมื่อไหร่แต่ตอนนี้ก็พยายามขอสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัด ขอทำเรื่องเขื่อนดินหินด้วย เพราะว่า อาตมาเกรงว่าเวลาน้ำมาก ๆ กลัวจะเป็นผลกระทบกับองค์พระ ตอนนี้สถานที่ด้านหน้าพยายามปรับปรุงรอ ตอนนี้ได้ยื่นว่าที่สำนักโยธาและผังเมืองที่กรุงเทพฯ กำลังเขียนแบบอยู่ที่ จะสร้างเขื่อนดินหิน และก็ปรับปรุงภูมิทัศน์ อาตมาอยากให้พื้นที่บริเวณหน้าวัดซึ่งมันกว้างประมาณ ยาวประมาณซัก 163 เมตร อยากให้จัดเป็นสถานที่ที่เป็นเขื่อนดินหินแบบที่หน้าศาลากลาง ที่เทศบาลเค้าจัดทำไว้ ถ้าเป็นแบบนั้นอาตมาว่าภูมิทัศน์แบบนั้นจะเป็นที่พักผ่อน และเป็นพื้นที่ที่โยมมาทำบุญกราบพระบริเวณหน้าวัดได้เป็นอย่างดี และมีโอกาสได้ให้**

อาหารปลาด้วย เวลานั้นทัศนاجر นักท่องเที่ยวจะมาจะขึ้นมาทางน้ำก็ได้ ทางแม่น้ำเจ้าพระยาก็ได้ ครั้งหนึ่งเรือแพเจริญศรีเค้าเคยมาติดต่อกับ อาตมาว่าจะขอทำแพ ทำท่าสะพานข้ามมาที่แพลงตรงหลวงพ่อกว้าง เพื่อให้โยมได้มีโอกาสมากราบไหว้ อาตมาก็คิดว่าให้เค้าเลื่อนไปขึ้น ตรงอื่นได้ไหม บริเวณหน้าวัดมันกว้าง เพราะว่าถ้าขึ้นบริเวณตรงแพตรง นั้น อาตมาว่ากลัวปลามันจะหนี เค้าจะเลยไม่ตกลง อาตมาก็ว่าไม่ เป็นไร และก็ถ้าปรับปรุงได้เรื่องเขื่อนดินหิน และก็เรื่องแพ และก็ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้มีความสวยงามเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ อาตมาว่าจะ เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากพอสมควร ส่วนเรื่องภายในบริเวณวัด มี การสนับสนุนญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรม ก็คือว่า อาตมาจะยังไม่ได้ จัดเป็นงานว่าปีนี้จะจัดประกาศ 50 20 30 รูปไม้ เพราะว่าข้างที่เวลาที่ พวกราชการหรือว่าครู อาจารย์พานักเรียนมา พวกที่มาเข้าวัดพวกนั้นก็ ลักษณะที่ว่าเข้ามาเพราะถูกเกณฑ์เข้ามา บังคับเข้ามา อยากรู้สำนักงาน คุมประพาศของจังหวัดชัยนาทก็ติดต่อไปหลายครั้ง อาตมาก็เคยไปให้ อบรมที่นั่น แต่ว่าการมาที่ว่าถูกควบคุมมาหรือว่าถูกเกณฑ์มา การตั้งใจ หรือว่าศรัทธาที่มาปฏิบัติธรรมมันน้อย เราต้องใช้กฎระเบียบมันก็บังคับ กันมาก อาตมาก็จะไม่สนับสนุนและไม่นิยมเรื่องนั้น แต่ว่าถ้าโยมที่มี ศรัทธาทุกที่เวลาเข้าอยู่วัด จะไปวันนี้ พุธนี้ที่วัดก็เปิดรับได้ทุกวัน มา ไม่ต้องมากมาได้บ่อย ๆ พอประมาณแต่เข้ามาที่ตั้งใจปฏิบัติ ที่ว่าได้ดี ระวังทำวัตรสวดมนต์ตอนตี 4 ถึงตี 5 ครั้ง ก็ออกมาช่วยทำกิจกรรม พระออกมาบิณฑบาต โยมจะช่วยกันกวาดลานวิหาร เจดีย์ เสร็จแล้ว ตอน 2 โมงเข้าทานข้าวพร้อมกันทั้งพระด้วย อุบาसก อุบาสิกาด้วย และก็ ช่วยกันทำความสะอาด แล้วช่วงต่อจากนั้นก็เป็นเวลาพักผ่อน โยมจะทำ ภารกิจอะไรก็ทำให้เรียบร้อย แล้วที่มารวมกันที่ศาลาทำกิจกรรมก็มีฟัง ธรรมะ นั่งสมาธิภาวนาจากบ่าย 3 – 4 โมง เสร็จแล้วก็ทำวัตรกวาด ศาลา อุศาลา และก็พักออกมาให้อาหารปลา ดูแลรักษาสถานที่ มาพบ กันอีกทีก็ประมาณทุ่มครึ่ง ทำวัตรสวดมนต์ ถึงเวลา 3 ทุ่ม ก็ถึงเวลา พักผ่อน ส่วนถ้าเป็นวันพระ วันพระก็จะมีโยมจากตัวในเมืองคือตัว จังหวัดชัยนาทแล้วก็บริเวณชาวบ้านใกล้เคียงมาร่วมกันทำวัตรสวดมนต์ วันพระก็มีมาเยอะหน่อย เวลาประมาณทุ่มครึ่งก็ทำวัตรสวดมนต์ไปจน

เลิก 4 ทุ่ม ถ้าเป็นวันพระอาตมาก็จัดพระแสดงพระธรรมเทศนา 1 ชั่วโมงถึง 4 ทุ่ม แล้วก็ที่วัดมีรายการธรรมะที่เปิดออกอากาศสถานีวิทยุ FM 97 เวลา 4 ทุ่มถึง 5 ทุ่มมันอาจจะเลิกหน่อย แต่ว่าตอนนี้อาตมา คิดต่อเค้าว่าจะเลิกจัดแล้วเพราะว่าถ้าวัดจัดรายการธรรมะเปิดสถานีไป ต้องเสียค่าจ้างให้เค้าเดือนละ 2,500 บาท ก็ไม่เคยบอกบุญอะไรกับโยม ไม่เคยประกาศทางวิทยุ ก็ใช้ปัจจัยที่วัดออกเอง ก็ไม่รู้ว่าญาติโยมเค้า สนใจเสียงตอบรับมาขนาดไหน ก็เลยบอกว่าจะเลิกแล้วเพราะว่าตอนนี้ ค่าไฟ เพราะว่าที่วัดกำลังก่อสร้าง ค่าไฟ + ค่าสถานี รวมกันก็ตก ประมาณเดือนละ 1 หมื่นบาทมันก็เป็นภาระ ทางสถานีก็บอกว่ามีโยม ฟังเยอะ อาตมาก็เลยทดลองว่าถ้าอย่างนั้นวันพระซึ่งพระจะต้องแสดง ธรรมทุกวันพระอยู่แล้วเวลา 3 ทุ่ม ถึง 4 ทุ่ม ขอให้เราพูดโทรศัพท์ไม่ ออกอากาศออนไลน์ไปที่สถานีวิทยุได้หรือเปล่า เดือนหนึ่งมันจะเพิ่มแค่ 4 ชั่วโมง เพราะว่าเดือนหนึ่งมีวันพระอยู่ 4 วัน ปรากฏว่าเค้าตกลง ตก ลงก็ต่อไปนี่เราออกอากาศใดรายการสด 3 ทุ่ม ถึง 4 ทุ่ม แล้วจัดต่อไป เลยกับรายการปกติ 4 ทุ่มถึง 5 ทุ่มก็เป็นรายการธรรมะที่ออกเฉพาะ ให้กับญาติโยมพุทธ บริสัศย์ทุก ๆ ที่ได้มีโอกาสได้ยินได้ฟัง นี่คือกิจกรรม ของทางวัด ส่วนเรื่องภายในบริเวณสถานที่อาตมาส่วนมาจะปลูกต้นไม้ และที่กำลังจะทำเรื่องของงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดและ ก็เทศบาลตำบลบ้านกล้วยให้เค้ามาช่วยถมดิน ใช้เครื่องกลหนัก และ ก็ปรับพื้นที่เพื่อที่ปลูกไม้ประจำจังหวัด 76 จังหวัด อาตมาคาดว่าจะได้ ดินไม้จังหวัดละประมาณ 3 ดันกำลังหาพรรณไม้ละก็ติดต่อ อบจ. ให้เค้า มาปรับปรุงพื้นที่ให้ เมื่อประมาณสักวันที่ 9 ธันวาคม ท่านผู้ว่าราชการ จังหวัด ฯ ก็ได้มีโอกาสไปปลูกต้นไม้ไว้ที่นั่น และก็พาคณะไปปลูกไว้ หลายต้นเมื่อกัน ประมาณ 60-70 ดัน แล้วพื้นที่ต่อไปทำใหม่ทำเป็น สวนป่าให้คนที่สนใจรักที่จะดูแลต้นไม้ อยากจะให้มันเป็นต้นไม้ประจำจังหวัด ทุก ๆ จังหวัดในประเทศไทย ให้อยู่ในโซนนั้นแบ่งโซน ตอนนี้ก็กำลังขอ ความร่วมมือจากหน่วยงานอยู่

ถาม

อันนี้ก็ น่าสนใจในเรื่อง ปลูกต้นไม้ ตอนที่ผมเรียนที่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ก็ทำต้นไม้เหมือนแผนที่ประเทศไทยเลย เป็น

รูปร่างแผนที่เลยทำดินเป็นแผนที่แล้วก็จังหวัด เหมือนกับว่าเป็นแผนที่ และก็จังหวัด นี่ก็มีต้นไม้ทั้งนั้นเลย อันนี้ที่เรียกว่าพิพิธภัณฑ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ด้านหลังติดถนนวิภาวดี จะมีตัวอย่าง ถ้า อย่างไม่ไรให้คนไปดูงานเพื่อเอามาเป็นตัวอย่างได้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เค้ามีพรรณไม้หลาย ซึ่งอธิการบดีก็สามารถ ที่จะอนุเคราะห์ให้ ผมว่าไม่ยากเท่าไรเพราะอธิการบดีมีงบประมาณ เยอะ อย่างไม่ไรเกษตรแฟร์ปีหนึ่งรายได้ไม่รู้กี่ล้าน ซึ่งตึกทั้งหลายที่เค้า สร้างจากงบประมาณที่ได้จากค่าเช่าร้านออกงานเกษตรแฟร์ปีหนึ่ง ผมว่า เป็นร้อยล้าน

ถาม

ผมขอวัดอื่นเสนอกิจกรรมที่ทำอยู่เกี่ยวกับการท่องเที่ยววิถี หรือปฏิบัติ ธรรมก็ดี ขอนิมนต์ครับ

หลวงพ่อดาวพระยาดาก

อาตมาเป็นตัวแทนของเจ้าอาวาสวัดพระยาดาก เพราะท่านไม่ว่างกำลัง ควบคุมการสร้างศาลาการเปรียญเอนกประสงค์ 2 ชั้นและก่อสร้าง พิพิธภัณฑเรือ อยู่ที่หน้าวัด ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ถาม

ครับ เป็นรูปพระยาดาก หรือไม่ครับ หรือว่าเฉพาะศาลาการเปรียญอย่าง เดียว

หลวงพ่อดาวพระยาดาก

เรื่องนั้นไม่ทราบ แต่ว่าที่ดูแบบแปลนเป็น 2 ชั้นคือครึ่งตึก ครึ่งไม้ ข้างล่างเป็นปูน ข้างบนเป็นไม้ แล้วก็ศาลาที่สร้างเป็นทุนของ SML ที่ให้ มากี่ให้มาก็มาสร้างพิพิธภัณฑเรือ ที่มหาวิทยาลัยจันเกษมก็เคยมา เคยมา ล่องเรือไหว้พระ 9 วัด และก็มาถวายสังฆทานที่วัดที่โบสถ์ที่วัดที่อาตมา อยู่ เรือที่ท่องเที่ยว 9 วัดจะอยู่หน้าวัดพระยาดาก

ถาม

ท่านมีทั้งหมดกี่ลำ เรือพิพิธภัณฑ

- หลวงพ่อดวงพระยาดาก เรือพิพิธภัณฑท์ ที่เห็นอยู่ที่สั่งมาก็ประมาณ 60 กว่าลำ เป็นเรือหลายแบบ คงจะอีก 3-4 เดือนคงจะเสร็จ แล้วการปฏิบัติธรรมเนียมโยมช่วงนี้จะมา สวดมนต์ เพราะศาลาไม่มีแล้ว สวดมนต์ก็เฉพาะวันโกน วัดพระ ถ้าวัน เสาร์ – อาทิตย์ไม่ตรงกับวันโกน วันพระก็ 6 โมงเย็นเสร็จ ก็จะไปต่อวัด ป่า โยมก็จะไปนั่งกรรมฐาน
- ถาม ก็คือว่ามาที่วัดพระยาดากแล้วก็ไปต่อวัดป่า
- หลวงพ่อดวงพระยาดาก ใช่ สวดมนต์ที่นี้เสร็จแล้วก็ไปต่อวันป่าอีก
- ถาม แล้วทำไมไม่ทำต่อที่วัดนี้เลย
- หลวงพ่อดวงพระยาดาก เพราะว่าวัดนี้มีแค่สวดมนต์ธรรมดา ไม่มีนั่งปฏิบัติธรรม จะนั่งปฏิบัติ ธรรมก็เฉพาะวันเข้าพรรษา
- ถาม ของท่านมีกี่รูป
- หลวงพ่อดวงพระยาดาก ตอนนี้พระเหลือ 8 รูป กิจกรรมที่ทำอาตมาก็บรรยายทางสถานีวิทยุร่วม ด้วยช่วยกันเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ ตั้งแต่ 6 โมงถึง 1 ทุ่ม แต่ก่อนวัน พระด้วยแต่มันไปชนกับรายการของคนอื่นเยอะก็เลยเหลือ 2 วัน
- ถาม รายการของท่านทั้งหมดกี่ชั่วโมงครับ
- หลวงพ่อดวงพระยาดาก ตั้งแต่ 6 โมงถึง 1 ทุ่ม
- ถาม 1 ชั่วโมง
- หลวงพ่อดวงพระยาดาก ใช่ เฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ เท่านั้นถ้าวันธรรมดาก็เป็นรายการปกติ
- ถาม ที่ว่าวัดป่าที่ไปคือวัดป่าโคกคราม

หลวงพ่อดวงพระยาตาก วัดป่าโคกคราม เพราะว่าจะมีสวดประมาณ 1 ชั่วโมง อยู่ห่างประมาณ 2-3 กิโลเมตร คนที่มีรถเองก็ไม่อยากเพราะเค้าก็จับกันไป กิจกรรมของวัดก็ไม่มีอะไร ก็มีแค่สวดมนต์เท่านั้น

ถาม

ขอนิมนต์วัดต่อไปเลยครับ

หลวงพ่อดวง.....

อาตมาเป็นตัวแทนเจ้าอาวาสของสำนักสงฆ์ชัยนาทวราราม ซึ่งพระเดชพระคุณหลวงพ่อดอนนี่ท่านได้ทำความเพียรโดยการบิณฑบาตและก็ไม่ฉันอาหารคบเคี้ยวเป็นเวลา 49 วัน อาตมาจึงมาแทนในวันนี้ วัดที่อาตมาอยู่เป็นเขาจริงแต่มีได้ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าจะไปทางเรือคงจะลำบาก ถ้าไปรถยนต์ก็สะดวก วัดนี้เป็นวัดที่เน้นทางด้านปฏิบัติ แล้วก็ช่วงนี้ก็มีโยมที่เจ็บป่วยเป็นมะเร็งระยะสุดท้ายไม่สามารถจะรักษาหายแล้วก็ไปฝึกปฏิบัติ ฝึกทำสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญาจะได้ลดความกลัวตายลง ซึ่งก็มีบ้างรายซึ่งก็ไม่มากนักที่ประสบผลสำเร็จก็ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยรอดผลจากโรคมะเร็ง อีกอย่างหนึ่งที่วัดเปิดการบวชชีพร้าหมณ์ตลอด พระเดชพระคุณหลวงพ่อดอนนี่ไม่ได้จัดเป็นระยะ ใครมีทุกข์ที่ต้องการจะถือศีลต้องการจะฝึกภาวนา ต้องการปฏิบัติจะเปิดให้ไปบวชได้ตลอด เคยมีวิทยาลัยพยาบาลจัดเป็นคณะไป 80 ท่าน ไปฝึกปฏิบัติอยู่ระยะหนึ่ง ต่อนี้พระเดชพระคุณหลวงพ่อดอนนี่มีโครงการว่าจะทำถนนขึ้นไปบนยอดเขา เพราะบนยอดเขาซึ่งชาวบ้านเรียกว่าเขากระดี่นั้น เห็นภูมิทัศน์สวยงาม น่าจะสร้างชื่อเสียงให้กับทางจังหวัดชัยนาทได้ เคยมีโยมบ้างท่านบริจาคปัจจัยไว้โดยประมาณ 1 ล้านบาทว่าจะทำถนนขึ้นไปบนเขา เคยมีโยมท่านหนึ่งทักท้วงคิดว่าก็คงด้วยความเป็นห่วง ถ้าบอกไปว่าถ้าทำไปเคี้ยวจะผิดจะมีความผิดทางด้านกฎหมายต้องขออนุญาตให้ถูกต้อง จะโดนร้องเรียน ถ้าวัดจะโดนจับได้ พระเดชพระคุณหลวงพ่อดอนนี่เลยจำเป็นต้องคืนปัจจัยไป ก็เป็นที่น่าเสียดาย

ถาม

มันต้องมีตัวอย่างนะครับท่าน ว่าการทำมันผ่านตรงไหนบ้าง อย่างเมื่อวานผมไปราชบุรีวัดหนองหอยเค้าบอกว่าสมเด็จพระบรมฯ ไปทำบุญ สบายไร่รักครอบครัวแล้วพยายามที่จะมีรูปปั้น ก็เอาทางแบบแม่กวนอิมทางจีนมา พระพุทธรูปทางจีนมา แล้วก็ทำเป็นกระเข้ามามันสูงอยู่บนยอดเขาเหมือนกันจากกระเช้าจากวัดหนองหอยมาที่รูปปั้นนี้ แล้วก็ลงมาที่บุญสบายไร่รักแห่งครอบครัวของหม่อมศรีรัศมิ์ฯ ที่นี้ที่ราชบุรีวัดหนองหอย ผมก็ไปดูมาเมื่อวานให้ช่วยดูสิ่งแวดล้อมว่าชิงช้าที่ไปมันผ่านที่ใคร แล้วความเดือดร้อนสู่ประชาชนตรงไหนบ้าง แล้วสิ่งแวดล้อมกระทบไหม แล้วให้ประเมิน 4 อย่าง ของท่านคงเป็นที่เดียวคงไม่ผ่านอะไรเท่าไรหรอก ไม่ครับ

หลวงพ่อก...

ไม่มีถนนขึ้น มีแต่ถนนกลางอยู่แล้วเป็นถนนลูกรัง แล้วอีกอย่างหนึ่งบนเขาไม่มีขั้นคั่นน้อยไม่ได้เป็นการตัดไม้ทำลายป่า แต่มีโครงการว่าจะเอาต้นไม้ใหญ่ขึ้นไปปลูกทำเป็นร่ม แล้วก็จัดให้เป็นสถานรุกคืบพัฒนาเด็ก ๆ คือเปลี่ยนบรรยากาศสำหรับนักปฏิบัติบางท่านที่อยากจะเปลี่ยนบรรยากาศได้ ช้างบนเป็นบรรยากาศที่ดีมากในเวลากลางคืน แต่คนก็ไม่ค่อยขึ้นไปกันเท่าไร เพราะทางขึ้นมันไม่พร้อม แต่ตอนนี้ทางเราได้ทำไฟขึ้นไปแล้ว มีไฟแล้ว

ถาม

ถ้าผมเดินขึ้นไปจะนับทางได้ไหมว่ากี่ร้อยเมตร

หลวงพ่อก....

ก็ประมาณ 500 เมตร รถยนต์ก็ขึ้นได้นะแต่ไม่สะดวกเท่าที่ควร

ถาม

ตอนนี้หลวงพ่อกมีพระทั้งหมดกี่รูป

หลวงพ่อก...

11 รูป

ถาม

ถ้าไม่มีอะไรก็ขอมิมนต์ท่านอื่นบ้าง

- หลวงพ่อด..... ที่พักสงฆ์วัดใหม่.....ขึ้นกับวังเคียง เคียวนี้ก็ผ่านกรรมการหมู่บ้านและ
ผู้ใหญ่ อบต. นายก เจ้าอนุมติขอให้เป็นวัด จะผ่านได้หรือไม่ก็ได้ก็อยู่กับ
ทางนี้ ทางจังหวัดผ่านมาหมดแล้ว กรรมการวัดและผู้ใหญ่ อบต. นายก
เจ้าอนุมติที่มันเป็นทีสาธารณะที่ยังสร้างวัดไม่ได้ เจ้าอนุมติให้เมื่อวันที่
3 แล้วก็วัดมันอยู่ห่าง 2 กิโลเมตร มันอยู่ระหว่างกลาง...แต่ก็สร้าง
หอประชุมก็ใกล้จะเสร็จ ศาลา หอประชุม เมรุ บรรณทพ ลวงปู่สุขมี
ครบแล้วขาดอยู่แต่โบสถ์อย่างเดียว เพราะยังสร้างไม่ได้คิดเรื่องที่ตั้งวัด
- ถาม แล้วงบประมาณหลวงพ่อดเอาทางไหนครับ งบประมาณพอหรือครับ
- หลวงพ่อด..... งบประมาณที่สร้างคาอยู่ที่นี่มันล้านสาม เหลืออีกสามแสนกว่า ๆ ก็จะเสร็จ
แล้ว คือพอมีเท่าไรจะสร้างเท่านั้น แต่ละปี
- ถาม คือขนาดตามงบประมาณนะครับ
- หลวงพ่อด..... ใช้งบประมาณก็หลายล้านแล้ว มันเสร็จมาหลายอย่างแล้ว เมรุก็เสร็จ
ศาลาก็เสร็จ อันที่สร้างอยู่ที่นี่ก็หอประชุมสงฆ์เสร็จ ไปแล้วก็ 90
เปอร์เซ็นต์
- ถาม หอประชุมสงฆ์ใช้ประชุมได้สักกี่รูปครับ
- หลวงพ่อด..... หอประชุมสงฆ์นี้ก็ล้านสาม ขาดอยู่อีก สามแสนแปดเสร็จ มีเท่าไรก็ทำ
ต่อ อยากจะขอให้คิดวัด เพราะมันอยู่ห่างกันมันเลยบางเคียงระหว่าง
กลาง มันติดตรงที่อย่างเดียว มันเป็นที่สาธารณะ ผ่านกรรมการวัดและ
ผู้ใหญ่ อบต. นายก ผ่านหมดแล้วเจ้าอนุมติแล้ว
- ถาม ที่นี้เวลาที่สาธารณะส่วนใหญ่เค้าจะต้องมีโดนด แล้วก็เซ็นตอนุมัติโดย
กระทรวงมหาดไทย ส่วนใหญ่จะต้องเป็นอย่างนั้น นี่ท่านคงต้องรอ

หน่อย ถ้าอย่างนั้นก็ต้องให้ญาติโยมวิ่งเต็นท์ไปที่กระทรวงมหาดไทยตามเรื่อง

ถาม

ขอนิมนต์หลวงพ่อ

หลวงพ่อดี.....

อาตมาเป็นตัวแทนของวัดโพธิ์สวัสดิ์วัฒนาราม ทางวัดโพธิ์สวัสดิ์วัฒนาราม ตอนนี้ก็เป็นวัดที่เก่าแก่แห่งหนึ่ง เช่นมีหลวงปู่คง อาจารย์หลวงปู่สุข และพระอาจารย์ศิริหัตถจารี พระเกจิชื่อดัง ก็กำลังพัฒนาวัดอยู่ วัดโพธิ์สวัสดิ์วัฒนารามหรือวัดบางกระบือ สมัยก่อนเค้าจะเรียกกันว่าวัดบางกระบือ ซึ่งมีหลวงปู่คงเป็นเจ้าของแล้วก็เป็นอาจารย์ของหลวงปู่สุขวัดปากคลองมะขามเฒ่า ตอนนี้ก็กำลังพัฒนา หากในเรื่องปฏิบัติธรรมแล้ววัดโพธิ์สวัสดิ์วัฒนาราม ก็เพิ่งจะริเริ่มวันพระธรรมดาก็มี 25 คน แต่ตอนนี้ทางวัดก็ได้ชักชวนผู้สูงอายุตั้งแต่เริ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปให้เข้ามาวัดเดือนละหนึ่งครั้ง มาประชุมหารือหรือมาปฏิบัติธรรมร่วมกัน ผู้สูงอายุเดี๋ยวนี้มี 37 คนก็เสนอตัวเข้ามาแล้ว มากันทุกเดือน ๆ ละหนึ่งครั้งของวันที่ 3 ของเดือน ในด้านปฏิบัติธรรมทางวัดได้ทำการปรึกษาหารือกันอยู่คือวัดเรามีเนื้อที่เยอะ แต่ไม่ได้ปลูกสร้างอะไร ก็ได้ไปปรึกษาท่านว่า หลวงพี่เราควรจะปลูกไม้ยืนต้นไว้บ้าง คาที่ในหลวงท่านพูดไว้ก็ตกลงกันว่าตอนนี้คิดจะหาต้นกล้า จะเป็นยางนา หรืออะไรก็ได้ เป็นไม้สักก็ได้ขอให้ ก็บอกว่าโยมขอมาให้ได้สักคนละต้น สองต้นก็แล้วแต่โยมจะหากันได้ ตอนนี้ไปเจอเกษตรพอดีก็เลยขอทางเกษตรจังหวัดมาแต่ก็ยังไม่ได้ส่งข่าวว่าจะได้หรือไม่ได้ ทางด้านการท่องเที่ยวทางวัดอย่างว่าแพไม้ไผ่ แต่เดี๋ยวนี้กำลังทำโป๊ะเป็นแพเหล็ก แต่งบประมาณก็ไม่มี ก็เรียไรจากชาวบ้าน ก็จะเสร็จวันสองวันนี้แหละ ถนนขึ้นจากโป๊ะมาวัดก็กำลังทำอยู่ ขยายทางให้ใหญ่ขึ้น ให้เป็นไหล่ทางกว้าง กว้าง 6 เมตรให้กว้างเข้าไว้ อย่างว่าเป็นวัดบ้านนอกเป็นวัดจนปัจจุันทางวัดก็ไม่มี ทางสุขาที่ตั้งรับนักท่องเที่ยวก็ไม่มีโยม ตอนนี้อยากขอร้องให้ทางผู้มีงบประมาณไปจัดสรรให้วัด ก็ขอเชิญโยมไปช่วยกันบ้าง จะเป็นห้องน้ำห้องสุขาซัก 6 ห้องยังดี นักท่องเที่ยวจะมาถึงวัดปากคลองก็ต้องผ่านวัดโพธิ์

สวัสดีวันนารามก่อน เค้าก็บ่นกัน ตอนที่กำลังจะทำอยู่ ตอนที่ฉันทำ 2 ห้องวันนี้ได้ส่งกระเบื้องแล้ว นี่เงินของอาตมาเอง ผมอยู่กับหลวงพี่มาหา แก่ อาตมามาจากวัดพระธาตุมีเงินมา 5 พัน วัดนี้ฉันจ่ายไป 5 พันเจ็ดหมัดแล้ว ไม่เหลือแล้วสักบาทเหลืออยู่ 10 กว่าบาท ก็ได้ช่วยให้วัดโพธิ์ สวัสดิ์วันนาราม ดีขึ้น สำหรับข้อมูลอะไรทั้งหลายก็เหมือนกันในแต่ละวัด

ถาม

ขอนิมนต์หลวงพ่อ วัดต่อไปครับ

หลวงพ่อวัดท่าชัย

อาตมาก็เป็นตัวแทนของท่านพระปลัดสำราญ.... ท่านเจ้าอาวาสวัดท่าชัย ซึ่งอาตมาก็จะขอชี้แจงกิจกรรมของทางวัดท่าชัยให้โยมได้ทราบ ตอนนี้ที่วัดท่าชัย อาตมาได้ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ต้นไม้เป็นจำนวน 500 กว่าต้น มีต้นสักร้อยกว่าต้น และต้นตระกูล 300 กว่าต้น และก็มีต้นเบญจพรรณอีกหลาย ๆ ต้นด้วยกัน รวมก็ 500 กว่าต้น ก็เพื่อจะให้บรรยากาศและบรรเทาโลกร้อน และทางวัดก็ยังมีหอสวดมนต์ หอสวดมนต์นั้นก็อายุประมาณเกือบ 100 ปี เพราะที่วัดก็อนุรักษ์ ตอนนี้ก็ทำการบูรณะหอสวดมนต์ก็หมดไปพร้อมกัน ภายในหอสวดมนต์ก็มีของเก่า เช่นขันลงหิน หรือจะเป็นเครื่องลายครามสังคโลก และก็มีตุ้มน้ำซึ่งเก่ามากสีเขียวและนอกนั้นก็ยังมีหลวงพ่อกิน ที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ญาติโยมให้ความเคารพนับถือในพระเดชพระคุณหลวงพ่อกิน ต่อนี้ที่หน้าวัดมีแพเหล็กใหญ่ แต่ว่านักท่องเที่ยวไปเที่ยวไม่ได้ เพราะว่ามันติดแข็ง แพต่อนี้ก็ติดแข็งอยู่ ก็อยากจะขอความอนุเคราะห์หาเรือซุชชกลอก และบรรดานักท่องเที่ยว นักทัศนาจร ก็จะได้ไปเที่ยวศึกษาตามวัด ที่มีของเก่าของแก่ที่จะอวดญาติโยม ดิฉันอยู่ว่าแพมันแข็ง เพราะวัดท่าชัยหน้าวัดนั้นเป็นหาดทราย เรือเข้าไม่ถึง แพที่ได้นำไปจอดที่หน้าวัดก็ใช้การไม่ได้ เพราะติดแข็ง ก็เป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยว ที่ล่องมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาไม่สามารถที่จะขึ้นไปเที่ยวได้ ทางวัดก็มีเรื่องชี้แจงให้โยมทราบเพียงเท่านี้

ถาม

ขอนิมนต์หลวงพ่อดีไปครับ

หลวงพ่อดี...

ที่วัดนี้ก็มีวัตถุประสงค์ที่จะให้นักท่องเที่ยวที่มีศรัทธา ที่ข้ามมาจากวัดพระยาตาก คือว่าทางวัดนี้มีแพหน้าวัดอยู่แพหนึ่งตั้งอยู่ ที่นี้ก็พูดถึงถ้ามาถึงวัดนี้จะมีมณฑลหลวงพ่อดี.....คือเจ้าอาวาสองค์เก่า แล้วก็มีหลวงพ่อดีพุทธศรี.....แล้วก็มีนักท่องเที่ยวที่มาจากวัดพระยาตาก ได้มาสักการะแล้วก็มีโบสถ์ มีวิหารก็จะมีหลวงพ่อดีไตรมิตร เป็นพระประธานอยู่ในโบสถ์ เนื้อที่ของวัดก็มีประมาณ 19 ไร่กว่า ๆ เรื่องการปฏิบัติธรรมคือถึงวันพระก็มีการทำบุญธรรมดา แล้วก็พิธีต่าง ๆ ในวันวิสาข มาฆ หรือว่าวันพ่อ วันแม่แห่งชาติก็จะมีการทำบุญทุกวัน แต่การปฏิบัติธรรมรู้สึกว่ามีญาติโยมมาน้อย จะปฏิบัติอยู่ประมาณ 5 - คน ถ้าพูดถึงเข้าพรรษานะ จะมีญาติโยมเยอะหน่อย ตอนนี่ก็มีการสร้างศาลาการเปรียญ ใซึ่งประมาณ แสนกว่า ๆ ซึ่งก็ยังคงปักจัญอีกประมาณ 5 แสนกว่าบาทที่ว่าช่างเค้าตีราคาค่าของ แต่ว่าอาตมาก็ไม่รู้ว่าจะไปหาปักจัญที่ไหนก็ขอความอนุเคราะห์จากญาติโยมที่มีจิตศรัทธา ถ้าจะร่วมช่วยเหลือทางวัดนี้ก็อาตมาก็ขอเจริญพรด้วย ส่วนสวนอะไรที่มีอยู่หน้าวัดเนื้อที่ประมาณ ไม่ถึงไร่ ครึ่งไร่เห็นจะได้ไม่มากมาย เป็นสวนดอกไม้ธรรมดาทั่วไป หน้าวัดก็จะมีแพสำหรับจอดเรือ อาตมาก็ขอเจริญพรให้ญาติโยมทราบถึงเรื่องนี้

ถาม

มีวัดไหนต้องการเสวนาบ้างไหมครับ

ตอบ

ผมขออนุญาตท่าน ดร. ขอแสดงความคิดเห็นคือตามหนังสือที่นั้สการเจ้าคณะอำเภอเมืองชัยนาทและเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ที่สังกัดเจ้าคณะอำเภอเมืองชัยนาท ด้วยคณะผู้วิจัยเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวสถานธรรมและวิสาหกิจชุมชน มีความประสงค์ขิมนต์พระสงฆ์ภาิกการเจ้าอาวาสหรือ

และแนวทางการพัฒนาวัด และกิจกรรมการท่องเที่ยว คืออย่างนี้ครับที่ ผมจะขออนุญาตท่าน ดร. เสวนานิดหนึ่งว่า จากวัดบรมธาตุซึ่งจะไปถึง วัดปากคลองมะขามเฒ่า มีหลายเที่ยว มีหลายครั้งเป็นร้อยครั้ง มีการ นมัสการไหว้พระ 9 วัด ซึ่งเริ่มต้นจากวัดบรมธาตุ วัดพระยาตาก วัดจิว วัดตะพาน วัดท่าชัย วัดป่าโคกขามและก็มาถึงวัดศรีชัย ปรากฏว่าถ้ามา ทางเรือวัดศรีชัย ขึ้นไม่ได้ผมขอเรียนต่อท่านประธานในพิธีฝ่ายฆราวาส ท่าน ดร.สถาพร นะครับ อยากจะเรียนไปถึงผู้เกี่ยวข้องนะครับว่าเวลานี้ วัดศรีวิชัย ตั้งแต่พ.ศ.2508 ถูกประชาชนในเขตเมืองบุกรุกและปลูกบ้าน ตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งสมัยก่อนพระคุณเจ้าพระสงฆ์นี้ไปทรงน้ำที่ท่า น้ำมีศาลาท่าน้ำ แต่ปัจจุบันนี้ประชาชนบุกรุกหมดแล้ว เป็นห้องแถว หมดแล้ว แล้วผมก็ได้เชิญ ในฐานะผมเป็นวายวัครกรวัดศรีวิชัย กับ ท่านสมศักดิ์ และที่ท่านพันเอกพิเศษฐ์ วันนี้ไม่ได้มาก็ได้เรียกมาคุยกับ ท่านเจ้าอาวาส ว่าตรงนี้ 2-3 บ้านเป็นศาลาวัด ท่าน้ำวัดนะ ก็เกิด อารมณ์โมโห เดือดกันว่าวัดจะเอาที่ใครเป็นคนจัดการอะไรต่อมิอะไร ต่อหน้าท่านเจ้าอาวาส ทำทำเป็นนั่งเลง ที่นี้ถึงอย่างไรมันก็เอาคืนมา ไม่ได้แล้วเพราะปลูกบ้านไปแล้ว และผมก็เชื่อว่าหลาย ๆ วัดก็เป็นแบบนี้ คือบุกรุกวัดแล้วก็สร้างเป็นบ้าน พอปลูกปั๊บก็จะเอาออกก็ไม่ได้ ถ้าเราจะ มีวิธีการไหนว่าจะเป็นการขอซื้อในราคาถูก หรือจะมีวิธีการไหนที่จะ แนะนำวัดศรีวิชัย ไหมครับว่าจะทำอะไรดี อยากจะให้ทางด้าน ดร. สถาพร ซึ่งมีมหาวิทยาลัยราชภัฏจันเกษมมาอยู่ที่อำเภอสรรพนรินทร์เอง ผม ก็ได้ข่าว่าคราวหน้าท่านจะเป็นอธิการบดี

ถาม

กราบเรียนเพิ่มเติมทางท่านสุวรรณ คือผมก็ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องกับการ ปกครองน่าจะเป็นของอำเภอเมืองที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลเมือง ซึ่งตรงนี้ก็ ต้องพูดคุย วิธีที่หนึ่งที่ทำได้ก็คือ ท่านมาช่วยดูหน่อยว่าเป็นอย่างไร แล้ว จากนั้นอำนาจของท่านไปลงฝ่ายไหน ก็จะเป็นวิธีที่สองที่จะสั่งการให้ไป ดูช่วยอีกทางหนึ่ง เพราะท่านคงไม่อาจจะได้มาเอง แต่วิธีที่สามที่จะเอา มาพูดคุยอีกอย่างที่ท่านเคยทำแล้วเกิดโมโห มันเป็นเรื่องของประชาคม

ไหนนี้ท่านสุวรรณได้เสนอไว้ว่าทำอะไรดีว่า จะซื้อนั้นเป็นหนทางสุดท้าย ที่เราเคย ทำที่สรรพบุรีไม่ใช่ผมทำนะ ก็คือว่าท้องถิ่นร่วมกันหมดไม่ว่าวัด โรงเรียน ประชาชน พื้นที่นั้นเป็นที่สาธารณะ ก็มีการขอขอก้ขอไปที่ที่ดิน ที่ดินบอกว่ากระทบใครบ้างก็จดบ้านเลขที่มาทั้งหมด เค้าทำกินมาตั้งแต่รุ่นลูก รุ่นหลานมา มัน 3 เจเนอรัลชั่น เค้าเรียก 3 รุ่นแล้วแหละ รุ่นลูก รุ่นหลานมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ปัจจุบันนี้ให้เงินขนย้ายก็มาทอดผ้าป่าในจังหวัดนี้แหละ ผมจำได้ว่าใช้เงินไป 8 แสนหรือ 9 แสน ที่เอาไปมอบให้ค่าขนย้ายคงจะเป็นวิธีเดียวกันที่จะต้องทำอย่างนี้ แต่ว่าถ้าไม่ยอมไปขอวันสักหน่อยที่ไปไม่ได้จริง ๆ ก็คน แล้วคนที่ไปได้จริง ๆ แล้วเกิดช่องให้ทางวัดบ้างได้เท่าไร นี่ก็เป็นหนทางหนึ่งที่จะนำเสนอท่านได้จากผลวิจัยนี้ว่ามาสนทนากลุ่มแล้วเกิดข้อคิดปัญหาของวัดศรีวิชัยซึ่งเป็นวัดหลักอยู่ในอำเภอเมืองนี้เอง จะช่วยแก้ปัญหาอย่างไรให้ได้ จะได้มีกิจกรรมที่จะเชื่อมโยงกับญาติโยมทางน้ำได้บ้าง ทางบกไม่มีปัญหา แต่ว่าทางน้ำเราอยากได้เชื่อมโยงลงไป ให้มันเหมือนวิถีชีวิตเดิมบางอย่างให้กลับคืนมา ไม่ต้อง 100 เปอร์เซ็นต์ ให้ 50 เปอร์เซ็นต์ก็ยังมี นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่รับไว้จะรับท่านหลวงพ่อ แต่คงจะไม่รับปากว่าจะกดดันได้แค่นั้น แต่ว่าท่านก็เกรงใจผมนะ ขณะนี้ผมก็ไปทำวิจัยที่ห้วยกรด ห้วยกรดสมัยก่อนเข้าไปหลงออกมาไม่ได้ เพราะต้นตาลมีเป็นแสน เค้าเคยนับต้นตาลระหว่างเพชรบุรีกับสุพรรณ สุพรรณชนะ 1 ต้น ก็เล่าสนุก ๆ แต่ว่าห้วยกรดชนะหรือแพ้ไม่รู้ แต่ตอนนี้มันเหลือน้อยไม่มีต้น คนหนึ่งทำเตาตาลก็จะมีในครอบครองประมาณ 15 - 20 ต้นถึงจะพอมาเคี้ยวตาล ตอนนั้นก็เลยไปส่งเสริมการอนุรักษ์ แล้วก็มีการปลูกต้นตาล มีล้อมต้นตาลไปแล้ว ตอนนี่วัดจันทร์ โรงเรียนเค้าก็อยากจะทำให้เป็นศูนย์เรียนรู้ ลักษณะอย่างนี้ก็คือมีอะไรที่ไปกดดันได้ก็จะไป แล้วท่านรองผู้ว่าฯ ก็ลงมาบอกว่าผู้ว่าฯ อยากได้ข้อมูลห้วยกรดจะมาส่งเสริมขึ้นมา คือถ้าเราทำอะไรนำอยู่แล้วมีข้อมูลไปคุยท่านก็สนใจ มีอีกทีหนึ่งอุตสาเอาเงินไปลงไว้ที่หาญคา พายนกยูง เค้าบอกว่ามีคนส่งเสริมเลี้ยงวัวนม มาจากโคราช คนมาเรานี้มาทำงานทางโนน แล้วเลี้ยงวัวได้ผลก็

โรงนมเก้าก็อยู่เฉยๆ ไม่มีคนจัดการ ถ้าบอกว่าไม่มีเงินหมุนเวียนรับซื้อนม ถ้ามว่าต้องใช้เท่าไร บอกว่าต้องใช้ 5 ล้านบาทเพราะว่าเวลาเลี้ยงเก้าเอานมมาส่งต้องจ่ายทุกวัน แล้วก็ต้องเอานมมาแปรรูปเสียค่าไฟ ค่าน้ำ เสียค่าจ้างคนที่ต้องนำนมไปส่งนมตามโรงเรียน ตามอำเภอ อะไรอย่างนี้ ต้องใช้เงินหมุนเวียน 5 ล้าน ท่านรองผู้ว่าฯ บอกว่าเงินไปกองอยู่เป็นล้านเอาทำอะไร ถ้าทำไม่ทำผมขอได้ไหมผมจะขอไปจัดการให้ นี่ยกตัวอย่างว่าทางฝ่ายมหาวิทยาลัยอาจมีแรงกดดันได้บ้าง แต่ว่ารับปากไม่ได้ว่าท่านจะทำได้แค่ไหน แต่วันนี้มารับรู้ทุกข์สุขของพระสงฆ์ว่าอยากได้แบบนี้แต่ว่ายังขอไม่ได้ มันอาบัติแล้วเรื่องเงินสนับสนุนเป็นประจำไม่มี ช่วยตัวเองตลอด แล้วก็ญาติโยมศรัทธามากก็มาก อันนี้ผมก็รับทราบ แต่ว่ากิจกรรมที่ผมได้รับฟังจากพระคุณเจ้าทุกท่านก็ใกล้เคียงกันคือทุกท่านก็อยากดึงคนเข้าวัด เพื่อให้คนได้นำคุณธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แม้แต่นักศึกษาที่เรียนรัฐประศาสนศาสตร์เป็นเจ้าหน้าที่ อบต. อบจ. เจ้าหน้าที่เทศบาล โรงเรียนรวมทั้งพยาบาล ก็อยากให้มีคุณธรรมอยู่ในใจเป็นอัตโนมัติ ไม่ต้องมารอว่าเข้าวัดแล้วจะมีคุณธรรมคือมาวัดแล้วก็รับรู้จนให้เข้ากันว่าพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร แล้วรู้ว่าศีลธรรมเป็นอย่างไร แล้วนำไปปฏิบัติ ไม่อยากให้เป็นว่ามาปฏิบัติธรรมเพื่อจะเอาธรรมะ แต่ว่าอยากให้เป็นปฏิบัติธรรมแล้วนำเอาธรรมะไปทำโดยอัตโนมัติ ส่วนที่เหลือก็มาคำนวณศาสนาให้อยู่ได้จะได้ถ่ายทอดต่อ อยากให้เป็นอย่างนั้นจึงตัดสินใจให้ทำวิจัยเรื่องนี้ให้เป็นประโยชน์กับจังหวัดด้วย ซึ่งคราวที่แล้วผมทำลุ่มแม่ให้น้อยไปถึงอ่างทองก็ได้กลุ่มวัด 3 กลุ่ม คือวัดพิบูลทอง ไปถึงวัดวิเศษชัยชาญ แล้วก็มากลุ่มวัดทางสองพี่น้องที่เชื่อมโยงกันแทบพระยาแพรก ก็ได้กลุ่ม 3 กลุ่มที่ทำวิจัยให้แล้ววากลุ่มที่มีความพร้อมที่จะรับญาติโยมมาปฏิบัติธรรมได้ ครั้งละ 100 คนหรืออะไร จะได้เอาเงินมาบำรุงวัด พัฒนาวัดได้บ้าง แต่ไม่ได้เอามาแบบฝืน คือเอาประวัติของวัดไปเล่าให้ฟังว่าฐานเจดีย์สี่เหลี่ยมก็มาจากอริยสัจ 4 ปรากฏแปดเหลี่ยมก็มาจากมรรค 8 ก็พยายามจะไปเล่าแบบนี้ แต่ว่าไม่มีโอกาสเป็นไกดส์สักที นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งผมก็ขอขอบคุณท่านสุวรรณมาก ผมจะรับไป ผมจะเรียนฝากท่านผู้ว่าฯ ไปให้ครับ แล้วก็มิถุนายนฝาก

ต่อว่ามาว่าตอนนั้นมหาวิทยาลัยจันเกษมมาทอดกฐิน ที่วัดบรมธาตุ ไม่เห็นมีใครต้อนรับเลย คำต่อว่าฝากลูกศิษย์มา เวลาบริหารจัดการเวลาทำอะไรเวลาการบริการสำคัญมาก เวลาคนมาใช้บริการท่านต้องดูแลปรับปรุงหน่อยไม่ใช่มีสถาบันที่นี้ให้แล้ว ยังมีการบริการไม่ใช่นี้อย่างนี้เสียชื่อหมด เสียมาทางผมด้วยเพราะผมมาเยี่ยมเยียนพระก็จะถูกต่อว่ามาแล้วก็มาทอดกฐินวัดแรกก็วัดธรรมจักร มาทอดกฐินที่นั่น แล้วมีปีนี้ก็ทอดกฐินที่วัดพระบรมธาตุ ปีต่อไปยังไม่ทราบว่าจะที่ไหนแล้วแต่ท่านอธิการ ถ้ามีโอกาสจะเสนาอวัดต่อไป แล้วมีท่านพระเดชพระคุณท่านไหนจะฝากอะไรอีกไหมครับ

หลวงพ่.....

เรื่อง โฉนดที่ดินของวัด..... ก็อยากจะฝากไว้ด้วย

ถาม

มีอีกไหมครับที่จะเสนาถ้าไม่มีก็ขอปิดการเสนา

ตอบ

ผมก็ขอนมัสการพระเดชพระคุณพระครูสุทธิชัยกรณ์ ก่อ.....อนุญาติครับ

พระครูสุทธิชัยกรณ์

ขออนุโมทนาที่ท่านคร. ได้มาสนทนาปราศรัยกันในวันนี้เกี่ยวกับวัดต่างๆว่าจะทำอย่างไร พัฒนาอย่างไรให้มันเจริญขึ้น ซึ่งแต่ละท่านก็ให้ความเห็นไป อยากได้โน่นอยากได้นี้ จริง ๆ แล้ววัดคอน.....เป็นที่สาธารณะนี่ เป็นที่ราชการหรือเปล่า ธรรมดาที่ราชการเค้าขออนุญาตสร้างวัดได้นะ แต่ว่าทางราชการทำไหมไม่ให้ เค้าไม่มีแบบฟอร์มอยู่หรือ อาตมาเคยให้เค้าไป แบบฟอร์มขอสถานที่ราชการเป็นที่ตั้งวัดสร้างวัด ทางราชการอนุญาตให้ตั้งวัด สร้างวัดได้ก็เป็นอันว่าสร้างได้ ปัญหาสร้างวัดมันมีอยู่ถ้าไม่มีเจ้าของที่ อย่างกับวัดเขามณี มันเป็นที่หลวงถ้าเค้าไม่อนุญาตก็สร้างไม่ได้ ได้ข่าวว่าจะทำถนนก็ทำไม่ได้ก็ถูกแล้ว ถ้าเกิดเค้าไม่ยอมเราต้องรื้อถนนให้เค้าอีก ก็คือถ้าจะสร้างวัดได้ต้องมีเจ้าของที่ที่ยกที่ดินให้วัดได้ แล้วก็ขออนุญาตสร้างวัดก่อนนายอำเภอทำสัญญากับนายอำเภอไว้ อย่างนั้นเบี้ยวที่หลัง แต่ที่จะตั้งวัดได้ต้องมพระที่จะเป็นสมภารด้วย แล้วต้องมีพระอยู่จำพรรษาอีกด้วยไม่น้อยกว่า

5 รูป และก็ห่างกันอย่างน้อยก็ 2 กิโลเมตร แต่อีกอย่างถ้าจะสร้างวัดต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการให้พิจารณาอนุมัติที่จะทำการเรียไรได้ แต่ปัจจุบันนี้ให้แต่ละจังหวัดตั้งกรรมการขึ้นมาพิจารณา วัดไหนที่จะทำการเรียไร ให้ใส่เหตุผลว่าทำไมแล้วเอาไปทำอะไร เรียไรไปทำงานวัดก็ไม่ได้ แล้ววัดที่จะใช้เรียไรต้องบอกว่ายี่ห้ออะไร หมายเลขทะเบียนอะไร คนขับชื่ออะไร ต้องระบุหมด ต้องไปที่ไหนกี่วัน ไปจังหวัดไหนบ้างต้องบอกหมด แล้วมีกำหนดด้วย ไม่อย่างนั้นผิดกฎหมายด้วย เพราะมี พรบ. ควบคุมการเรียไร โดยออกมาตั้งแต่ พ.ศ.2511 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม จนในปัจจุบันอนุญาตให้เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด พิจารณา ต้องให้ผ่านก่อน ถ้าไม่ได้รับอนุมัติก็จะถูกจับ ผิดทางวินัยพระ ก็จะให้สึก สำหรับฆราวาสก็จะขังหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ การเรียไรให้เรียไรได้แต่ในวัด ประกาศทางลำโพงออกนอกวัดก็ไม่ได้ อันนี้ก็ขอฝากเตือนทุกท่านอีกเรื่อง การหลอกลวงให้ระวัง เช่นมีโยมมาบอกว่าจะสร้างโน่นสร้างนี่ให้ แต่หลวงพ่อก็ต้องนำเงินไปเลี้ยงพวกนั้นให้เค็ดตกลงกับผม ถ้าให้เงินไปเสร็จเลย ต้องระวัง แล้วก็ในช่วงทอดกฐินทอดผ้าป่า ก็อย่าหลงเชื่อง่าย ๆ นะที่จะขอนำเงินไปเป็นค่ารถ ค่าข้าวหรืออะไรก็ตามแล้วก็จะนัดมาทอดวันนั้นวันนี้ แต่ขอเงินไปก่อน ต้องระวังให้ดี แล้วอีกเรื่องหนึ่งในวันที่มีการบวชนาค หรือวันทอดกฐินทอดผ้าป่า หากญาติโยมนำเหล้าเข้ามากินในวัดก็ผิดกฎหมายแล้วนะเดี๋ยวนี้ให้ระวัง หากเห็นต้องต่อว่าและห้ามให้มากินภายในวัดโดยเด็ดขาด เราอย่าไปเกรงใจญาติโยมเด็ดขาดหากทำผิดกฎหมายแล้ว ต้องจัดการเด็ดขาด ช่วยฝากกันไปปฏิบัติด้วยนะ ก็ขอ โอกาสนี้แนะนำท่านทั้งหลาย และขอปิดประชุม

ภาคผนวก ก

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอวาสวัตในอำเภอมนรมย์

การสนทนากลุ่มพระเจ้าอวาสวัดในอำเภอมนรมย์

บทสัมภาษณ์ประชุมสงฆ์อำเภอโนนรมย์

ถาม

วันนี้ก็เลยฝากให้ท่านเจ้าคุณอนันต์ ได้มาตามหนังสือเชิญของท่านผู้อำนวยการสำนักวิจัยความเป็นมาก็คือว่าทำวิจัยเรื่อง “เส้นทางท่องเที่ยววัด” นี้แหละ กลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท ที่นี้ได้นิมนต์มา 3 อำเภอแล้วครับ อำเภอนี้เป็นอำเภอสุดท้าย อำเภอที่ 1 ก็นิมนต์ที่อำเภอเมืองครับ ท่านรองเจ้าคณะอำเภอเจ้าครูวัดศรีวิชัย และอำเภอที่ 2 ก็ไปที่รองเจ้าคณะจังหวัดอีกที่สรรพยา วัดสรรพยา วัฒนาราม ไปที่สรรพยาจะเยอะหน่อยครับเพราะกลุ่มวัดที่ไหนจะเยอะมากมีจำนวนมาก และมาอำเภอที่ 3 คือ อำเภอนี้เป็นอำเภอสุดท้ายก็เลยรวมที่วัดสิงห์ด้วย ท่านก็เลยไปนิมนต์เลขานที่วัดสิงห์ท่านมาด้วย ก็เป็นประโยชน์อาจจะให้ท่านได้คุย นิมนต์ท่านได้พูดถึงวัดของท่าน คือโดยที่ว่าผมคงไม่ได้คุยอะไร เพราะผมไม่มีข้อมูลทางวัด แต่สิ่งที่อยากจะรับทราบจากทางวัดก็คือว่า

1. ทางวัดท่านได้มีกิจกรรมอะไรบ้าง ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คำว่า “ท่องเที่ยว” ไม่ได้หมายความว่ามาเที่ยวอย่างเดียว คือมาปฏิบัติธรรม เข้ามาท่องเที่ยววัด เข้ามาร่วมกิจกรรมกับวัด เข้ามาทำกิจกรรมปฏิบัติธรรมกับวัดอย่างนี้ ที่นี้คำว่า “ท่องเที่ยว” มันตีความเป็นทางวัฒนธรรมนั่นเอง คือ ศาสนากับวัฒนธรรม นั่นเอง แต่เวลาพูดท่องเที่ยวไปเที่ยว เหมือนกับเราพูดว่าจะไปเที่ยวแต่จริง ๆ ไม่ใช่เข้ามาวัด คือ มาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางศาสนานั้นเอง จึงอยากจะทราบว่าวัดได้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมในเรื่องของการมาร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม และศาสนาอย่างไร ทำมาแล้วมีปัญหาอย่างไร คือทำอะไรแล้วมีปัญหาอย่างไร

2. ทางวัดมีกิจกรรมในการปฏิบัติธรรมอะไร

ก็มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกันที่อยากทราบ ยกตัวอย่าง ก็ที่วัดสองพี่น้องเป็นวัดที่มีเจดีย์เจ้าอายุเจ้ายี่ แต่คนไม่รู้จักหรือครับ ว่าวัดสองพี่น้องว่าอยู่สุพรรณหรืออยู่ไหนที่ไหนได้สองพี่น้องอยู่สันบุรี พอพูดถึงสองพี่น้องคนก็ไปยกสุพรรณบุรี หรือว่าอาจจะมึชื้อเสียงในการไปเที่ยวทางวัฒนธรรมศาสนาที่โน่น มันทำให้คนรู้จักที่โน่นมากกว่าที่นี่ วันนี้พรุ่งนี้หลวงพ่อก็เลยจัดบวงสรวง ทราบว่าคงจะมีนิมนต์แล้วกราบนมัสการประชาสัมพันธมาทางนี้บ้างหรือเปล่า ผมก็ไม่ทราบนะ แต่น้อยอยู่ทางลุ่มแม่น้ำน้อย คือจะบูชาบวงสรวงเจ้าอายุเจ้ายี่ ซึ่งเป็นเจดีย์ที่คู่กันพระเจ้าสามพระยาทรงสร้างเอาไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ ที่ว่าพี่น้องไม่สามัคคี รบกันแย่งเมืองชัยนาท เป็นประวัติศาสตร์ ท่านองที่ว่าพอทำสร้างเรื่องขึ้นมาคนก็จะไป

รวมกัน ลักษณะนั้นก็อาจจะเป็นกิจกรรมอีกแบบหนึ่ง แล้วก็ในนั้นกรมศิลปฯ ได้
 ขึ้นทะเบียนวัดร้างวัดหนึ่งอยู่ในเขตของท่านคือ วัดโตนดลาย ในนั้นมีคูเมือง
 มีขอบเมืองแล้วก็มีเจดีย์อีกองค์เป็นลักษณะพุ่มข้าวบิณฑ์ คือเป็นทรงดอกบัว สมัย
 ตั้งแต่ทวารวดี คือถ้านับปีที่ 500 ปีขึ้นไป ฉะนั้นวัดจะมีหมวดหมู่ว่าอายุประมาณ
 100 ลงมา กับอายุ 100 ขึ้นไปแล้วก็อายุ 4—5 ร้อยปีขึ้นไป ก็จะแบ่งออกเป็น
 3 อายุ เพราะฉะนั้นหมวดของจำนวนเวลาที่จะแยกได้แบบนี้ ผมก็เลยเล่าตัวอย่าง
 ให้ฟัง หรือว่าแม้แต่วัดหนึ่ง บอกว่าจะทำแบบมีเรือทุกประเภท วัดโบสถ์ที่
 อ่างทอง บอกว่าที่นี่จะทำเรือทุกประเภท เป็นพิพิธภัณฑ์เรือ หน้าวัดจะเลี้ยงเป็น
 วัดมังจนา พอไปที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติก็ไปวัดมุงคลเป็นวัด เป็น
 พระพุทธรูปทรงมณฑล ก็จะเป็นพระพุทธรูปนั่งใหญ่ที่สุดในบริเวณนั้น ก็จะเป็น
 ลักษณะนี้อย่างนี้คือ ตัวอย่างกิจกรรมที่วัดได้สร้างขึ้น ผมก็ขอเรียนเป็นตัวอย่าง
 ว่าจะกราบนิมนต์ให้ท่านได้เล่าถึงวัดของท่านว่าวัดของท่านมีแบบนี้หรือมีต่างกัน
 อย่างไร และมีแล้วกิจกรรมเหล่านี้มีปัญหาอย่างไรบ้าง แล้วอนาคตท่านคิดว่า
 น่าจะพัฒนาอย่างไร แล้วราชการหรือรัฐบาลควรจะช่วยท่านอย่างไร คือต้องพูด
 กันให้หมดเลยไม่ว่าแล้วเดี๋ยวจะไม่ถึงสำนักพุทธ ในงานนี้ที่ว่าไหนมาตามแล้ว
 ได้ประโยชน์ไปด้วย ผมก็จะได้นำเรียนไปให้ทั่วทั้งท่านผู้ว่าฯ รองผู้ว่าฯ ผมก็จะ
 ติดกับท่านรองฯ จำลอง ซึ่งเดี๋ยวผมก็จะไปพบท่านรองฯ จำลอง โพร้สุข ท่านก็
 ดูแลขอให้คำปรึกษาอยู่ ก็กราบนมัสการเลยครับ จะเรียนนิมนต์วัดไหนก็ดีครับ
 เอาเข้าของวัดก่อนดีไหมครับ รูปอื่นจะได้ดูตัวอย่างก่อน กราบเรียนนิมนต์ท่าน
 เข้าคณะอำเภอก่อนครับ ระหว่างที่รอก็จะคุยไปเรื่อยๆ ให้ฟังอย่างนี้ ผมก็มี
 โอกาสเล่าให้พระคุณเจ้าได้รับทราบบ้างส่วน มีโอกาสส่วนหนึ่งก็คือว่าไปเป็น
 กรรมการชุดหนึ่ง เรียกว่า ทำแผนแม่บทกระทรวงวัฒนธรรมแห่งชาติ ผมเข้าใจ
 ว่าวัดขึ้นอยู่กับการทรงนี้ เพราะกระทรวงนี้เค้ารวม 3 อย่าง รวมศิลปะ
 วัฒนธรรมและศาสนา อยู่ในกระทรวงนี้ ก็เลยเข้าใจว่ากรมศาสนาเปลี่ยนไปอยู่
 กระทรวงนี้แล้ว สมัยก่อนกรมการศาสนาขึ้นอยู่กับการศึกษา แต่ตอนนี้ย้าย
 มาอยู่กระทรวงวัฒนธรรม เสร็จแล้วก็ให้ไปช่วยโดยมีทีมของคณะอาจารย์ ดร.
 วันดี และผม ซึ่งนี่เค้าเป็นลูกศิษย์จบปริญญาโท ทางคุณอนันต์ ก็กำลังจะจบ
 ปริญญาโท ก็จะไปช่วยในลักษณะที่ทำแผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ ก็จะ
 ประกอบด้วยศิลปะ วัฒนธรรมและศาสนา แต่คนที่มึบบทบาทมากที่สุด คือ
 วัฒนธรรมจังหวัดครับ วัฒนธรรมจังหวัดนี้เป็นตำแหน่งที่อยู่ทุกจังหวัด แล้วมี

บทบาทที่ดูแลทั้งสามเรื่องนี้มาก แต่บังเอิญที่ใกล้ชิดท่านที่สุดเลยก็จะเป็นสำนัก
 พุทธ อันนี้ก็จะเป็นที่ดูแลโดยตรงไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระเบียบของสงฆ์
 หรือว่าเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ นี่ก็จะเป็นลักษณะที่ดูแลกันแบบนั้น กราบนิมิตต์
 นมัสการท่านก็คุยไปเรื่อย ๆ ท่านเจ้าคณะอำเภอบอกว่าให้คุยไปก่อน ก็เลยคุยว่า
 เวลาที่ญาติโยม ผมเข้าใจว่าในรุ่นหลังๆ ญาติโยมที่มาวัดจะมีอายุน้อยลง หรือว่า
 อายุมากขึ้นไม่แน่ใจ แต่ในยุคผมส่วนใหญ่มาวัดในวันพระในวันโกน สมัยก่อน
 อายุสูงๆ แต่ว่าในสมัยปัจจุบันจะเห็นว่าอายุจะลดลง แต่ไม่แน่ใจเพราะว่าข้างที่
 ทางวัดไม่ได้สำรวจเอาไว้ ถ้าวันหลังให้คนมาทำโดยขีดเอาไว้เลยว่าวันนี้มาอายุ
 คราวไหนที่มา เป็นสถิติข้อมูลก็เหมือนกันว่าความเปลี่ยนแปลง ค่านิยมของ
 ญาติโยมเป็นอย่างไร ก็น่าสนใจก็เป็นส่วนหนึ่งที่เราจะได้คาดเดาได้ว่าถ้าญาติโยม
 ในอายุระหว่างนี้มาแก่ๆ มาวัดแล้วเราจะทำอะไรขึ้นกระไดไหวใหม่ เป็นอีก
 ลักษณะหนึ่ง ถ้าเป็นญาติโยมที่อายุน้อยมาแบบไหน ก็จะเป็นกิจกรรมอีกแบบ
 หนึ่งก็จะเป็นลักษณะที่แตกต่างกันไป นมัสการครับท่าน จริง ๆ แล้วกำลังคุยกัน
 อยู่ว่าวัดขณะนี้วัดของท่านได้มีกิจกรรมส่งเสริมให้ญาติโยมมาทำกิจกรรมอะไรบ้าง
 และอีกส่วนหนึ่งว่าวัดได้มีกิจกรรมทางด้านการปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง แล้วที่ทำมา
 นานแล้วมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร อนาคตอยากจะพัฒนาอย่างไร อยากจะรู้แค่นี้
 ไม่มีอะไรบ้างก็จะทำการใส่ไม้ที่ละวัด ๆ ระหว่างนี้ผมก็ยกตัวอย่างไปเรื่อยๆ ที่
 ไปมาหลายวัดอย่างที่สองพี่น้องเค้าเป็นเครือข่ายกับวัดพระแก้ว กับวัดโตนด และ
 วัดสักไม้แดง เครือข่ายหมายความว่า ญาติโยมมาขอให้อบรมเยาวชนที่ละร้อย
 ท่านคุมไม้ไหวถ้าวัดไหนมีพระสงฆ์ 2 รูป แล้วจะคุมอย่างไรไหวให้เด็กมา
 ฉะนั้นวัดหนึ่งก็น่าจะมีซัก 8 รูปถึงจะคุมได้ ก็เลยเอาเครือข่ายมาช่วยกัน ช่วยคุม
 อย่างหนึ่งแล้วก็ช่วยเป็นวิทยากรอีกอย่างหนึ่ง สิ่งสำคัญมันมี 2 อย่างนี้ และส่วน
 ที่ 3 ก็คือ มาแล้วญาติโยมจะกินอะไรกัน วันวันวายมาที่กันละร้อย เพราะว่ามากวน
 แล้ว ส่วนใหญ่มาแบบหน่วยงานให้มาแต่ว่าพระคุณเจ้าบางรูปบอกว่ามาอย่างนี้
 เหมือนว่าบังคับให้มาหรือเปล่า มามันต้องมาด้วยความอยากมา แต่ถ้าบอกว่า
 มาแล้วบังคับให้มาฉันว่าสอนไปมันก็ไม่ค่อยจะฟังเท่าไร เล่นบ้าง ฟังบ้าง
 ทำนองนี้ครับท่าน กิจกรรมอย่างนี้ผมยกตัวอย่างให้ฟังว่าเค้าก็มีหลักสูตร แล้ว
 หลักสูตรส่วนใหญ่เริ่มต้นจากปรับความรู้ให้เท่ากับประวัติพระพุทธศาสนา
 จากนั้นจึงสอนธรรมะแทรกเข้าไปในตอนสุดท้ายก็มีสวดมนต์ ทำสมาธิ
 ธรรมฐาน แบบง่าย ๆ แล้วก็วนกันอยู่อย่างนี้ แต่ว่าเรื่องแรกมันต้องปรับข้างคนก็

ไม่ได้เรียนประวัติศาสตร์ เพราะวิชาที่จะพูดถึงประวัติศาสตร์มันน้อยลง หรือว่ามันอาจจะไม่ชอบอ่านหนังสือ อะไรแบบนี้ทำนองนี้ เพราะฉะนั้นเวลาทางกลุ่มวัดนั้นทำ เรียกว่ากลุ่มแม่น้ำน้อย เจ้าทำกันเป็นเครือข่ายเจ้าก็เล่าให้ฟัง แต่พอพูดถึงว่าไปถึงที่สิงห์บุรี ท่านก็มีเครือข่ายของพิภพทองวิหารชาววัดโบสถ์เสมอมาทองที่อยู่แฉม 4-5 วันอย่างนี้ แต่ 4-5 วัดไม่ได้ไปลงที่วัดเสมานะครับ เพราะวัดเสมา มีพระอยู่ 2 รูป ถ้าเกิดนิมนต์ไปหมด ของวัดถูกขโมยหมด ต้องปิดวัดยุ่งมากเหมือนกัน อย่างนี้มันน้อยก็ไม่สามารถดูแลทรัพย์สินสมบัติของวัดได้ ก็เป็นปัญหาเหมือนกัน อย่างวัดโบสถ์ ชื่อว่าเป็นวัดที่มีผนังโบสถ์เป็นภาพตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่ปรากฏว่าจะบอกว่าไปเที่ยวดูภาพเขียน ประวัติของพระพุทธประวัติ พอจะไปดูต้องปิด เพราะอะไร ก็เพราะว่าไม่มีคนดูแลถ้าเกิดเปิดตลอดก็เข้าไปขโมยของอีก ท่านก็ปิดแล้วผมก็ถามว่าจะเปิดก็โม่งดี ท่านก็บอกว่าเปิดเมื่อศกษัตริย์มามาบอก เพราะฉะนั้นลักษณะอย่างนี้เค้าเรียกว่าเป็นเยี่ยมเยียนระบบปิด ไม่ใช่ระบบเปิด ซึ่งก็ไม่ปลอดภัยสำหรับวัด ลักษณะกิจกรรมแบบนี้ ก็ถือว่ามีการกิจกรรมให้ไปวัดไปเพื่อชมศิลปวัฒนธรรมจริง แต่ปัญหาก็คือว่าความปลอดภัยของทรัพย์สินในวัดก็มีปัญหา ลักษณะนี้เยอะครับ หรือบ้างวัดบอกว่าจะทำวังมัจฉาที่หน้าวัด มันมาตกไปกินหมด ต้องออกกฎโดยชาวบ้านให้ช่วยดูกันว่าถ้าใครเอาฉิ่งจะจับ เล่นอย่างนี้เลยนะครับ กำนันบอกว่าต้องทำอย่างนี้ ถ้าไม่ทำวิธีนี้มันตกเอาไปหมดครับ แล้วเราจะทำวังมัจฉาให้คนมาจะได้มาทำบุญซื้ออาหารเลี้ยงปลา มาถึงก็จับกินหมดเลยอย่างนี้ก็มีนะครับ แล้วก็ไม่ได้มาตอนกลางวันจะมาจับเวลาอื่นครับ อย่างบ้างวัดท่านก็มีพวกสัตตลักษณะอยู่ อย่างเช่นวัดวิเศษชัยชาญ สัตตลักษณะปูทอง เค้าจะมีสัตตลักษณะอย่างนี้โดยแทบจะไม่ต้องสร้างอะไรเป็นงานประจำปีอยู่แล้วว่าจะต้องมิงงานแสง สี เสียง วิเศษชัยชาญ ก็จะเล่าประวัติบุคคลที่เป็นวีระบุรุษ วีรชนของแม่น้ำน้อย อยู่ที่อ่างทอง 2 คน อยู่ที่สังขบุรีอีก 1 คน คือขุนสังข์พันเรื่อง อย่างนี้ แล้วก็ไปอยู่ตรงสิงห์บุรีที่วัด.....อีก 8 คน ตรงนี้เค้าเรียกว่ามีรูปปั้นแล้วมีสิ่งที่เป็นประวัติศาสตร์มาก่อน ถ้าอย่างนี้มันง่ายเพราะอะไรเป็นจุดประวัติศาสตร์บู๊ พอเค้าทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวคนก็ไปแต่เดี๋ยวนี้ไหว้พระ 9 วัด ถูกหลวงพ่อบ้างวัดว่าผมว่า คือ 9 วัดที่ไปนะไปกำหนดจุดวัดรวบ วัดจนไม่ไป เอาเป็นอย่างนั้นเลยโดนค่าอีก ท่านบอกว่าวัดฉิ่งจนไม่เห็นมาเที่ยวเลย ไปเที่ยวแต่วัดรวบ ๆ วัดรวบเค้าก็มีเงินเข้ามาทำบุญเยอะ แต่วัดจน ๆ ไม่ได้แะ 9 วัดที่วานี้ที่ผมพูดเหมือนว่าหลวงพ่อก่อน้อยใจ ไม่เคยไปแะ

วัดท่าน มันมีหลายขบวน เช่นขบวนของขนส่งมวลชนกรุงเทพ เค้าจะมีขายตั๋วที่
บางเขนออกทุกวันอาทิตย์แล้วก็เลือกเอาว่าจะไปสิงห์บุรี ชัยนาท อโยธยา
อ่างทอง ราชบุรี นครปฐม นนทบุรี มีให้เลือกหมด เลือกวันนั้นคือออก 8 โมง
ตรงขายบัตร 400 บาท คือหมายความว่าค่ารถ 400 บาท แล้วไปถึงเที่ยงที่ไหน
ท่านก็ซื้อกินที่นั่น ระหว่างเช้าไปสัก 5 วัด พอกินเที่ยงเสร็จตอนบ่ายก็ไปอีก 4
วัด จบทุ่มหนึ่งกลับ อันนั้นก็เป็นเรื่องของเอกชนเข้ามาทำ ที่นี้เวลาที่อยู่ที่ชัยนาท
ทางจังหวัดก็พยายามที่จะทำลักษณะที่ว่าล่องเรือ 9 วัดหรือว่านั่งรถมาเที่ยว 9
วัด ถ้ามีการกำหนดเส้นทางได้ หรือเมื่อเรารู้ข้อมูลของวัดได้ทั้งหมดในเส้นทางนี้
เราก็สามารถที่จะเป็นมัคคุเทศน์บอกเค้าได้ อย่างสมมติตอนนี้ผมเป็นมัคคุเทศน์
บอกได้ว่าวัดลุ่มแม่น้ำน้อย 9 วัดอยากเที่ยวไหน ผมจะพาไปผมก็จะมาเริ่มที่วัด
มหาธาตุ วัดแรกก่อนวัดที่ไม่มีพระ ให้ไปดูก่อนว่านี่คือสัญลักษณ์ของเมืองแรก
คือเมืองชัยนาท ไม่มีพระนะครับมีแต่เจดีย์แพรง ผมก็จะอธิบายว่าเป็นแบบศิลปะ
อะไร สมัยทวารวดีเป็นอย่างไร แต่ฐานสี่เหลี่ยมมาจากอะไร มาจากอริยสัง 4
พอขึ้นไปเป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมมาจากอะไร มาจากมรรค 8 ผมก็ว่าไปเรื่อยนะ แต่
ว่าถ้ามีพระคุณเจ้าอยู่ข้างผมจะอธิบายได้มากกว่าผมอีก ไม่ได้อะไรยาวแต่ว่าไป
ตรงนี้นั้นจะได้ 2 วัดวัดหัวเมืองกับวัดมหาธาตุ เป็นวัดที่เป็นประจำอำเภอต้นบุรี
ต่อจากนั้นก็เข้ามาวัดสองพี่น้อง ก็จะมาอธิบายเจดีย์เข้า้ายเข้าีย์ และวัดโดนคล้าย
ซึ่งเป็นสมัยทวารวดี เกิน 500 ปี แล้วก็เที่ยวไปดูวัดที่สวยงามที่สุดคือวัดพระแก้ว
เป็นเจดีย์ที่ยกย่องให้เป็นราชินีของเจดีย์ คือวันหนึ่งอย่างให้เค้าฟังเยอะมันเหนื่อย
เพราะฉะนั้นในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาที่มาที่อำเภอนี้มนโนรมย์ เราก็สามารถเชื่อมไป
ยังทวารวดีได้ เช่นเราแวะที่วัดร่มเย็นแล้วไหว้พระเจ้าเสร็จ เลี้ยงพระเสร็จ ก็ไป
แวะที่สวนส้มโนรมย์ ชื่อส้มที่มันเป็นส้มขาวแดงกว่าที่เป็นสัญลักษณ์ของที่นี่
ไปแวะซื้อสินค้าของชุมชน เค้าก็กลับมันก็ไม่เหนื่อยมากก็เลือกเอาว่าจะเอาวัด
ไหน ก็จะทำการจัดให้ในลักษณะนี้ ส่วนจะมากน้อยก็อีกเรื่องแต่เราจะเขียนไว้ว่า
เส้นทางที่จะมาวัดไหนตามรายชื่อวัด เพราะฉะนั้นที่เล่ามาก็สรุปว่าอยากให้ท่าน
ได้คุยให้ผมฟังว่าทางวัดท่านมีกิจกรรมอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมที่จะให้
ญาติโยมมาเที่ยวในด้านวัฒนธรรมและศาสนาในส่วนแรกนี้ และในส่วนที่สอง ก็
คือท่านมีกิจกรรมปฏิบัติธรรมอะไรหรือไม่ หรือแค่ในสำนักอะไรก็ได้ ผมก็ขอ
กราบนมัสการพระคุณเจ้า

เจ้าคณะอำเภอ สำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่วัด ก็จะมีแต่เฉพาะวัดพระอยู่เป็นประจำเป็นการรักษาอุโบสถจะมีเป็นพิเศษอยู่ก่อนวันที่ 5 ธันวาคม แล้วก็วันที่ 12 สิงหาคม แล้วก็กิจกรรมที่ทำมาโดยตลอดเป็นเรื่องของวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ทำอยู่เป็นประจำแล้วที่ทำอยู่จะร่วม 30 ปีก็คือการบรรยายธรรมตอนเช้า ทุกเช้า ไม่บรรยายเองก็ใช้แผ่นซีดีเปิดจากครูบาอาจารย์ต่างๆ อันนี้เป็นกิจกรรมที่ทำอยู่เป็นประจำ ก่อนที่จะทำวัตร สวดมนต์ ก็มีการบรรยายธรรม หรือเปิดซีดีจากครูบาอาจารย์ต่างๆ แล้วก็ทำวัตร สวดมนต์ เจริญพระกรรมฐานนี้สำหรับของพระที่ทำอยู่เป็นประจำ อย่างอื่นที่โยมจะมาร่วมในการปฏิบัติธรรมนั้นก็ยาก เพราะว่าที่นั่นเค้ามีเรื่องของเกษตรกรรม ทำมาตั้ง 3-4 ครั้งว่าได้ เวลาจะมาเทศน์วัดประกาศจากเครื่องขยายบ้างที่มาไม่ครบ กรรมการไม่ครบอย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเรื่องของการท่องเที่ยวที่วัดนั้นก็ไม่มีอะไรเป็นเอกลักษณ์ที่จะท่องเที่ยว ก็มีสระทิพย์เอาไว้เลี้ยงปลา มีประมาณ 5 ไร่กว้างขวางพอสมควร ก็เอาไว้ให้ลูกๆ หลานๆ เทียนนั้นได้พักผ่อน เทียนชม คลายเครียดได้ก็ต้องระวังอย่างที่เราให้ฟังว่าบ้างที่ตื่นมาเที่ยงต้องมาคู่ต้องทำการเสียบไฟไว้เป็นประจำ ก็มีอยู่ ตั้งแต่เช้าก็จะทำบุญ พอทำบุญเสร็จโยมรับประทานอาหารก็เสร็จแล้วโยมก็ทำวัตร สวดมนต์ แล้วก็ตีระฆังให้พระต่อศีล ในการรักษาศีล ก็ปฏิบัติกันตลอด แล้วกลางคืนหนุ่มๆ สาวๆ เค้าก็จะมาเวียนเทียน ที่นี้ทำทุกครั้งเป็นอย่างนี้ประจำทุกครั้ง เคยบวชเณรแต่ตอนนี้หยุดเพราะสุขภาพไม่ค่อยดี ต้องอยู่ตึกๆ ตื่นมาที่ตี 3 ไม่ว่าง องค์กรเดียวทำองค์กรเดียว ในวัดมีหลายองค์กร แต่เกรงใจทำเองคือไหว แต่ว่านานๆ เข้าสุขภาพไม่ค่อยดี ตอนนี้มีอยู่ 14-15 รูปแต่อยู่ไม่ทน ก็มีงานการเรียนบ้าง ศึกษาบ้าง มีงานก็ตามบวช 9 วัน 15 วันอย่างนั้น ถ้าอยู่ประจำเต็มทีก็มี 9-10 รูป วัดนี้ดูในหนังสือ สารบรรณไว้ 2418 เจ้าอาวาสไม่แน่นอน เค้าเรียกว่าอาจารย์ทั้งนั้น โดยความเป็นจริงถ้าหากว่าตั้งเค้าเรียกเป็นเจ้าอาวาส ก็เรียกมาตลอด มาวัดกลม แล้วมาวัดโคก และมาวัดมะม่วง อาตมาเป็นเจ้าอาวาสอยู่ ไม่ค่อยมีอะไรโดดเด่น วัดอุ้มงคงก็มีพระพุทธรูปสมัยก่อนมีวัดในอดีตตั้งถึงมันพัง เค้าก็ย้ายเอาพระพุทธรูปไปไว้ที่วัดมะม่วงบ้าง วัดโคกบ้าง วัดฝั่งโน้นบ้าง พอวัดในตลิ่งพังต้องย้ายออกจึงทำให้โดนถล่ม โยมไปหมด

- ถาม ภาษาพระวาสนเค้าเรียกว่า บูรณาการวัด เรียกว่ารวมวัด คือว่าไม่สะดวกเนื่องจาก อุทกภัยตลิ่งพัง ก็ได้ ปัญหาใหญ่ของท่านคืออะไร ตั้งแต่ทำกิจกรรมของวัดมานี้ ปัญหาใหญ่คืออะไร
- เจ้าคณะอำเภอ ปัญหาก็คือบรรยายธรรมไปแต่เช้า แล้วมีศักรคือคนไม่ชอบบ้าง อะไรบ้างเป็นแบบนั้น แต่ไม่กลัวนะ ก็ทำอยู่ 30 ปีกว่าปีตั้งแต่บวชมา
- ถาม แล้วที่ว่าไม่ชอบนี่คือใคร เป็นวัดด้วยกันหรือเป็นพระวาสน
- เจ้าคณะอำเภอ เป็นพระวาสน ตอนนี้เป็นนายพลอยู่ ปลดเกษียณ ไม่ชอบเอาชาวบ้านมาด่า ไม่ติดเหล่า คงมีการละเล่นในร่มตอนดึกๆ ก็เลยเกิดความรำคาญจึงให้หยุด
- ถาม แต่เสียงเป็นเสียงหอกกระจายข่าวของวัดหรือไม่
- เจ้าคณะอำเภอ ใช่ของวัด
- ถาม ก็คือปัญหาเดียว ที่ขัดแย้งกัน
- เจ้าคณะอำเภอ ใช่ นอกนั้นไม่มีอะไรแล้ว เพราะเค้าเป็นคนพื้นที่
- ถาม เรียนว่าอนาคตท่านคิดว่าวัดท่านจะพัฒนาอย่างไร ท่านจะพูดถึงวัดอื่นด้วยก็ได้ จะพัฒนาอย่างไรถึงจะไปเกี่ยวโยงกับการท่องเที่ยวได้ หรือการปฏิบัติธรรมก็ได้
- เจ้าคณะอำเภอ ท่องเที่ยวนี้ไม่แน่นอน สถานที่มันต้องพัฒนาต่อไป ถ้าให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจะยากหน่อย ต้องใช้เงิน แล้ววัดก็อยู่บ้านที่ห่างไกลความเจริญพอสมควร แต่โยมที่นั่นเป็นโยมที่มีเงิน
- ถาม ทางพูดถึงกิจกรรมการปฏิบัติธรรมท่านคิดว่าควรจะพัฒนาไปในรูปแบบไหน
- เจ้าคณะอำเภอ ก็ควรใช้วิธีการปลูกฝังในเรื่องธรรมะ นี้แหละให้ใคร้ธรรมะบ้าง ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เข้ามาปฏิบัติโดยตรง ได้ยินธรรมทุกวัน ๆ ก็อาจจะได้ซาบซึ้งบ้าง ก็หวังว่าอย่างนั้นนะ

ถาม ผมเห็นด้วยอย่างยิ่งก็เหมือนดอกย่ำ ตักเตือน ก็ไม่มาไม่เป็นไรแต่ฟังไปก็ละกัน ชักวันคงได้ไปคิด มันเหมือนคนพอเจ็บป่วยมันถึงจะมา ใกล้เคียงมันถึงจะมาถ้า ไม่ตายมันก็ไม่มาอะไรอย่างนี้นะครับ ลักษณะแบบกลัวในตอนแรก แต่พอ ซาบซึ้งถึงเวลาก็มาแล้ว ก็เห็นด้วยกับท่านครับ แล้วท่านจะเสนอความคิดเห็น อย่างไรไปถึงรัฐบาลบ้าง

เจ้าคณะอำเภอ ก็อยากให้สนับสนุน อย่างมีปัญหาวัดอย่างสมัยนี้รุ่นทักษิณก็เรื่องยาเสพติด ก็ได้ตำรวจมาจัดการให้ก็ดี เพราะเคยพวกนี้ติดยาแล้วมาค่าอาจารย์ถึงที่วัด วัดต้อง อาศัยเจ้าหน้าที่มาเกี่ยวข้องกับด้วย ขอช่วยเรา ถ้าทางพระไม่กลัว

ถาม ทำไมพอติดยาถึงมาค่าหลวงพ่อก็ไม่เข้าใจ

เจ้าคณะอำเภอ ก็ที่พูดออกกระจายข่าวนี้แหละ ไปตรงกับบ้านเค้าอยู่ บ้างที่พระที่มาบวชก็ติดอยู่ แล้วมันรู้ ว่าคนนี่ตอนที่เป็นฆราวาสอยู่เคยติดต่อเรื่องยา

ถาม นี่คือเรื่องยาเสพติดที่เป็นปัญหา

เจ้าคณะอำเภอ ปีนี้รู้สึกว่าจะเบา

ถาม อยากเรียนถามสุดท้ายว่ากฐินมามากไหม ครั้งหนึ่งได้บิณฑบาตให้กฐินปี

เจ้าคณะอำเภอ แแสน สองแสน

ถาม แล้วผ้าป่า

เจ้าคณะอำเภอ เอมารวมกันได้ไม่เท่าไร หลักหมื่น

ถาม ผ้าป่าได้หลายกองไหมครับ ปีหนึ่งถึงสิบไหม

เจ้าคณะอำเภอ ได้หลายกอง แต่ไม่ถึงสิบ ได้ผ้าป่าในหมู่บ้านแล้วก็ลูก ๆ หลาน ๆ ที่ไปทำงานแล้วก็ชวนมาทำ ได้ปีละครั้งพร้อมกับกฐิน ก็เรียกว่าผ้าป่าหางกฐิน

ถาม ก็ขอขอบพระคุณพระคุณเจ้านะครับ

ถาม ก็ขอนิมนต์ท่านต่อไป

วัดปากคลองมะขามเฒ่า คงมีกิจเหมือนกันคือวันธรรมสวนะ ทางวัดก็จะมีโบสถ์ให้ธรรมะเป็นประจำวัน บางครั้งก็ 3 วัน 5 วัน แล้วก็มีการบวชสามเณรฤดูร้อน ส่วนภิกษุก็จะมีการจัดอยู่ปริวาสกรรม ช่วงต้นปี

ถาม หมายความว่าอย่างไรครับ อย่างที่ว่าปริวาสกรรม

วัดปากคลองมะขามเฒ่า คือการเข้าสำรวมชำระศีลบริสุทธิ์ ส่วนมากแล้วการปริวาสกรรมเดี๋ยวนี้เค้ามักปริวาสกรรมเพื่อว่าสภาวะกรรมที่อยู่ในสถานปริวาสกรรมนั้นพร้อมที่จะปฏิบัติธรรม ทุกคน ทุกรูปออกจากที่หนึ่งก็มักจะหายที่ปริวาสกรรมต่อ เพราะว่าขอบบรรยากาศแห่งการปฏิบัติธรรม ไม่รวมกันอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเป็นเขตปริวาสกรรม ที่นั่นต้องสำรวมปฏิบัติอย่างเดียว คือไปหาที่สงบปฏิบัติธรรม

ถาม คือต้องอาศัยสถานที่อย่างอื่น

วัดปากคลองมะขามเฒ่า ที่นี่ก็จะมีรุกขงค์ มีจุดที่นัดกันไป ส่วนกิจกรรมด้านอื่นของวัดปากคลองฯ ก็จะมีโบราณสถานอยู่แล้ว แล้วก็ยังมีหลวงปู่สุข หลวงอาจารย์ของเสด็จเดี่ยวของกรมหลวงชุมพร ก็จะมีแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่บริเวณแพ ให้อาหารปลาหน้าวัด วิหารริมน้ำ มณฑป เจดีย์ของหลวงปู่ Һุ่นจี๊ฝั้ง วัดถุมงคล แล้วก็เครื่องบดยา เครื่องใช้ต่างๆ ของหลวงปู่สุข ทางด้านหลังของวัดก็จะมีสวนหม่อขอน และค่านักเสด็จเดี่ยวกรมหลวง

ชุมพร อีกมุมหนึ่งของหลังโบสถ์ก็จะมีวิหารแก้ว เป็นที่เก็บสังขารปริ
มรรคจารของหลวงปู่ตำราญ เช่นของดินพระราชทานมาเป็นฝัง

ถาม ครับทุกอย่างนี้ก็เป็นส่วนวัดอุ้มงคลทั้งหมด ซึ่งกำลังพัฒนาสถานที่ไป
เยอะเลย ไม่รู้ว่าทางจังหวัดน่าจะต้องให้งบต่อเนื่องผมเข้าใจว่าอย่างนั้น
อย่างนี้ถือว่าเป็นวัดที่เป็นเอกลักษณ์ใช้ไหมครับ ของจังหวัดและก็อยู่ใน
คำขวัญของจังหวัดด้วย

วัดปากคลองมะขามเฒ่า ใส ตอนนี้ของทางวัดส่วนที่ว่าจะมีโครงการอยู่ก็คือ สถานที่ปฏิบัติธรรม
ของอุบาสก อุบาสิกา จะต้องติดตามโครงการต่อไป ในส่วนปัญหาที่
คือหลังวัด ทางวัดต้องการงบทำรั้วด้านหลัง เพราะเขตวัดจะกว้างที่นี้
ความชุกชุนของคนมากขึ้น เดี่ยวนี้กลายเป็นว่ากลางคืนเป็นเขตไม่ปลอดภัย
ซะแล้ว อาจจะมีพวกขจรเยอะขึ้น บ้างที่ก็ขนาดตัวเอาตนเองบ้างที่
กลางคืนไม่อยากจะเดิน เกรงใจท่านในกุฏิกัน พอเดินที่หมาก็จะเห่าให้
ท้ว ที่นี้พวกท่านมาจากข้างนอกผ่านไปผ่านมาก็เห่าทั้งคืนเหมือนกัน
เส้นทางคมนาคมก็ญาติโยมที่มากกราบหลวงปู่มักจะปรารถน จะขอยุว่า
การติดต่อถามทางที่จะมาวัดปากคลองมะขามเฒ่าตามจุดต่าง ๆ ปรากฏ
ลับสน น่าจะมีป้ายบอกทาง ก็คือป้ายทางแยกทางใหญ่ พอถึงวัดปาก
คลองมะขามเฒ่าก็บอกทะเลไปจากชัยนาทก็กิโหลเมตร ส่วนมากที่มานี้จะ
เป็นหลาย ๆ จังหวัด

ถาม คือไม่รู้ทางไป

วัดปากคลองมะขามเฒ่า ใส บางคนถึงกลับผ่านมาจากชัยนาท เล้าก็ไม่รู้ทางเพราะว่าถนนสายมัน
อยู่ข้างนอกแต่วัดติดกับแม่น้ำ ส่วนถ้าเค้าถามเราเราจะบอกว่าสะพานนี้
พอลงจากสะพานไปก็เลี้ยวขวา ก็บอกว่าให้ขับช้า ๆ พอโลกวาก็ดูทาง
ถ้าไม่บอกอย่างนี้เลยไปเลย อย่างทางที่มาจากตัวอำเภอมาจากตลาด ถ้า
คนไม่เคยมาเลี้ยวเข้ามาวัดไม่ถูกก็บ่อย แต่ตอนนี้ทางจังหวัดไปทำซุ้ม
ประตูไว้ ก็สามารรถเลี้ยวรถเข้ามาได้ไม่อย่างนั้นก็เลยไปอุทัยเลย จะขอ
เพิ่มเติมก็คือว่าทำจุดให้รู้ ป้ายจุดตรงแยก เลี้ยวไปไหนบ้าง

ถาม

ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

ถาม

ขอนมัสการท่านต่อไป

วัดโพธิ์ฯ....(วัดกลาง)

ซึ่งในส่วนวัดโพธิ์ฯ....นั่นเรียกว่าวัดกลาง คือที่เรียกว่าวัดกลาง เพราะที่ตั้งของวัดทางด้านทิศเหนือ กับทางด้านทิศใต้มันจะมีวัดอยู่ติด ๆ กันคือวัดกลาง จะตั้งอยู่ระหว่างวัดสองวัด คือระยะห่างจากวัดหนึ่งแค่ประมาณครึ่งกิโล ชาวบ้านจะเรียกว่าวัดเหนือ วัดกลางและที่วัดใต้ วัดเหนือคือวัดศรีพระพิการาม วัดกลางคือวันของอาตมา วัดใต้คือวัดศรีมณีวัน สำหรับกิจกรรมในส่วนของพระภิกษุก็คงจะเหมือนกันทุก ๆ วัด คือทุกวันจะมีการทำวัตร สวดมนต์ ตั้งแต่เช้า ทำวัตรเช้า และเจริญกัจฉาวน ตั้งแต่ตี 4 แล้วก็บิณฑบาต ตอนเย็นก็ทำวัตรปกติ แล้วในส่วนของญาติโยมก็จะมีตั้งแต่วันพระ วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ที่สำคัญจะมีการปฏิบัติธรรม คือวันที่ 5 ธันวา และวันที่ 12 สิงหา ถ้าในวันที่ 12 สิงหา ก็เริ่มวันที่ 11 สิงหา ตอนเย็น ก็จะมีให้โยมมารับศีล สมาทานศีล แล้วก็อยู่วัดนอนข้างที่วัด แล้วก็มีการแสดงธรรม แล้วบ้างครั้งก็ทำวัตรเช้ากันปกติ และมีการแสดงธรรม ถ้าเป็นวันพ้อก็เกี่ยวกับพระคุณพ่อ พระคุณแม่ อะไรอย่างนี้ แล้วที่สำคัญอีกอย่างของวัดก็จะมีงานประจำปี ซึ่งจัดขึ้นปีละ 2 ครั้งคือในเดือนถ้าเป็นเดือนไทย ก็จะเป็นเดือนสี่ กับเดือนสิบเอ็ด ที่วัดจะมีพระพุทธรูปเก่าแก่ซึ่งไม่ทราบอายุแต่ละรุ่น ๆ ที่เกิดมาก็บอกว่าเกิดมาแล้วก็มีแล้ว แต่สันนิษฐานว่าเป็นปลายสมัยสุโขทัย เพราะศิลปะการสร้างที่รวบรวมและส่งข้อมูลมาจากท่านรองอธิบดีฯ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ท่านเอาข้อมูลของวัดไปแล้วก็เอารูปหลวงพ่อดังค์สิทธิ์ ไปให้ทางเค้าเรียกว่า “ชมรมพระเครื่องพระบูชา” ของไทยให้ดูว่าเป็นสมัยไหน คือพระองค์นี้ขึ้นด้วยการรวมศิลปะหลายสมัยคือพระพักตร์ จะเป็นเชียงแสน ลักส่วนขององค์จะเป็นสุโขทัย แล้วจะมีศิลปะปนกับอยุธยา คือเป็นพระพุทธรูปที่แปลก แล้วลักษณะองค์พระเป็นเหมือนคนทุกอย่าง นิ้วเป็นนิ้วมือคน หน้าก็จะเป็น

รูปหน้าคนจริง ๆ แล้วก็พระองค์นี้ถ้าเป็นความเชื่อชาวบ้านจะบนบาน
 สานกล่าว ที่เรียกว่าหลวงพ่อดำสามสี ส่วนมาแล้วก็จะเป็นที่รู้จักกันใน
 ตะแวงตำบลกุมล่ำเภา ในตะแวงนั้นอย่างที่เรียนไปแล้วว่าจะมีงาน
 ประจำปี จะมีกิจกรรมไม่มากมาย ก็เป็นวัดที่มีชื่อเสียงในตะแวงอำเภอ

ถาม   วัดหลวงพ่อดำเป็นอย่างนั้นหรือไม่เหมือนวัดกลางหรือไม่รับที่ว่ามีงานประจำปี

วัดปากคลองมะขามเฒ่า ใช้แต่เป็นวันที่ 23 ธันวาคมทุกปี เป็นวันคล้ายวันละสังขารซึ่งจะจัดขึ้น
 เป็นประจำทุกปี

ถาม   ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

ถาม   นิมนต์หลวงพ่อดำครับ

วัด.....   อาตมาารู้สึกว่า โชคดีทั้งสองงานเพราะว่าก่อนฉันเพลมีนักศึกษา ป.โท จาก
 นครสวรรค์ชุดหนึ่ง เพราะท่านเรียนที่มหาจุฬาเข้ามาที่วัดขณะที่จะไปฉันเพล
 พอดี บอกว่าท่านครับผมขอประวัติของวัดหน่อย อาตมาก็บอกว่าทำอะไรดีเจ้า
 อาวาสท่านไม่อยู่ ท่านเจ้าอาวาสท่านไปบวรมที่พระยาวัดตาก เสร็จแล้วอาตมา
 ก็บอกว่าเอาอย่างนี้รับท่าน ผมก็เลยหาหนังสือทำรายงานส่งต่อที่เป็นปปส.
 ท่านก็ไปซีร็อกเรื่องประวัติของวัดใหญ่ วัดใหญ่นี้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างซึ่งมี
 มาหลายปี ตั้งขึ้นตั้งแต่สมัย 2311 คือเรียกว่าสมัยนั้นเราเสียกรุงครั้งที่ 2 ไปปี
 เดียว แล้วก็ได้รับพระราชทาน.....สงครามสิมาเมื่อปี 2499 โดยเฉพาะวัดนี้มีเจ้า
 อาวาสที่เป็นพระเกจิชื่อดังรายรูปโดยเฉพาะหลวงพ่อดำเปี้ย หลวงพ่อไกร หลวงพ่อ
 นาก แล้วโดยเฉพาะองค์สุดท้ายซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอมนอโรมย์ ที่มรดกภาพไปเมื่อ
 วันที่ 29 พฤศจิกายน ที่ผ่านมา ท่านก็ได้วางรากฐานในด้านคุณธรรม ศิลธรรม
 ไว้ดีมากอาตมาอยู่มาตั้งแต่อุดรดิศต์ แล้วมาอยู่ที่นี้ 4 พรรษา ก็มาเห็นที่นี้ท่าน
 ปลุกฝังไว้ดีมาก เข้มแข็ง ญาติโยมวันพระมาทำบุญ ปฏิบัติถือศีล ก็ทำให้อาตมา
 บอกว่าวัดนี้มีพื้นฐานหลักฐานที่ดีอยู่แล้ว เราควรที่จะอยู่ตรงจุดนี้ก็เลยอยู่ที่นี้มา

เรื่อย ๆ สักพัก ก็ศึกษาได้ความเมตตาจากพระครูวิจิตรชัยวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอคนปัจจุบันก็ได้มอบถวายฐานานุกรมใบจินดาให้ในวันมาฆบูชาที่ผ่านมา แต่ที่นี้เมื่อถึงวัดใหญ่ตรงพื้นที่ริมน้ำขณะนี้กำลังจัดทิวทัศน์ ทศนียภาพริมน้ำซึ่งเมื่อก่อนมีการสร้างกำแพงกั้นน้ำไว้ยาวประมาณ 200- 300 เมตร แต่ยังไม่เสร็จพื้นที่ประมาณซัก 400 กว่าเมตรหากทำเสร็จแล้ว เรามีเพออยู่หลังหนึ่งคือสามารถที่จอดเทียบเรือได้หากว่านักท่องเที่ยวอะไรขึ้นมาจะได้มากราบไหว้เจ้าอาวาสเก่า ๆ องค์เดิมขึ้นมาท่องเที่ยว ก็เป็นที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ตอนนี้นำกำลังสร้างหลวงพ่อบิ๊ยะ เจ้าอาวาสองค์เดิม เพื่อจัดสถานที่ให้ดูดีขึ้น ซึ่งหลวงพ่อนั้นเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้าน หากว่าเรามีทุนเพิ่มเติมมาจากทางราชการก็จะสามารถจัดสวนหรือว่าทำกำแพงกั้นริมน้ำต่อไปให้หมด แล้วก็จัดเป็น...ให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวทางนี้จะได้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ที่ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมานี้ก็ได้มีโยมกฤษณา...ศิริกุล ผู้ตรวจราชการของกระทรวงวัฒนธรรมก็ได้มาประชุมกับชาวบ้านและที่พระเดชพระคุณท่านวิจิตรชัยวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอท่านก็ไปร่วมด้วย คือเค้าสอบถามมาดูสถานที่ของเราซึ่งเป็นที่เหมาะสมที่สร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้โบราณสมัยก่อน พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ถ้าหากว่าเราได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลเพิ่มขึ้นก็จะเป็นสิ่งที่ดี และก็จะเป็นที่ที่เหมาะสมสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามได้ไกลจากฝั่งนี้ถึงจังหวัดอุทัยธานี แล้วก็โดยเฉพาะทางบ้านหัวแหลมจังหวัดอุทัยธานี ก็ได้เข้ามาทำบุญทางฝั่งเราด้วย ก็อยากจะให้ทางการช่วยตั้งงบประมาณเพิ่มเติมไว้จัดสถานที่ให้ดูดีขึ้น เหนือสิ่งอื่นใดนั้นก็เหมือนบ้าน ถ้าบ้านไม่คิดจะไปก็ไม่อยากจะเข้า ถ้าเรามีบ้านติดภายในเราก็คงอีกที่

ถาม ของหลวงพ่อนี้ช่วยตีว่าวัดนี้กี่ร้อยปี

วัด.... ก็ 2311

ถาม กรุงศรีอยุธยาแตกปี 2310 แล้วก็มาตั้ง เก่ามากครับ แล้ววัดกลางเท่ากันไหม เพราะว่าเห็นมีพระพุทธรูปที่เหมือนจริง แล้วของวัดกลางท่านปีอะไรคะ

วัดโพธิ์ฯ....(วัดกลาง) 2300 กว่าเมื่อกัน แต่ว่ามากกว่าวัดโน้นนะครับ

ถาม ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

.....

ถาม นิมนต์หลวงพ่ót่านเจ้าคณะตำบล กราบนิมนต์ครับ

เจ้าคณะตำบล อาตมาเป็นพระที่ปกครองอยู่ 5 วัดคือตำบลหลวงพ่อเพา คือ

1. วัดศรีสุทธการาม
2. วัดโลกศรีสรรทธารธรรม
3. วัดศรีมณีวัน
4. วัดพิษศูงาม
5. วัดทองกาญจน์

อยู่ไกลหน่อยอยู่ใกล้ ๆ .....น้ำสาทร สำหรับที่วัดนี้เปิดมานานอาตมารู้หลักการที่
 เจ้าทำให้ วัดเกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2320 เกิดมานานเกิดก่อนอาตมา ที่นี้อาตมาได้บวช
 เข้ามาแล้วก็มาได้อยู่วัดนี้ก็ช่วยทำนุบำรุงเรื่อยมาทุกวันนี้ก็ยังทำปฏิสังขรณ์ศาลา
 ชั้น 2 แล้วก็พื้นศาลาอีก แล้วก็ได้เป็นวัดตัวอย่างมาตั้งแต่ 2511 เพราะฉะนั้นที่วัด
 นี้มีคนศรัทธา เลื่อมใส การอยู่วัด การประพฤติปฏิบัติธรรม ก็ทำตามหลัก
 ประเพณีที่วัดต่าง ๆ ได้พูดมาแล้ว วันสำคัญทางพุทธศาสนาก็จะมีวันที่ 5 ธันวาคม
 และวันที่ 12 สิงหาคม ก็ดี ก็เป็นการทำบุญทำกุศล บำเพ็ญศีล ภาวนาธรรม
 ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เพราะฉะนั้นก็มีการรับศีล 5 บ้าง รับศีล 8 บ้าง มี 2
 อย่างที่รับ เพราะฉะนั้นที่วัดนี้ก็ถือปฏิบัติมาตลอด การเวียนเทียนในวันสำคัญ
 ทางพระพุทธศาสนา จะทำทุกครั้งโดยมีการประพฤติปฏิบัติธรรม มีการทำบุญ
 ตอนค่ำก็เวียนเทียนกันเป็นอย่างนี้ตลอดมาเป็นนิสัย ตั้งแต่โรงเรียนและวัดได้ย้าย
 ออกไปอยู่ข้างนอก อยู่อีกแถบหนึ่งตะวันออกก็เป็นสำนักงานของคุณณเธร เวลานี้
 ก็มี กพ. ได้มาเช่าอยู่ในเขตวัด ที่โรงเรียนย้ายออกไปข้างนอกมันเป็น ที่ทำงานของ
 โรงเรียน เพราะฉะนั้นวัดนี้ก็มีส่วนที่ได้ปฏิบัติพระธรรมอยู่เสมอ ไม่ได้ขาดหรือ
 ไม่ได้เว้น และในวันพระก็จะมีญาติโยมมาทำบุญกัน ก็ไม่มากเท่าไร ก็มีการ
 รับศีล 5 ถ้าทำบุญเสร็จแล้วก็จะกลับบ้านกัน ที่วัดนี้ก็จะมีอยู่เพียงแค่นี้

ถาม ที่หลวงพ่อบอกว่าจะขยายศาลาเป็นอย่างไรบ้างครับ ญาติโยมไม่พอหรืออย่างไร ถึงจะทำการเทพื้นทำศาลา

เจ้าคณะตำบล ชั้นล่างจะเทพู เทพื้นใหม่ แล้วก็ขยายออกให้กว้างกว่าแต่เก่า

ถาม วัดหลวงพ่อบอกว่าเป็นวัดเหนือหรือเปล่า เพราะเมื่อกี้บอกว่ามีวัดกลาง

เจ้าคณะตำบล ใช้วัดเหนือมันมีอยู่ 3 ชื่อ คือวัดเหนือ / วันจันทร์เหล็ก / วันศรีสุทธิการาม มันมีอยู่ 3 ชื่อ

ถาม ทำใหม่ถึงเรียกว่าวัดจันทร์เหล็ก

เจ้าคณะตำบล ก็ไม่รู้เหมือนกันเค้าเรียกกันมาอย่างนี้

ถาม ปีที่แล้วท่านได้กฐินเยอะหรือไม่

เจ้าคณะตำบล ก็ได้เป็นแสน

ถาม คล้าย ๆ กันนะ ดูแล้วงบประมาณกฐินจะใกล้เคียงกัน พอใหม่ที่จะบำรุงวัด

เจ้าคณะตำบล พอ เวลานี้กำลังทำอยู่ ทำพื้นปูกระเบื้อง ภายในศาลาจะเทพูทำพื้นใหม่ จะทำการขัดหินหมด

ถาม ไม่ทราบว่าจะเสร็จอีกกี่เดือน

เจ้าคณะตำบล ไม่ทราบเหมือนกัน เพราะว่าเค้าทำอยู่หลายที่

ถาม ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

.....

ถาม นิมนต์หลวงพ่อกับ เห็นหลวงพ่อนั่งฟังนานแล้ว กราบนิมนต์ครับ

วัดเทพฯ   อาตมาก็อยู่ที่วัดเทพฯ ก็เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส กิจกรรมก็จะมึงานวัดประจำปีเดือน
สิบสอง ประจำทุกปี กฐินก็เหมือน ๆ กัน จดทะเบียนปีวัดจำไม่ได้ อาจพอ ๆ กัน
2320 โกล้เคียงกัน วัดอาตมาโกล้แม่น้ำ อยากรจะได้อันกั้นน้ำอีกไม่นานก็จะพัง
หมดที่วัด

ถาม   ทุกวัดเป็นเหมือนกันหมดไหมครับ คิดแม่น้ำทุกวัดไหมครับ

วัดเทพฯ   ติดกันหมดทุกวัด

ถาม   แล้วหลวงพ่ที่ผ่านมำทำน้ำไม่พังนะครับ ของท่านมียาว 200 เมตร แพนที่เค้า
วาดๆ ไว้ 200 เมตรแล้วก็เกือบสุด คือเอาเขามาถมทั้งลูก แต่วัดโคกแจงยังไม่
ของเค้าติดมากที่สุด

ถาม   ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

ถาม   นิมนต์หลวงพ่อครับ กราบนิมนต์ครับ

วัดธรรมขันธุ์   อาตมาไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ คือเป็นคนจังหวัดนครสวรรค์ แล้วก็ได้รับการ
อุปสมบทมาตั้งแต่ 2513 แล้วก็ย้ายเข้ามาอยู่เขตจังหวัดชัยนาท ขณะนี้ก็ 39 ปี
แล้วก็ย้ายมาอยู่ที่วัดธรรมขันธุ์เป็นเวลา 29 ปี ถามว่าทราบประวัติวัด.....มาก
ไหมไม่ทราบ เพราะว่าจากการฝึกถาม จากการค้นคว้าก็ได้ประวัติไม่แน่นอน คือ
วัดนี้ประวัตินั้นถ้าหากจะดูตามอุโบสถหลังเก่าที่ขุดพบ ก็มีเหรียญบาทอยู่ 3 – 4
เหรียญด้วยกัน ถ้าให้สันนิษฐานก็จะเป็นรัชกาลที่ 5 ถ้าจะถามว่าวัดนี้เกิดพ.ศ.
เท่าไร อาตมาก็ไม่สามารถบอกได้ เพราะว่าตามประวัตินั้นก็ตรวจค้นไม่ได้ คง
จะอยู่สมัยที่โกล้เคียงกันทั้งหมด คือวัดติดแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้าสำหรับ.....วัดนี้ก็
ย้ายหลายครั้ง สมัยก่อนเรียกว่าเป็นวัดพระขอม จะเพี้ยนจากวัดพระขอมหรือ
เปล่าไม่ทราบจึงเปลี่ยนมาเป็นวัดกรรมฐาน แต่สำหรับอดีตเจ้าอาวาสที่นั่นเท่าที่
ทราบจะมีอยู่ 4 รูปด้วยกัน นอกนั้นก็มาเป็นชั่วคราวชั่วคราว คือไม่ได้รับการ

แต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสที่แน่นอน จะมีเรียกองค์โน้นบ้าง อาจารย์นี้บ้าง แต่เท่าที่ทราบมีไม่กี่รูปที่ได้รับการแต่งตั้ง ที่ทราบก่อนมีหลวงพ่อกาญจน์ หลวงพ่อเปียก และหลวงพ่อพระครู.....เตณะ โสภณ อดีตเจ้าคณะอำเภอ.....ที่ย้ายออกไปจากวัดธรรมขันธุ์ไปอยู่วัดศรีสิทธิการามหรือวัดเหนือ หลังจากนั้นมาจะมีหลวงพ่อพระครูสุธรรมานุกิส อดีตเจ้าอาวาสรูปต่อมาที่เป็นเจ้าคณะตำบลแล้วได้มรณภาพไปเหมือน พ.ศ.2523 และหลังจากนั้นอาตมาเพิ่งมาดำรงตำแหน่งมาธิการเมื่อ พ.ศ.2523 แล้วก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสเมื่อปี พ.ศ.2524 แล้วก็ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเรื่อย ๆ มาแล้วก็ได้รับการแต่งตั้งการองค์การคณะสงฆ์เป็นที่ไว้วางใจก็เป็นเจ้าคณะตำบล หลังจากเป็นเจ้าคณะตำบลแล้ว พระเดชพระคุณหลวงพ่อเจ้าคณะอำเภอพระครูปราโมทย์ชัยวัฒน์.... ได้ถึงแก่มรณภาพ ทางองค์การคณะสงฆ์ก็ได้ตั้งอาตมาให้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอมโนรมย์ สืบต่อไป สำหรับวัดธรรมขันธุ์นั้น ถ้าหากจะมองกันตามประเพณีนั้นหรือถิ่นฐานแล้วก็จะจะเป็นวัดที่เก่าพอสมควร แต่ว่าวัดคู่ต่าง ๆ นั้นจะไม่ค่อยเหลือร่องรอยอะไรทิ้งไว้ เพราะว่าเป็นวัดที่อยู่ในเขตค่อนข้างที่จะกันดานในสมัยเก่านั้น ดูตามหลักฐานที่ขุดเหรียญพบที่อุโบสถหลังเก่า จะไม่ค่อยพบของมีค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากนัก จะมีเพียงเหรียญกลมเล็ก ๆ น้อย ๆ มีเหรียญบาทหนึ่งบ้าง แต่เดิมที่วัดนี้ตั้งอยู่ตำบลศิลาดาน เดิมอำเภอมโนรมย์นั้นจะมาตั้งอยู่เหนือวัดขึ้นไปประมาณซัก 500 กว่าเมตร แล้วถิ่นที่อยู่ของวัดธรรมขันธุ์นั้นแน่นอนคือขึ้นชื่อในเรื่องส้มโอขาวแตงกวา เป็นสิ่งที่ขึ้นชื่อ แต่ก็ไม่ค่อยมีคนสืบต่อมากนัก แต่ปัจจุบันก็ยังมีส่วนใหญ่ ๆ อยู่หลายสวนด้วยกัน คือสวนเกษตรบ้าง สวนลุงเพี้ยบ้าง ที่นี้พูดถึงกิจกรรมของวัด วัดธรรมขันธุ์นั้นก็เปรียบเสมือนวัดทั่วๆ ไปซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก กิจกรรมก็คงไม่มากนัก แต่ในสมัยก่อนที่มาอยู่คือหลวงพ่อกุญแจเปียก เคยจัดงานประเพณีลอยกระทง เคยมีการจัดแข่งเรือยาว สมัยก่อนนั้นวัดธรรมขันธุ์แม่น้ำติดอยู่ช่วงท้ายตลาด แต่ขานขรหลังเล็กนี้ทางออกไปจะพบมีจุดสระ มีญาติโยมนำสัตว์มาปล่อย เป็นสัตว์น้ำที่ญาติโยมนำมาปล่อยได้ชีวิตบ้าง ปล่อยเอาบุญบ้าง สถานที่ตรงที่จุดสระนี้คือแม่น้ำกลับ แต่ว่าแม่น้ำได้ย้ายเส้นทางออกไปตรงนี้ถือว่าเป็นโชคดีของวัดธรรมขันธุ์ ที่น้ำไม่กัดเซาะ วัดธรรมขันธุ์นั้นแม่น้ำย้ายออกไปก็เลยรอดไม่ตรงเขื่อนกันน้ำไม่เหมือนปัญหาของวัดใหญ่ เพราะเปลี่ยนสายน้ำเลยเป็นการ โชคดีที่ไม่ต้องสร้างเขื่อน วัดธรรมขันธุ์ไม่ต้องสร้างเขื่อน ก็ได้เนื้อที่เพิ่มปริมาณเนื้อที่ออกไปพอสมควร อันนี้ถือว่าโชคดียิ่งหนึ่ง

แล้วส่วนประเพณีนั้นก็คือมีการปิดทองพระ พระที่เราปิดทองนั้นได้หล่อจำลองรูปหลวงพ่อธรรมจักร วัดธรรมามูลซึ่งขณะนี้ประดิษฐานอยู่ในวิหารหลังเก่าที่อยู่ด้านหน้าอาคารศาลาการเปรียญหลังนี้ ตั้งแต่บนานในปี พ.ศ.2477 ถึงปัจจุบันก็ 40 กว่าปีเศษ และอาตมาก็เห็นว่าหลวงพ่อนั้นมีอายุพอสมควรแล้วที่ประดิษฐานของหลวงพ่อนั้นก็ยังไม่สมควรหรือยังไม่คู่ควรกับองค์ท่าน ขณะนี้ได้นำเงินการก่อสร้างวิหารเพื่อถวายท่าน คือหลวงพ่ออนุธรรมจักร ที่ไปหล่อจำลองมาเมื่อปี พ.ศ.2477 นั้นขณะนี้ยังดำเนินการไม่เสร็จแต่แล้วก็เกิน 80 กว่าเปอร์เซ็นต์ขึ้นไป แต่ที่หวังอย่างยิ่งคืออนาคตนั้น

1. อยากจะให้ทุกคนที่เขยนี้ได้รู้จักวัดธรรมชั้นมากขึ้นแล้วก็สร้างถวายหลวงพ่ออนุธรรมจักรให้ดีขึ้น และอยากให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไป อนาคตนี้ก็จะอยากจะได้ทางคมนาคมที่สะดวก ที่สัญจรไปมากได้สะดวก เพราะว่าวัดธรรมชั้นนั้นไม่มีทางเข้าวัดโดยตรง ถ้าทางเหนือเข้าก็ต้องผ่านวัดใหญ่ ถ้าทางใต้เข้ามาก็ต้องผ่านศรีเจริญ ต้องผ่าน 2 วัดนี้ใครไปใครมางหมดทุกคน ทำไมงเพราะว่าเข้ามาก็เห็นป้ายวัดศรีเจริญ วัดธรรมชั้นอยู่ตรงไหน อันสิ่งที่สร้างขึ้นมานี้อยากจะยกหลวงพ่อกับให้เปรียบเสมือนว่าหล่อจำลองมาจากวัดธรรมมูล ก็อยากจะยกหลวงพ่อนี้ในอนาคตอยากให้เหมือนวัดธรรมมูลวรวิหาร เพราะว่าสร้างใหญ่โต ตอนนี้งบประมาณไปตก 5 ล้านเศษ โดยกรมศิลปกรเป็นผู้ออกแบบเขียนแบบให้ โดยคุณกอบเกียรติ ทองพุด เป็นผู้ทำการเขียนแบบให้ และก็ได้เดินทางมาคอยควบคุมดูแลการก่อสร้างทุกระยะ ตอนที่หายเงียบไปก็คือไปเข้างานที่เมรุสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ แล้วก็ต่อด้วยวิหารหลวงพ่อทอง วัดไตรมิตร ตอนนี้งบไม่เสร็จ แต่ก็โทรคุยกันแล้วว่าตอนที่เขียนแบบมาให้ แล้วสิ่งที่หวังก็อย่างที่บอกกับคุณโยม อยากจะให้วัดนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นที่กราบไหว้บูชาพระ เพราะว่าพระพุทธรูปที่ประดิษฐานนั้นหล่อจำลองมาจากวัดธรรมมูลวรวิหาร หล่อจำลองมา 40 กว่าปีเศษ ก็มีอายุพอสมควร แล้วพร้อมกับยกอดีตเจ้าอาวาสหลวงพ่อพระครู.....เดชะ โสภณ อดีตเจ้าคณะอำเภอมโนรมย์ และ.....ธรรมานุสสทธิ์ อดีตเจ้าคณะตำบลศิระदानขึ้นประดิษฐานบนวิหารนั้น เพราะหลวงพ่ออนุธรรมจักรนั้นก็เป็นที่ทุกคนเคารพนับถือเช่นเดียวกัน มีเทศกาล 2 ครั้งเช่นเดียวกันก็คือในวันแรม 8 ค่ำเดือน 11 กับเดือน 6 ของหลวงพ่อพระธรรมมูลนั้นมีเช่นเดียวกัน อยากจะได้เป็นแบบนี้ กิจกรรรมอย่างอื่นก็เป็นเช่นเดียวกับวัดที่กล่าวมา ไม่ว่าในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันมาฆ วันวิสาข วันอาสาฬห

ก็มีประชาชนหรือมีญาติโยมนั้นเข้าร่วมถวายของและบิณฑบาตแก่พระภิกษุสงฆ์ แล้วก็พากันมารักษาศีลอุโบสถ ตกตอนกลางคืนก็มาเดินเวียนถวายเป็นพุทธบูชา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ทุก ๆ วันสำคัญ หรือวันเทศกาลตาม พระพุทธศาสนา และยังมีกรณีพิเศษก็คือในวันที่เป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา ของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ แม้ว่าจะเป็นองค์พระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุก พระองค์ ก็ได้รับความร่วมมือก่อนข้างพอสมควร แล้วก็มีการรักษาอุโบสถตลอดปี ตลอดปีหมายความว่าไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่เดือนมกรา กุมภาพันธ์ มีนา เมษายน ถึงเดือน ธันวาคมนั้น ญาติโยมมาทำบุญรักษาอุโบสถทุกปี โดยเฉลี่ยก็ 20 คนบ้าง 30 คนบ้าง

ถาม นี่ก็เป็นกิจกรรมที่พัฒนามาโดยตลอด โดยเฉพาะสิ่งหนึ่งที่หลวงพ่อบอกว่า อยากจะมีสิ่งที่จะช่วยให้นึกถึงหลวงพ่อธรรมจักร ที่จำลองไว้ที่นี่ ผมก็เห็นด้วย นะครับ เพราะเป็นแหล่งที่ดึงดูดใจญาติโยม ให้นึกถึงพระธรรมจักร พระ ธรรมจักรผมก็นึกถึงพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้เราก็จะท่องธรรมจักรกับปวัตตสูตร ตัวนี้ก็เป็นตัวแทนเป็นเหมือนกับตัวแทนศาสนาที่ว่ามีถึงการตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้า

ถาม ขอขอบคุณพระคุณเจ้า

.....

ถาม มีพระคุณเจ้ารูปอื่นที่จะพูดเสริมอะไรอีกซักกรอบหนึ่งไหมครับคนละหนึ่งนาที กราบนมัสการนิมนต์ครับ

ถาม วัดใหญ่มีกี่รูปครับ

ตอบ -

ถาม วัดกลางมีกี่รูปครับ

- ตอบ 10 กว่ารูป คืออยู่ข้าง ไปข้าง
- ถาม วัดคอนม่วงมีกี่รูปครับ
- ตอบ ประมาณ 10 รูป
- ถาม วัดศรีสิทธิการามมีกี่รูป
- ตอบ 9 รูป
- ถาม วัดธรรมจันทร์มีกี่รูป
- ตอบ ประมาณ 6 รูป
- ถาม มีท่านไหนที่จะเสนอวิธีการที่จะพัฒนาในอนาคตบ้างว่าถ้าเราจะพัฒนาเรื่องการปฏิบัติธรรมคิดว่าน่าจะพัฒนาอย่างไร ก็มีหลวงพ่อบ้านได้กล่าวกันว่าที่วัดทำไม่ไหวแต่จะใช้วิธีกระบอกเสียงเอา และอย่างน้อยก็มีติดหู ติดฟังไปเรื่อย เกิดจิตสำนึก
- ตอบ ก็มีฝึกจิต
- ถาม คือมีเฉพาะของท่านหรือครับ ฝึกก็วันครับ
- ตอบ ก็ฝึกอยู่เป็นประจำทุกวัน ก็คือพระทุกองค์ต้องทำทุกวันอยู่แล้วตอนเช้าต้องไปทำทุกวัน
- ถาม เหมือนผมตอนบวช เย็นคือพอสวดเย็นเสร็จก็ขึ้นไปปฏิบัติเหมือนกัน พอเช้าก็ตี 4 เหมือนกัน ก็เป็นกิจของสงฆ์
- ตอบ ก็ถือว่าชีวิตประจำวันต้องปฏิบัติธรรม การกวาดลานวัดก็ปฏิบัติธรรม คือทางเราเหนื่อยงานบู้บ ความคิดจะไม่มีออกไปนอก

ถาม   หากไม่มีพระคุณเจ้ารูปใดจะเสนาอีกแล้วอย่างนั้นกระผมขอกราบนมัสการ
กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงนะครับ และผมก็ขออนุญาตถวายปัจจัยแก่ทุกท่าน
เนื่องจากญาติโยมฝากมาครับ

ภาคผนวก ง

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โดย

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ร่วมกับ

สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว .....
ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม .....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล .....
ที่อยู่ .....
หมู่ที่ ..... บ้าน ..... ตำบล .....
อำเภอ ..... จังหวัด .....

ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล) .....
(หน่วยงาน) .....
ประเมินเมื่อ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน
1. ศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว	50	
2. ศักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว	10	
3. การบริหารจัดการ	40	
รวมทั้งสิ้น	100	

ระดับมาตรฐาน

- ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)
- ดีมาก (71-80 คะแนน)
- ดี (61-70 คะแนน)
- ปานกลาง (51-60 คะแนน)
- ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

1. สักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	คะแนนเต็ม 50 คะแนน
---	--------------------

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	คะแนนเต็ม 35 คะแนน
1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะของกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีพร่วมกัน ฯลฯ</p>	
ดัชนี	คะแนน
● มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	1
● มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
● มีเอกลักษณ์ระดับภาค	3
● มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	4
● มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	
1.1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่</p>	
ดัชนี	คะแนน
● กิจกรรมที่จัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1-2 ครั้ง	1
● มีการจัดกิจกรรม 2- 3 ปี ต่อครั้ง และเริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	2
● มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	3
● มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	4
● มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	5
คะแนนที่ได้	
1.1.3 ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม	
<p>หมายเหตุ ความมั่งคั่งทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้นๆ อาทิเช่น การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรม ศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ</p>	

ดัชนี	คะแนน
● มีความงดงาม ประทับใจ น้อยที่สุด	1
● มีความงดงาม ประทับใจ น้อย	2
● มีความงดงาม ประทับใจ ปานกลาง	3
● มีความงดงาม ประทับใจ มาก	4
● มีความงดงาม ประทับใจ มากที่สุด	5
คะแนนที่ได้	
<p>1.1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่อย่างเห็นได้ชัด</p>	
ดัชนี	คะแนน
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่	1
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์	2
● เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
● ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
● ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก่อนสมัยประวัติศาสตร์	5
คะแนนที่ได้	
<p>1.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้</p> <p>หมายเหตุ พิจารณาจากยุคสมัยที่ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เกิดขึ้นและการมีประวัติศาสตร์สืบเนื่องยาวนานมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณีจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักฐานที่สามารถสืบทอดได้</p>	
ดัชนี	คะแนน
● เกิดขึ้นปลายสมัยรัตนโกสินทร์	1
● เกิดขึ้นสมัยต้นรัตนโกสินทร์	2
● เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
● เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
● เกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย	5
คะแนนที่ได้	

1.1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น	
หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กับชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา	
ดัชนี	คะแนน
● มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1
● มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ	2
● มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำทุกปี	3
● มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยมีการจัดงานหรือพิธีการ เป็นประจำทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงเข้ามาร่วมงานด้วย	4
● มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5
คะแนนที่ได้	
1.1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	
หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	
ดัชนี	คะแนน
● มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน	1
● มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	2
● มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	3
● มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม	4
● มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และนโยบาย	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 35 คะแนน)	

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความยากลำบากของเส้นทางเข้าถึง ความลาดชัน ความแคบแควของถนน และความปลอดภัย	
ดัชนี	คะแนน
● มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก	1
● มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	2
● มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3
● มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์หนึ่ง	4
● มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนาวจร	5
คะแนนที่ได้	
1.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว หมายเหตุ พิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น	
ดัชนี	คะแนน
● มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0
● มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1
● มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2
● มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3
● มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4
● มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5
คะแนนที่ได้	

1.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว</p>	
ดัชนี	คะแนน
<ul style="list-style-type: none"> ● ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม 	1
<ul style="list-style-type: none"> ● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท 	2
<ul style="list-style-type: none"> ● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น 	3
<ul style="list-style-type: none"> ● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท 	4
<ul style="list-style-type: none"> ● นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น 	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 15 คะแนน)	

คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 50 คะแนน)	
---------------------------------------	--

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 10 คะแนน
--	--------------------

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น	คะแนนเต็ม 5 คะแนน	
หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		
	ดัชนี	คะแนน
● ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		1
● มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		2
● มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		3
● แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต		4
● แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก		5
	คะแนนที่ได้	

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัย	คะแนนเต็ม 5 คะแนน
หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน	
ดัชนี	คะแนน
● มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน	1
● มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2
● มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3
● มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4
● มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5
คะแนนที่ได้	

คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 10 คะแนน)	
---------------------------------------	--

3. การบริหารจัดการ	คะแนนเต็ม 40 คะแนน
--------------------	--------------------

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 15 คะแนน
3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพทั่วไปจากการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยว</p>	
ดัชนี	คะแนน
● มีการดูแลรักษาน้อยมาก	1
● มีการดูแลรักษาน้อย	2
● มีการดูแลรักษาปานกลาง	3
● มีการดูแลรักษาดี	4
● มีการดูแลรักษาดีมาก	5
คะแนนที่ได้	
3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากดัชนี 3 ด้าน ดังนี้</p> <p>ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักผ่อน</p> <p>ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล</p> <p>ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ</p>	
ดัชนี	คะแนน
● ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0
● มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1
● มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4
● มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5
คะแนนที่ได้	
3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีการติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน</p>	

ดัชนี	คะแนน
● ไม่มีแผนการดำเนินงาน	0
● มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล	1
● มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการดำเนินการอื่น ๆ	2
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผล	3
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว	4
● มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน มีการประเมินผล มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี	5
คะแนนที่ได้	
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 15 คะแนน)	
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว	คะแนนเต็ม 25 คะแนน
3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว	
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากการทำงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว</p> <p>หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน</p>	
ดัชนี	คะแนน
● มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0 0.5 1
● มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0 0.5 1
● มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0 0.5 1
● มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	0 0.5 1
● มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0 0.5 1
คะแนนที่ได้	
3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	
<p>หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วย</p> <p>หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน</p>	

ดัชนี	คะแนน		
● กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	0	0.5	1
● กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	1
● มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม	0	0.5	1
● มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น	0	0.5	1
● กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			
3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน			
ดัชนี	คะแนน		
● มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	1
● มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว และชุมชนโดยรอบ	0	0.5	1
● มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
● มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1
● มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิตรรศการ และภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	1
คะแนนที่ได้			

3.2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว			
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน</p>			
ดัชนี	คะแนน		
● ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่างๆ	1		
● ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน	2		
● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	3		
● ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4		
● มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว	5		
คะแนนที่ได้			
3.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว			
<p>หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน</p>			
ดัชนี	คะแนน		
● ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0	0.5	1
● ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0	0.5	1
คะแนน			
คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 25 คะแนน)			

คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 40 คะแนน)	
---------------------------------------	--

ภาคผนวก จ

แบบประเมินศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิตและความเข้มแข็งของชุมชน 3 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 ด้านการผลิต

(16 คะแนน)

1.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบ

(5 คะแนน)

ใช้วัตถุดิบภายในประเทศน้อยกว่าร้อยละ 80	1	คะแนน
ใช้วัตถุดิบภายในประเทศร้อยละ 80 ขึ้นไป	3	คะแนน
ใช้วัตถุดิบในประเทศทั้งหมด	5	คะแนน

1.2 การขยายแรงงาน

(3 คะแนน)

ไม่มีการขยายแรงงาน	1	คะแนน
มีการขยายแรงงานน้อยกว่า 20 %	2	คะแนน
มีการขยายแรงงานมากกว่า 20 %	3	คะแนน

1.3 การรักษาสິงแวดล้อมในกระบวนการผลิต

(5 คะแนน)

ไม่มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	1	คะแนน
การผลิตมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่มีการดำเนินการแก้ไข	3	คะแนน
การผลิต ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	5	คะแนน

1.4 ศักยภาพการผลิตจำนวนมากเพื่อจำหน่าย

(3 คะแนน)

ไม่สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพเดิม	1	คะแนน
สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงของเดิม	2	คะแนน
สามารถผลิตซ้ำได้ในปริมาณและคุณภาพเดิม	3	คะแนน

ประเด็นที่ 2 ด้านการตลาด

(12 คะแนน)

2.1 แหล่งจำหน่ายหลักของสินค้า

(3 คะแนน)

ตลาดภายในจังหวัด	1	คะแนน
ตลาดระหว่างจังหวัด	2	คะแนน
ตลาดต่างประเทศ	3	คะแนน

2.2 รายได้ในการจัดจำหน่ายสินค้า เทียบกับปีที่ผ่านมา (3 คะแนน)

เพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 25	1	คะแนน
เพิ่มขึ้นร้อยละ 25 – 50	2	คะแนน

เพิ่มขึ้นร้อยละ 51 ขึ้นไป	3	คะแนน
2.3 ความต่อเนื่องของตลาด	(3 คะแนน)	
มีเฉพาะลูกค้าใหม่	1	คะแนน
มีลูกค้าเก่าแต่ไม่มีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ	2	คะแนน
มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ และมีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ	3	คะแนน
2.4 ช่องทางจัดจำหน่าย	(3 คะแนน)	
จัดจำหน่ายเองในประเทศ	1	คะแนน
จัดจำหน่ายผ่านตัวแทนการค้าทั้งในและต่างประเทศ	2	คะแนน
จัดจำหน่ายเองทั้งในและต่างประเทศ	3	คะแนน

ประเด็นที่ 3 ด้านความเข้มแข็งของชุมชน (12 คะแนน)

1. ระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม(ตั้งแต่เริ่มทำธุรกิจ)	(3 คะแนน)	
น้อยกว่า 3 ปี	1	คะแนน
3-5 ปี	2	คะแนน
5 ปีขึ้นไป	3	คะแนน
2. ที่มาของแหล่งเงินทุนหลัก	(3 คะแนน)	
จากการกู้ยืมมากกว่าหุ้นสมาชิก	1	คะแนน
จากหุ้นสมาชิกมากกว่าการกู้ยืม	2	คะแนน
ระดมหุ้นจากสมาชิกอย่างเดียว	3	คะแนน
3. การบริหารจัดการองค์กร/กลุ่ม	(3 คะแนน)	
ไม่มีการรวมกลุ่ม ต่างคนต่างผลิต	1	คะแนน
มีผู้นำกลุ่มแต่ไม่มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติของกลุ่ม	2	คะแนน
มีผู้นำกลุ่ม มีระเบียบและ โครงหาร่างการบริหารกลุ่ม	3	คะแนน
4. ระบบการบันทึกบัญชี	(3 คะแนน)	
ไม่มีการบันทึกบัญชี หรือบันทึกเมื่อนึกได้	1	คะแนน
มีการบันทึกบัญชีอย่างง่าย ๆ ไม่เป็นระบบ	2	คะแนน
มีการบันทึกบัญชีตามหลักระบบบัญชี	3	คะแนน

หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านตัวผลิตภัณฑ์

ประเด็นที่ 1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

(20 คะแนน)

1.1 ที่มาของรูปแบบ ขนาด ส่วนประกอบ ของผลิตภัณฑ์	(5 คะแนน)	
เป็นการออกแบบและสร้างสรรค์ใหม่ทั้งหมด	1	คะแนน
เป็นภูมิปัญญาจากท้องถิ่นดั้งเดิม	3	คะแนน
เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และมีการพัฒนาสร้างสรรค์	5	คะแนน
1.2 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา	(5 คะแนน)	
พัฒนาจากผู้ผลิตอื่นเล็กน้อย	1	คะแนน
พัฒนาจากแนวคิดของกลุ่ม	3	คะแนน
พัฒนาตามคำแนะนำของลูกค้า	5	คะแนน
1.3 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์	(5 คะแนน)	
เป็นแบบดั้งเดิมไม่มีการพัฒนา	1	คะแนน
มีการพัฒนา แต่ไม่สม่ำเสมอ	3	คะแนน
มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	5	คะแนน
1.4 รูปแบบของบรรจุภัณฑ์	(5 คะแนน)	
“กรณีอาหารบริโภคสด”		
คัดขนาด (เล็ก กลาง ใหญ่)	1	คะแนน
คัดคุณภาพ ไม่มีตำหนิ	3	คะแนน
มีบรรจุภัณฑ์ตามมาตรฐานสากลเชิงการค้า	5	คะแนน
“กรณีอาหารแปรรูป”		
ไม่มีบรรจุภัณฑ์หรือมีบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น เช่น ถุงกระดาษ	1	คะแนน
มีบรรจุภัณฑ์แบบง่าย ๆ รักษาคุณภาพได้ในระยะหนึ่ง		
แต่ขาดรายละเอียดที่ต้องระบุตามมาตรฐาน	3	คะแนน
มีบรรจุภัณฑ์ตามมาตรฐานสากลเชิงการค้า	5	คะแนน

ประเด็นที่ 2 ด้านเรื่องราวหรือตำนานของผลิตภัณฑ์

(10 คะแนน)

2.1 เรื่องราวของตัวผลิตภัณฑ์

(5 คะแนน)

ไม่มีเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์	1	คะแนน
มีเรื่องราวเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์	3	คะแนน
มีเรื่องราวพร้อมทั้งวิธีการนำเสนอ เช่น มีเอกสารหรือคำอธิบายประกอบตัวผลิตภัณฑ์	5	คะแนน

2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น/เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

(5 คะแนน)

นำมาจากที่อื่น ไม่ได้พัฒนาเพิ่มเติม	1	คะแนน
นำมาจากที่อื่นและพัฒนาเพิ่มเติม	3	คะแนน
เป็นของท้องถิ่น และพัฒนาเพิ่มเติม	5	คะแนน

หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์

(30 คะแนน)

“กรณีอาหารบริโภคสด”

(30 คะแนน)

ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	1	คะแนน
อยู่ระหว่างยื่นขอรับการรับรองมาตรฐาน	10	คะแนน
ได้รับการรับรองมาตรฐาน	30	คะแนน

“กรณีอาหารแปรรูป”

(30 คะแนน)

ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	1	คะแนน
อยู่ระหว่างยื่นขอรับการรับรองมาตรฐาน	10	คะแนน
ได้รับการรับรองมาตรฐาน	30	คะแนน

แบบประเมินมาตรฐานผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง ให้กาเครื่องหมาย / ลงในช่องตามความเป็นจริง โดย 3 หมายถึง มากที่สุด 2 หมายถึง ปานกลาง และ 1 หมายถึง น้อย

ลำดับ	ระดับความสำเร็จของกลุ่ม	3	2	1
1	การใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น			
2	การผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม			
3	การผลิตสามารถในจำนวนมากพอกับการสั่งซื้อ			
4	มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง			
5	การพัฒนารูปแบบสินค้าตามคำแนะนำของลูกค้า			
6	การพัฒนาบรรจุภัณฑ์			
7	การปรับใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการตลาด			
8	การผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน			
9	การใช้ภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ท้องถิ่น			
10	สมาชิกกลุ่มและเครือข่าย มีจำนวนมากขึ้น			
11	การผลิตสินค้าในศูนย์กลางการผลิต			
12	การผลิตสินค้าในบ้านสมาชิก			
13	มีแหล่งจำหน่ายหลักในประเทศและต่างประเทศ			
14	มีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 25%			
15	มีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ			
16	มีการจัดแบ่งเงินรายได้เพื่อสาธารณประโยชน์			
17	มีการจัดแบ่งเงินปันผลให้กับสมาชิก			
18	มีการจัดแบ่งรายได้เข้ากลุ่มเพื่อพัฒนากลุ่ม			
19	การรวมกลุ่มมานานกว่า 5 ปี			
20	การระดมทุนจากสมาชิกเอง			
21	การมีผู้นำกลุ่มเข้มแข็ง			
22	การบริหารจัดการตามระเบียบกลุ่ม			
23	การทำระบบบัญชีและรายงานการดำเนินการ			
24	การทำงานร่วมกันตามบทบาทหน้าที่			
25	มีการประชุมกลุ่มสม่ำเสมอ			
26	การมีส่วนร่วมในการวางแผนและแก้ปัญหากลุ่ม			
27	การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน			
28	การสนับสนุนด้านงบประมาณ			
29	การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด			
30	การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์/สิ่งก่อสร้าง			